دیوانی هێمن

سەرجەم شیعرەکانی
مامۆستا هێمن موکریانی

تاریک و ڕوون
ناڵەی جودایی
بارگەی یاران
چەند بەرهەمێکی بەرایی
وردەواڵە

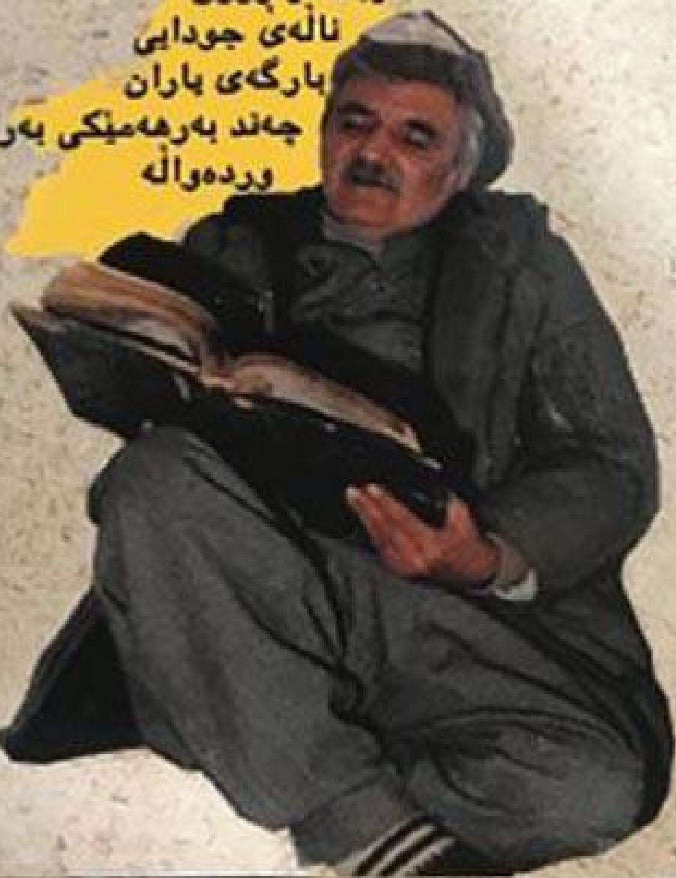

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیوانی هێمن موکریانی

سەرجەمی شیعرەکانی مامۆستا هێمن

بەخشانگای ئازادی

بەهاری ٢٧٠٨ی کوردی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیوانی هێمن موکریانی

مامۆستا هێمن موکریانی

نووسیار: وریا حەبیب

هەڵەگر: نەجمەدین رەسووڵ

پیتچنین و رازاندنەوەی: سۆما محەممەد عەزیز

رووبەرگ: مەسعوود رەشید

جار و ساڵی چاپ: یەکەم/ بەهاری ٢٧٠٨

ئەژمار: ٢٠٠٠ دانە/ رووقعی

پەخشانگای ئازادی

سلێمانی - بەردەرکی سەرا - چاپ و پەخشی چوارچرا

٠٠٩٦٤٧٣٠١١٢٨٣٨٨

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ناوەڕۆک

شاعیری گەل ١

لە کوێوە بۆ کوێ؟ ١٩

تاریک و روون

کوردم ئەمن ٨٩

وتووێژی کچ و کوڕ ٩٠

خاوەنی زێڕ ٩٢

دەیڵێم و بێباکم ٩٣

قەڵای نیشتمان ٩٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەمەگی گوڵان	٩٨
بەهاری لادێ	١٠٠
تۆم هەر لە بیرە	١٠٤
کیژی لادێ	١٠٦
دوارۆژی رووناك	١٠٨
رۆژی شادی	١١٢
یادگاری شیرین	١١٤
رێبەندان و شاعیر	١١٨
بژی دێموکرات	١٢١
رۆژی خۆشی	١٢٣
هەتاوی ئیقباڵ	١٢٥
رەشەمە	١٢٧
دایکی نیشتمان	١٢٩
نەورۆزی رزگاری	١٣٢
پێکەنینی گوڵ	١٣٥
بلوێری شوان	١٣٧
کورد و ئازەربایـجانی	١٣٩
رۆژگاری رەش	١٤١
کچی مەهاباد	١٤٦
بەهاری کوردستان	١٤٧
بابردەڵە	١٥٦
فرمێسکی گەش	١٦٠
گریانی نیوەشەو	١٦١
ئارەزووی فڕین	١٦٢

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خونچەی سیس ١٦٤
گۆمی خوێن ١٦٦
ئاواتی بەرز ١٦٧
بەغدا نیوەی رێیەت بێ ١٧٢
موو ناپسێنم ١٧٤
تووڕەیی ١٧٦
بۆسەی رۆژگار ١٧٧
چارەنووسی شاعیر ١٧٨
جۆلانە ١٨٠
ماچی شیرین ١٨١
هێلانەی بەتاڵ ١٨٢
گلێنەی شاعیر ١٨٣
گێژەڵووکەی خەزان ١٨٤
گوڵی هیوا ١٨٧
راوە بەراز ١٨٩
شینی گۆران ١٩٧
تەپڵی ئەمان ٢٠٠
پەری شیعر ٢٠٢
ناسۆری تەشەنا ٢٠٦
رەق هەڵاتـم ٢٠٨
گەرمەشین ٢٠٩
مەتەرێزی شەرەف ٢١٢
شەنگەبێری ٢١٥
ئامێزی ژن ٢١٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەپۆلی تۆڵە ٢١٩
ترۆپکی رزگاری ٢٢٢
گاو و گەردوون ٢٢٤
شەو و شەیتان ٢٢٥
سنوور ٢٢٩
نارەق و تین ٢٣٠
فریشتەی پەڕیوە ٢٣٥
کاروانی خەبات ٢٣٨
لە بیرم مەکە ٢٤٢
یادم بکەن ٢٥٠
دەسکەوتی خەبات ٢٥٢
شەوگاری تەنیایی ٢٥٩
شەوی شاعیر ٢٦٠
بناری هەڵگورد ٢٦٣
پەیامی رانەگەیەندراو ٢٧٠

ناڵەی جودایی

مانگەشەو ٢٧٣
ناڵەی جودایی ٢٧٤
تاوانی بێهێزی ٢٨٦
ئێوارەی پاییز ٢٨٧
بەرەو ئاسۆ ٢٩٢
جوان ناسووتێ ٢٩٤
سازی ناساز ٢٩٥
ماچی خودایی ٢٩٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جوانی بەس نیە ٢٩٩
چاویلکە ٣٠٠
عیشق و ئازادی ٣٠١
سووڕی دەوران ٣٠٣
شەرابی خەست ٣٣٦
ڕێژنە ٣٣٧

بارگەی یاران

بەهاری زەرد ٣٤١
زیندە بەچاڵ ٣٤٣
بەهار هەر دێ ٣٤٦
ڕەوەز ورد نابێ ٣٤٨
بەهاری ئاڵ ٣٥٠
فرمێسکی ڕونوو ٣٥٨
خانەنشین ٣٦٣
ئاپۆلۆی ماچ ٣٦٤
بارگەی یاران ٣٦٥
تەوری جەور ٣٦٧
شینگێڕی ٣٧٠
جیٚژوان ٣٧٤
دەسڕێژی لاوان ٣٧٥
گریانی ڕونوو ٣٧٩

چەند بەرهەمێکی بەرایی

مەحکەمەی ئیستیقلال ٣٨٣
کوردم و ٣٨٥

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەڵدەكەم ٣٨٧
جێژنی ئازادی ٣٨٩
دەمەتەقەی دوو خوێنمژ ٣٩٣
شینی ژنەكوردێك ٣٩٧
ژوانی ئاغا ٤٠١

وردەواڵە

دڵی شاعیر ٤١٥
تەرجەمە لە ئەنوەریەوە ٤١٥
بۆچمن؟ ٤١٦
بۆ كچە كوردێك ٤١٦
پەری ئازادی ٤١٦
بۆ خانمی لازار ٤١٧
دیلی دیل ٤١٧
شنە ٤١٧
بۆ ئاغای لبادی دارایی ٤١٧
رقی پیرۆز ٤١٨
كوردە گیان ٤١٨
دەستی تەزیو ٤١٨
كوانیّ؟ ٤١٩
پەرستاری رەشپۆش ٤١٩
خۆزگە ٤١٩
خاك ٤٢٠
خەوم نایە ٤٢٠
جوانی رەشپۆش ٤٢٠

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شاعیری گەل

ئەورۆکە هەر کەس لە ئەدەبی کوردی شارەزا بێ ناوی هێمنی بیستووە. شیعرەکانی خوێندۆتەوە و بێگومان دەزانێ کە هێمن یەکێك لە شاعیرە هەرەبەرزەکانی کوردی سەردەمی ئێمەیە؛ بەڵام شیعری هێمن هەر لە سەرەتاوە لە چوارچێوەی ئەدیب و نووسەران دەرچووە؛ لە ناو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا بڵاو بۆتەوە و هەر لە سەرەتاشەوە لە دڵی هەموو کوردێکی دڵسۆز و نیشتمانپەروەر کاریگەر بووە و ئەوانی بەرەو خەبات لە پێناوی رزگاری گەلی کورددا هان داوە. هێمن لە سەرەتاوە شاعیری گەلە و هەر بە شاعیری گەلیش ماوەتەوە. سی ساڵ زیاترە هەزاران خەباتکەری کورد پێکەوە لەگەڵ هێمنی شاعیر هاوار دەکەن:

گەرچی تووشی رەنجەڕۆیی و حەسرەت و دەردم ئەمن
قەت لە دەس ئەم چەرخە سپڵە نابەزم مەردم ئەمن
من لە زنجیر و تەناف و دار و بەند باکم نیە
لەتلەتم کەن، بمکوژن، هێشتا دەڵێم کوردم ئەمن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هـێمن عاشـقی کێـو و تـەلان و بەنـدەن و بـەردی کوردسـتانە. نیـشتمانی، تەبیعەتی وڵاتەکەی باش دەناسێ و لەگەڵی پەروەردە بووە. لـە «بـەهاری لادێ»، «بەهاری کوردستان»، «شەنگەبێری»، «فریشتەی پەڕیوە» و زۆر شیعری تریشدا نیشانی دەدا کە لە ناسین و ناساندنی تەبیعەتی کوردستان و جوانیەکانیدا چەندە شارەزا و مامۆستایە. جێگای سەرسوڕمانیش نیە هێمن لەگەڵ تەبیعـەت گـەورە بووە لە تەبیعەت ئیلهامی وەرگرتوە. کەسێك تەبیعەتی کوردستانی دیتبێ و نەك هەر دیتبێ بەڵکوو لەگەڵی تێکەڵاو بووبێ، هێمن بە ناهەق نازانێ کە دەڵێ:

بەهەشتە کوردەواری من بەهەشتە

هێمن لە شیعری خۆیدا زۆر جار باسی زۆرلێکراوی نەتەوەی دەکا، لە مافـی خوراوی گەل دیفـاع دەکـا، ئـارەزووی ئەوەیـە کـورد هەرچی زووتـر لـە سـتەمی نەتەوایـەتی رزگـار بـبێ، بـوونی ئـەو سـتەمە بـە سەرچـاوەی زۆر بەدبـەختی و کوێرەوەری و بێبەشی دەزانێ. لە «دوارۆژی رووناك»دا دەڵێ:

لەمێژ بوو هەقی کورد دەخـورا بـە فـیڕۆ
لەمێژ بوو کورد بوو دەیکرد شـین و ڕۆڕۆ
لـــە مەیـــدانی شـــەقێنی دوژمنیـــدا
سەری سەرداری کـوردی بـوو وەکـوو گـۆ

هێمن بە تایبەتی زۆر پەرۆشی ئەوەیە کـە لـە کوردسـتانی ئێـران زمانەکـەی ئازادی پەرەئەستاندنی نیە، ئەدەبەکـەی بـڵاو ناکرێتـەوە، فەرهەنگەکـەی پێـشێل دەکرێ. لە «رۆژگاری رەش»دا دەڵێ:

داخـرا دەرکـی رۆژنامـە   شـکاون نـووکی خامـە

کوردی نووسین حەرامە   دوژمن دەڵێ بێتامە
دڕان کاغەز و دەفتەر   گیران شاعیر و نووسەر

هێمن نەتەوەکەی خۆی خۆش دەوێ؛ لەوەش زیاتر نەتەوەی خۆی دەپەرستێ، بەڵام ڕقیشی لە هیچ نەتەوەیەکیتر نیە. لە هەموو دیوانی هێمندا شیعرێك کە باسی نەتەوەیەکیتر بە خراپە بکا یا کورد لە نەتەوەیەکیتر بە بەرزتر دابنێ بەدی ناکرێ؛ دیاردەیەك کە بە داخەوە لە دیوانی زۆر شاعیری کورددا بەرچاو دەکەوێ. نەك هەر ئەوە، بەڵکوو بەشەردۆستی یەکێك لە سروشتە تایبەتیەکانی شیعری هێمنە.

هێمن زۆر جار باسی پێشەوا قازی دەکا و لە شیعرەکانیڕا دیارە کە چەند ئەو ڕۆڵە بەنرخ و هەڵکەوتووەی گەلی کوردی خۆش ویستووە. پێشەوای خۆش دەوێ چونکە:

زانا بوو، کوردپەروەر بوو   پێشەوا بوو، ڕابەر بوو

بەڵام بۆیەش پێشەوا بە مەزن دەزانێ چونکە:

هەر کورد نەبوو، بەشەر بوو   خەمی خەڵکی لەبەر بوو

هێمن گەلانیتری ئێرانی بە دۆستی گەلی کورد دەزانێ و لە خەبات و تێکۆشاندا بە برا و هاواڵیان دادەنێ. لە «کورد و ئازەربایجانی»دا دەڵێ:

کورد و ئازەربایجانی هەر دوو داوایان ڕەوایە
هەر بژین و پایەدار بێ یەکیەتی ئەم دوو برایە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هێمن دیسان لە سەرەتاوە لە ناو نەتەوەی خۆشیدا هەموو چین و توێژێکی بە یەك چاو تەماشا نەکردووە و ناکا. لە شیعری بەناوبانگی خۆیدا «دەیلێم و بێباکم» دەڵێ:

ئەوی ئاغا بێ بێکارە	جەبوون و قەڵس و لاسارە
دزی و ڕێگرتنی کارە	ئەمن دەیلێم و بێباکم
لە شەرم و شوورەیی مردم	بە خۆم من چۆن بڵێم کوردم
کە ئاغا ئابڕووی بردم	ئەمن دەیلێم و بێباکم

لە «نارەق و تین»دا زۆر بە جوانی و بە زمانی سادەی جووتیاران باسی نرخی کاری جووتیار بۆ کۆمەڵ دەکا و چەوسانەوەی جووتیاری نیشان داوە و دەریدەبڕێ کە ئینسانی زەحمەتکێش لە لای زۆر خۆشەویستە:

من جووتیارم، من جووتیارم	من لەگەڵ هەتاو هاوکارم
من بە نارەق و ئەو بە تین	دامانڕشتووە بناغەی ژین
باسکی من و تیشکی ئەوی	بژیو دەستێنن لە زەوی
گەر جووتیار نارەق نەڕێژێ	گەر هەتاو تیشك ناوێژێ
دانیشتووی ناو کۆشك و قەڵا	دەخۆن نانی گەڵاگەڵا؟!

لە شیعرەکانیڕا بە هاسانی دەردەکەوێ کە هێمن لە ژیانی زەحمەتکێشانی کوردستان بە تایبەتی جووتیاران لە نزیکەوە شارەزایە. لەوەش زیاتر خۆی تا رادەیەك لەم ژیانەدا بەشدارە. خۆی دەڵێ: «چاك خەریکی کاسبی بووم زۆر زوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فێری کشتوکاڵ بووم.»

فەلسەفەی ژیانی هێمن ئەوە نیە کە دانیشێ و لە دوورەوە تەماشای ژیان و خەباتی گەل بکا و بۆ خۆی و یان بۆ گەل شیعر بڵێ. هێمن ئەو ئەسڵەی قبووڵ کردووە کە ئەرکی شیعری شاعیری گەلێکی زۆرلێکراو تەنیا لێکدانەوە و خستنە ناو هۆنراوەی تەبیعەت و جوانی نیە. شاعیر لە پێشدا ئینسانە، ئینسانێکە کە هەستی ناسکە و زوو دەجووڵێتەوە. چۆن شاعیر بە مانای راستی ئەم وشەیە، دەتوانێ بەرامبەر بە هەژاری و کوێرەوەری و بێبەشی گەلەکەی بێلایەن بێ؟ لە نێوان راستی و درۆدا، لە نێوان ئاهورامەزدا و ئەهریمەندا، لە نێوان هەق و ناهەقدا راستی هەڵنەبژێرێ، بە گژ ئەهریمەندا نەچێ و دیفاع لە هەق نەکا؟ بۆیە هێمن تەماشاچی نیە و ناتوانێ تەماشاچی بمێنێتەوە. بە هەموو هێزی خۆیەوە بە شیعر و بە نووسین هەنگاوی ناوەتە ناو مەیدانی خەبات و تا سەر بەردو ئاسۆی روون، تا ترۆپکی رزگار بوون یاریدەی گەلی خۆی دەدا. هێمنی شاعیر لە هێمنی خەباتکەر جیا ناکرێتەوە.

بزانە تۆ ئەوی ئەهلی هونەر بێ
دەبێ یا دەس‌بەسەر یا دەربەدەر بێ
هونەرمەند و ژیانی خۆش مەحاڵە
هونەرمەند رەنجەڕۆیە، ژینی تاڵە
منیش بابردەڵەی بەر گێژەڵووکەم
دەمێك لەو قوڵکە، تاوێك لەو چڵووکەم
منیش زۆرداری پرزەی لێ بڕیوم
منیش بەدکاری بواری لێ تەنیوم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یا لە «فرمێسکی گەش»دا کە بە قسەی خۆی لەو پەڕی تەنگانە و لێقەوماندا گوتوویە، دەڵێ:

کوشتمی و شەش‌خانی ئومێدی لە من گرتن حەریف
مۆرە هەڵداوێم و بێهوودە بە تەمای دوو شەشم

هێندێ شیعری تریش وەك «گریانی نیوەشەو» و «ئارەزووی فڕین» هەر نیشانەی نائومێدی شاعیر و راکردنی لە راست ژیانی تاڵە. لە ساڵی ١٣٢٥وە هەتا ساڵی ١٣٣٠ سەردەمی پاشەکشەی جووڵانەوەی گەلی کورد و هەموو گەلانی ئێرانە. لە ساڵی ١٣٣٢دا کە ئاسۆی خەبات روونتر بۆوە، هێمن لە «ئاواتی بەرز»دا جارێکی‌تر دێتەوە مەیدانی خەبات. هیوای بە خەباتی گەل زیاتر دەبێ و دەیەوێ بە شیعری خۆی لەم خەباتەدا بەشدار بێ:

فێری زۆر دەرسی بەکەڵك و باشی کردین تێشکان
جا ببینە راپەڕین و شۆڕشی ئەم جاری کورد
وا گزینگیدا بەیانی جوانی ئازادی بەشەر
رۆژی رووناکە، نەماوە، زوڵمەتی شەوگاری کورد
ئەو زمانە شیرنەی ئێمە پەرەی دەگرێتەوە
نادڕێ چیدی کتێب و دەفتەری ئەشعاری کورد

قۆناخێکی نوێ لە ژیانی گەل و شاعیردا دەست پێدەکاتەوە. ماوەی پاشەکشە دوایی دێ و گەلی کورد خۆی بۆ خەباتی دوارۆژ ئامادە دەکا. نفووزی حیزبی دێموکراتی کوردستان کە بە نهێنی تێدەکۆشێ، رۆژبەرۆژ لە ناو کۆمەڵانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەڵکی کوردستاندا زیاتر دەبێ. بەرەو هەوراز ڕۆیشتنی جووڵانەوە هەتا ڕۆژەکانی گەلاوێژی ١٣٣٢ درێژەی هەیە، لە ٢٥ی گەلاوێژەوە هەتا ڕۆژی شوومی کودیتای ٢٨ی گەلاوێژ خەڵك لە شاری مەهاباد حوکمداری دەکا. لە ڕۆژی ٢٥ی گەلاوێژدا خەڵکی مەهاباد بە درشت و وردەوە هەموو لەگەڵ هێمن کە بۆ یەکەم جار پاش چەند ساڵ لە کۆبوونەوەیەکی چەند هەزار کەسیدا شیعر دەخوێنێتەوە، هاوار دەکەن:

بڕۆ ئەی شاهی خاین! بەغدا نیوەی ڕێیەت بێ

ئەو سەردەمە، سەردەمی نیوە دیموکراسیش زۆر ناخایەنێ. دەورانی ڕەشی پاش کودیتا دەست پێدەکا و هێمنی شاعیر جارێکیتر تووشی نائومێدی دەبێ و لە «تووڕەیی»دا دەڵێ:

لەو وڵاتە کەسێك لە خەو ڕابێ — بەشی چارەڕەشی و خەم و شینە
تێگەیشتم عیلاجی دەردی من — مەستی و شێتی و نەزانینە

یا لە «چارەنووسی شاعیر»دا دەڵێ:

دەزانی بۆچی من هێندە پەرێشان و خەفەتبارم
لە بازاڕی ژیان غەیری هونەر نیمە چ سەرمایە
لەگەڵ چارەڕەشی و دوورە بەشی و نەگبەت دەبێ هەڵکەم
لە مێژە چارەنووسی شاعیرانی کوردی هەر وایە

تاقی کردنەوەی ساڵانی درێژی خەبات بە هێمنی سەلماندووە کە خەبات

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوور و درێژە، هەوراز و نشێوی هەیە، سەرکەوتن و شکستی تێدایە؛ بەڵام هێمن کۆڵنەدەرە:

ڕۆڵەی کوردم فێری هەوراز و لێژم
تا زۆر بڕۆم، زیاتر ئارەق بڕێژم
کورت تر دەبێ ڕێگای دوور و درێژم
دەڕۆم بەرەو ئاسۆ، بەرەو ئاسۆی روون
دەڕۆم دەڕۆم تا ترۆپکی رزگار بوون
من پەروەردەی بن سێبەری نەشکەوتم
گەلێك جاران لە چاڵاوی رەش کەوتم
هاتمە دەرێ، هەدام نەدا، نەسرەوتم
دەڕۆم بەرەو ئاسۆ، بەرەو ئاسۆی روون
دەڕۆم دەڕۆم تا ترۆپکی رزگار بوون

هەوراز و نشێوی ژیان و خەباتی گەل لە شیعرەکانی هێمن دا زۆر جوان دیارە. لەو کاتەوە کە دەستی بە شیعر گوتن کردووە هەتا ئەمڕۆ، شیعری هێمن ئاوێنەی قۆناخەکانی خەباتی گەلی کوردە. لە ساڵی ١٣٢٤ (١٩٤٥)ڕا هێمن بە پێشوازی پێکهاتنی حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە دەچێ و دەڵێ:

لە سایەی حیزبی دێموکراتی خۆمان   لە باڵدار تێپەڕی ئەوڕۆکە پێ‌ڕۆ
نەما داخ و پەژارە و ماتەم و خەم   زەمانی هەڵپەڕین و بەزمە ئیمڕۆ

له ڕێبەندانی ساڵی ١٣٢٤دا کە کۆماری مەهاباد دامەزرا هێمن «ئەو ساڵ بەهارە بۆ ئێمە زستان» یا لە «ڕۆژی خۆشی»دا دەڵێ:

گەرچی زستانە بەفر داپۆشی ئەورۆ گشت وڵات
خاکی پاکی ئێمە خەمڵیوە وەکوو باخی ئیرەم

بەڵام کۆماری مەهاباد تەمەنی کەمتر لە ساڵێك بوو. جووڵانەوەی گەلی کورد لە ئێران هەر وەك جووڵانەوەی سەرانسەری ئێران تووشی شکست بوو. هێمن لە «ڕۆژگاری ڕەش»دا تووشی نائومێدی دەبێ، وەك کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان کە تووشی نائومێدی ببوون:

بە فیڕۆ چوو خەباتمان
داگیراوە وڵاتمان
تێپەڕی ڕۆژی هاتمان
ڕووخا کۆشکی ئاواتمان
لە پیاوی ئازا و سەرکەش
لە زەحمەتکێشی بێبەش
ئاخنراوە کونە ڕەش
نابینی کەسێ ڕووگەش

بە تایبەتی شەهید بوونی قازی، هێمنی داخدار کردووە. هەم دۆست و مامۆستای لە دەست داوە و هەم پێشەوا و سەرکۆمار.

لە چوارچرای مەهاباد
لە کانگای بیری ئازاد
دەستی ڕەشی ئیستیبداد
چەقاندی داری بێداد
لە کاتی نیوەشەوا
لە جەنگەی شیرین خەوا
کرا کاری ناڕەوا
لە دار درا پێشەوا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەر لەو ساڵەدا هێمن لە بەر خەباتی رابردووی خۆی تووشی دەردی سەر دەبێ و بۆ ماوەیەك وڵات بە جێ دێڵێ. دیارە وەزعی سیاسی تەئسیری کردۆتە سەر شیعری هێمن. لە «بابردەڵە»دا دەڵێ:

منیش ئەی بلبلی بەندی وەکوو تۆم
وەها دوورم لە هێلانە و گوڵی خۆم
منیش وەك تۆ لە کیسم چوو گوڵی سوور
منیش هێلانەکەم لێ کراوە خاپوور
منیش بابردەڵەی بەر گێژەڵووکەم
دەمێك لەو قوڵکە، تاوێك لەو چڵووکەم

ئەو تووڕەیی و رەشی چارەنووسی شاعیر لە شیعرەکانی تریشیدا هەر بەر چاو دەکەوێ و هەتا ساڵی ١٣٤٠(١٩٥٩) هەر بەردەوامە. لە «گلێنەی شاعیر»دا دەڵێ:

ئەگەر خەرمانی عومرم ئێستەکانێ پاکی با بیبا
بە مەرگی تۆ مچوڕکیشم بە دڵدا نایە با بیبا
هەموو عومری ئەبەد تێیدا نیە خۆشی دەمێك مەستی
خدر ئاوی حەیاتی بۆ چبوو؟ فێری شەرابی با

لە «ناسۆری تەشەنا»دا راکردن لە ژیانی واقیعی، لەو هەقیقەتە تاڵەی کە شاعیر تووشی بووە و نایەوێ قبووڵی بکا، بە تەواوی دیارە. هێزی ئەوەی نیە ژیان بگۆڕێ، رێگای نیە خۆی دوور بخاتەوە، دەیەوێ رابکا و بە یارمەتی مەی روو لە دنیایەکی خەیاڵی دەکا:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چۆن نەبەم بۆ مەی و مەیخانە پەنا، تێگەیوم
لەو وڵاتە هەموو شت زۆرە، بەنیئادەم کەم
شەڕەبایە لە چیاکان و هەوا تووشە دەنا
وەکوو شەیتان دەمەویست روو لە چیای ئەستەم کەم

ساڵەکانی ٤٧-١٣٤٦ کە راپەڕینی چەکداری لە کوردستانی ئێران بەرپا دەبێ هێمن خۆی تێیدا بەشدار نیە، بەڵام لەگەڵ ئەو راپەڕینە دەژی. هیوای بە خەباتی گەل زۆرە، باوەڕی بەهێزترە. بۆ شەهیدانی ئەو راپەڕینە دەگری، بەڵام شیعرەکانی پڕە لە هیوا و ئاوات بۆ سەرکەوتن. نیشتمانپەروەران بۆ تێکۆشان هان دەدا. هێمن بیەوێ و نەیەوێ، دیسان و ئەو جارە بۆ هەمیشە لە ناو مەیدانی خەباتدایە:

بۆ شەهیدێکی کە گەوزیوە لە نێو خوێن دەگریم
بۆ هەڤاڵێکی کە چوو بێسەر و بێشوێن دەگریم
تا بە دەستی پەری ئازادی لە سەر گۆڕی شەهید
گوڵە شلێرە لە گشت لایەکی نەڕوێن دەگریم

شیعرەکانی هێمن ئیتر بۆنی ناهومێدی لێنایە. چەند ساڵە قۆناخێکی دی لە خەباتی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران دەستی پێکردووە. قۆناخێك کە جێی هیوای گەلی کوردە. هێمنیش شاعیری وەفاداری گەلی کورد، هەم لە پێکهێنانی هەم لە دەربڕینی ئەو هیوایەدا بەشدارە. لە «مەتەرێزی شەرەف»، «شەنگەبێری»، «ئامێزی ژن»، «ترۆپکی رزگاری»، «شەپۆلی تۆڵە»، «شەو و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەیتان»، «گاو و گەردوون»، «کاروانی خەبات» و لە «دەسکەوتی خەبات»دا شیعری کۆمەڵایەتی و شۆڕشگێڕی چ لە باری ناوەرۆك و چ لە باری شێوەوە گەیاندۆتە پلەیەکی بەرزی ئەوتۆ کە کەمتر شاعیری کورد گەیاندوویەتی. هێمن ئامادەیە بۆ بەجێگەیاندنی ئەم هیوایە خۆشی بەخت بکا:

خۆم دەسووتێنم هەتا بەزمی خەڵك ڕۆشن بکەم
کێ لە ڕێی خەڵکا وەکوو شاعیر دەسووتێ، شەم نەبێ؟

لە سەرەتادا شیعرەکانی هێمن لە ژێر تەئسیری دوو ڕەوتی ئەدەبی دایە. وەك هەموو شیعری شاعیرانی کوردی سەردەمی سی - چل ساڵ لەمەوبەر تەئسیری ئەدەبی فارسی لەم شیعرانەدا دیارە. زۆربەی شیعرەکانی شیعری عەرووزین، وەزن و قافیەیان لەگەڵ دەستووری شیعری فارسی ڕێك دەکەوێ. لە لایەکی‌تریشەوە شیعری شاعیرە کوردەکانی بەناوبانگ وەك «نالی» کە خۆی لە ژێر تەئسیری شیعری کلاسیکی فارسیدا بووە، تەئسیری کردۆتە سەر شیعرەکانی هێمن. بۆیە لە سەرەتادا هێمن شیعرەکانی شێوەی غەزەل و قەسیدە و جارجاریش مەسنەوی و دووبەیتی و هی‌تریان هەیە. هێمن ئێستاش هەر جار - جار دەگەڕێتەوە سەر ئەو شێوە کلاسیکیە و هێندێ لە شیعرە تازەکانیشی هەر بەم چەشنە گوتراون. وەك «ئاواتی بەرز»، «گلێنەی شاعیر»، «دەسکەوتی خەبات» و هتد. لەم شێوە شیعر گوتنەدا هێمن دەستێکی باڵای هەیە. شیعرەکانی ڕەوانن، بە زمان جوان و بە مانا دەوڵەمەندن.

پاش ماوەیەکی سەرەتایی شیعر کوتن، هێمن بەرەبەرە دەگەڕێتەوە سەر شێوەی ئەدەبی ڕەسەنی کوردی. خۆی لە قافیە و وەزنی شیعری کلاسیکی ڕزگار

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەکا و شیعرەکانی لە بەستەی کوردی دەچن، لەو بەستەیەی کە شاعیر هەموو ڕۆژێ لە لادێ دەیبیسێ؛ بەستەیەك کە چوارچێوەی بۆ داڕشتنی شیعری کوردی لەبارترە و زمانی کوردی لە تەنگ و چەڵەمە ڕزگار دەکا و وەك چۆمێکی خرۆشانی لێدەکا کە بۆ لای دەریای بێ سنوور دەڕوا.

جار ـ جار کە ئینسان شیعری هێمن دەخوێنێتەوە، گۆرانی وەبیر دێتەوە. وا دیارە کە بە هەڵبژاردنی ئەم شێوە شیعر گوتنەدا «گۆران» لە سەر هێمن بێ تەئسیر نەبووبێ. لەم شیعرانەدایە کە هێمن دەگاتە ترۆپکی ئەدەبی کوردی و بە ڕاستی ئەدەبی کوردی پێش دەخا.

هێمن شاعیرێکی ڕیئالیستە، ڕیئالیزمی ڕەخنەگرانە لە ناوەرۆکی شیعرەکانی هێمندا بە تەواوی بەرچاو دەکەوێ. هێمن بارە هەرەگرینگ و ئەساسیەکانی تەبیعەت و ژیان و ئادەمیزاد بە چاوێکی ڕەخنەگرانەی شاعیرانە باس دەکا و کۆمەڵ بۆ بەرەو پێش چوون هان دەدا. هێمن زۆر جار لە هێندێ شیعری خۆیدا لە ناتورالیزم نزیك دەبێتەوە، ئەوەی کە دەیبینێ باسی دەکا و بە چاوی ڕەخنە سەیری تەبیعەت یان کۆمەڵ ناکا. هەر وا بزانە دەیەوێ تابلۆیەکی تەبیعەت بکێشێ و بیخاتە بەرچاومان. بەڵام شیعری وای کەمە؛ وا دیارە خۆشی ئاگای لێیە کە لە ڕیئالیزم دوور کەوتوەتەوە، زوو ناتورالیزم بەردەدا و دەگەڕێتەوە سەر ڕیئالیزم کە سەبکی بنەڕەتی ناوەرۆکی شیعرەکانیەتی. ئەو ناتورالیزمە بە تایبەتی لە «بەهاری کوردستان» و «لەبیرم مەکە» و چەند شیعری تردا خۆی دەنوێنێ.

ژن لە شیعری هێمندا ڕۆڵێکی زۆر گرینگی هەیە. جوانی ژن ئیلهامدەری شاعیرە. سەرانسەری دیوانی هێمن ئەو ڕاستییە دەر دەخا کە وێڕای تەبیعەت و ژیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

و خەباتی گەل، ژنە کە هێمن بۆ شیعر گوتن هان دەدا. شیعرەکانی هێمن لە سەر ژن نموونەی شیعری بەرزی کوردین. لە «کیژی لادێ»دا بە کچی کورد هەڵدەڵێ:

لاجانگت وەکوو گزنگی تاوێ
هەر بۆ خۆی جوانە، تیفتیفەی ناوێ
کوڵمەکەت وەکوو گوڵاڵەی گەشە
بێسورمەش چاوە مەستەکەت رەشە
وەکوو فرمێسکی ئاشق روونـاکی
وەکوو ئاونگی بەیانی پاکی

ئەو تابلۆیەی کە لە «بیرم مەکە»دا لە ژنی دەکێشێ، بە راستی جوان و نایابە، هەروەها لە «پەری شیعر» و لە «شەنگەبێری» و زۆر شیعری تردا هێمن مامۆستایی خۆی لە هۆنراوەدانان بۆ ژندا دەسەلمێنێ.

بەڵام ژن، بۆ هێمن تەنیا سەرچاوەی ئیلهام نیە. هێمن بۆ رزگاری ژنی کورد خەبات دەکا. لە «یادگاری شیرن»دا دەڵێ:

لادە چارشێوی رەشت با دەرکەوێ کوڵمی گەشت
چون لە قەرنی بیستەما زۆر عەیبە ئەو رووگرتنە

هێمن دەیەوێ ژن بەر لە هەموو شتێك خاوەنی مافی ئینسانی خۆی بێ و زۆر جار دژی زۆرداری و بێحورمەتی سەبارەت بە ژن دەنگی خۆی هەڵدێنێ. هێمن ژنی خۆشدەوێ، دەیپەرەستێ و نرخی هەموو جوانیەکانی ئەو دەستکردە نایابەی تەبیعەت دەزانێ؛ بەڵام لە لای هێمن خەبات بۆ رزگاری گەل، بۆ ئازادی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کۆمەڵانی خەڵك لە ژن خۆشەویسترە. لە «ئامێزی ژن»دا دەڵێ:

بەڵێ سەختە یەکجار سەختە، دووری لە ژن، نامرادی
بەڵام لە ژن خۆشەویستتر لە لای من ئەتۆی ئازادی!

زمانی هێمن زمانی کوردی پەتی و جوانە. نە پڕە لە وشەی بێگانە و نە وشەی دەستکردی تێدایە. زمانەکەی زمانی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانە. بەڵام هێمن کە خۆی خەڵکی موکریانە، تەعەسوبی بەکار نەهێناوە و بە زاراوەی موکریانی شیعر نالێ. بە تایبەتی لەم چەند ساڵەی دواییدا زمانی هێمن نموونەی بەرزی زمانی ئەدەبی کوردییە و بێگومان لە پێکهێنانی زمانی پەسندکراو (ستاندارد)ی کوردیدا تەئسیری هەبووە.

زمانی هێمن سادە و پەتی و رەوانە، هەم ئەدیب و نووسەری کورد پێی خۆشە و هەم نەخوێندەواری کورد لێی حاڵی دەبێ:

هەزار خۆزگەم بە خۆت شوانە — کە بەو مانگەشەوە جوانە
دانیشتووی لە رژد و هەڵدێر — پەنجە دەبزێوی لە بلوێر
لەگەڵ تەبیعەت هاودەمی — شادی، بە کەیفی، بێخەمی

«بەهاری کوردستان» فەرهەنگێکی بچووکی زمانی کوردییە، بە تایبەتی بۆ ئەوانەی هەر لە شار ژیاون و لە زۆر باری ژیانی لادێ ناگادار نین، تابلۆیەکی راستەقینە بە زمانێکی دەوڵەمەند و بێهاوتا دەخاتە پێش چاو. ئەو شیعرە و چەند شیعریتر کە باسی تەبیعەت و ژیانی لادێ دەکەن، بۆ شارستانی ئەوەندە وشەی نەبیستراویان تێدایە کە زۆر جار خوێنەر سەری سوور دەمێنێ و ناچار

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەڵێ زمانی کوردی چەند دەوڵەمەندە و بە داخەوە خزمەتی نەکراوە. لە دیوانی هێمندا شیعری وەك «بەهاری کوردستان» بە راستی فەرهەنگێکی دەوڵەمەندی زمانی کوردییە. شیعری هێمن لە تەشبیهی جوان ئاخنراوە:

خۆشەویستی گۆشەکەی تەنیایی هەر ئەژنۆکەمە
بۆیە رۆژ و شەو وەها گرتوومەتە نێو باوەشم

لە «شەنگەبێری»دا ئەنجامی شیعرەکەی ئەمەیە:

زۆری نەماوە بێتە بەر، نەمامی هەوڵ و خەباتم
لە داگیرکەر پاك بێتەوە خاکی پیرۆزی وڵاتم
چەك دادەنێم، گۆچانەکەی جارانم هەڵدەگرمەوە
تۆ هەر بێری بە، من هەر شوان، فریشتەی تاسە و ئاواتم

هێندێ شیعری هێمن گەیشتۆتە پلەی هەرەبەرزی ئەدەبی کوردی کە یەکێك لەوانە «کاروانی خەبات»ە. بڕوانە چۆن باسی شەهید بوونی رووناکبیرێکی خەباتکەر دەکا:

هەر چوار تەنشتی گیرابوو   لە سەنگەرێکدا بە تەنێ
ئەو لاوەی بەڵێنی دابوو   هەتا مردن چەك دانەنێ
رووناکبیرێکی تا ئەمڕۆ   دەچوو بەرەو ئاسۆگی روون
هێشتا هیوای بە بوولێڵ بوو   بۆ لە گەمارۆ دەرباز بوون

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

به راستی ئەوەی هێمن لە سەر گۆران دەیڵێ لە سەر خۆیشی راستە: «تـاکی لە جوانی پەرەستیدا کەمە و وشە لە دەستیدا وەك مێوە، دڵتەڕە و خۆش خەیاڵە و ناسك بینە، بە هونەرە و شارەزا و وشە رەنگینە».

هیـوام ئەوەیـە کـە: هـێمن سـاڵانی درێـژ لـە نـاو گـەلی کـورددا، لـە ریـزی خەباتکەرانی رێگای ئازادی گەلی کـوردا، تێکۆشـانی خـۆی لـە پێنـاوی رزگـاری گەلەکەمان، لە پێناوی پێش خستنی زمان و ئەدەبی کوردی، هەر درێژە پێ بـدا. دڵنیـام کـە لـە دوارۆژدا هـێمن زۆر جـار پـەری شـیعر دێنێتـە ژوانـی خـۆی و دیوانێکیترمان پێشکەش دەکا کە شیعری کوردی جوانی تێدا بێ:

شیعرێك وەك خونـاوەی بـاران
شیعرێك وەك سرتەی دڵـداران

شیعرێك وەکوو دەریای بێ بن
گـــەرمتر لـــە باوەشـــی ژن

شیعرێك سـروودی شـادی بـێ
شیعرێك دەنگـی ئـازادی بـێ

بە هیوای ئەو رۆژە

له بیرت نەچێت ئەم کتێبەت له
ماڵپەڕی
هەوارگەی کتێب داگرتووه

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

له کوێوه بۆ کوێ؟

مـن بـۆ خـۆم وام، رەنگـە زۆر کەسـیش وا بـێ کـە شـیعری شـاعیرێك یـا نووسـراوەی نووسـەرێك دەخوێنمـەوە ـ چ زینـدوو چ مـردوو ـ پـێم خۆشـە خۆشـی بناسم. بزانـم کێیه؟ خەڵکی کام وڵاتە؟ کاری چیه؟ چـۆن دەژی و ئەگـەر مـردووە چۆن مردووە؟ لە کوێ نێژراوە؟

بۆیە برِیارمـدا سەرگورشـتەی خـۆم لـە سـەرەتای ئـەو بەشـەی دیوانەکەمـدا بنووسم. بە کێم گووتبا ئەو سەرگورشتە بنووسێ! کێ من لە خۆم باشتر دەناسێ؟

پێوە بووم زۆر درێژی بنووسم. تەماشام کرد دەبێتە چیرۆکێکی درێژ و شـیرین و پرِ کارەسات. چ چیرۆکێك لە بەسەرهاتی ئینسانێك لە واقیع نـزیکترە؟ ئـەویش بەسەرهاتی ئینسانێکی نزیکەی پەنـجا ساڵی لە ساڵەکانی چەرخی بیـستەم، ئـەو چەرخە سەیر و سەمەرەیە، ئەو چەرخە پرِ کێشە و شەرِ و شوورە، ئەو چـەرخە پـرِ لە کارەسات و پەلامارە، ئـەو چـەرخە پـرِ لـە شـۆرِش و ئـاڵ و گـۆرِە؛ بەتایبـەتی ئەگەر ئەو ئینسانە کورد بێ. کوردێکی بێبەش و چارەرِەش بێ و تا رادەیـەك لـە خەباتی رزگاریـخوازی نەتەوە زۆر لێکراوەکەیدا بەشدار بووبێ. بـەڵام بـە داخـەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆم نەکرا؛ بەشی زۆری لەبەر تەوەزەلی خۆم: با بمێنێ بۆ هەلێکی‌تر ئەگەر مام وازی لیٚ‌ناهێنم.

خوێنەری خۆشەویست! پێت وا نەبێ لێفەم لەسەر هەتیوان هەلّداوەتەوە و لە بنی کولەکەم داوە و هەرچی هەیە نووسیومە. نا، هەروا کورتە سەرگورشتەکەمت بۆ دەگێڕمەوە.

شاعیری هیچ قازانجی بۆ من نەبووبێ ئەو قازانجەی هەبووە کە ئەو ناوە دوور و درێژەی «سەید محەممەدئەمینی شێخەلئیسلامی موکری» لە کۆلّ کردوومەتەوە.

باوکم ناوی سەید حەسەنی شێخەلئیسلامی موکری بوو. لە تۆرەی مەلا جامی چۆڕی بوو کە سێسەد سالّ لەوە پێش هاتۆتە سابلاّخ و بنەمالّێکی گەورەی لەو مەلّبەندە پێك هێناوە. دایکم ناوی زێنەب و کچی شێخی بورهان بوو کە ئێستا بنەمالّەیەکی گەورەی موکریانن.

بەهاری سالّی ١٣٠٠ی هەتاوی (١٩٢١ی زایینی) بە شەوی جێژنی بەراتێ لە گوندی لاچین نزیکی سابلاّخ لەدایك بووم. مێژوکم لە مەمکی دایکم نەکردووە و فرچکم بە شیری دایەن گرتووە.

دایکم زۆر جار بە چاویدا دەدامەوە و دەیگوت: «تۆ پێوقەدەم ڕەش بووی؛ هەر تۆم وەزگ کەوت لەشی ساغم بە خۆمەوە نەدی؛ نەخۆشیم پێوە نووسا، کوێرەوەری و پەژارە رووی تێ کردم. لە سەر مانگ و رۆژی خۆم بووم کە ناچار بووین بڕەوین و بچینە لادێ. کە بەر بوویەوە، نە من تلّپاتی تەڕم لە مەمکیدا بوو، نە باوکت سیپالّێکی لە مالّێدا مابوو. لەشکری شکاك ئێمەشی وەك هەموو خەلّکی سابلاّخ ساف لە ساف تالاّن کرد و گەسکی لەو ناومالّەدا کە سێسەد سالّ

بوو وەسەر یەك نرابوو و بە میرات بۆ باوكت بەجێمابوو.»

منیش جار ـ جار بەپێكەنینەوە دەمگوت: دایەگیان سووچی من چیە؟

دایەنەكەم ناوی یاسەمەن و خەڵكی ئازەربایجان بوو. لەلەكەم كە ناوی عیززەت بوو خەڵكی توركیا بوو. ئەو دووانە لەبەر هەژاری و نەداری خۆیان پەڕیوەی كوردستان ببوون و لە گوندەكەی ئێمە گیرسابوونەوە و لە سەروبەندی لەدایكبوونی مندا منداڵێكیان ببوو. منداڵەكەی ئەوان لە من بەختەوەرتر بوو، نەژیابوو و تووشی كوێرەوەری دنیا نەهاتبوو؛ عەمری درێژی بۆ من بە جێ هێشتبوو و پاڕووی دایك و بابیشی لە ڕۆنی هاویشتبوو.

ئەو ژن و پیاوە هەژار و ئاوارە بە دڵ و گیان منیان بەخێو دەكرد و زۆریان خۆش دەویستم. منیش ئۆگری ئەوان ببووم وەك دایك و بابی خۆم خۆشم دەویستن.

لە بیرمە زمانی ئەوانم وەك بلبل دەزانی، جا نازانم توركیم دەزانی یا ئازەری؟ ڕەنگ بێ ئازەری بووبێ، چونكە منداڵ زمانی دایكی باشتر فێر دەبێ.

مردنی عیززەت و تۆرانی یاسەمەنم باش وەبیر دێ. ئەم ڕووداوە یەكەم زەبری توند بوو كە وە هەستی ناسكی منداڵانەی من كەوت و یەكێكە لە بیرەوەریە هەرەتاڵەكانی ژیانم. لەڕاستیدا من دوو جار هەتیو بووم و دوو جارم دایك و باب مردوون: جارێك بە ساوایی و جارێك بە پیری.

بابم هەم دەوڵەمەند بوو، هەم بەدڵ و دەسبڵاو؛ چاكی بەخێو دەكردین. پێنج خوشك و دوو برا بووین، كاكم و خوشكێكم لە من گەورەتر بوون. بە منداڵی زۆر تێر و تەسەل و كۆك و پۆشتە بووم. بەڵام كۆیلە و دیل بووم، كۆیلەی ناو قەفەزی زێڕ، كۆیلەی ڕێ و شوێنی كۆن. ڕێ و شوێنی بنەماڵەكەمان ئیجازەی نەدەدا من لەگەڵ هاوتەمەنەكانم گاڵتە و گەپ بكەم. چونكە من كوڕە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەوڵەمەند بووم و ئەوان کوڕە هەژار. من کوڕی شێخەلئیسلامی بەناوبانگ بووم، ئەوان کوڕی لادێیی‌یەکی بێ‌ناو و نیشان؛ من بەروپشت ئەتڵەس بووم و ئەوان کەڕە کرمانج؛ من کۆك و پۆشتە بووم و ئەوان رووت و رەجاڵ.

ئاخ..! گەورەکانم تێنەدەگەیشتن من چەند پەرێشان و کەلەلام؛ ئەوان نەیاندەزانی بەو کردەوەی خۆیان چۆن هەستی من بریندار دەکەن، برینێك کە دەبێتە گریمانەی رۆحی و تا مردن سارێژ نابێ.

ئێستاش کە وەبیرم دێتەوە کزەم لە جەرگی دێ و خەمێکی گران دامدەگرێ؛ کە من لە هەموو خۆشی سەردەمی منداڵی بێبەش بووم. لە پێش چاوی من منداڵەکانی گوندەکەمان ـ ئەو رەش و رووتانەی هاوشانی من نەبوون! ـ بە ئازادی و بێ‌باکی گاڵتە و گەمەیان دەکرد، لە خاك و خۆڵ دەگەوزین، لە سەربانان هەڵدەبەزین، لە قوڕ و چلپاودا غارغارێنیان دەکرد، لەسەر تەپۆڵك و کۆپەین ملانەیان دەگرت، لەسەر سەهۆڵ خلیسکیان دەکرد، لەسەر لۆدە کا بازبازێنیان دەکرد، بە گژ یەکدا دەچوون، پێك هەڵدەپڕژان، ئاشت دەبوونەوە، ئاورۆچکەیان دەکردەوە و خانووچکەیان دروست دەکرد، هێلانە چۆلەکەیان دەردەهێنا، تەپکەیان دەناوە، هەلووکێن، تۆپێن، هەمزەل، هەنگڵەشەلە، دایە مەمدە بە گورگێ، هەڵوای بەشەپان، قەرەقەرێ و دەیان جۆرە گاڵتەی دیکەیان دەکرد. بەڵام من بەو تاوانەی کە نەجیبزادە بووم دەبوو وەك گەورەگەوران لە دیوەخان لەسەر چۆك دابنیشم و متەقم لەبەر نەیەتە دەر! بۆ بەدبەختی لە ماڵی ئێمەدا نێرینەی لە من بچووکتر نەبوو. دەبوو لەبەر هەموویان یەك پێ هەستم و تا ئیزنم نەدەن لەبەر دەستیان راوەستم و دانەنیشم؛ لە دوای هەمووان نان و چام بۆ دابنێن. چەندم پێ خۆش بوو نە کەوای مەخمەر و تاقە و قوتنی و خەزەڵم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەبەردا با، نە پانتۆڵی ئالـمانی زەردم لـە پێدا بـا، نـە کاڵـەی شـەمامەبەندی ئاوریشمچنم لە پێدا با و نە شەدەی سەوزم لەسـەر بـا و نـە پشتێنی پەشـمینەی کەسکم لە پشتدا با، بەڵام وەك منداڵە رووتەڵانەکان ئازاد بام.

نـەڵێن ماشـەڵڵا کوڕەکـە لـەو تەمەنەشـدا ئازادیـخواز بـووە و هەسـتی بـە جیاوازی چینایەتی کردووە و رقی لێی بووە؛ نەخێر نەوەڵڵا، نە ئازادیـخواز بـووم و نە تەڕەماش، وازم لە گەمە و یاری بوو و بڕاوە.

تەنیا بیرەوەرییەکی خۆشم لە زەمانی منداڵیم هەیە، ئەویش ئەوەیـە شـەوانە دەچوومەوە ژووریٚ و سەرم وەسەر رانی دایەمرۆت دەکرد و ئەویش حیکایەتی بـۆ دەکردم، تا خەو دەیبردمەوە. دایەمرۆت پیرێژنێکی دنیادیـدەی کۆنـساڵ بـوو. بـۆ خۆی نەیدەزانی تەمەنی چەندە، بەڵام بیٚ گومان زۆری لە سەد سـاڵ هـەڵبواردبوو. شەش پشتی بنەماڵـەی ئێمـەی دیبـوو. سەرسپی و هـاودەمی دایکـم بـوو. رۆح سووك، قسەخۆش و نوکتەباز بوو، هەزاران نەقڵ و نەزیلەی خۆشی دەزانی و بـۆیٚ دەگێڕامەوە. زۆر شتی بەنرخ لەو فێر بـووم کـە لـە ژیانـدا کـەڵکم لـیٚ وەرگـرتن؛ رۆحی شاد بیٚ.

ئەلفوبێم لە خزمەت مامۆستا سەعید ناکام خوێند، کـە ئـەو دەم مێرمنـداڵ بوو. کاکم کە مامۆستای تایبەتی بۆ راگیرابوو، زۆر لە خوێندن دەترسا و خـەریك بوو منیش بترسێنیٚ و بە مەرەدی خۆی بـەریٚ. بـەڵام مامۆسـتا ناکـام نـەك هـەر سامی لە خوێندن شکاندم، بەڵکە تێی گەیاندم خوێنـدن خـۆش و شـیرینە. پـێش ئەوەی ئەلفوبێم پیٚ بناسێنیٚ، «بزنۆکە و مەرِۆکە»ی حوسێن حـوزنی ئەوەنـدە بـۆ خوێندبوومەوە هەمووم لەبەر بوو. کتێبی ئەنـجومەنی ئەدیبانی ئەمین فەیزیـمان هەبوو. شیعرە گاڵتەکانی شێخ رەزای فێر دەکردم. لـە بیرمـە قەسـیدە درێژەکـەی

عاریف سایبم کە ئاوا دەس پێ دەکا:

ئاوارەیی خاکی وەتەن و سەیر و سەفا خۆم

لە سەرڕا بۆ خوارێ لەبەر بوو، وەك تووتی دەمخوێندەوە و لە مانای نەدەگەیشتم. کە سامم شکا بابم ناردمیە سابلاخ تا لە مەدرەسەی دەولەتی بخوێنم. لە پێشدا زۆرم پێخۆش بوو؛ لە مەدرەسەی «سەعادەت» ناونووسیم کرد. بەلام کە رۆژی هەوەڵ چوومە سەر کلاس تۆقیم و وەختابوو شێت بم. من منداڵێکی لادێیی نازدار بووم، لە کوردی بەو لاوە هیچ زمانم نەدەزانی، لە مەدرەسەش کەس نەیدەوێرا بە کوردی قسە بکا.

من لە ژیانمدا رۆژی رەش و تاڵم زۆر دیون، بەلام رۆژی رەشتر و تاڵترم لەو رۆژە نەدیوە کە چوومە مەدرەسە. مامۆستاکەم کە خۆی کورد بوو و دوایەش تێگەیشتم فارسی باش نازانێ، بە فارسی تێی راخوڕیم هیچی تێنەگەیشتم. هاودەرسەکانم کە هەموویان لە من باوخۆشتر بوون پێم پێکەنین، زۆر بە خۆمدا شکامەوە. ماوەیەك بە شەو لە بن لێفەدا لە ترسی مەدرەسە دەگریام و بەیانی بە قرخەمەرەسی دەچوومەوە. منداڵ هەموو گاڵتەیان پێدەکردم و پێیان دەگوتم «کرمانج». (لە مەهاباد بە خەڵکی لادێ دەڵێن کرمانج و بە وشەیەکی سووکی دەزانن) دوایە بۆیان گێڕامەوە دەیانگوت بە فارسی جنێومان پێداوی و حاڵی نەبووی. چا بوو سێ چوار کوڕەپوورم لەو مەدرەسە دەیانخوێند و لە سەریان دەکردمەوە. دەنا منداڵەوردکە لەوانە بوو شێتم بکەن. ئێستاش نازانم کوێڕا فارسی فێر بووم و لەگەڵ وەزعەکە راهاتم.

مەدرەسەکەمان خانوێکی گەورە و کۆن و کەلاوە بوو. تاقەچاوەیەکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاودەست هەبوو قەت وەبەر نەدەکەوت. مزگەوتمان لێ نزیك بوو، بەڵام نە فەڕاشی مەدرەسە دەیهێشت وەدەر کەوین و نە مجێوری مزگەوت ڕێگای دەداین بچینە ئاودەستی مزگەوت. بۆشکەیەك ئاوی چۆمی بۆگەن لە بن دیوارێك داندرابوو. دەفرێکی تەنەکەیان لە سەر دانابوو، ئەو هەموو منداڵە بەو دەفرە ئاویان دەخواردەوە. هەمیشە لە سەر چوونە ئاودەست و ئاوخواردنەوە شەڕ لە نێو شاگردەکاندا پەیدا دەبوو و «نازم»ی مەدرەسە ـ کە پیاوێکی زۆر زاڵم بوو ـ بیانووی وەگیر دەکەوت کە دارکاریيان بکا.

ژووری دەرس خوێندنمان تەنگ و تاریك بوو. پەنجەرێکی تێدابوو کە لەباتی شووشە کاغەزی لێ درابوو؛ بۆ ئەوەی رووناکتر بێ کاغەزەکەیان بە رۆن چەور کردبوو. کورسییەکانی چەپرەك و شکاو بوون. مێز و کورسی مامۆستاش لەهی ئێمە باشتر نەبوو. مامۆستاکەمان پیرەپیاوێکی کوێرەمووشەی زۆر تووڕە و تۆسن بوو؛ هەمیشە سێ چوار شوولی ئاڵوباڵوی لووس و لێك و ئەستووری لەسەر مێزەکە داندرابوو؛ هەر کەس دەرسی نەزانیبا یا ورتەی لەبەر هاتبا دەر، زۆر بێرەحمانە وەردەگەڕا سەروگوێلاکی. تا فێری فارسی بووم، دوو سێ جاری بێزار کردم بەڵام لە دواییدا لێی نەدام. کە مامۆستا چووبا دەر شاگردێك کە پێیان دەگوت «موبسیر» لە جێگای ئەو دادەنیشت؛ ئەرکی ئەوە بوو هەر کەس بزۆزی بکا بە مامۆستا بڵێ. هەموومان لە موبسیر پتر دەترساین تا لە مامۆستا. هۆی ئەوە بوو مامۆستا رقی لە کەس نەبوو و لە خۆڕا لە کەسی نەدەدا، بەڵام موبسیر ئەوەی نەدەزانی، رقی لە هەر کەس بایە ـ با هیچیشی نەکردبا ـ شکایەتی لێ دەکرد و مامۆستاش بێلێپرسینەوە و بێڕاگەیشتن دەیکوتا.

بەرنامەی دەرسەکانیشمان تازە فکری لێ دەکەمەوە زۆر گران بوو. ئەو ساڵی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وام رابوارد و لە ئاخری سالّێدا یەکێك بووم لە باشترین شاگردەکانی کلاس و لە ئیمتیحانی ئاخری سالّدا زۆر باش دەرچووم.

هاوینێ چوومەوە گوند؛ حەیف مامۆستا ناکام لەوێ نەمابوو. بەلاّم میرزایەکمان هەبوو زۆر لە مامۆستاکەی مەدرەسەم خوێندەوارتر بوو. لە کن ئەو و بابم کتێبی دووەمم تەواو کرد. بەرنامەی ئەودەمی وا بوو دەبوو هەموو کتێبەکە لەبەر بکەی و من هەمووم لەبەر کردبوو.

سالّی دووەم زۆر ئاسوودە بووم، هەر مەشق و حیساب و دیکتە مابوو لەوانیشدا باش بووم. بۆیە هەر لە هەوەلّەوە یەکێك بووم لە شاگردە باشەکان و پێم وا نیە لەو سالّەدا لە سەر دەرس لە شوولّێك زیاتریان لێ دابم. وەزعی مەدرەسەش لە پار باشتر بوو، ژوورەکەمان لە هی پار زۆر خۆشتر و رووناکتر بوو، مامۆستاکانیشمان باشتر بوون. بەلاّم یەکیان کە کورد بوو و دەرسی فارسی پێ دەگوتین، زۆر توند و بەزاکوون بوو؛ هەموو رۆحمان لێی تۆقیبوو. مامۆستای حیسابمان ئازەری بوو، فارسی ئەوەندە خراپ دەگوت کە ئێمەی منداڵ گالّتەمان پێ دەکرد؛ بەلاّم حیسابی باش فێر کردین. لە بیرمە ئێوارێك جەدوەلی زەربی بۆ نووسینەوە و هەر یەکە دانەیەکی داینێ و حالّی کردین چۆنی لەبەر کەین. گوتی سبەینێ ئێوارە لێتان دەپرسمەوە و هەر کەس رەوانی نەکردبێ غەلّەت و شوولّی لێ دەدەم. من ئەو شەوەی نەنووستم تا لەبەرم کرد. سبەینێ لێی پرسینەوە، کەس نەبوو بە تەواوی لەبەری بێ و وێی نەکەوێ. تەنانەت من کە زۆر چاکم لەبەر کردبوو شوولّێکم ئافەریمان هەر خوارد. خۆش ئەوە بوو مامۆستای حیسابمان بۆ خۆی لێی نەدەداین و مامۆستاکەی ترمان ئەو زەحمەتەی لە باتی ئەو دەکێشا.

کتێبخانەی دیجیتالّی
www.rabari.org

چوار کلاسم لە مەدرەسەی سەعادەت و پەهلەوی خوێند. هاوینانیش لە گوند لە کن بابم تۆمار و کتێبی ئینشام دەخوێند و لەبەر خەتی ئەمیر نیزامی گەڕووسی و میرزا حوسێنی ڕەشەم دەنووسیەوە. ئینشای فارسی باش فێر ببووم و خەتم یەکجار خۆش بوو، زۆر لە ئێستام خۆشتر دەنووسی.

دەڵێن دەعبای زیرەك بە دندووکی پێوە دەبێ. بابم کە خەت و ئینشای منی دیت، گوتی: ڕۆڵە بوویە میرزا و خوێندنی مەدرەسە بەسە، بچۆ لە مەدرەسەی دینی بخوێنە و جێی مەلا جامی چۆڕی بگرەوە. زۆرم پێ ناخۆش بوو دەست لە خوێندنی مەدرەسە هەڵبگرم، نازانم بۆ هیچ پێم خۆش نەبوو ببمە مەلا! ڕقم لە بەرگەکەیان بوو. کەوای درێژ و تەشك و پاڵدێمی مەلایانەم پێ جوان نەبوو. بەڵام چار چ بوو؟ حوکمی حاکمە و دەردی موفاجا. «تەسریفی زەنجانی»یان لە بن هەنگڵێ نام و هەی دێ بۆ خانەقای «شێخی بورهان» تا دەس بکەم بە رایەڵە کردن و ئالیێبابا گوتن. جا پاش ماوەیەك کەوای ئاودامێن لەبەر بکەم و سیواك لە لاسەر بچەقێنم و شاڵی گەڕگەڕی لەسەر ببەستم و جێگای «مەلا جامی چۆڕی» بگرمەوە و وەجاغی بنەماڵەکەمان کوێر نەکەمەوە.

چوار ساڵ لە خانەقا خوێندم یا باش ئەوەیە بڵێم نەمخوێند، بەڵام تۆڵەی کۆیلەتی ساوایەتیم ئەستاندەوە. لەگەڵ گەلی خاڵۆزاکانم کە وەك بەرانی «سوڵتان مەحموود» بەرەڵڵا و تەرخان بوون و لە هیچ جێگایەك دەنگ نەدەدران و کەس بەرپەرچی نەدەدانەوە، گەلێکم بەدفەڕی و بزۆزی و دەسبزێوی کرد.

ئەوەشێخ، ئەویش ئەوەشێخی چل ساڵ لەوەی پێش، ئەگەر کەس دەستی وەبەر نەیەنێ و بەرپەرچی نەداتەوە لەسەروبەندی بلووغدا چ دەمێنێ نەیکا؟ ئەو چوار ساڵە خۆشترین ساڵەکانی ژیانی منن. زۆر خۆشمان رادەبوارد. دەستەیەکی ٩-٨ کەسی هاوتەمەن بووین، هەموو خاڵۆزا و پوورزا بووین. هەر هەژارمان بێگانە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەگەڵ بوو کە لە خۆمان هەڵنەدەبوارد. ئەویش بۆ خۆی زۆر قسەخۆش و خوێن شیرین بوو و باوکیشی پیاوێکی زۆر ماقووڵ و لە خانەقا زۆر خۆشەویست بوو.

شاعیرێکی فارس دەڵێ:

مـــرد خردمنـــد هنرپیـــشه را — عمر دو بایست در این روزگار

تا به یکـی تـجربه آموختـــن — با دگری تـجربه بـستـن بکـار

(بۆ پیاوی خاوەن هونەر و زانا دوو جار ژیان پێویستە، تا لە یەکیاندا تەجرەبە وەسەر یەك بنێ و لەوی‌تریاندا تەجرەبەکەی لەکار بێنێ.)

دەستی شکاو و رانی وردم، ئەوی ئێستای دەزانم ئەگەر ئەودەم دەمزانی کار لە جێگایەکی دیکە بوو و منیش شتێکی‌تر بووم. بەڕاستی خانەقا زانستگایەکی گەورە بوو و دەمتوانی زۆر شت فێر بم.

خانەقای ئەو سەردەمە زۆر ئاوەدان بوو؛ خەڵك دەهات و دەڕۆیی و کەس هەقی بەسەر کەسەوە نەبوو؛ فەرق و جیاوازی زۆر کەم بوو. جارێکی دیکەشم گوتووە و دووپاتەی دەکەمەوە دەتگوت کەشتی نووحە. لە هەموو تۆو و تۆرە و رەگەزێکی لێ بوو، پەنای بێکەسان و لێقەوماوان و ئاواران بوو. پیاوچاك، خۆپارێز، دیندار، موسڵمان، مەلا، سەید، زانا، خوێندەوار، چەتە، دز، پیاوکوژ، نەزان، شێت، بێکارە، پەككەوتە، کوێر، شەل، تەنانەت بێ‌دینیش لە بن میچێکدا کۆ ببوونەوە و پێکەوە دەژیان و هەموو یەك جیرە نانیان وەردەگرت. ئەفغانی، فارس، تورك، ئازەری و تەنانەت هیندیشی لێ بوون. کوردی هەموو ناوچەکانی کوردستانی لێ هەبوون کە بە شێوەی جۆربەجۆر قسەیان دەکرد و هی وا هەبوون بە زەحمەت تێك دەگەیشتن. پیاوی گەورە و زانا بەناوبانگەکانی ئەو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەردەمی موکریان وەك مامۆستا فەوزی، سەیفی قازی، پێشەوا قازی محەممەد، حاجی مەلا محەممەدی شەرەفکەندی، عەلیخانی ئەمیری بە تایبەتی ئاغا خوێندەوار و زاناکانی فەیزوڵڵابەگی هاتوچۆی خانەقایان دەکرد و بە مانگ و دوو مانگ لەوێندەرێ دەمانەوە. مەلای گەورە گەورەی لێ بوون و دەرسیان دەگوتەوە. پڕ بوو لە سوختە و موستەعیدی باش. کەسێك ویستبای بخوێنێ و شت فێر بێ، جێگای خوێندن و شت فێربوون بوو. بەڵام من لەکیسم چوو و رەفاقەتی خاڵۆزاکانم و فیزوهەوای نەوەشێخی نەیهێشت لەو هەلە کەڵکی پێویست وەرگرم. بێجگە لەوە لە ماوەی ئەو چوار ساڵەدا دوو جار خراپ نەخۆش کەوتم و لە خوێندن بووم. جارێك کەوتوویم گرت و لە مردن گەڕامەوە. تەنانەت دەیانگوت ئاومان بۆ گەرم کردووی و کفنمان بۆ بڕیوی. جارێکیتر کوانێکی گەورەم لە لامل هات و شەش مانگ لەبەری کەوتم و پاشان عەمەلیان کرد و ماوەیەکی دوور و درێژ بناوبوێر بووم. ئەو کوانە بەجارێك هێز و برستی لێ بڕیم و هەرگیز وەك خۆم لێ نەهاتەوە. من بە منداڵی قەڵەو و پتەو و بەهێز و هەرەکەت بووم. کەم منداڵی هاوتەمەنی خۆم بە زۆرەوانی دەرۆستم دەهاتن. بەڵام کە ئەو کوانەم لێهات ئیتر هێز و توانام لە کەمایەسی دا.

ئەودەمی لە سابڵاخ دەمخوێند هەژارم دەناسی، هاتوچۆی دووکانی بابی هەژارم دەکرد. مەلایەکی پیری زۆر قسەخۆش بوو. کە چوومە خانەقا، یەکترمان گرتەوە و بووینە دۆست. جاروبار خۆمان لە گاڵتە و گەپ دەدزیەوە و شیعرمان دەخوێندنەوە. هەموو شوێنەوارەکانی سەعدی و حافز و مەولەوی و کەلیم و سایب و شاعیرە بەرزەکانی فارسمان پێکەوە دەخوێندنەوە و هەرتێگیراویەکی هەشمانبا، رەهاکردنی هاسان بوو. خانەقا ئەدیبی زۆر گەورەی لێ بوون، لێمان دەپرسینەوە. مەلا قادرێکی پیری لەرزی دەنگ نووساوی لێ بوو، هەر بەحاڵ

مابوو. ئەگەر بڵێم ئەو مەلایە ئاساری سەعدی لە خودی سەعدی باشتر دەزانیّ، پێم وایە موبالەغەم نەکردووە. کەیفی بەوە دەهات شیعرێکی سەعدی لیّ بپرسیەوە، جا بەو دەنگە نووساو و لەرزە سەعاتێك بۆت شی بکاتەوە. خۆ شێخ محەممەدی خاڵم چ ئەدیبێك بوو؟! من ناتوانم تاریفی بکەم. ئەو دەمی شەڕەشەقی ژیان وای لیّ نەکردبووم ناوی خۆشم لە بیر بچێتەوە. هەر شیعرێکم خوێندباوە دەستبەجیّ دەهاتە بەرم. هەزاران شیعری فارسیم لەبەر بوو. شیعری کوردیشمان هەرچی وەگیر کەوتبا لەگەڵ هەژار دەماننووسیەوە و لەبەرمان دەکرد.

لە ئاخریدا من و هەژار بە تەواوی لە تاقمی کوڕەشێخەکان جویّ بووینەوە و شەو و ڕۆژ خەریکی شیعر خوێندنەوە بووین. چەند چیرۆکی گەورە و چووکی وەك ئەسکەندەرنامە و ئەمیر ئەرسەلان و شیرۆیە و حوسێنی کوردمان پەیدا کردن و خوێندمانن‌ەوە. شەوی سیّشەممۆ و جومعەی وا هەبوو هەموو فەقێکانی خانەقا دەکەوتنە لایەك و من و هەژاریش لە لایەك و شیعرێنمان دەکرد. بڕوا بکەن بۆرمان دەدان.

ئەو هەموو شیعر خوێندنەوە و ڕەفاقەتی هەژار و هاتوچۆی مەجلیسی ئودەبای خانەقا زەوقی ئەدەبی لە مندا بە وجوود هێنا و تەنانەت شیعری فارسیشم دەگوت. بەڵام تەنیا لە رووم هەڵدەهات بۆ هەژاریان بخوێنمەوە.

ئەو خوداگرتوەش لەباتی ئەوەی بۆم چاك بکا و هانم بدا گاڵتەی پێدەکردم. لە بیرمە جارێکی شیعری شاعیرێکی فارسم دزیبوو و لە ناو شیعری خۆم ئاخنیبوو، بۆم خوێندەوە. گوتی وەڵڵا ئەوانی خۆت زۆر خراپن، بەڵام هینەکەی ئیبنویەمین زۆر باشە. زۆر بە خۆمدا شکامەوە و دەستم لەو کارە ناڕەوایە هەڵگرت. خەریك بووم شتێك بە شتێك بکەم کە بابم تێگەیشت ئەو ماوە عومرەم بە زایە چووە و لە خانەقا نەمخوێندووە، ڕایگوێزتم بۆ کولیجە. ئەویش

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ملکی خالّم بوو و مامۆستا «فەوزی» لەوێ مەلایەتی دەکرد.

دەبێ بڵێم من دەسکردی «فەوزی»م. ئەو هەڵیوەشاندمەوە و تێکی‌هەڵشێلام و سەر لە نوێ دروستی کردمەوە. ئەو دەرکی زانین و فێربوونی بۆ کردمەوە. ڕێگای ژیانی پێ نیشان دام. بێ‌گومان ئەگەر نەچووبامە خزمەت فەوزی و لە کن ئەو مامۆستایەم نەخوێندبا ڕێبازی ژیانم ئەو ڕێبازە نەدەبوو کە گرتم و پێیدا ڕۆیشتم و ئێستاش بەرم نەداوە. ئەو تێی گەیاندم من ڕۆڵەی کوردم و کوردیش نەتەوەیەکی بێ‌بەش و چارەڕەش و زۆرلێکراوە و دەبێ ڕۆڵەکانی لە پێناوی ڕزگارکردنیدا فیداکاری بکەن و لە خۆبوردوویی نیشان بدەن. ئەو فێری کردم زەوقی ئەدەبیم چۆن تیفتیفە بدەم و مشت و ماڵی بکەم. ئەو فێری کردم چۆن بنووسم و چۆن شیعر بڵێم. ئەو فێری کردم ولاتەکەم خۆش بوێ و پێی هەڵ بڵێم. ئەو حاڵی کردم کوردی زمانێ [illegible] ـلاو و دەوڵەمەندە و دەکرێ ئەدەبێکی گەورە و دنیاپەسندی هـ [illegible] ی ـدری کۆیی»، «نالی»، «کوردی»، «سالم»، «مەولەوی»، «حەریق»، «مەحوی»، «ئەدەب» و «وەفایی» پێ ناساندم و شیعرەکانی ئەوانی بۆ شی کردمەوە. ئەو فێری ڕۆژنامە خوێندنەوە و ڕۆمان خوێندنەوەی کردم. ئەو دیوانی شاعیرە شۆڕشگێڕەکانی فارسی بۆ پەیدا کردم و هانی دام بیانخوێنمەوە و شتیان لێ فێر بم. بەلام سوێندی دام قەت بە فارسی شیعر نەڵێم و هەتا بۆم دەکرێ بە کوردی بنووسم.

ساڵ و نیوێك لە خزمەت ئەو خوێندم. بەیانان لەگەڵ گزینگ دەکەوت، دەچوومە ماڵی مامۆستا و زۆر ڕۆژی وا هەبوو، تا بانگی نیوەڕۆی دەدا و مامۆستا هەڵدەستا بۆ نوێژ، دەرسم دەخوێند و هیچمان ماندوو نەدەبووین. کەم وا بوو لەسەر کتێب دەرسم پێ بڵێ، دوڕ و گەوهەری نایابی لە دەریای قووڵ و بێ‌بنی زانستی خۆی دەردێنان و لە کۆشی منی هەژاری چاو لە دەستی دەکردن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڕاستی مامۆستا و شاگرد نەبووین؛ پیر و موریـد بـووین. مـن تـا رادەی پەرستن ئەوم خۆش دەویـست و ئـەویش مـنی بـە کـوڕی خـۆی دەزانـی. ئـارەزووم دەکرد جومعە و سێشەمـمۆمان نەبایە. ئەو لە پێگەیاندنـمدا بەپەلە بوو، منیش تامی تێگەیـشتنم کردبـوو و قـەت لـە خوێنـدن و خوێندنـەوە و گـوێڕاگـرتن لـە مامۆستا وەڕەز نەدەبووم.

پاش نیوەڕۆیانیش لەباتی مامۆستا دەرسم بـە کـچ و کوڕەگـچکەکانی خـاڵم دەگوت. ئەویش دوو قازانـجی هەبوو؛ هەم زانیاری خۆم بەرەو ژوور دەچوو و هـەم زەحـمەتی مامۆستام کەم دەکردەوە.

فەوزی بەبڕوای من یەکێکە لە گەورەپیاوانی مێژووی کوردستان، کـە داخەکـەم شوێنەوارەکانی فەوتان و خۆشی لە بیر چۆتەوە. ئـەو لاوە کوردانـەی لـە سـەردەمی پاتشایەتی رەزاخانی پەهلەویدا ـ کە بە تەقلیدی ئاتاتورك خەریك بـوو گـەلی کـورد لە کوردستانی ئێراندا بتوێنێتەوە و یەکێك لەو سێ کوچکە ئاورە بوو کـە پەیـمانی سـەعدابادی پێکهێنـابوو ـ ئازایانـە کوردایـەتییان دەکـرد، یـا راستـەوخۆ شـاگردی فەوزی بوون، یا شاگردی شاگردەکانی ئەو. بە تایبەتی پێشەوا قـازی مـحەمـمەدی شەهید، شانازی بەوەود دەکرد کە شاگردی فەوزی بووە.

مـەلا ئەحـمەدی فـەوزی یـا مـەلای سـولێمانی کـێ بـوو؟ چـکارە بـوو؟ بـۆ پەرپوەی مـەڵبەندی ئێمە ببوو؟ نازانـم. من ئەو دەمی ئەوەنـدەم مەبەسـت نـەبوو ئەوانە بزانـم. لە رووشم هەڵنەدەهات لێی بپرسم، بۆ خۆشی هـیچ باسـی خـۆی بـۆ نەکردووم. ئەوەندە دەزانـم دەیانگوت خەڵکی شاری سولێمانییە و لە کوردسـتانی عێراقەوە لەگەڵ شێخەلئیسلامی گەورەدا کە لـە پـێش بابـمدا شێخەلئیـسلامی موکریان بووە و هەر لە بنەماڵـەی مـەلا جـامی بـووە، هاتۆتـە موکریـان. پـاش

مردنی شێخەلئیسلام ژنەکەی ئەوی مارە کردبـۆوە و کـچێکی لـێ‌هـەبوو کـە بـە جوانەمەرگی مرد. ژنێکی دیکەشی هێنا و کچێکی تریشی لەوی بـوو. وا بزانـم ماوە و مێردی کردووە. بۆ خـۆی لـە سـاڵی ١٣٢٢(١٩٤٣)دا لـە گونـدی حـاجی کەند مرد و لە خانەقای شـێخی بورهـان نێـژراوە. کتێـب و نووسـینەکانی وەگـیر زاواکەی کەوتن کە هیوادارم نەفەوتابن. وەك بیستوومە پاش مردنی ١٤٠ تـمەن دراو و دوو ماینی میرات لێ بە جێ ماوە.

فەوزی زانایەکی گەورە، ئەدیبێکی کەم وێنە، کـوردێکی پـاك و بـێ‌بـاك بـوو. بەڵام شاعیرێکی باش نەبوو. بیرێکی تیژ و وردی هەبوو، ئەمـما تەبعەکەی ئەوەندە رەوان نەبوو بتـوانێ بیخاتـە نـاو چوارچـێوەی شـیعری عەرووزییـەوە. ئـەو دەمـیش شیعری سپی نەبووە باو. جاروبار شیعری خۆی بۆ دەخوێندمەوە؛ بەڵام هیچ بە دڵـم نەبوون. جارێکی قەسیدەیەکی درێـژی فارسـی بـۆ خوێندمـەوە و نەشـی گـوت هـی خۆمە. بەڵام من زانیم شیعری خۆیەتی. بێدەنگ بووم تـا تـەواو بـوو، گـوتی: پێـت چۆن بوو؟ گوتـم: باش نەبوو. وا دیار بوو خۆشی زۆری خۆش نەدەویست. پێکـەنی و گوتی: هی خۆمە. بەڵام بۆ کـەس وەك تـۆ بـیر و بـڕوای خـۆی دەرنـابڕێ و بـۆ هـەر کەسم خوێندۆتەوە گوتوویانـە زۆر باشـە؟ گوتـم: قوربـان لـە سـایەی تـۆوە مـن وام لێهاتووە شیعری باش و خراپ لێك بکەمەوە. ئەو جار قاقا پێکەنی و گـوتی دیـارە نەك هەر باش نین، بەڵکە خراپیشن و کاغەزەکەی وردورد کرد.

درۆ نەبێ لە خۆیم نەبیستووە، بەڵام بیستوومە زۆر دۆستی «عـاریف سـایب» بووە. ئەوەشم بیستووە چەند جار «مەحـموود جـەودەت» هاتۆتـە موکریـان و لـە ماڵی ئەودا خۆی شاردۆتەوە و لەگەڵ خەڵك تەماسـی سیاسـی گرتـووە؛ تەنانـەت بیستوومە «کۆمەڵەی ژینەوە»شیان دروسـت کـردووە. بـەڵام هـەر گوتەیـە و زۆر جێگای متمانە نیە. مامۆستا غەزەلێکی حافزی تەخـمیس کردبـوو کـە لـە نـاو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شیعرەکانیدا پەسندم کردبوو. ئەوەش بەندێك لەو تەخمیسەیە کە بە بڕوای من وەستایانایە:

گهی شوی ز امیران پادشه محسوب
گهی وزیر و به درگاه پادشه محبوب
گهی شوی به سر دار ناگهان مصلوب
به چشم عقل در این رهگذار پرآشوب
جهان و کار جهان بی‌ثبات و بی‌محل است

بێجگە لە فەوزی من لە کولیجە مامۆستایەکی دیکەشم هەبوو کە زۆری لێ فێر بووم. «سەید عەولای سەید مینە» پیاوێکی یەکجار دزێو و ناشیرین و زۆر ناقۆلا و نالەبار و زۆر شپرێو و ئالۆز بوو. نەخوێندەوار بوو، بەلام زۆر زانا و تێگەیشتوو بوو. ڕەنگە بلێن نەخوێندەوار و زانا وەك کۆلە و شاخدارە و چۆن شتی وا دەبێ؟ بەلێ ئەو پیاوە نەیخوێندبوو، تەنانەت حەرفێکیشی نەدەناسی. بەلام لە ئەدەبی فارسی و کوردیدا دەستێکی بالای هەبوو. هەرچی جارێکی گوێ لێ بووبا دەهاتە بەری و قەتی لە بیر نەدەچۆوە. بەشی زۆری شانامەی فیردەوسی، خەمسەی نیزامی، مەسنەوی، غەزەلیاتی سەعدی و بە تایبەتی سەرتاسەری دیوانی حافزی لەبەر بوو. خۆ باسی شیعری شاعیرەکانی کورد هەر ناکەم. کام شیعری هەرەگرانت لێ پرسیباوە وردترین مەعنای لێدەداوە. لە بیرمە جارێك کۆنەمەلایەك ئەو شیعرە فارسیەی لێ پرسیمەوە:

آنچه بر من میرود گر بر شتر رفتی ز غم
میزدندی کافران در جنت المأوا قدم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

من ئێستاش و ئەو دەمیش ئەو جۆرە شیعرانەم پێ خۆش نەبوون و نین، ئەمزانی و مەلا گاڵتەی پێ کردم. لە خاڵە عەولاّم پرسیەوە گوتی هەی لە منت نەکەوێ، ئەوە ئیشارە بەو ئایەتەیە کافر هەنگین دەچنە بەهەشت کە وشتر لە کونی دەرزییەوە بچێ. یانی ئەوی لە شاعیر قەوماوە ئەگەر لە وشتر قەومابا وا باریك دەبوو لە کونی دەرزیەوە دەچوو و کافریش بە بەهەشت وەر دەبوون.

بۆ خۆشی شیعری دەگوت و بە خوێندەوارێك دەینووسینەوە. شیعرەکانی وەك شیعری شاعیرەکانی پێشوومان پڕ بوون لە وردەکاریی شاعیرانە و وشەی بێگانە. بەڵام لە گۆرانی گوتندا بەندی وای دەگوتن سەربەسەر گەوهەریان دێنا. وشەی ساکاری کوردی و قافیەی جوان و مانای وردیان هەبوو. ئەو دوو شیعرەی ئەوم لە بیر ماون:

جەفا و وەفا، راستی و درۆ
بوونە کردەوەی ئەمن و ئەتۆ
جەفا پیشەی تۆ، وەفا پیشەی من
ئەمن رەپ و راست، ئەتۆ درۆزن

سەڵت و رەبەن بوو، لە دیوەخانی خاڵم دەژیا. بە تەواوی مەعنای کەلیمە هونەرمەند بوو. گوێی نەدەدا سەروبەرگ و دەم و چاوی، زۆر بەرزەفڕ بوو، چاوی لە بەرات و خەڵات و شاباش و دیاری نەبوو. دەنگی خۆش بوو، بۆ خۆی و دڵی خۆی گۆرانی دەگوت. بۆ خۆی وازی لێ نەبا، شاش لە بەری پاڕاباوە متەقی لێ نەدەهات. چاك لەگەڵ من رێك کەوتبوو. شەوانە پێکەوە لە دیوەخان دەماینەوە. من کتێبم بۆ دەخوێندەوە و ئەو بەیتی بۆ دەگوتم. من لەو بەیتانەوە فێری

وشەی ڕەسەنی کوردی بووم. ئەگەر مامۆستا فەوزی شاعیرە بەرزەکانی کوردی پێ ناساندم و ئەدەبی فارسی فێر کردم، سەید عەولاش فولکلۆری ئەدەبی کۆنی نەتەوەکەمی پێ ناساندم و فێری وشەی ڕەسەنی کوردی کردم. هاونشینی سەید عەولا تەئسیرێکی قووڵی لە ژیانی ئەدەبی مندا هەبوو و ئێستاش هەیەتی. ئەو پیاوە نەخوێندەوارە یەکێکە لە مامۆستا هەرەگەورە و بەنرخەکانی من.

با ئەوەش بڵێم من لە کولیجە بۆ یەکەم جار و ئاخر جار ئاشق بووم، عیشقێکی پڕسۆز و کوڵ و ئەفلاتوونی، عیشقێکی پاك و خاوێن و ئاسمانی، عیشقێکی ساکار و منداڵانە و دوور لە هەوەس و هەوا. بەڵام ئەو عیشقە زۆری نەخایاند، زۆری دەوام نەکرد. ئەو گڕ و کفە زوو دامرکا و خۆڵەمێشی فەرامۆشی دایپۆشی. گراویەکەم گاڵتەی بە هەستی پاکی من کرد. ئەو لە من بە ئەزموونتر بوو، ئەو هەوەسباز بوو، نە عاشق؛ بەڵام هەرچی بوو ئەو گڕ و کفەش تەئسیری لەسەر قەریحەی شاعیرانەی من بوو.

ساڵی ١٣١٧ کە لاوێکی ١٧ ساڵە بووم، مامۆستاکەم لە کولیجە ڕۆیشت و منیش دەستم لە خوێندن هەڵگرت و چوومەوە ماڵێ و دەستم کرد بە کار و کاسبی. ئێستا ماڵمان لە گوندی شیلانئاوێ بوو، بابم سامانەکەی جارانی نەمابوو. بەڵام هیمەتەکەی هەر مابوو. برا و ئامۆزاکانی لێ جوێ ببوونەوە و هەر گوندێکی بۆ مابۆوە. چاك خەریکی کاسبی بووم و زوو فێری کاری کشت و کاڵ کرام، بە ڕۆژ کارم دەکرد و بە شەو موتاڵا. هەرچەند کتێب و ڕۆژنامەم کڕیبا بابم دەستی وەبەر دەستی نەدەهێنام. زۆر شەوی وابوو تا بەری بەیان نەدەنووستم و تەماشام دەکرد. بڕوام پێ بکەن ژوانی لەگەڵ کیژانم لەبەر خوێندنەوەی کتێب لە بیر چۆتەوە و لێم تۆراون و گلەییان لێ کردووم. ئەو ڕۆژەی پیاومان لە شار

دەهاتەوە و کتێب و ڕۆژنامەی بۆ دێنام نیوێکی ڕێگای بەپیرەوە دەچووم.

چاپەمەنی ئەو سەردەمی ئێران پێشکەوتوو نەبوو. چەند گۆواری وێنەدار و جوان دەردەچوون، کە لە لایەن سەفارەتی ئەڵمانی نازییەوە یارمەتی دەدران و بە قازانجی نازیسمیان دەنووسی. کتێبی سیاسی ئەو دەمی هەموو لەبارەی هیتلەر و موسولینیدا بوون. ڕۆژنامەکانیش تەبلیغاتیان بۆ ئەڵمان دەکرد و بە بەژن و باڵای پەهلەوییان هەڵدەکوت. تەنیا ڕۆژنامەیەك کە ئەو دەمی شیرین بوو و تا ژیاش هەر شیرینتر بوو و نەحلەت لەو کەسەی مراندی «تەوفیق» بوو. ئەو ڕۆژنامەیە ڕۆژانی پێنجشەممۆ دەردەچوو و لە هەموو ژمارەیەکدا دەینووسی: «شەوی جومعە دوو شتت لەبیر نەچێ... دووهەم ڕۆژنامەی تەوفیق.» من ڕدبەن بووم، دەنا ئەویتریشم لە بیر دەچوو. بەڵام شەوی جومعە تەوفیقم لە بیر نەدەچۆوە.

ئەو چیرۆکانەی تەرجەمە دەکران زیاتر پۆلیسی بوون. چیرۆکنووسی زۆر چاك هێشتا لە ئێران پەیدا نەببوو. بەڵام من بۆژۆم نەدەکرد و هەموو شتم دەخوێندەوە. هاتوچۆی مەهابادیشم دەکرد و دۆست و ئاشنای چاکم پەیدا کردبوون. جارێ ئەوە ئەرکێك بوو بابم پێی ئەسپاردبووم هەرچەند جارێ چووبامە شار دەبوو بچمە مەحکەمەی قازی محەممەد و دیوەخانی میرزا ڕەحمەتی شافیعی و سڵاوی بابمیان پێ بگەیەنم. ئەو دوو جێگایە قەوغاترین دیوەخانی مەهاباد بوون و خەڵکیان زۆر لێ دەبوو و وردە وردە ـ چاو و گوێم دەکراوە و گەورەپیاوەکانی وڵاتم دەناسین و ئەوانیش لەبەر خاتری بابم حورمەتیان دەگرتم. بێجگە لەو دوو جێگایە کە ئەگەر لەبەر قسەی بابم نەبا هێندە نەدەچووم، جێگایەکی تریش هەبوو کە ناکرێ ناوی بێنم. ئەو جێگایە مەکۆی ئەو لاوانە بوو کە هەوای نیشتمانپەروەریان کەوتبووە سەر. «زەبیحی» و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

«رەسووڵی میکاییلی قزلجی» و «نانەوازادە» و «ئیلاهی» و «سەیدی» و زۆر کەسی‌ترم لەوێ ناسین. هەژاریش هەر چەند جارێ هاتبا شاری بە ماڵی ئێمەدا دەهات. ئەو رەفیقانە کۆڕی ئەدەبی بچووکی کوردیان پێك دێنا و بە نهێنی شیعری کوردییان دەخوێندەوە. دەیاننارده کوردستانی عێراق و هەرچی کتێبی لەوێ چاپ کرابان بۆیان دەهات و دەیاندا بە منیش. قەت نەمپرسی کێ بۆتان دەنێرێ و کێ دەیانهێنێ؟ من کاڵەکخۆر بووم نە بێستانڕن. چەند شاعیریش هەبوون شیعری خۆیان بە نهێنی بڵاو دەکردەوە، بە تایبەتی شیعرەکانی «سەیفی قازی» و... ئاگریان دەکردەوە.

ساڵی ١٣٢٠(١٩٤١) من لاوێکی پێگەیشتوو بووم. لە کاروباری کشتوکاڵ و ئاژەڵداری کارامە ببووم و لە ئەدەبیاتی فارسی و کوردیشدا شارەزایی تەواوم پەیدا کردبوو. بۆ خۆشم شیعرم دادەنا. دیوانێکی گەورەم دروست کردبوو. بابم ئەگەرچی بۆ خۆی ئەهلی زەوق بوو و شیعری زۆر پێ خۆش بوو بەڵام زۆری پێ ناخۆش بوو من ببمە شاعیر. لە کن ئەو ببڕای - ببڕای باسی شاعیری خۆم نەدەکرد. دەفتەری شیعرەکانم وەك بێچوەپشیلە لە بابم دەشاردەوە.

رۆژێك خەریکی شیعر نووسینەوە بووم، کارێکم هاتە پێش وەدەرکەوتم و دەفتەرەکەم لە گۆڕێ بەجێ هێشت. ترسی وەم نەبوو بابم لەو وەختەدا بێتە دیوەخان. زۆرم پێ نەچوو، کە هاتمەوە دەفتەرەسوور دیار نەبوو. پرسیارم کرد گوتیان بابت دەستی دایە و بردی، لە پشتێن بەرەوژێرم مرد. پێم وا نەبوو بە هاسانی نەجاتم دەبێ؛ زانیم خراپم لێ قەوماوە. شیعرەکانم پوختە نەبوون؛ لاسای شاعیرەکۆنەکانم کردبۆوە. هەموو جۆرە شیعرێکم دانابوو؛ تەنانەت لە فرهاویشتندا لاسای «شێخ رەزا» و «ئیرەج میرزا»ی فارسیشم کردبۆوە. بۆیە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەقم بوو بترسم؛ گاڵتە نەبوو، مـن هـەم شـاعیر بـووم و هـەم ئـیعترافم بـە گونـاه کردبوو. با بەخەیاڵیش بێ. منیش وەك شێخ رەزا بوختانـم بە خۆم کردبوو و بابـم شتی وای پێ قبووڵ نەدەکرا، بەڵام وا دیار بوو نەیـخوێندبوونەوە.

چوومەوە ژوورێ و گوتـم ئەگەر کارەکە گەنـد بـوو دایکـم دەکەمـە تکاکـار. پرسیم گوتــم کـوا بابــم؟ گوتیـان بـەتوورەیی چووە متبـەخ. خـۆم وەپـەنادا، بـە بۆڵەبۆڵ هاتە دەر و لەبەر خۆیەوە دەیگوت: خوێڕی کارم بـۆ فێـر بـووە، شـاعیری شـاعیری! دەیـەوێ لـە برسـان بـمرێ. خـۆم بـە متبەخـدا کـرد، تەماشـام کـرد دەفتەرەسوور لەسەر کڵی تەندوور بۆتە قەقنەس.

ئەو دەمی زۆرم پەرۆش بوو. بەڵام پاشان گوتــم دەسـتی خـۆش بـێ. چـونکە بێگومان ئێستا مابان بۆ خـۆم دەمـسووتاندن. راسـتە هـەموو مـەوزوون بـوون و قافیەیان هەبوو بەڵام لاسا کردنەوەی تەواو بـوون و هەسـتی شـاعیرانەی خۆمیـان کەم تێدا بوو. پاشانیش زۆری وام فڕێ داون. بێجگە لـە کـار و کاسـبی رۆژانـە و موتاڵا و خوێندنەوەی شەوانە لە دێ سەرگەرمی دیکەشم بوون، سواری و تەقڵە و رمبازی و راوەکەو و راوەتاژی و راوەتفەنگ.

بابـم ئەسپی زۆر رەسەن و باشی هـەبوون کـە زۆری خـۆش دەویسـتن و باشـی ئاگا لێ بوون. من و کـاکم هەمیـشە ئەسـپ و مـاینی تایبـەتی خۆمـان هـەبوو. هیچمان هەقمان نەبوو سواری ئەسپی ئەوی‌تر بـین، دیـارە کـاکم سەرپـشك بـوو و ئەسپی باشتری بۆ خۆی هەڵدەبژارد. بەڵام لەدواییدا هەمیشە ئەسـپی مـن باشـتر دەردەچـوون. چـونکە لـەوی هێـدی‌تـر بـووم و کـەمتر مانـدوو دەکـردن و لـەوی بەمشوورتر بووم و چاکترم ئاگا لێ دەبوون و باشترم بـەخێو دەکـردن. زۆر جـاریش گرتەی تێدەهاڵاندم و ئەسپەکەی لێ دەستاندمەوە و یەکی دیکەی دەدامێ. بەڵام

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم بۆی تێهەڵدەهێنامەوە و ئەسپ و ماینەکانی‌تری دەدا بە من سواریان بم و تەعلیمیان بدەم. سوارێکی باش بووم و ولاغم چاك دەعاملاندن؛ بەڵام قەت راوکەری چاك نەبووم. نە تەماڵ و دیاردیم باش دەدیتەوە، نە شوێنم چاك دەگێڕا، نە داوم بە پەلە بۆ دەچەقا، نە تفەنگم باش دەنگاوت. دیارە بە تاپڕ کەم وا بوو لە هەردی ببوێرم. بەڵام نەمدەگەیاندە ئەو تفەنگچیانەی لە هەوا نەیاندەبوارد.

رۆژانی جێژن و بووك هێنان و خەنەبەندان و کچ بەمێردان داوەت و رەشبەڵەکمان دەگرت. هەموو جارێ پیاوێکی ماقووڵ و ردێن سپیمان دەنارده کن بابم و ئیجازەمان لێ وەردەگرت. هەموو جارێ موخالەفەتی دەکرد. بەڵام هێندی لەبەر دەپاڕاینەوە دەهاتە رەدایە و بەو شەرتەی لە نەدیوی دیوەخانی ئێمە داوەت بگێڕێ، ئیزنی دەداین. بەراستی خۆش بوو، کچ و کوڕ و ژن و پیاوی گوندەکەمان هەڵدەپەڕین. من ئەو رەسمەم لە رەشبەڵەکی لادێدا زۆر پێ جوان بوو کە پیاو مەگەر ژن بۆ خۆی بانگی کردبا، دەنا هەقی نەبوو بچێتە دەستی دۆیان. پیاو دەبوو هەمیشە لە پێشەوەڕا بچێتە نێو گەڕی داوەت، دەنا عەیب بوو. بەڵام دۆ دەبوو لە پاشەوەڕا بێتە ناو داوەت و هەڵبژاردن بەخۆی بوو. ئەو رەسمە دەگەڕێتەوە سەر ئەو زەمانەی کە ژن لە کوردەواریدا ئازادی پتر بووە.

بۆ شەوداوەت ئیجازەمان لە کەس وەرنەدەگرت. شەوی مانگەشەوی هاوین لە حەوشەی مەڕی، کچ و کوڕی ئاوەدانی تێکەڵ دەبوون و داوەتیان دەگرت و هەمیشە لەدووی منیشیان دەنارد. زستانان لە ئاخەڵ و هۆڵاندا شەوداوەتمان دەگرتن. جارجارە سۆفی شەیتان و شۆفار خەبەری ئەو شەوداوەتانەیان بە بابم رادەگەیاند. ئەویش لە پێشدا جنێوی بە من و دوایە بە چەند کوڕە جحێڵەی دێ دەدا و کەمێکی هەڕەشە لێ دەکردین و دەبڕاوە. بەڵام بە قسەی شەیتان و شۆفار

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەستمان لە شەوداوەت هەڵنەدەگرت و جنێوی گەورانیش بە قەولی کوڕە جحێڵەکان خەڵات بوو.

زستانان بە شەو جۆرابێن و کاڵەمستێن و فەلەی بێدەنگ و کۆسەبازی و تەرکی بن بەرەیان لە مزگەوت دەکرد و بە رۆژ جگێن و ماتێن و مێشێن و هێلکەشکێن و شێروخەتیان دەکرد. من تا کتێبم وەگیر کەوتبایە لە دیوەخانی خۆمان وەدەر نەدەکەوتم و نەدەچوومە سەیری ئەوانە. بەڵام سەرەبەهاران هەموو رۆژێ دەچوومە تۆپێن.

لە مانگی خەرمانانی ١٣٢٠(١٩٤١) رۆژێکی چووبوومە سەر خەرمانان. کرێکارەکانمان خەریکی مالووسك زرینگاندنەوە و باڵەکەو بوون و منیش لە کنیان دانیشتبووم و ئەسپەکەم وەسەر کوێزر کردبوو. ئەو دەمی فڕۆکە و ماشێن زۆر کەم بوون و خەڵك پێی سەیر بوو. لەپڕ دوو فڕۆکەی رەشی زەلام پەیدا بوون. ئێمە تاوێستا فڕۆکەی ئەوەندە زلمان بە ئاسمانەوە نەدیبوو. هەموو دەستیان لەکار هەڵگرت و تەماشای فڕۆکەکانیان دەکرد. دیمان فڕۆکەکان نزیك بوونەوە و نەوی بوون و کاغەزیان بەردانەوە. هەموویان رایان کرد بزانن چیە؟ ژنێك لە پێش هەمووواندا گەڕاوە و کاغەزێکی دامێ و گوتی: ها بە قوربانت دەبم! بیخوێنەوە بزانە چیە و چی تێدا نووسراوە؟ بڕوا بکەن وەختابوو لە خۆشیان باڵ بگرم. ئەو کاغەزە بەیاننامێك بوو کە بە زمانی کوردی نووسرابوو. چۆن ئەوە خەونە، یا راستییە؟ دەوڵەتێکی گەورەی وەك یەکێتی سۆڤێتی بە زمانی کوردی بەیاننامە بڵاو بکاتەوە؟ بۆ من هەر وا کەم نەبوو. بۆ من کە شێت و شەیدای زمانی کوردی بووم ئەو پەڕە کاغەزە بەس بوو کە لە خۆشیان شاگەشکەم بکا. ئەو دەمی وا وردم لێك نەدابۆوە، بەڵام لە واقیعدا لە باری سیاسییەوە ئەو کارەی دەوڵەتی شوورەوی ئەو پەڕی ئازادیخوازی تێدا بوو و نیشانەی ئەوە بوو کە ئەو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەوڵەتە ئیعتراف بە بوونی گەلانی جۆربەجۆری ئێران دەکا. ئەو بەیاننامە بۆنی شەڕی لێدەهات. دیار بوو لەشکری سوور هاتبوو دە ئێرانەوە. هەرچەند لە بەیاننامەکەدا دڵخۆشی خەڵکیان دابۆوە و هەڕەشە و شتی وای تێدا نەبوو، بەڵام ئێمە زۆر لە رووسان دەترساین. پیرەکان نەقڵی بەدفەڕی و بێڕەحمی و دەستوەشێنی لەشکری تەزاریان لە شەڕی یەکەمدا بۆ گێڕابووینەوە. لە سەرتاسەری رۆژگاری حکوومەتی پەهلەویدا رۆژنامەکانی ئێران هەر شتی خراپیان لە دژی شووڕەوی نووسیبوو. باڵشویك لەو سەردەمەدا لە ئێران گەورەترین جنێو بوو. خۆ بە تایبەتی پاش ئەوەی شەڕ لە نێوان ئاڵمانی نازی و یەکێتی سۆڤیێتیدا هەڵگیرسا، چاپەمەنی ئێران هەموو نووسینەکانیان بە سوودی ئەڵمان و بە زیانی شووڕەوی بوو. ماوەیەك بوو شارەوانی مەهاباد رادیۆیەکی هێنابوو و بەرنامەکانی «بێرلەنی» بە زمانی فارسی بڵاو دەکردەوە، کە سەرتاپا جنێو بە کۆمونیزم و باڵشویزم بوو. بەڵام ئەوانە هیچی بۆ من لەو وەختەدا گرنگ نەبوون، گرنگ ئەوە بوو کورد میللەتێکە دەوڵەتان دەیناسن و بەیاننامە بە زمانی ئەو بڵاو دەکەنەوە.

نازانم چۆن خۆم گەیاندە ئەسپەکەم و سوار بووم و پێم پێوە نا و لەسەر جڵەوان چوومەوە ماڵ. بەیاننامەکەم بۆ بابم خوێندەوە، بەڵام ئەو بە پێچەوانەی من رەنگی بزرکا، شڵەژا و بە کاوەخۆ گوتی: رۆڵە قەوما، وا دیارە رووس هاتوونە دە ئێرانەوە، شەڕ و کێشە پەیدا دەبێ، وڵات دەشێوێ. کوڕی خۆم تۆ نەتدیون و نایانناسی، زۆر خراپن، زۆر پیاوکوژ و بێبەزەیی و دەستڕەشن، من کوشتاری سابڵاخم بە چاوی خۆم دیوە و لە بیرمە چۆن خەڵکی بێدەرەتان و لێقەوماویان بە شیران شەقشەق دەکرد. دەبێ زوو خۆمان خڕ کەینەوە و خۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بگەیەنینە قایمە؛ خودا بمانپارێزێ. ڕۆژی پیاوانە، بۆ ئەو ڕۆژە بوو دەمگوت فێری سواری و تفەنگ هاویشتن بن. بۆی مات بوو و دووسێ جار لەبەر خۆیەوە گوتی: «هەرزن و بزن چیایەمەزن». بابم هەقی بوو نیگەران بێ چونکە ئەو لەشکری تەزاری دیبوو، ئەو کوشتاری بێڕەحمانەی ژەنراڵە کۆنەپەرستەکانی ڕووسی لە کوردستاندا دیبوو، ئەو وەکوو زۆربەی ئێرانیەکان ئاگای لە ئاڵوگۆڕی پاش شۆڕشی ئوکتۆبر لە یەکێتی سۆڤێتیدا نەبوو؛ نەیدەزانی لەشکری سوور چۆن عاملاوە؟

بۆ ئێوارێ چەند پیاوی ماقووڵی مەهاباد پەیدا بوون. ئەوانیش دۆست و هاوتەمەنی بابم بوون. شەڕی یەکەمیان وەبیر دەهات. زۆر لە بابم پتر نیگەران بوون. یەکیان گێڕایەوە و گوتی نۆ کەس لە بنەماڵەی ئێمە بە ڕۆژێك بە دەستی ساڵداتی ڕووس کوژراون.

ئەو قسانە منیشی بڕێك نیگەران کردبوو. بەڵام لە خۆشی بەیاننامەکە هەر شاییم لە دڵدا دەگەڕا. خەریکی خزمەتی میوانەکان بووم بەڵام هەر دەمە نادەمێك بەیاننامەکەم دەردێنا و دەمخوێندەوە و سەر لە نوێ لە تەنکەی گیرفانم دەناوە.

شەو کاکم و پیاوەکانمان چوون و ژن و منداڵی ئەو میوانانە و خزمەکانی خۆمانیان لە شار هێنا دەر.

بەیانی دوو فڕۆکە هاتن و چەند نارنجۆکی بچووکیان بە شاردا دا، نەرتەشی شاهەنشاهی، ئەو نەرتەشەی لە کوشتنی میللەتی ئێراندا لاسای داگیرکەرانی مەغول و نازی دەکردەوە، تاوێکی بەربەرەکانی نەکرد و پێش ئەوەی لەشکری سوور بگاتە مەهاباد چەکی فڕێ دا و وەك تۆوی هەرزن بڵاو بوو. هەژار لەو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بارەوە هەر ئەو دەم چەند جوانی گوت:

بــە بڵاوبــوونی دووپــەڕ ئاگــاهی   بوو بــڵاو ئەرتەشــی شاهەنــشاهی

تفەنگی بڕنۆیان دەدا بە نانێك. ئەویش ئەوی ئازایان، دەنـا ئـەوی ترسـەنۆك بەرتیلی دەدا تفەنگەکەی لێ وەرگرن.

بەشـی زۆری خـەڵکی مـەهاباد روویـان لـە گوندەکـەی ئێمـە کـرد. بابـم پێشوازێکی باشی لێ کردن و هەرچی هەمان بـوو لـە ئیختیـاری نـان. عـەمباری گەنـمی کردەوە و ئاشەکانی گوندەکەمانی دا بە خـەڵك و هـەر کـەس هەرچـەندی ئارد ویستبا دەیاندایە.

هەموو رۆژێ جارِیان دەکێشا هەر کەس هەرچی پێویستە، بێ لـەڕوودامان و شەرم کردن داوا بکا. خەڵکی مەهاباد ئەو پیاوەتیەی بابـمیان لە بیر نەچوو و تـا ما زۆریان ئیحترام گرت.

چوارپێنج رۆژ کەس بەسەر کەسـەوە نـەبوو. لـە پێـشدا لەشـکری ئینگلـیس گەیشتە سابلاخ و دەستێکیان رە سەربازخانە خست و چەکی قورسیان برد. دوایـە لەشکری سـوور هات. بە پێچەوانەی ئەوەی چاوەنۆڕی دەکرا نـە کەسـیان کوشـت، نە کەسـیان تالان کرد، نە ئازاریان بە کەس گەیانـد. ئەوەنـدە بـاش لەگـەڵ خـەڵك جووڵانەوە کە کەس بە لەشکری داگیرکەری نەدەزانین.

نەقڵێکی خۆشم وەبیر هاتەوە: لە زەمانی پەهلەویدا کابرایـەکی دز و چـەتە و پیاوکوژ و خراپ پەیدا بوو. بە تای تەنێ کەڵەگایی لە خەڵك دەکرد. کەتـە پێـنج تیرێکی کۆنی پێ بوو و لەو ناوەدا دەگەڕا و هەرچی وازی لێبا دەیکـرد. پۆلیـسی ئێران بۆی نەدەگیرا. بەڵام زانیبای چۆتە هـەر ماڵێـك خـاوەن ماڵەکـەی دەگـرت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کابرایەکی پیریان بەو تاوانە گرتبوو کە شەوێك سۆغرە (یانی ئەو چەتە پیاو خرابە) نانی لە ماڵی خواردبوو. دوو ساڵ بوو لە ورمێ گیرابوو. کە هاتەوە پێوەی چووم و گوتم مامە چۆنت نەجات بوو؟ گوتی چووزانم، فریشتێکی سووری چاوشین هات و دەرکی لێ کردمەوە و گوتی برۆ.

لەشکری تاران لە موکریان نەما. لە پێشدا عەشیرەتەکان تا رادەیەك ئالۆزیان کرد و یەکتریان کوشت. بەڵام وردە ـ وردە وڵات ئارام بۆوە و وەزعێکی لەبار بۆ جووڵانەوەی سیاسی پێك هات.

ئێمە یانی ئەو پۆلە لاوەی لە زەمانی پەهلەوییەوە یەکترمان گرتبوو و دۆستانە پێکەوە کارمان دەکرد، مەیدانمان بۆ ئاوەڵا بۆوە و چالاکی خۆمان پەرە پێدا. دەماننارده عێراق رۆژنامە و گۆواری کوردییان بۆ دەهێنایین و دەمانخوێندنەوە. من شیعری خۆم و شیعری شاعیرەکانیترم بە خەت بۆ لاوەکان دەنووسییەوە و بڵاوم دەکردنەوە. «دڵشادی رەسوولی» لە عێراقەوە هاتبۆوە. ئەو ئیملای کوردی لەهی ئێمە باشتر بوو و خەتیشی خۆشتر بوو و زۆریشی شیعری «بێکەس» و «پیرەمێرد» و «ئەحمەد موختار جاف» و «حەمدی» لەبەر بوون و بە خەت بڵاوی دەکردنەوە. گۆواری «گەلاوێژ» رۆڵێکی باشی یاری کرد و لاوەکانمان فێری کوردی خوێندنەوە بوون. هەلومەرج بۆ پێکهاتنی حیزبێکی ناسیۆنالیسی کوردی لە مەهاباد پێکهاتبوو.

پاش دامەزراندنی «حیزبی توودەی ئێران» چاپەمەنیەکانی ئەو حیزبەش ئاڵوگۆڕێکی فیکرییان لە ناو کۆمەڵی کوردەواریدا پێکهێنابوو. تەنانەت چەند کەسی کورد و ئەرمەنی تێکۆشان لکی ئەو حیزبە لە موکریان دابمەزرێنن، بەڵام خەڵك پێشوازی لێ نەکردن. حیزبێکیش بە ناوی «حیزبی ئازادی» بە بەرنامەیەکی چەپییەوە سەری هەڵدا و نەژیا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تـا ڕۆژی ٢٥ی گەلاوێـژی ١٣٢١(١٦ی ئـابی ١٩٤٢) کۆمەڵـەی «ژ.ك» دامەزرا. ئەوانی ئەو کۆمەڵەیان دامەزراند دۆستانی پێشووی من بوون. مـن لـەو سەروبەندەیدا لە تەورێز بووم و لە ڕۆژی دامەزرانی کۆمەڵەدا حوزوورم نەبوو. کە هاتـمەوە بە هۆی زەبیحی کە لەمێژ ساڵ بوو دۆست بووین بە کۆمەڵە ناسێندرام. لە ماڵی یـەکێك لـە دۆستەکانی خـۆم کـە پاشـان زانـیم ئەنـدامی ژمـارە یـەکی کۆمەڵەیە و بەڕاستی تێکۆشەرێکی بەجەرگ و ئازا و نەبەز و کۆڵنەدەر بـوو، بـە قورئان و بە ئاڵای کوردستان و بە شەرەفـی خۆم و بە شـمـشێر سـوێندیان دام کـە بە زمان، بە قەڵەم و بە ئیشارە خەیانەت بە نەتەوەی کـورد و ئەنـدامی کۆمەڵـە نەکەم. ناوی نهێنی حیزبیم «هێمن» بوو و ژمارەی ئەندامەتیم ٥٥. مـن هـەقم نەبوو هیچ لەوان بپرسم. بەڵام ئەوان ئەوەندەیان متمانـە بـە مـن بـوو، پـێم بڵـێن هـەژاریش ئەنـدامی کۆمەڵەیـە و خـۆت لـە کـن ئـەو مەشـارەوە، ئـەوەش بـەو ڕادەگەیەنین.

بـەو جـۆرە مـن لـە ژیـانی کۆمەڵایـەتی و سیاسـی و ئەدەبیمـدا پـێم نایـە قۆناخێکی نوێ.

ئەندامی کۆمەڵەی «ژ.ك» گۆڕانێکی سەیری بە سەر مندا هێنا. شەو و ڕۆژ لە بیری کۆمەڵەدا بووم کە ئەویش ئامانـجی ڕزگار کردنی نەتەوەکەم بوو. هەموو ئاوات و ئارەزووی تایبەتی خۆم وەلانـا. ئـیتر بـە تـەنیا دەسـتم لـە شـەوداوەت و هەڵپەڕین و ڕێبازگرتن و لەسـەر سـوانە وەسـتان هـەڵگرت، بـەڵکوو وەك سۆفـی تۆبەکار تووشی هەر کیژ و ژنێکـی کـورد دەهاتـم سـەرم دادەخـست و چـاوم لـێ نەدەکرد؛ چونکە ئەوەشم بە خەیانەت دەزانی. بۆ خاتری کۆمەڵـە مـن دەسـتم لـە یارێك هەڵگرت کـە بـە گـەورەترین مەحروومییـەتی ژیانـمی دەزانـم و ڕابردنـی

زەمانیش لە بیری نەبردوومەوە و ناسۆری لە دڵمدا هەر ماوە.

لەو ساڵانەی دواییدا دۆستێکم ـ کە باش لە شیعر بە تایبەتی لە سەبکی شاعیری من دەگا ـ گوتی: تۆ بۆ گوتووتە: ئاشقی چاوی کەژاڵ و گەردنی پڕ خاڵ نیم؟!

گوتم کاکە من قەت درۆم لەگەڵ ئیحساسی دەروونی خۆم نەکردووە. ئەگەر تۆ دەتزانی من ئەو شیعرەم لە چ هەلومەرجێکدا گوتووە، بڕوات دەکرد هەستی دەروونی خۆم دەربڕیوە و بەڕاستی لەو کاتەدا من لە خەیاڵی چاوی کەژاڵ و گەردنی پڕ خاڵدا نەبووم.

«کۆمەڵە» بێجگە لەوەی کۆمەڵەیەکی سیاسی بوو، کۆمەڵەیەکی کۆمەڵایەتی و ئەخلاقیش بوو. زۆربەی ئەندامەکانی کۆمەڵە بڕوایان بەو سوێندە هەبوو کە خواردبوویان و دەستیان لە ئاکاری دزێو هەڵگرتبوو. دزی، خراپە و نێوان ناخۆشی لە کزی دابوو و دەتوانم بڵێم هێندێك جێگایان هەر نەما.

هێندەی پێ نەچوو کۆمەڵە سەرانسەری کوردستانی ئێرانی تەنیەوە و پەلی هاویشت بۆ پارچەکانیتری کوردستان، بە تایبەتی لە کوردستانی عێراقدا لکی کۆمەڵە زۆر پەرەی گرت و بەهێز بوو.

ئەندامانی کۆمەڵە لە هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵی کوردەواری پێك هاتبوون و جیاوازی بیر و بڕوای سیاسی و فەلسەفییان هەبوو. ئەگەر چاوێك بە ئۆرگانی کۆمەڵەدا بخشێنن ئەو ڕاستییەتان بۆ دەردەکەوێ کە من لێرەدا مەجالم نیە بۆتان شی بکەمەوە. بەڵام هەموو لەسەر شتێك ڕێك کەوتبوون: ئەویش ڕزگاریی کوردستان بوو. ئەندامی کۆمەڵە خاوەنی هەر بیر و بڕوایەك با و لە هەر چین و توێژێك بایە بۆ فەرمانی لای سەروو نەك ئامادە بەڵکە بەڕاستی فیدایی بوو.

داهاتی کۆمەڵە تەنیا و تەنیا مانگانەی ئەندامان و فرۆشی چاپەمەنیەکان و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

داهاتی تیئاتر و نمایشەکانی بوو. کەچی زۆر بە باشی بەڕێوە دەچوو. هۆی ئەوە بوو هەموو کەس بەو پەڕی دڵخۆشییەوە مانگانەی دەدا و چاپەمەنی کۆمەڵەی بە چەند هێندەی نرخی دیاریکراو دەکڕی. من خۆم دیومە ژمارەی «نیشتمان»یان بە ٢٠٠ ئەوەندەی نرخەکەی کڕیوە. نیشتمان قەت دانەیەکی نەدەماوە. کۆمەڵە لە پێشدا کتێبێکی بچووکی شیعری بڵاو کردەوە و بە ناوی دیاری کۆمەڵەی «ژ.ک» کە شیعرە نیشتمانییەکانی حاجی قادر و مەلای گەورەی کۆیە و هەژار و شێخ ئەحمەدی حیسامی تێدا چاپ کرابوون و دەسبەجێ تەواو بوو. دوایە گۆواری نیشتمانی وەك ئۆرگانی کۆمەڵە چاپ کرد.

یەکەم شیعری من لە ژمارە دووی نیشتماندا بە ناوی «م.ش هێمن» بڵاو کرایەوە و ئیتر بوومە ئەندامی دەستەی نووسەرانی ئەو گۆوارە و لە هەموو ژمارەکانیدا شیعر و وتارم بڵاو کردەوە. زەبیحی سەرنووسەری نیشتمان بوو و بەڕاستی لە چاپ کردنی ئەو گۆوارەدا زەحمەتی کێشا و وریایی نیشان دا. جگە لە زەبیحی و چەند کەسی باوەڕپێکراویتر، کەس دەستەی نووسەرانی نیشتمانی نەدەناسی و نەیدەزانی ئەو گۆوارە لە کوێ چاپ دەکرێ.

ئەندامی کۆمەڵە وەك ئەندامی حیزبێکی ئەهێنی و بە دیسیپلینی توند هەر ئەوەندەی دەزانی کە پێویست بوو بیزانێ.

لە بیرمە نیشتمانم بۆ بابم دەخوێندەوە. بە تایبەتی شیعرەکانی خۆم و دەیگوت: «کوڕە ئەو هێمنە کێیە؟» لە دڵی خۆمدا پێدەکەنیم، بەڵام نەدەکرا بڵێم ئەو کەسەیە کە تۆ دەفتەری شیعرەکانیت لە تەندووری بەکەمران هاویشت. کۆمەڵە گۆواری «ئاوات»یشی چاپ کرد و من لەویشدا نووسیم.

تیئاتری «دایکی نیشتمان» گەورەترین تەبلیغاتی بۆ کۆمەڵە کرد. ئەو تیئاترە کە زۆریش ساکار بوو و دەتوانم بڵێم لە باری هونەری و تەنانەت فیکرەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ناتەواویش بوو، سێ چوار مانگ لە مەهاباد و شارەکانیتری موکریان لەسەر شانۆ مایەوە. کەم کەس هەبوو نەچووبێ و هەر کەسیش چووبا دەگریا و هەستی کوردایەتی دەبزووت. لە دێهاتی زۆر دوورەدەستەوە خەڵك بۆ دیتنی ئەو نومایشە دەهاتن. بێجگە لە تەبلیغاتی سیاسی لە باری ماددیشەوە داهاتێکی زۆری هەبوو و کۆمەڵەی دەوڵەمەند کرد.

کۆمەڵە هەر بەو داهاتانە توانی چاپخانەیەکی دەستی بکڕێ و لە مەهاباد دایبمەزرێنێ.

تا زیاتر لە کۆمەڵەدا کارم دەکرد پلەی زانیاریشم پتر دەچووە سەر و لە پیاوی زانا و ئەدیبی وەك پێشەوا قازی محەممەد و کاکەڕەحمانی موهتەدی نزیکتر دەبوومەوە و شتیان لێ فێر دەبووم. هیچ کام لەو پیاوە گەورانەی کورد کە لە پارچەکانیتری کوردستانەوە دەهاتن لە من شاراوە نەبوون. هەمزە عەبدوڵڵا، مستەفا خۆشناوی شەهید و میرحاج و قودسی شەهید و زۆریترم لەو تێکۆشەرانە دیتن و ئاڵوگۆڕی فیکریم لەگەڵ کردن. چاپەمەنیەکانی ئێران پێشکەوتووانەتر بوون و شتی تازەیان تێدا بوو. بە تایبەتی چاپەمەنیەکانی حیزبی توودەی ئێران لە روون کردنەوەی بیروڕای سیاسی مندا کاریان کرد.

ڕەوابیتی فەرهەنگی ئێران و شووڕەوی لقی لە مەهابادیش دامەزرا. منیش یەکێك لەوانە بووم کە لەوێدا کارم دەکرد. هەرچەند بە داخەوە ئەو بنکە پێشنیارەکانی منی جێبەجێ نەکرد و هیچی بە کوردی بڵاو نەکردەوە، بەڵام زۆر شتی بەنرخی بە فارسی بڵاو دەکردەوە و من کەڵکم لێ وەردەگرتن. شیعر و نووسراوی کوردی بە ئازەری و رووسی تەرجەمە دەکران و ئەوەش دەسکەوتێکی باش بوو بۆ ئێمە. یەکێك لەو شتانەی تەرجەمە کران و منیش لە تەرجەمەکردنیدا بەشدار بووم ئاڵەکۆکی هەژار بوو، کە لە لایان ئینسانێکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

واقیعی و شاعیرێکی باشی ئازەربایـجانی شوورەوی مامۆستا جەعفەر خەندانـەوە بە ئازەری و بە شیعر تەرجەمە کرا.

شەڕی ماڵ وێرانکەری دووەم بە تێکشکانی فاشیزم و نازیسم و شـرت و گـوم بوونی هیتلەر و کوژرانی موسولینی و گیران و لەناو چوونی شـەڕ هەڵایـسێنەکان تەواو بوو. هیوا و هومێدی گەلانی ژێردەسـت و زۆرلێکـراو گەشـەی پەیـدا کـرد. لەشـکری هاوپەیـمانەکان لـە ئێـران چـوونە دەر. لـە حاڵێـکدا کـە جووڵانـەوەی رزگاریـخوازی گەلانی ئێران رۆژبەرۆژ پەرەی دەگرت. گەلی کورد یەکێك بوو لـەو گەلانەی کە هیوای بە دوارۆژی گەشەداری خۆی دەمبەدەم پەرەگرتر دەبوو.

دەستەیەك لە رووناکبیران و ئەنـدامانی کۆمەڵـەی «ژ.ك» هاتنـە سـەر ئـەو بڕوایە کە جێبەجێ کردنی بەرنامەی کۆمەڵە لە هـەلومـەرجی ئێـستای جیهـان و کوردسـتاندا ئیمکـانی کەمـە. بۆیـە بەرنامەیـەکی کـورت و نوێیـان کـە لەگـەڵ هـەلومـەرجی ئـەو سـەردەمیدا دەگونـجا گەڵاڵـە کـرد و لـە رۆژی سـێی(٣) خەزەڵوەری ١٣٢٤(١٩٤٥) یەکـەم کـۆنگرەی حیزبـی دێمـوکراتی کوردسـتان لـە شاری مەهاباد گیرا و ئەو بەرنامە پەسـند کـرا و رێکخـراوی حیزبـی دێمـوکراتی کوردستان هەر لەسەر بناخەی رێکخراوی کۆمەڵەی «ژ.ك» دامـەزرا و تـەنیا لـە کادری رابەریدا ئاڵوگۆڕێك پێك هات و پێشەوا قازی مـحەمـمەد کە ئەندامێکی سادەی کۆمەڵە و ناوی نەهێنی «بینایی» بوو، بە پێشەوای حیـزب هەڵبـژێردرا و سەرۆکی کۆمەڵە کە پیاوێکی زۆر تێکۆشەر و ئازا و پاك بوو لە کـادری رابەریـدا نەما. ئەم ئاڵوگۆڕە هیچ کاری نەکردە سەر ئەو پیـاوە و لـە ریزەکـانی خـوارەوەی حیزبدا درێژەی بە خەبات و کاری خۆی هەر دا و رەنـجێکی زۆری کێشا.

لە کۆبوونەوەکانی کۆنگرەدا مـن بـۆ یەکـەم جار لـە ژیانــمدا لـە بەرامبـەر خەڵکدا شیعرم خوێندەوە. کاتێك بەڕێوەبەری کۆبوونـەوە گـوتی: ئێـستا «ئاغـای

هێمن» شیعرتان بۆ دەخوێنێتەوە و من بۆ شیعر خوێندنەوە بە شەرمەوە چوومە سەر مینبەری مزگەوتی سووری مەهاباد، هەموو کەس تەنانەت پێشەواش واقعی وڕ ما و لە خۆیان دەپرسی: چۆن هێمن شاعیر و نووسەری نیشتمان، سەید محەممەد ئەمینی شێخەلئیسلامی بوو و ئێمە نەماندەناسی؟ بابیشم کە ئەوەی بیستەوە لە گفتی خۆی پەشیمان بۆوە و گوتی هێمن شاعیرێکی باش نیە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان کۆڕێکی بەناوی «هەیئەتی رەئیسەی میللی» هەڵبژارد کە منیش یەکێك بووم لە ئەندامەکانی. لە هەڵبژاردنی ناوخۆدا حاجی بابەشێخ کە پیرترین ئەندام بوو، بە سەرۆك و من کە لاوترین ئەندام بووم بە سکرتێر[1] هەڵبژێردراین. چەند مانگ لەو کۆڕەدا کارم کرد؛ کارێکی گران بوو. هەر من بەتەنێ بە کارەکان رادەگەیشتم و حاجی بابەشێخی رەحمەتی هەر ئەوەندەی لەسەر بوو ئەوی من دەینووسم ئیمزای بکا. هەرچەند لەبارەی دەستەڵات و ناوبانگەوە کارێکی گرنگ بوو، بەڵام لەگەڵ زەوقی من رێك نەدەکەوت، بە تایبەتی بەرێچوون لەگەڵ حاجی بابەشێخی خۆبەزۆرگر و کەللەڕەق کارێکی هاسان نەبوو.

لێرەدا کە باسی حاجی بابەشێخ هاتە گۆڕێ دەمەوێ شتێکی مێژوویی روون بکەمەوە. لە نووسراوی چەند پیاوی بێخەبەردا دیومە و لە خەڵکی ساکاریشم بیستووە تاوانی خەیانەت وەپاڵ حاجی بابەشێخ دەدەن. من حاجی بابەشێخم خۆش نەدەویست، چونکە لەگەڵ ئەوەشدا دەیانگوت لە علوومی دینیدا زۆر شارەزایە و ریازیاتی کۆن زۆر باش دەزانێ، پیاوێکی زۆر کۆنەپەرست و کەللەڕەق و خۆپەرست و ناشارەزا بوو، بەڵام زۆر راست و پاك و نازا و بەبیر و بڕوا بوو. بە

١- سکرتێر لێرەدا وا بزانم بە مانای «دەبیر» یان «دەفتەرداری» ئەمڕۆ بێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هیچ بارێك تاوانی خەیانەتی پێوە نانووسێ. لە کاتی وتووێژ لەگەڵ نوێنەرانی دەوڵەتی مەرکەزیدا دوور نیە فریوی خواردبێ و بە هەڵە چووبێ، بەڵام لە ڕێگای ڕاست لای نەداوە.

بڵاوە پێدانی گەمارۆی دەوری سەقز و سەردەشت و خورخورە کە تاوانەکەی دەخەنە سەر حاجی بابەشێخ پێوەندی بە مەسەلەیەکی قووڵ و نەهێنی سیاسییەوە هەیە کە لێرەدا جێگای باس کردن نیە و با جارێ دەرخۆنەی لەسەر دابنێین و زۆر لە دەستەڵاتی حاجی بابەشێخ بەرەوژوورتر بوو. حاجی بابەشێخ ئەوندەی دەستەڵات نەبوو فەرماندەکانی دەوروبەری ئەم شارانە بە قسەی بکەن و بکشێنەوە، خۆ ئەو هیچ مەسئولییەتی لەشکری نەبوو. لەشکری کوردستانیش وەك لەشکرێکی رەسمی بە قسەی فەرماندەکانی خۆی دەکرد نە بە قسەی سەرەك‌وەزیرێکی بێ‌دەستەڵاتی غەیرەنیزامی. هیوادارم بەم کورتە نووسینە خوێنەرەکانم روون کردبێتەوە.

من وازم لە سکرتێری هەیئەتی رەئیسەی میللی هێنا و لە کومیسیۆنی تەبلیغاتی حیزبدا دەستم بەکار کرد. لە هەموو چاپەمەنیەکانی حیزبدا دەستم بە نووسین کرد. لە رۆژنامەی کوردستان و گۆواری کوردستان و هاواری کورد و هاواری نیشتمان و گڕوگاڵی منداڵان و گۆواری هەڵاڵەدا شیعر و وتارم بڵاو دەکردنەوە و لە میتینگەکانی حیزبدا بەشدار دەبووم. لە دەستەیەکدا کە بۆ دانانی کتێبی کوردی بۆ فێرگەکانی کوردستان کاریان دەکرد، ئەندام بووم. ئەندامە ئەسڵیەکانی ئەو لێژنە وەك لەبیرم مابێ، زەبیحی و هەژار و برایمی نادری و دڵشادی رەسووڵی و من بووین. پێشەوا بۆ خۆی و چەند مامۆستای شارەزاش یارمەتییان دەداین. هەرچەند هیچمان لەو کارەدا پسپۆڕ نەبووین، بەڵام چونکە زۆر بە دڵسۆزییەوە کارمان دەکرد پێم وایە کتێبەکان ـ کە بە داخەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چاپ نەکران ـ خراپ نەبوون.

رۆژی بیست و شەشی سەرماوەز ئالای کوردستان لە مەهاباد هەلکرا و رۆژی دووی رێبەندای ١٣٢٤ کۆماری کوردستان دامەزرا. من نامەوێ لەو بارەوە بدوێم چونکە زۆری باس کراوە؛ تەنیا دەلێم من لەو رۆژە پیرۆزانەدا بەشدار بووم و شیعرم خوێندەوە.

لەو ماوەدا من و هەژار یەك مال بووین، شەو و رۆژ پێکەوە دەگەڕاین. ماوەیەکیش قزلجی‌مان لەگەل بوو. کاتی بێکاری و سانەوەمان زۆر خۆش رادەبوارد. من کە پایەی خوێندەواری و زانیاریم زۆر لەوان کەمتر بوو، لە هاونشینی ئەوان کەلکم وەردەگرت و شت فێر دەبووم. چونکە من و هەژار بۆ هەموو جێگایەك پێکەوە بووین و لێك هەلنەدەبڕاین، زۆر کەس نەیدەزانی کامەمان هەژارە و کامەمان هێمن و ئەگەر یەکمان بە تەنێ گەڕابایین دەیانگوت کوا ئەوی‌تر؟

پاش دووی رێبەندان و پێکهاتنی کۆماری کوردستان، کوردەکانی پارچەکانی‌تری کوردستان روویان لە مەهاباد کرد و من و هەژار لەگەل هەموو پیاوە بەناوبانگەکان پێوەندی دۆستایەتیمان دامەزراند. مامۆستا قانیعیشم ناسی و لە ئەزموونی ئەدەبی ئەویش کەلکم وەرگرت. زۆرم بیرەوەری خۆش لە هاونشینی مامۆستا قانیع هەیە کە بە داخەوە لێرەدا مەجالی گێڕانەوەیان نیە.

دایکم لەمێژ بوو دەیویست ژنم بۆ بێنێ و تا نەمردووە من بە زاوایی ببینێ. بەلام من ملم رانەدەکێشا و نەدەچوومە ژێر بار. خۆم بە خوێندەوار دەزانی و پێم وابوو هەق نیە دایك و بابم ژنم بۆ بێنن. بۆ خۆشم لە هەلبژاردنی دەزگیراندا دڕدۆنگ بووم و هەتا گەورەتر دەبووم ئەو دڕدۆنگییەم زیادی دەکرد.

لەو ئاخیرانەدا هاتبوومە سەر ئەو خەیالە کە ئەسلەن ژن نەهێنم و بە رەبەنی

کتێبخانەی دیجیتالی
www.rabari.org

بمێنمەوە. هیچ کچێك تەبعی جوانیپەرستی منی رازی نەدەکرد و رەنگ بێ ئەگەر دایکم نەبووبا ئێستاش بوخچەی نەکراوە بووبام. بەڵام دایکم ئەو ساڵی پێی لێ لە کەوشان کردم و گوتی: «ئیللا ـ بیللا، پێت خۆش بێ و پێت ناخۆش بێ ژنت بۆ دێنم.» لەو لاشەوە هەژاری لێ دنە دابووم و شەو و رۆژ لە بن هەنگڵمدا بوو. هەژار بە تەمەن چی وا لە من گەورەتر نەبوو، بەڵام سارد و گەرمی رۆژگاری لە من زۆر پتر چێشتبوو. دوو جاری ژن هێنابوو و ئەزموونی لەو بارەوە زۆر بوو. توندی و سەرەڕۆیی دایکم و نەرمە ـ نەرمە و دنەدانی هەژار دڵیان نەرم کردم.

دایکم برازایەکی خۆی کە کچی پیاوێکی بەدەستەڵات و دەوڵەمەند بوو بۆ خواستم کە نە دیبووم و نە دەمناسی. درۆ نەبێ جارێکی دووربەدوور لەبەر مانگادۆشین دیبووم؛ ئەویش روخسارم نەدیبوو، بەڵام دەمزانی کورتەباڵایە. ئەوەش سەیر بوو من ئەو خۆوێژە نەبووم گوتوویەتی «سەد نەحلەت لە حاڵەتم هەر ئی کورتم خۆش دەوێن». من لە ژندا ئەوی لە هەموو شت پتر سەرنجم رادەکێشی بەژن و باڵای رێك و پێك و بەرزە. ئەوەشم بە دایکم گوت، گوتی: رۆڵە ئەو قسانە چن؟ زێڕیش بچووکە. دایکم ژنێکی دنیادیدە و بەئەزموون و کارامە و زۆر بەدەستەڵات بوو. خزم و کەس و کار و دۆست و ناشناشمان زۆر بوون، لەناو ئەو هەموانەدا ئەو برازایەی هەڵبژاردبوو. دیارە ئەو بە دوای کچی شۆخ و شەنگ و جوان و چەلەنگدا نەگەڕابوو ئەو دەیویست بووکێکی ناکارباش و رەفتارچاك و وریا و بەمشوور و ماڵداریکەری هەبێ.

شایی هێمن دەست پێکرا؛ هەژار هەڵبەزی، سەرچۆپی کێشا، دەستی دۆی ناسك و نازداری گوشی، چاوی لە کیژۆڵان داگرت و شەوانەش بەو قسە قۆڕانەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خۆی کوڕی دیوەخانی وەپێکەنین دەخست. بەڵام هێمن نیگەران بوو، نیگەرانی دوارۆژی خۆی و بیری لەوە دەکردەوە چۆن لەگەڵ ژنێك کە هەڵبژاردنی دایکیەتی و بۆ خۆی نەیدیوە و نایناسیٚ، دەتوانیٚ ژیان بەرێتە سەر. نەیدەزانی تۆقی لەعنەتی بۆ دێنن یا فریشتەی رەحمەت.

رۆژی ٢٥ی خەزەڵوەری ١٣٢٥ بووکیان بۆ دابەزاندم. دیارە ئەو پەری ناسك و نازدار و شۆخ و شەنگ و جوان و چەلەنگە نەبوو کە خەیاڵی شاعیرانەی من بە شوێنیدا دەگەڕا و هێشتاش تووشی نەبووە. بەڵام زۆر زوو توانی خۆی لە دڵی مندا جیٚ بکاتەوە و وا لە خۆی بکا کە لە قووڵایی دڵمەوە خۆشم بویٚ و ببیٚ بە یاری هەمیشەیی و خەمڕەوێنی رۆژانی تاڵ و تفتی ژیانم. بیست و سیٚ ساڵ پێکەوە ژیاین و لە پەنا ئەودا هەستم بە سانەوە دەکرد. قەتی ئەوندە دڵ نەشکاندم رۆژێك تا ئێوارە لێی زیز بم و دەنگی لیٚ بگۆڕم. زۆر لە ژیانی ژن و مێردایەتیم رازیم. نیقرار دەکەم ژیانی خۆشی ژن و مێردایەتیمان زیاتر ئەو پێکی هێنابوو؛ چونکە من دەزانم حەساس و تووڕە و تەنانەت بیانووگر و جینگنۆکەم، بەڵام ئەو هێدی و نارام و ژیر بوو و بیانووی نەدەدا دەستم. تاقەکوڕێکمان بوو ناوم نا «سەلاح». ئەوە ماوەیەکی زۆرە لە دیداریان بیٚبەشم و دەردی دووری دەچێژم؛ یادیان بەخێر.

هێشتا مانگێك بەسەر شەوی زاوایەتیمدا رانەبردبوو و بە قسەی ئەورۆ مانگی هەنگوینم تەواو نەکردبوو، کە بە داخەوە ئەوی نەمدەویست روو بدا رووی دا و ئەوی پێم خۆش بوو بمرم و نەیبینم دیتم... ریسەکەمان لیٚ بۆوە خوری. هێلانەکەمان لیٚ شێوا و کۆمارەکەمان رووخا و دوژمن بەسەرماندا زاڵ بۆوە.

ماوەیەك بوو هەست بە مەترسی دەکرا. جەبهەی سەقز و سەردەشت قایمتر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەکران. چەند دەرەبەگی بەناوبانگ و خاین رایان کردبوو بۆ عێراق و یەك دوو مەلا و شێخی خوێڕیەپیاو دەس بەسەر کرابوون. حکوومەتی ئازەربایجان لەشکرێکی ساز و تەیاری بۆ پشتیوانی پێشمەرگە ناردبووە جەبهەی سەقز، چونکە وا بەراورد کرابوو کە تەنیا لەو جەبهەڕا ترسی پەلاماری دوژمن هەیە. لە پێشداش چەند جار لەو جەبهەڕا دوژمن پەلاماری هێنابوو، بەڵام زۆر خراپ شکابوو و زەبری دەستی پێشمەرگەی کوردستانی چێشتبوو.

ئازەربایجان حکوومەتێکی گەورەتر و بەهێزتر و زۆر تەیارتر و پڕچەکتر بوو لە کوردستان. خەتی دیفاعی ئازەربایجانیش زۆر قایمتر بوو. کەوابوو کەم کەس بە خەیاڵیدا دەهات لە رێگای ئازەربایجانەوە پەلامار بۆ سەر جووڵانەوەی رزگاریخوازی گەلانی ئێران بهێنرێ.

ماوەیەك بوو بۆ ئەوەی کارەکانی حیزبی باشتر رابپەڕن پاش ئەوەی شەوانە پێشەوا ـ کە زۆر شەو تا درەنگ لە دەفتەری حیزبدا دەماوە ـ دەچۆوە ماڵی خۆی، کادرێکی حیزبی لە دەفتەری حیزبدا دەماوە بۆ ئەوەی راپۆرتی خوارەوە ـ ئەگەر پێویست بوو ـ بە پێشەوا رابگەیەنێ و دەستووراتی پێشەوا بۆ خوارەوە بنێرێ. ئەو شەوی نۆرەی منی تازەزاوا بوو. لە دەفتەری حیزب دانیشتبووم و خەریکی نووسینی مەقالەیەك بووم بۆ «کوردستان»، ئەفسەرێکی بچووك بەڵام دۆستێکی گەورەی من و ئەندامێکی زۆر بەوەفای حیزب هاتە ژوور، زۆرم پێ ناخۆش بوو کە دەستی بۆ رادیۆکەی سەرمێزەکە برد؛ چونکە نووسینەکەی لێ تێك دەدام، بەڵام چم نەگوت و قەڵەمەکەم دانا. لەپڕ شتێکی وامان گوێ لێ بوو کە وەختابوو پێمان بە عەرزەوە وشك بێ. رادیۆ تاران تەلگرافی پیرۆزبایی دوکتۆر جاوید وەزیری ناوخۆی ئازەربایجانی دەخوێندەوە کە بە بۆنەی گەڕانەوەی ئەرتەشی شاهەنشاهی بۆ تارانی ناردبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوایــە خەبــەری راکردنــی «موتەجاســیرین»ی راگەیانــد. موتەجاســیر و ماجــەراجوو دوو نــاو بــوون کــە لــەو شــەوەڕا بەســەر بەرێوەبــەرانی جووڵانــەوەی ئازادیــخوازی کوردســتان و ئازەربایــجاندا بــڕان و ئێــستاش دەزگــای تــەبلیغاتی ڕێژیم دووپاتەیان دەکاتەوە و دەیانهێنێتەوە کاوێژ.

دەسبەجێ بە تەلیفوون ئەو خەبەرەم بە پێشەوا راگەیاند. گوتی بۆ خۆت وەرە ئێرە و بە ئەوانیتریش رابگەیەنە بێنە ئێرە. بــە دوای ئەوانــمدا نــارد و بــۆ خــۆم چووم بۆ ماڵی پێشەوا. سەدری قازی برای پێشەوا کە نوێنەری مــەجلیس بــوو لــە تاران و بە رواڵەت نەدەبوو لەو واقیعە بترسێ، لە هەموو کەس پتر شڵەژابوو. ئەو دەسبەجێ گەڕاوە بۆ تاران و لەوێ گرتیان و هێنایانەوە مەهاباد.

ئازەربایــجانی وا تــەیار و پڕچــەك بــە لەشــکری ســاز و پــەرداخ و فەرمانــدە لێزانەکانییەوە بۆ وا زوو تەسلیم بوو؟ پیشەوەری کارامە و شۆڕشگێڕ و کۆنــەپیاو و ئازا و رابەرەکانیتری ئازەربایــجان بۆ وا بە پەلە رایان کــرد؟ پرســیارێکە کــەس بە تەواوی جوابی نەداوەتەوە و منیش جوابــم بۆ نادرێتــەوە. بــەڵام دڵنیــام ئەگــەر فیدایی دەستی کردبــاوە و ئەگــەر فــیرقە بەربــەرەکانی بکردایــە، لەشــکری شــڕ و شپرێوی تاران نە تەنیا پێی لەتەورێز نەدەنا و ئــەو هــەموو کوشــتارەی نــەدەکرد، بەڵکــە تــارانیش دەشــێوا و لەوانــە بــوو لــە سەرتاســەری ئێرانــدا جووڵانــەوەی ئازادیــخوازی بەسەر کۆنەپەرستیدا سەرکەوێ و تەنانەت نفــووزی ئیمپریــالیزم لــە رۆژهەڵاتی ناوەڕاســتدا زووتــر بنــەبڕ بــێ. بــەڵام وەك زانایــان گوتوویانــە «مێــژوو ئەوەیە روو دەدا نەك ئەوە کە ئێمە دەمانەوێ.»

بەڵێ کوتوپڕ تەورێز گیراوە و کوردستانیش لە هەموو لاوە گەمارۆ درا. پاش ئەوەی سەدری قازی نازانــم بۆچی بەرەو تاران گەڕاوە رابەرانی حیزبــی دێمــوکراتی کوردستان لە مــاڵی پێــشەوا کــۆ بوونــەوە و ئــەو شــەوی رۆحیــەی هــەموو کــەس

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەتوانم بڵێم باش بوو. شوورای جەنگ بە سەرۆکایەتی حاجی بابەشێخ پێك هات و سوورەتجەلسەی یەکەم ئیمزا کرا و قەراری بەربەرەکانی درا. بەڵام هێشتا مەرەکەبی بڕیارنامەکە وشك نەببۆوە کە خەبەر هات یەکێك لە ئەندامەکانی ئەو شوورایە رای کردووە.

بۆ بەیانی وەزع گۆڕا و بڕیاری بەربەرەکانی هەڵوەشاوە و بە پێشمەرگە دەستوور درا بێ دەست کردنەوە پاشەکشە بکا و رێگا بۆ ئەرتەش بەتاڵ بکا؛ خەڵك دەستێکی کەوتە ئەولای و یەکێکی کەوتە ئەم لای.

پێشمەرگە لە جەبهەی سەقز و سەردەشتەوە بە رێکوپێکی پاشەکشەی کرد. فیداییەکان کە فەرماندەکانیان رایان کردبوو وەك مەڕی بێشوان بڵاو بوون و عەشایر لێیان وەخۆ کەوتن و هەموویان داپڵۆسین و نەیانهێشت تاقە فیشەکێك لەگەڵ خۆیان بەرنەوە، بەڵام نەوێرانە پێشمەرگە. تەنیا لەناو مەنگوڕان پێشی دەستەیەکیان گرت کە بە فەرماندەیی زێرۆی دەگەڕاوە، زێرۆش کە بۆ خۆی شڕەخۆرێکی وەك ئەوان بوو، دەستی نەدا و بەگژیاندا هاتەوە و تەنانەت چەند گوندیشی تاڵان کرد و گەیشتەوە مەهاباد. ئەوانی فیداییەکانی ئازەربایجانیان رووت کرد کەسیان نەکوشت. ئەوی من وەبیرم بێ لەو کارەساتەدا تەنیا پێشمەرگەیەکی کوردی عێراق شەهید کرا و هێندێکیشیان ناپیاوانە رووت کردن. فەرماندەی ئەرتەش بێهیچ زەحمەت گەیشتە گوندی حەمامیان و پێشەوا لەوێ دیتی.

لەو ماوەدا من هەمیشە لەگەڵ پێشەوا بووم. دیارە لەگەڵی نەچوومە حەمامیان، بەڵام لە شاری بەجێم نەهێشت. دەمدیت پەشۆکا بوو، بەڵام نەك لە ترسان، بەڵکە لە داخان و لەبەر ناهومێدی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

من لەمێژ بوو پێشەوام دەناسی و لە ڕۆژی تەنگانەدا دیبووم. بە دەست و تفەنگی خۆی پیاوێکی زۆر ئازا بوو. پێش دامەزرانی کۆماری کوردستان چەند جار عەشایر هاتنە سەر مەهاباد و پێشەوا بۆ خۆی لە یەکەم سەنگەردا بۆ دیفاع ئامادە بوو. ئەدی چۆن بوو ئەو جار تەسلیم بوو؟ بۆ خۆم لێم بیست گوتی: «لە سەرمانەوە ناچن و دەمانکوژن. بەڵام پێم خۆش نیە گەلەکەم بەجێ بێڵم و دەمەوێ لەناو ئەواندا بمرم.»

ڕاستە کوردستان پاش گیرانەوەی ئازەربایجان و لەدەستدانی ئەو هاوپەیمانە بەهێزە لە هەموو لایەکەوە گەمارۆ درابوو؛ ڕاستە بەشێکی عەشایر گوێیان لە کڵاو پەڕاندبوو و چاوەنۆڕی خراپەیان لێ دەکرا؛ ڕاستە خەزێنەی کۆمار بەتاڵ و حەتاڵ بوو و هەمووی درابوو بە تووتن و هێشتا نەفرۆشرابۆوە و لە عەمباردا مابۆوە؛ ڕاستە لە هەموو یارمەتییەکی دەرەوە هیوابڕاو کرابوو، بەڵام من بەش بە حاڵی خۆم لەو بڕوایەدام ئەگەر دەستەوەکەری کرابا و ئێمە ئەزموونی شۆڕشگێڕیمان هەبا مێژووی کۆماری مەهاباد بەو جۆرە دوایی نەدەهات کە هات.

ڕۆژی ٢٦ی سەرماوەزی ١٣٢٥(١٩٤٦) ئەرتەشی شەڕ و شەپڕێوی شاهەنشاهی تەواو ساڵە وەختێک پاش هەڵکردنی ئاڵای کوردستان شاری مەهابادی گرتەوە. هێندێك لە بەڕێوەبەران و کادرەکانی حیزب رایان کرد و خۆیان شاردەوە و هێندێکیش دانیشتن و چاوەنۆڕی گرتن بوون. من ئەو ڕۆژی لە شار وەدەر کەوتم و چوومە خانەقای شێخی بورهان. لەوێ شێخ محەممەدی خاڵم حەشاری دام و لە بن باڵی خۆی گرتم. لە خانەقا بووم کە خەبەری گیرانی پێشەوا و ڕابەرانی حیزب و کۆمارم بیست. پیاوم وە دووی هەژار خست بیبینمەوە و پێکەوە تەگبیرێك بکەین. ئەویش بۆی دەرچووبوو و بۆم نەدۆزراوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەخۆشی کەوتوویی لە خانەقا هەبوو، زۆر کەس گرتبووی و چەند کەسیشی کوشتبوو. من جارێکی‌تر هەر لەو خانەقایە ئەو نەخۆشیەم گرتبوو و زۆری لێ دەترسام. گوتوویانە «هەرچی بترسێ ناخەلسێ،» هێندەی پێ‌نەچوو گرتم و کەوتم. بەفرێکی یەکجار زۆر و ئەستوور کەوتبوو، هیچ دوکتۆرێك بەو بەفرە نەدەگەیشتە خانەقا. دوو مانگی رەبەق بۆی لەسەر رەقی پشتی کەوتم. ئەسپەك لە سەری دام و قسەی هاتەران پاتەرانم دەکرد، هەموو بەندەنم بە نوێنانەوە چوو و توێخی هاویشت. بەڵام ئەو جاریش لە دەست ئیزراییل رزگاریم هات.

کە لە نەخۆشی هەستامەوە بەفریش کەم ببوو، رێگا کرابوونەوە. وایان بە مەسڵەحەت زانی بۆ ئەوەی کەمێك ژیوەلە ببمەوە و گورد بگرمەوە، بە دزی بچمەوە ماڵی خۆمان کە لە شار نزیك بوو و دەرمان و خواردنی باشتری لێ وەدەست دەکەوت. چاك لە بیرم نیە چەند رۆژان لە ماڵێدا تەماڵم هەڵگرت و خۆم مەڵاس دا.

رۆژێك لە ژووریَ دانیشتبووم و کتێبم دەخوێندەوە، لەپڕ لە ناوێدا بوو بە شین و گابۆڕ، ناردم بزانم چیە؟ قاسید بە گریان و لەخۆدان هاتەوە و گوتی ئەوانەی لە شاری هاتوونەوە دەڵێن دەوری شار گیراوە و نایەڵن کەس بچێتە ناو شار یا وەدەرکەوێ و دەنگۆیە و دەڵێن پێشەوا و سەدری قازی برای و سەیفی قازی ئامۆزای لە چوارچرای مەهاباد لە دار دراون.

ئەو رووداوە دڵتەزێنە و ئەو کارەساتە جەرگبڕە هەموو کوردێکی بەشەرەفی خەمناك و تازیەبار کرد. بەتایبەتی دڵی منی بە ناسۆر ئەنگاوت. ناسۆرێك کە بۆتە تیراوی و ئێستاش هەر وەبن دەداتەوە و هەڵدەداتەوە و بێ‌گومان سارێژ نابێ و لەگەڵم دێتە بن گڵ.

من پێشەوام لە دڵەوە خۆش دەویست، بە رابەرێکی دڵسۆز و ژیرم دەزانی،

بە کوردێکی پاك و چاکم دەناسی و بە موسلیحێکی یەکجار گەورە و مەزنم دەزانی. دەمزانی نەتەوەکەی خۆی چەند خۆش دەوێ و چەندی پێ خۆشە خزمەتی بکا؛ چەند بە ئاواتەوە بوو کورد بگاتە ریزی نەتەوە بەختەوەرەکان. زۆرم هیوا پێ بوو گەلەکەمان بەپەلە بەرێتە پێش و ولاتەکەمان زوو ئاوەدان بکاتەوە. لەو ماوە کورتەشدا دەزانین چەندی خزمەتی بەکەڵك کردن. بەڕاستی مەرگی پێشەوا نەك هەر بۆ نەتەوەی کورد بەڵکە بۆ جوولانەوەی ئازادیخوازی و دژی ئیمپریالیستی سەرانسەری ئێران زیانێکی گەورە بوو. دەریایەك زانست و ئەدەب، دەریایەك فیکر و بیر بە دەستی زۆردارێکی سەرەڕۆ و نەزان وشك کرا و لەناو چوو.

سێ رۆژ پاش شەهیدبوونی پێشەوا ـ یانی رۆژی سێزدەبەدەر ـ قەڵفرم بۆ کرد و لەگەڵ پیاوێکی هەژار و هاواڵێکی زۆر بەنرخی حیزبی بەرەو کوردستانی عێراق وەرێ کەوتین. بە دوو رۆژ و دانێك سنوورمان پەڕاند. لەو بەری جۆگەوە بازم دا ئەو بەری جۆگە، بە رواڵەت هیچ فەرقێکم نەهاتە پێش چاو؛ بەڵام لە واقیعدا سنووری سیاسی ولاتێکم پەڕاندبوو و چووبوومە ولاتێکی دیکە. گەیشتمە شاری قەڵادزە. وەنێو بازاڕ کەوتم و نەکەوتم بە بەرگ و لیباس پۆلیس ناسیمی و زانی لەودیوڕا هاتووم. پێلیان گرتم و خەریك بوون تێکمەوە پێچن. بەڵام مەلایەك و حاجییەك بێ ئەوەی بمناسن باڵیان بەسەردا کێشام و نەجاتیان دام. نەقڵەکە راست لە من رووی دابوو لە ترسی ئاگر پەنام بۆ مار بردبوو. مەلا پێی خۆش بوو بمناسێ، منیش لەگەڵ ئەوەشدا پێم خۆش نەبوو کەس بمناسێ و ناوی خۆم بە کەس بڵێم خۆم پێ ناساند. دیار بوو مامۆستا منی لە دوورەوە دەناسی. ئەو شەوەی زۆری حورمەت گرتم و لە حوجرەی فەقێیان نووستم و بەیانی بۆ خۆی وەپێشم کەوت و بردمی بۆ گوندی گردبوداغ. من بە هیوا بووم سۆراخی هەژار و

زەبیحی و قزلّجی و دلّشاد بکەم و قسەی خۆمان بیّ لە دلّی خۆمدا وام دانابوو یەك بگرینەوە و سەر لە نویّ دەست بە کار بینەوە. دیارە ئەو قسەم بە مامۆستا عەرز نەکردبوو، بەلاّم پیّم گوت دەمەویّ ئاوالّەکانم ببینمەوە. مامۆستا گوتی جاریّ رووبار زۆرن و بوار نین و بیّجگە لەوە ئەو کوردانەی ئیّرە کە هاتبوونە ئیّران هاتوونەوە و دانگەریزە دەکەنەوە بۆ لای شاران و پۆلیس ئامادەیی هەیە. جاریّ ماوەیەك لیّرە بە تا ولاّت کەمیّك ئارام دەبیّتەوە. هاوڕیّیەکەم ناردەوە و بۆ خۆم دەستم کرد بە خویّندن و سەر لە نویّ بوومەوە فەقیّ؛ زۆر چاکم دەخویّند. هەم خۆم دەخافلاّند و وەڕەزی خۆم دەشکاند و هەم دەمویست ئەوی لە سووریم دۆڕاندووە لە کایەی تیّ‌هەلّبیّنمەوە. هیّشتا لاو بووم و ئەگەر خویّندبام دەمتوانی شتیّك بە شتیّك بکەم، بەلاّم خویّندنەکەم زۆری نەخایاند. بیستم وەزعی ئیّران ئارام بۆتەوە و دەستیان لە خەلّك گرتن هەلّگرتووە. لیّکم داوە پاش ئەوەی لیّرەش هەر قاچاغم و ئاویّرم بگەڕیّم بۆ سەریّك لە ولاّتی خۆمان نەدەمەوە؟ ئەگەر زانیم دەحاویّمەوە ئەوە هەر لەویّ خۆم حەشار دەدەم. بە تاقی تەنیّ رووم لە کویّستانە خۆشەکانی کوردستان کرد، بە نیّو چادر و هۆبە و گوڵ و گوڵزاراندا گەڕام. شەنگەبیّری کیّل‌گەردنم دین. لەو گەشت و گەڕانەدا بووم کە پارچە شیعری «بەهاری کوردستان»م گوت، کە بۆ خۆم ئیّستاش زۆرم خۆش دەویّ و بە شاکاری دەزانم. ژاندارم و پۆلیس لە هیچ کویّ تووش نەبووم و بیّ‌سەدەمە گەیشتمەوە گوندەکەی خۆمان.

راوەستام تا شەو بەسەر دەستاندا هات و بە تاریکی چوومە مالیّ. یەکسەر چوومە پشت دەرکی ژووری بابم. بۆ یەکەم جار لە ژیانمدا خۆم گرت، چونکە بابم خۆ لە خەلّك گرتن و گویّ لە قسەی خەلّك هەلّخستنی زۆر پیّ ناخۆش بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەنانەت ژنی ماڵی ئێمە لە ترسی بابم قەت نەیاندەوێرا شەمۆڵە بگرنەوە کە ئەو دەم لە لادێدا زۆر باو بوو. لە درزی دەرکەوە دیتم بابم بە حەواوە راوەستاوە و لەگەڵ ئەو پیاوەی کە لەگەڵم هاتبوو بۆ کوردستانی عێراق قسە دەکا و پێی دەڵێ رۆڵە پێم بڵێ لە کوێیە بۆ خۆم پیاو دەنێرم. ئەویش دەڵێ دوو رۆژی دی بۆ خۆم دەچم و دەیهێنمەوە. قەولم پێداوە جێگا و شوێنی ئەو بە کەس نەڵێم. بابم کەمێك بە تووڕەییەوە گوتی چۆن بە منیش ناڵێی. گوتی نەخێر بە تۆش ناڵێم، بە دایکیشی ناڵێم، قەولم پێ داوە و قەولی خۆم دەبەمە سەر. ماندوویی رێگا و کوێرەوەری غەریبی و بێنازی و لێقەوماویم لە بیر چۆوە و لە دڵی خۆمدا گوتم: چۆن زەحمەتکێشانی کورد کوڕی وایان لێ پەیدا بووە؟

بەڵێ زۆر قارەمانی وا لە خەباتی رزگاریخوازی گەلەکەماندا هەن کە بە شەرەفەوە ژیاون و بە شەرەفەوە دەمرن و مێژووش لە بیریان دەکا. ئەو پیاوە، پیاوێکی هەژار و زەحمەتکێش و نەخوێندەوار بوو. لە سەرەتای کۆمەڵەوە بە بڕوایەکی قایم و تەواوەوە هاتبووە ناو کۆڕی خەبات و بێ ئەوەی خۆی رانێ خزمەتی زۆر گەورەی کردبوون و کەسیش باشی نەناسێ و منیش لێرەدا ناوێرم ناوی بەرم، چونکە نازانم ماوە یا نەماوە و دەشزانم ئەگەر مابێ تووشی دەردیسەر دەبێ.

چیدی خۆم پێ رانەگیرا و چوومە ژوورێ. دایکم و بابم و کابرا واقیان وڕما. دایکم ئامبازم بوو و تێروپڕی ماچ کردم. بەڵام بابم ئەو بابەی کە قەت رووی نەدەدامێ و لەبەر هیچ کارەساتێك نەدەچۆما و بە مەتانەت و خۆڕاگری لە ولاتدا ناوبانگی هەبوو و هەتا ما یەکمان جگەرەمان لە کن نەکێشا و بێئیجازە دانەنیشتین، خۆی پێ رانەگیرا و بە لووزەوەو فرمێسکی لە چاو هاتە خوار و هەتا ماوەیەك هیچ قسەی بۆ نەکرا. دوایە بۆ یەکەم جار و ئاخر جار لە ژیانمدا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەخێرهاتنی کردم و گوتی چاك بوو هاتیەوە. ئەوە لە دوام دەناردی عەفوی عموومی بۆ عەشیرەتان دەرچووە. راستە ئێمە عەشیرەت نین، بەڵام خەڵکی گوندین و دەتوانین لەو دەرفەتە کەڵك وەرگرین. ماڵی دنیام زۆرە و ئێستا هەموو شت بە بەرتیل دەکرێ. جارێ ماوەیەك لە ماڵێ دانیشە و هاتوچۆی شار و باران مەکە تا بزانین دنیا چی لێ دێ.

لە ماڵێ دانیشتم و چ باس نەبوو، وردە ـ وردە خەڵکیان بەردا. منیش دەستم کردەوە بە جووت و گا و ئاژەڵدارییەکەی خۆم و هاتمەوە سەر حووللەمەرەسێ. حیزبی توودەی ئێران بە ئاشکرایی خەباتی دەکرد و رۆژبەرۆژ کۆمەلانی خەڵکی ئێرانی زیاتر لێ کۆ دەبوونەوە. لە رۆژنامەکانی خۆیدا ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستی بە توندی دەکوتا و تیئۆری زانستی بڵاو دەکردەوە. حیزبی دێموکراتی کوردستانیش کەم ـ کەم بووژاوە و کادرە لاوەکانی دەستیان کردەوە بە خەبات. پیاو هەق بڵێ حیزبی توودە لەو سەردەمەدا لە بووژاندنەوەی حیزبدا رۆڵێکی باشی یاری کرد، تەنانەت لە پاراستنی ناوی حیزبدا. چونکە هێندێك لە لاوە ئازادیخواز و کەم ئەزموونەکان خەریك بوون ناوی حیزب بگۆڕن و بیکەنە کۆمەڵەی کۆمونیستی کوردستان و وەك بیستوومە بەرێوەبەرانی حیزبی توودە مانیع بوون.

ژمارەیەك نیشتمان بڵاو بۆوە و گەیشتە دەستم و هومێدم پەیدا کرد کە خەباتەکەمان پەرە بگرێتەوە. هەر چەند راپۆرتیان لێدام کە لە نووسینی ئەم گۆوارەدا دەستم هەیە و برێکیان ئەم بەر ئەو بەر پێکردم و بە خوای دەستێکیشیان بە یاڵ و بژیدا هێنام و پووڵ چاپەکیان لێ ئەستاندم، بەڵام ئەوە چوو و رابرد نەمزانی لە کوێ چاپ کرا و هەر بە شێوە نووسین نووسەرەکانم ناسین. ژمارەیەکیش «رێگا» دەرچوو و پێم گەیشت. یەکێك لە نووسەرەکانم

دیت و بەڵێنی هاوکاریم پێدا، بەڵام بەداخەوە ئەویش تێدا چوو.

لە ڕۆژی ١٥ی ڕێبەندانی ١٣٢٧دا «ناسری فەخرارایی» لە دانیشگای تاران شای وەبەر دەمانچان دا، تۆزکاڵێکی دەم و لێو و پشت رووشاند. ئەو تاوانەیان هاویشتە سەر حیزبی توودە و ئیجازەی رەسمی کارکردنی ئەو حیزبەیان هەڵوەشاندەوە و رابەرەکانیان گرتن و دەرکی رۆژنامەکانیان داخستن و لە سەرتاسەری ئێراندا حکوومەتی نیزامی دامەزرا. ئەوەش زەبرێك بوو کە بە نەخشەی ئیمپریالیزم و بە دەستی کۆنەپەرستی وە جووڵانەوەی رزگاریخوازی ئێران کەوت.

بەڵام زۆری پێ نەچوو رۆژنامەکانی حیزبی توودە بە نهێنی دەرچوونەوە و رابەرانی حیزب توانییان لە زیندان را بکەن.

سەیر ئەوە بوو پاش رووخانی کۆماری مەهاباد من بۆ یەکەم جار دوو رۆژ پێش واقیعەی دانیشگا وێرابووم بە ئاشکرایی بچمە مەهاباد و بە رۆژی رووناك بگەڕێم کە ئەو رووداوە لە تاران قەوما و لە مەهابادیش دەستیان کردەوە بە خەڵك گرتن، ناچار منیش خۆم شاردەوە. لەو خۆشاردنەوەدا شیعرێکی زۆر باشم لە ژێر عینوانی «ژوانی ئاغا»دا گوت کە بە داخەوە خۆم نەماوە و تکا لەو کەسانە دەکەم کە هەیانە بیپارێزن و ئەگەر کرا بۆم بنێرن.

ساڵی ١٣٢٧ ساڵێکی یەکجار تووش و شووم بوو. من بە عومری خۆم زستانی وا سەختم لە وڵاتی خۆمان نەدیبوو. پازدە رۆژی پاییز مابوو بەفرێکی ئەستوور و وشك باری، یەك نوا لە هەموو جێگایەك لە میترێك پتر بوو. وشکەبەند و سەرما و سایبقەی بەدوادا هات و یەکسەر بوو بە روو؛ بەفری دیکەشی بەسەردا بارین، رێ و بان گیران، قات و قڕی پەیدا بوو، ئاو وشك بوون

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

و خـەڵك ناچـار بـوو بـەفر بتوێنێتـەوە و بیخواتـەوە. نـەوت و ئـاوردوو وەگـیر نەدەكـەوت. ئـاژەڵ و مـاڵات قڕانـی كـرد. رەپـستە رزیـن و نەوەنـدە گنخـان و گرانیەكی زۆر بە سامی بە دوادا هات.

من بۆ خۆم لە ئـەزموونی پیـاوێكی دنیادیـدە و كۆنـساڵ كـەڵكم وەرگـرت و توانیم بەشێكی زۆر لە دەغڵ و دانی خۆمان لە رزین و زایەبوون رزگار بكەم.

بەهار درەنگ بوو، هەوا گەرم ببوو، بەڵام بەفر ئارەقیـشی نـەدەكرد. رۆژێـك چوومە مزگەوت. تەماشام كرد پیرەپیاوێك بە تـەنێ لـە تەنیـشت سـۆبە سـارد و سڕەكە هەڵكورماوە. هەر منی دیـت گـوتی: منـداڵی ئـەو زەمانـە ئێمـەیان پـێ خەرفاوە. گوتـم: مامە گیان چ قەوماوە؟ گوتی: بە سەری تۆ ئەوە چەند رۆژە بەو هەتیوە گێژانەی خۆم دەڵێم بـچن بـەفری سـەر رەپـستەكەمان كـون ـ كـون بكـەن گوێشم نادەنێ. گوتـم بیلامانێ كە ساڵ درەنگ بوو، هەرد گـەرم دادێ و هـەڵمێ دەكا. بەفریش نایەڵێ هەڵمەكە بێتە دەر و لە ناو خۆیدا دەگەڕێتـەوە و دەغڵەكـە دەسووتێ. ئەگەر كون بكرێ هەڵمەكەی دێتە دەر و ناسووتێ. قـسەی مامـەپیرەم بە دڵیەوە نووسا؛ چەند رۆژان پیاوم هەڵگرتن و چوومە زگ بەفر كون كردن.

هەوا خۆش بوو، بەڵام كارەكە زۆر گران بـوو. بەفرەكـە نەوەنـدە رەق بـوو بـە لۆسە كون نـەدەكرا. بـەڵام پاشـان تێگەیـشتم پەنـدی پێـشینان چـەند راسـتە كـە گوتوویانە: «دەستی ماندوو لە سەر زگی تێرە». بەشـی زۆری دەغڵـی ئێمـە ئـەو ساڵی نەڕزی و نان و تۆوی خۆمان بوو.

ئەو ساڵی لە هیچ كوێ دەغڵ نەبوو. ئـەو جـووتبەندانـەی زەوی ئاویـژەیان بـە دەستەوە بوو، هەرزن و گەنـمەشامییان چاند و نێوەنانیان پەیدا كرد. منیش هـەرزە و گەنـمەشامی زۆرم چاند و بەرهـەمێكی باشیان دا، بـەڵام لـە گوندەكـەمان هـیچ

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

داهاتـمان وەگیر نەکەوت، چونکە بۆ خۆیان هیچیان نەبوو تا بەشی ئێمە بدەن.

بـۆ زسـتانی داهـاتوو گرانییـەکی بەسـام سەرانـسەری ئێـران بـە تایبـەتی کوردستان و ئازەربایـجانی داگرت. دەغڵی فرۆشتن هەر نـەبوو، هەشـبا لـە کـڕین نەدەهات. هیچ شتی‌تریش دراوی نەدەکرد. دوو مەڕی داشـتی پووتـە گەنـمێکی نەدەکرد. کەویژە گەنـمێکیان بە جووتێك کەڵی خاویٚ نـەدەدا. هـاواری سـەروماڵ بوو، برا ئاوڕی وەسەر برا نەدەدا. بەڵام مـن نەمـدی و نەمبیـست لـە کوردسـتان کەس راستەوخۆ لە برسان بـمریٚ، هەرزن و گەنـمەشامی خۆولاتی و گەنـم و جۆ و خورمای عێراق هۆیان داوە.

لەگەڵ ئەوەشدا دەزگای تەبلیغاتی پادشایەتی ئێران لەو ساڵانەدا شـەو و رۆژ و وەخت و بیٚ‌وەخت پەلاماری دەبردە سەر دەوڵەتی شووڕەوی، ئـەو دەوڵەتـە وەك جیرانێکی باش و دڵسۆز گەنـمێکی زۆری دا بـە ئێـران. ئـەویش چ گەنـمێك بـە روحی پیاوی پێدەکەنی. بە هاتنی ئەو گەنـمە خەتەر کەم بۆوە و قات و قـڕی لـە شاران نەما.

دەوڵەت لە دابەش کردنی ئـەو گەنـمەدا دێهاتیـشی لـە بـیر نـەکردبوو و لـە رووی شناسنامە میقدارێکی گەنـم بۆ هەر خێزانێك دانابوو. بەڵام دەبوو ئاغا بـە قەرزی سـەرخەرمان وەریبگـریٚ و سـەنەد بـدا، جـا بـە سـەر خـەڵکی گوندەکـەدا دابەشی بکا. ئاغاکان گەنـمەکەیان بـە زیـادەوە وەرگـرت و وەك پیـاوی چـاك لـە پێش چاوی کاربەدەستانی دەوڵەت بە سووت و سەلەمخۆرەکانی شاریان فرۆشـت و دراوەکـەیان نەخـدوپوخت لــە تەنکـەی گیرفـان قـایم کـرد. ئـەوان ئـەنگڕان، سووت‌خۆری شار قازانـجیان کرد، سـمێڵی پیاوی دەوڵەت چەور کـرا و ئـەوی لـەو ناوەدا هیچی پیٚ نەبرا هەژار و نەداری لادیٚ بوو.

لە بەهاردا خەڵکی دێهاتی ئازەربایـجان لە حاڵێکدا کـە وەك خـەزەڵی پـاییز

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

له برسان هەڵدەوەرین و پیاو ئاگری بۆ تێبەر دەبوون به کوردستان وەربوون.

گەلی کورد جارێکی دیکەش پیاوەتی و نانبدەیی و میوانداری خۆی نیشان دا. هەر دەستەیەك رووی لە هەر ئاوەدانییەك دەکرد، خەڵکی ئەو ئاوەدانییە بە پیریانەوە دەچوون و ژەمێکیان تێر دەکردن و بەڕێیان دەکردن. زۆرماڵی وا هەبوون ئەو ژەمە بۆ خۆیان هیچیان نەدەخوارد و دەیاندا بەو میوانە رەش و رووت و برسی و خورێنانە. ژاژ و پەنیر و لۆرك تایبەتی ئەوان بوو. ماڵی زۆر لەچەر و پیسکە نەبا ئەو ساڵی رزقی بۆ نەگیرا.

ئەگەر گەلی کورد بۆ خۆی لە وەزعێکی وادا نەبوو بتوانێ میوانەکانی خۆی باش بەخێو بکا، کە بەهار کامڵ بوو نیشتمانەکەی، کوردستانی رەنگین و بژوێن باوەشی دایکانەی بۆ ئەو برسی و رەش و رووتانە، بۆ ئەو لاواز و لەجەرانە، بۆ ئەو لێقەوماو و دەربەدەرانە کردەوە. لە نواڵە زەنوێرەکانیدا سفرەی نیعمەتی بە هەڵز و مەندۆك و بیزا و کارگ و کوڕادە و زرەمەندی و سێوەڵووکە و وێنجەکێویلە و کەنگر و رێواس و ئەسپنك و ئاڵەکۆك و دۆری و ترشۆکە بۆ رازاندنەوە.

بەڵێ دیتم لە چەرخی بیستەمدا، لەو چەرخەدا کە ئینسان ئەتۆمی شکاند، راداری دروست کرد، تەنانەت مانگی داگیر کرد، ئینسانیش وەك ئاژەڵ و ولسات لە کێو و کەژ بلەوەڕێ. دەمدیتن بە گیا خواردن بایان دەکرد، بەڵام نەدەمردن.

ئەو مێگەلە شپرزە و سەرگەردان و بێشوانە بە چیا سەرکەشەکانی کوردستانی ئێراندا هەڵکشا و گلۆپکی ئەو گیایانەی هەڵپساند و خۆی پێ تێر کرد و شۆڕ بۆوە بۆ گەرمەسێری کوردستانی پڕخێر و بەرەکەتی عێراق و وردە ـ وردە دانگەرێزەی کرد تا بەسەر خێر و خۆشیاندا کەوت. لەوێ کەوتە فەرعانە. دەغڵودان فەریکە ببوو، خانەخوێش هەر کورد بوو، بەدڵ بوو،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەبەزەیی بوو، ئینسان بوو و دلسۆزانە میوانداری کرد و بەخێوی کرد.

من لە ماوەی ئەو گرانیەدا پیاوەتی ئەوتۆم بە پیاوی نەدار و زەحمەتکێشەوە دیتن کە بەڕاستی مایەی شانازی ئینسانیەت بوون. بەلام بە داخەوە کارەساتی زۆر دلتەزێن و دیمەنی زۆر دزێویشم دیتن. من بە چاوی خۆم دیتم ئینسان لە برسان مرد. من ئینسانم دیت لەبەر موحتاجی خەریك بوو نووری چاوی خۆی بە ئارد سەودا بکا و هەروەها زۆر حەیوانی دووپێی وام دیتن بە روالەت ئینسان بوون کەچی لەو وەزعە نالەبارە بۆ ئاخنینی گیرفان یا دامرکاندنی هەوەسی خۆیان کەلکیان وەرگرت.

رۆژێك لە بن دیوارێکی خواروخێچ خۆم لە بەربەرۆچکە هەلخستبوو و چیلکەم لە هەردی دەوەژاند، هێشتا خاکەلێوە بوو و ولات نەخەملیبوو. بیرم لە حالی ئەو خەلکە هەژارە دەکردەوە، چەند منداڵی دێ هاتنە لام یەکیان گوتی: فلان کەس خەریکە ژن بێنێ. ئەو فلان کەسە پیرەپیاوێکی دلرەش و کۆنەگزیرێکی بەدفەڕ بوو. کەس کچی نەدەدایە و بێژن مابۆوە. پێکەنیم و گوتم: نای لەو درۆیە! منداڵ تێکرا وەجواب هاتن، بە پەلەپەل و سوێند و قوڕئان خواردن گوتیان: درۆ ناکەین، ئەوە خەریکە کچی ئەو کابرا حەجەمە بکڕێ و لە خۆی مارە بکا. ماشەللا جوانیشە.

- چی چی؟ بیکڕێ؟

- بەلێ، بەلێ، بیکڕێ و لە خۆی مارە بکا.

وەك فیشەك لە جێی خۆم دەرپەڕیم و منداڵ کەوتنە شوێنم. کە چوومە حەوشەی کابرا، دیتم بۆ خۆی لەسەر کورسییەك دانیشتووە و لاقی هاویشتۆتە سەر لاق و هەروا بزەی سمێلانی دێ. پیرەپیاوێکی کەلەگەت و تەژە و وشك و رەق، بەلام بە داروبار لە بن دیوار هەلتروشکاوە و چوار منداڵی رەش و رووت و

کتێبخانەی دیجیتالی
www.rabari.org

کز و لەجەر لە دەوروبەری کەوتوون. کچێکی باڵابەرز و ئەسمەر و چاو و برۆ جوان، بەڵام لەڕ و لاوازیش پاڵی وەکۆڵەکەی بێلاکە داوە. چارەڕەشی و نەگبەت لەو دیمەنە دەباری.

ـ ها کوێخا! ئەوە چیە؟

ـ قوربان چت لێ وەشارم ئەو کچەم لەو پیرە مەشەدییە کڕیوە.

ـ کڕیوتە؟ بە چەند؟

ـ وەڵڵا قوربان بە گران. بە پووتێك ئارد. (زەردەخەنەیەکیشی بۆ کرد).

ئاگرم لە جەرگ بەربوو، مچوڕکێکم لە بەری پێوە هات و لە تۆقی سەرم دەرچوو، بەری چاوم تاریك بوو. خەریك بووم بە گژ ئەو پیاوە دڵڕەشەدا بێم. بەڵام پێشم خواردەوە، خۆم ڕاگرت و لە مەشەدیم پرسی: ئەو کچە بۆ دەفرۆشی؟ ملی بەلاوە نا، هەناسێکی ساردی هەڵکێشا، ئاوی لە چاوی گەڕا و گوتی: دایکی دوو ڕۆژ پێش لە برسان مرد. بۆ خۆشی کەنەفت بووە و هەر بینا سلار بۆوە. دەستی بۆ لای منداڵەکان ڕاداشت و گوتی: ئەوانەش برسین. بۆیەی دەفرۆشم تا بۆ خۆی لە برسان نەمرێ و ئەوانەش بژیوی چەند ڕۆژێکیان هەبێ. سەربەسەر بە زێڕم نەدەدا و ئێستا بە ئاردی دەفرۆشم.

لە کچەکەم پرسی: تۆ بەو کارە ڕازی؟ مێرد بەو کابرایە دەکەی؟ فرمێسکی بە چاوە جوانەکاندا هاتە خوار، بە شەرمەوە گوتی: نینم ئوشاقلار ئاچدلار (ـ چ بکەم منداڵەکان برسین)

ـ گوتم ئەگەر خێرۆمەندێك ئەوەندە ئارد بدا بە باوکت هێشتا حازری مێرد بەو کابرا پیرە بکەی؟ بە بێزارییەوە گوتی: یوخ وەڵڵا (ـ نە بە خودا.)

لەو کەین و بەینەدا ژن و منداڵی ئاوەدانی ئاپۆرەیان لە دەوری من دابوو. لە قسەکانمان نەدەگەیشتن. نەقڵەکەم لە سەرڕا بۆ گێڕانەوە، ژنەکان تێکڕا گوتیان:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەیەڕۆ، چ خێر بوو، بۆ کافرستانیە؟ گزیرە پیرەیـان تـف بـاران کـرد و هـەموویان بەغار چوونەوە ماڵی خۆیان. ئینسانیەت گەیشتە ئەو پەڕی، دەوڵەمەند و هـەژار کەس بە دەستی بەتاڵ نەگەڕاوە. هەر یەکە لە قەدەر خۆیان، نان، کولێرە، ئـاردی گەنـم، جۆ، گەنـمەشامی، هەرزن، ماش، نۆك، نیـسك، تەنانـەت بـرینج و رۆن و جلکە کۆنیان لەگەڵ خۆیان هێنـابوو. زگـی منداڵـەکانیان تێـر کـرد و توورەکـەی مەشەدییان ئاخنی. ئەو وەختە من لە خۆشیان گریام کە دیم منداڵە قۆشـمەکانی دێ کـە لـە سـەر دوو شـایی مێـشێن و جگـێن و شـێر و خـەت سـەری یـەکتریان دەشکاند، بە پەلەپەل و هەلەهەل زارکی کیـسە پـەڕۆکانیان دەکـردەوە و هەرچـی قەرەپوولی هەیانبوو لـە مـستی پـیرە مەشـەدییان دەکـرد و بـۆ خۆیـان مـافنگی دەمانەوە.

هەستی ئینسانی ئەو کیژە کوردانە ئاواتی شەیتانی ئەو دێوەزمـە بلـەوەزەی کردە بلقی سەر ئاو کە قرمی لەو کچۆڵە بێدەرەتانە خۆش کردبوو. بـاربووی ئـەو ئینسانە ساکار و پاکانـە چـەند ئەوەنـدەی ئـەو نرخـە بـوو کـە ئـەو گورگـە پـیرە دەیویست ئەو بەرخۆڵە بێئازارەی پێ بکڕێ. چەند دڵخۆش بووم کە بـە هـەموان نەمانهێشت لە گوندە خونچیلانەکەماندا ئینسان بە ئارد سـەودا بکرێ.

تەنگانە بەریان کورتە؛ گرانی دوایی هـات. قـات و قـڕی تـەواو بـوو؛ خـەڵك کەوتەوە سەر کاروکاسبی. بەڵام زۆر کەس لە برسان مردن، زۆر پیاو لـە پیـاوەتی کەوتن، زۆر ماڵ لە ماڵ بـوون، زۆر کـەس لـە سـەر سـاجی عـەلی دانیـشتن، زۆر ناکەس پێگەیشتن، زۆر گیرفان ئاخندران، زۆر کۆشك قوت بوونەوە و زۆر مافوورە راخران و زۆر ماشین کڕدران.

لە وڵاتێکی بێسەرەوبەرەدا، لە ڕژێـمێکی کـۆنی دەرەبەگایەتیـدا هەمیـشە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڵای تەبیعەت، زوڵم و زۆر و خراپە و دزی و دەسدرێژی پیاو خراپانیشی لەگەڵە.

ئەو ڕووداوە ناخۆشە زۆری کار کردە سەر هەستی ناسك و شاعیرانەی مـن و هەروەها زۆریشی تەئسیر کردە سەر وەزعـی ئـابووری و کۆمەڵایـەتی و تەنانـەت سیاسـی کـوردەواری. وەزعـی خرابـی ئـابووری و کۆمەڵایـەتی و سیاسـی وڵات و نەداری و دەستکورتی زۆربەی خەڵك و زۆرداری کاربەدەستانی دەوڵەت و تاوان و خەیانـەتی چـینی دەسـتەڵاتدار بـوو بـە هـۆی ڕاپـەڕینێکی فیکـری بـۆوێنـەی زەحـمەتکێـشانی کوردسـتان و هەسـت بـە مەسـئوولیەت کردنـی ڕوونـاکبیرانی شۆڕشگێڕ و لەخۆبوردوویی نەتەوەکەمان.

ئەو ڕاپەڕینە فیکرییە و ئەو هەست بە مەسـئوولیەت کردنـە بـوون بـە هـۆی ئەوە کـە چـینی چەوسـاوە و توێـژی ڕوونـاکبیری کـورد زۆر لـە جـاران بـەبڕواتر و ئامادەتر لە دەوروبەری حیزبی دێموکراتی کوردستاندا کۆ ببنەوە. پاش ڕووخـانی کۆماری مەهاباد قەت وەك ساڵەکانی ٢٩ هەتا ٣٢ هەلومەرجی لەباری عـەینی و زەیـنی بـۆ خـەباتی ڕزگاریـــخوازانەی گـەلی کـورد لـە کوردسـتانی ئێـران هەڵنەکەوتووە.

هەر چەند لەو ساڵانەدا حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ژێر تەئسیری حیزبـی توودەی ئێراندا بوو و ئەوەندە بەرەو خەباتی چینایەتی دەڕۆیشت کـە لـە خـەباتی نەتەوایەتیـدا کەمتەرخـەمی دەنوانـد و ئەوەنـدە بـۆ ڕووخانـدنی کۆنەپەرسـتی و دامەزراندنی دێموکراتی لە ئێراندا تێدەکۆشا کە ئەستاندنی مافە ڕەواکانی گەلی کـوردی لـە پلـەی دووەمـدا دادەنـا، بـەڵام دیـسان بـە پـشتیوانی چـین و توێـژە چەوساوەکانی گەلی کورد پشتئەستوور بوو.

من هەر چەند بە پێی توانای خۆم لەو خەباتـەدا بەشـدار بـووم، بـەڵام لەبـەر نەبوونی چاپەمەنی کوردی نەمتوانی هونەرەکەم وەك پێویستە لە ڕێگای خزمەتی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەلەکەمدا لە کار بێنم. لەو کاتەدا کە ڕۆژنامەکانی فارسی بە نهێنی بڵاو دەبوونەوە و پۆلیس نەیدەتوانی بیاندۆزێتەوە، بێ‌گومان دەشکرا چاپەمەنی کوردی بڵاو بێتەوە، بەڵام بەڕێوەبەرانی ئەو سەردەمی حیزب لەبەر بێ‌ئەزموونی ئەوەیان بەلاوە گرینگ نەبوو.

ئەو دەمیش بڕوام وا بوو و ئێستاش هەر لەسەر ئەو بڕوایەم کە دەبێ زەحمەتکێشانی کورد بە زمانی خۆیان بدوێنین و دەبێ ڕووناکبیرانی کورد بە زمانی ساکارترین ئینسانی کورد مەسایلی سیاسی و کۆمەڵایەتی بنووسن و کۆمەڵانی گەلەکەیان ڕێنوێنی بکەن. بەڕاستی هەم لە باری خزمەت کردن بە زمان و ئەدەبی کوردی و هەم لە باری ڕووناک کردنەوەی بیروڕای سیاسی چینە چەوساوەکانی کوردستان هەلێکی گەورەمان لە دەست دا.

حیزب و ڕێکخراوە سیاسیەکانی ئێران بە تایبەتی حیزبی توودەی ئێران و جەبهەی میللی و پیاوە ئازادیخوازە سەربەخۆیەکان خەباتێکی ڕێکوپێکیان دەست پێ کردبوو. ڕۆژنامەکان هەقایقیان ڕوون دەکردەوە و تاوانەکانی ڕێژیم و گەندەڵ فێڵی ئیمپریالیزمیان ئاشکرا دەکرد. کۆنەپەرستی لە مێژینەی ئێران ڕۆژبەڕۆژ پاشەکشەی دەکرد و سەنگەرەکانی لێ دەستێندران. دەوڵەتەکانی دەستکردی ئیمپریالیزم و نوێنەری کۆنەپەرستی خۆیان نەدەگرت و یەك بە دووی یەکدا دەڕووخان. ڕەزمئارا ئەفسەری بەهێز و بەدەستەڵاتی ئەرتەشی ئێران وەك ئاخرین تیری تەرکەشی کۆنەپەرستی هاتە سەر کار، بەڵام بێ‌گومان ئەگەر نەشکوژرابا نەیدەتوانی بەر بە لافاوی بەتەوژمی خەباتی ئازادیخوازان بگرێ و قازانجی شیرکەتی نەوت بپارێزێ و دەستەڵاتی دەرباری کۆنەپەرست و سەر بە ئیمپریالیزم بێنێتەوە سەر دەقی جاران و ئەویش هەر تێدا دەچوو و مێژووش ڕێگای خۆی هەر دەبڕی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەباتی شێلگیر و بێوچانی گەلانی ئێران نیشتمانپەروەری بەناوبانگ دوکتۆر موسەدیقی هێنا سەر کار. ئەو پیاوە بەجەرگ و نەبەزە خەباتی گەلانی ئێرانی ژیرانە رابەری کرد و توند بە گژ ئیمپریالیزمدا چوو. سەنگەرەکانی یەك ـ یەك پێ بەتاڵ کرد تا بە جارێکی پشتی شکاند و نەوتی ئێرانی میللی کرد و دەستەلاّتی شوومی شیرکەتی نەوتی ئینگلیسی لەناو برد کە لەمێژ ساڵ بوو وەك دەوڵەتێکی گچکە و بەهێز لەناو دەوڵەتی بێهێزی ئێراندا رەگی داکوتابوو.

بە بڕوای شەخسی من ئەو پیاوە مەزنە هەڵەیەکی مێژوویی کرد، ئەویش ئەوە بوو ئەوەندەی بە گژ دوژمنی دەرەوەدا چوو بە گژ دوژمنی ناوخۆدا نەچوو. ئەو کەسەی لە رۆژی ٣٠ی پووشپەڕی ١٣٣١دا ئەو فیداکاری و گیانبازی و پشتیوانییەی لە گەلانی ئێران دیبوو، نەدەبوو بە سەر کۆنەپەرستییەوە بچێ و دەبوو رەگ و ریشەی دەربهێنێ. کۆنەپەرستی لە هەموو شوێنێکی جیهاندا بۆ پاراستنی دەستەلاّتی خۆی دەست لە هیچ تاوانێك ناگێڕێتەوە، بۆیە دەبێ ئازادیخوازانیش لە دەرفەتی ئەوتۆدا دەستی لێ نەپارێزن. دەیتوانی هەر لە رۆژەکانی پاش ٣٠ پووشپەڕی ١٣٣١دا شوێنەواری کۆنەپەرستی لە ئێراندا نەهێڵێ و ئەوەندەی بێهێز بکا کە نەتوانێ راست بێتەوە و سەر لەنوێ وەك داردەستی ئیمپریالیزم بێتەوە سەر کار.

بە درێژایی حکومەتی دوکتۆر موسەدیق کۆنەپەرستی لە ئێراندا بەرەو کەمهێزی دەچوو و لە هێندێك جێگادا تەواو بێدەستەلاّت ببوو، بەلاّم بە داخەوە لە کوردستاندا هەرچەند هێز و گوڕی جارانی نەبوو، هێشتا بە تەواوی لێ نەکەوتبوو.

ئەرتەش بە پشتیوانی دەرەبەگەکانی خۆولاّتی زۆر جار بەرەنگاری خەباتی گەلی کورد دەبوو و زەبری لێدەوشاند.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جووتیارەکانی کوردستانی ئێران لە ساڵی ١٣٣١(١٩٥٢)دا لـە دژی زوڵـم و زۆر و چەوسـاندنەوەی دەرەبەگـەکان راپــەڕین و بـۆ یەکـەم جـار لـە مێـژووی کوردسـتانی ئێرانـدا ناتـەبایی چـینایەتی گەیـشتە رادەی تەقینـەوە و چـینی چەوساوەی وڵاتەکەمان بۆ ماوەیەکی کورت لە بەشێکی کوردستاندا توانی بەسەر چینی دەستەڵاتداردا زاڵ بێ.

جووتیارەکان هەر بە هێزی خۆیان توانیان لە بەری فەیزوڵڵابـەگیان و چـۆمی بۆکان و چۆمی مـەجیدخان و شامات و بەشێکی مەحاڵ بێخوێنڕێژی و ئازاردان و خراپە لەگەڵ کردن، ئاغاکان لە گوندان دەربکەن و بە خـاو و خێزانـەوە لـە شـاری بۆکانیان پەستێون و لەوێشدا گەمارۆیان بدەن و بەپەلە خەریکی چەکدار بوون بن.

بێگومان ئەگـەر لـەو سـەردەمدا رابەرایـەتی حیزبـی دێمـوکراتی کوردسـتان دروشـمی خەباتی چەکدارانەی هەڵبگرتبایە و ئەزموونی شۆڕشگێڕانەی هەبایـە و جڵـەوی ئـەو راپەڕینـەی بـە دەسـتەوە گرتبایـە و چـین و توێـژەکانی دیکـەی بـۆ یارمەتی و پـشتیوانی جووتیـاران هـان دابایـە، ئـەو راپەڕینـە زۆر زوو دەبـوو بـە ناوەندی شۆڕش. شۆڕشێکی رەسەن و بەرین، شۆڕشێکی سەرانسەری کوردستان و لەوانە بوو زۆر زوو بتوانێ مافە رەواکانی گەلی کـورد لـە چوارچێوەی ئێرانێکـی دێموکراتدا بچەسپێنێ و جووتیـارانی کوردسـتان رزگـار بکـا. داخـی گرانـم ئـەو هەلە لەبارە و ئەو دەرفەتە باشە کەڵکی لێ وەرنەگیرا. بێئـەزموونی خۆمـان پـتر لە هەموو هۆیـەك شۆڕشـی کوردسـتانی ئێرانـی وەدوا خـست. چین و توێـژەکانی دیکەی کوردستان یارمەتی راپەڕینی جووتیـارانی کوردسـتانیان نـەدا و دەسـتیان لەسەر دەست دانا.

سـەرتیپ موزەفەری فەرماندەی تیپی مەهاباد بـە سـوپا و لەشـکر و تانـك و تۆپەوە بە هـاواری دەرەبەگەکانـەوە چـوو، راپـەڕینی جووتیـاران و وەرزێرانـی زۆر

بیّڕهحمانه و به توندی سهرکوت کرد. دهرهبهگهکانی فهیزوڵڵابهگی و دێبوکری به پشتیوانی ئهرتهش و یارمهتی قوڵه ئاغایانی مهحاڵ و شارویّران له وهرزێران وهخۆ کهوتن. لیّیان دان، دهریان کردن، تالانیان کردن و کوشتیانن و لاشهی دهیان وهرزیّری شۆڕشگیّڕ و تیّکۆشهریان به چۆمی بۆکاندا دا.

حکومهتی نیشتمانی موسهدیق نهیتوانی پێشی ئهو تاوان و جینایهته ئاشکرایه بگرێ. حیزبی توودهی ئیّران بهو ههموو هیّزهی که ئهو سهردهمی ههیبوو نهیتوانی ئهو راپهڕینه بپاریّزێ و بچووکترین یارمهتی پیّ بگهیهنێ.

جاریّکیتر به چاوی خۆم تیّشکانی رهسهنترین راپهڕینی گهلهکهم دی. ئهگهر گوتم رهسهنترین راپهڕین، به ههڵه نهچووم، چونکه ئهو راپهڕینه له ناو زهحمهتکیّشترین چینهکانی خهڵکی کوردهواری و له خۆوه ههڵقولیّبوو. یهك ـ دوو کهس نهبیّ، نویّنهری هیچ چین و تویّژیّکی کوردستان تهنانهت ورده بۆرژوازیشیان لهگهڵ نهبوو. راسته بهشی زۆری ئهو وهرزیّرانه ئهندامی بهوهفای حیزبی دیّموکراتی کوردستان و دۆستی بهئیمانی حیزبی توودهی ئیّران بوون، بهڵام بهداخهوه رابهرایهتی حیزبی دیّموکراتی کوردستان درهنگ جوولایهوه و نهیتوانی ئهو راپهڕینه رهسهنه به چاکی بهڕیّوه بهریّ. بیّگومان ئهگهر ئهو راپهڕینه باش رابهری کرابا لهو کاتهدا که کۆنهپهرستی لهو پهڕی بیّهیّزیدا بوو زۆر زوو دهیتوانی ههموو کوردستان بتهنیّتهوه و ببیّته سهرهتای شۆڕشیّك که پیّم وایه دریّژخایهن نهدهبوو.

له ساڵی ١٣٣٢دا خهباتی گهلانی ئیّران به رابهرایهتی موسهدیق سهرنجی دنیای بۆ لای خۆی راکیّشا و موسهدیق به یهکهم شهخسی ساڵ ناسرا.

خهباتی حیزبی دیّموکراتیش باریّکی لهبارتری به خۆیهوه گرت و تا رادهیهکی زۆر پیّشی چهپڕهوی منداڵانه که راست و راست به قازانجی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کۆنەپەرستی تەواو دەبوو گیرا.

منیش پاش چەند ساڵ تووشی لاوێکی ڕووناکبیر و تێکۆشەری کورد هاتم کە چونکە ئازادیخوازێکی شێلگیر بوو بڕوای بە چارەسەرکردنی مەسەلەی نەتەوایەتی هەبوو و لە زمانی یەك دەگەیشتین.

من لەمێژ بوو هاوارم دەکرد، بابە ڕاستە ڕۆژنامەکانی سەر بە حیزبی توودە ڕۆژنامەی چاك و بەکەڵکن ـ بە ڕاستیش وا بوون ـ، بەڵام دەردی ئێمە دەرمان ناکەن. بەشی زۆری گەلەکەمان فارسی نازانێ و لە مەبەستی ڕۆژنامەکان ناگا و لەسەر مەسایل ڕوون نابێتەوە، بەڵام بەداخەوە زۆرم گوێ نەدەدرایە و تەنانەت چەپڕەوی وامان هەبوون کە لە عەینی نەخوێندەواری و نەزانیدا گاڵتەیان بەو جۆرە بیر و بڕوایە دەکرد و بەردیان لە ئەژنۆی خۆیان دەدا.

ئەو لاوە لە قسەم گەیشت، دەستەڵاتیشی زۆر بوو. بڕیارمان دا ڕۆژنامەی «کوردستان» ڕۆژنامەی حیزبی دێموکراتی کوردستان، یادگار و خۆشەویستی پێشەوای نەمرمان سەر لە نوێ چاپ بکەینەوە و بە زمانی ساکاری کوردی لەگەڵ زەحمەتکێشانی گەلەکەمان بدوێین و لەسەر مەسایل ڕوونیان بکەینەوە. خەریك بوو ئاواتی لەمێژینەی من بێتە دی، کە بەداخەوە کودێتای شووم و ڕەشی ٢٨ی گەلاوێژ بۆ ماوەیەکی دووروودرێژ لێکی جوێ کردینەوە و وەك بابردەڵە هەر یەکەی بۆ لایەك هەڵداشتین.

ئەو لاوە تێکۆشەرە پاش چەند ساڵ ئاواتی منی هێنا دی و توانی ڕۆژنامەی «کوردستان» چاپ و بڵاو بکاتەوە. چوار ژمارەی ئەو ڕۆژنامەم پێگەیشت، بەڵام ژمارەی پێنجی هەرگیز نەگەیشتە دەستم، چونکە ئەو کەسەی ڕۆژنامەکەی بڵاو دەکردەوە بە خۆی و ڕۆژنامەکەیەوە گیرا و هەموو ژمارەکانی لەناو چوون. من ئەگەرچی زۆرم پێ خۆش بوو لەگەڵ ئەو ڕۆژنامە هاوکاری بکەم و شتی بۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بنووسم، هەل و مەرجێکی ئەهێنی ئەوتۆ لە گۆڕێدا بوو کە پیڕانەگەیشتم هیچی بۆ بنووسم.

زۆر شت لەسەر کودیتای رەش و شوومی ٢٨ی گەلاوێژ نووسراوە و گوتراوە و دووپاتە کردنەوەیان لێرەدا بێجێیە، بەڵام چونکە ئەو کودیتایە تەئسیری راستەوخۆی لەسەر ژیانی من هەبووە و منیش یەکێکم لەو کەسانەی وەبەر پەلامار هاتم و زۆرم رەنج و کوێرەوەری و ئازار دیت و گەلێکم زیانی ماڵی پێگەیشت و دەرد و سزام چێشت، ویستم هەروا بە سەریدا تێنەپەڕم.

لە ریفراندۆمی موسەدیقدا هێزی کۆنەپەرستی و هێزی ئازادیخوازی زۆر باش رادەی دەستەڵاتیان دەرکەوت، بە تایبەتی لە کوردستاندا. بۆ نموونە لە شاری مەهاباد کە دەنگدان ئازاد بوو و وەك گوتم هێشتا کۆنەپەرستی و ئەرتەش کەم تا کورتێك جووڵەیان مابوو، تەنیا دوو کەس بە قازانجی دەربار دەنگیان دا، ئەویش وەك شاهیدێکی زیندوو ئاگام لێ هەیە لاوێکی زۆر پاك و چاك لە داخی چەپڕەوی ئەندامێکی بێکەڵکی حیزب دەنگی دا و پتر لە پێنج هەزار دەنگ بە قازانجی موسەدیق درا. بەوەڕا دیارە خەباتی دژی ئیمپریالیستی چەندەی پەرە گرتبوو. خەڵك لەمێژ بوو خەریك بوو جێژنی دامەزراندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان بگرێ. کەچی خواوڕاستان لە رۆژی ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٣٢دا جێژنەکەیان بوو بە دوو جێژن. لەو رۆژەدا بوو کە شا لەبەر تەوژمی شەپۆلی تووڕەیی خەڵك خۆی نەگرت و رای کرد و بەرەو بەغدا هەڵات، لەوێش نەگیرساوە و هەی دێ بۆ ئیتالیا. بەڕاستی رۆژێکی خۆش بوو، دوکان و بازاڕ داخران و خەڵك رژانە ناو کووچە و خیابان. بوو بە هوراکێشان و چەپڵەڕێزان و سەما و هەڵپەڕین. ژن و پیاو و گەورە و بچووك لەو زەماوەندەدا بەشدار بوون. کۆبوونەوەیەکی گەورەی حیزبی لە مەیدانی شار کرا. منیش پاش رووخانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کۆماری کوردستان بۆ یەکەم جار شیعرم بۆ خەڵك خوێندەوە. دیارە شیعرەکانم بەپەلە دروست کردبوو و لە باری هونەریەوە زۆر باش نەبوون، بەڵام چونکە ئیلهامم لە خەڵك وەرگرتبوو و بۆ خەڵك بوون، دوو سەعات پێ‌نەچوو گەورە و بچووك و ژن و پیاو و منداڵی شارەکەمان سەربەندی شیعرەکەمیان دەخوێندەوە و دەیانگوت «دەبڕۆ ئەی شاهی خائن بەغدا نیوەی ڕێیەت بێ».

سێ ڕۆژان دەنگی دەهۆڵ و زوڕنا و تریقەی پێکەنین و ڕمبەی هەڵپەڕین لە مەهاباد نەبڕایەوە، بەڵام بەداخەوە ئەم کەیف و ئەهەنگ و بەزم و زەماوەندە زۆری درێژە نەکێشا و ڕۆژی ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٣٢ کودیتای شووم و ڕەش و دژی گەلی (دالیس ـ ئەشرەف ـ زاهیدی) سووك و هاسان سەرکەوت. زاهیدی ئەو ئەفسەرە فاشیست و کۆنەپەرستەی کە ڕۆژگارێك بە تاوانی جاسووسی ئاڵمانی نازی لە لایەن ئینگلیس و ئەمریکاوە گیرا، ئێستا بە قازانجی ئەوان و دەرباری کۆنەپەرست ڕابەری کودیتای بە دەستەوە گرت و بە سەرکردەیی ژمارەیەکی کەم لە ئەفسەرانی کۆنەپەرست و دەرکراوی ئەرتەش و دەستەیەك پیاوخراپ و کەتە و کۆشە و بە پشتیوانی ئیمپریالیزمی ئینگلیس و ئەمریکا توانی جووڵانەوەی ئازادیخوازی پەرەگرتوو و بەربڵاوی ئێران سەرکوت بکا و دەوڵەتی نیشتمانی موسەدیق بڕووخێنێ و دەستەڵات بداتەوە دەست کۆنەپەرستی و شای ڕاکردوو، شای بەزیو و شای خوێڕی و پیاوکوژ بگەڕێنێتەوە سەر تەختی پاشایەتی و ڕۆژی ٢٨ی گەلاوێژ بکا بە سەرەتای سەردەمێکی ڕەش و شووم و خوێناوی مێژووی ئێران.

من بۆ خۆم پێم وا نەبوو کۆنەپەرستی بە هەڵاتنی شا لە ئێراندا بنەبڕ دەبێ و ئیمپریالیزمی جیهانی وا سووك و هاسان دەست لە خەز و بەز و خێر و بێری ئێران هەڵدەگرێ، بەڵام قەت خەیاڵیشم نەدەکرد وا بە هاسانی زاڵ بێتەوە، چونکە جووڵانەوەی ئازادیخوازی ئێران زۆر بەهێزتر لەوە دەهاتە پێش چاو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

من نامەوێ بچمە قووڵایی مەسەلەکەوە، بەڵام ئەوەندە دەڵێم ئەگەر رابەرانی جووڵانەوەی ئازادیخوازی لە تاران وەدەست دەهاتن و بەرەنگاری کودیتاچیەکان دەبوون، هەرگیز کۆنەپەرستی نەیدەتوانی بەسەر جووڵانەوەی ئازادیخوازیدا زاڵ بێ و شا بگەڕێتەوە ئێران و وڵاتەکەمان بکاتە گۆمی خوێن و ئەو هەموو ئینسانە بەشەرەفە بکوژێ و ئەو هەموو خوێنە پاکانە بڕێژێ و ئەو هەموو خەیانەتە بە گەلانی ئێران بکا.

پاش نیوەڕۆی رۆژی ٢٨ی گەلاوێژ زۆر بە زەحمەت توانیم خۆم دەرباز بکەم و لە مەهاباد وەدەر کەوم و ملی چیا بگرم. ماوەیەکی زۆر بە کێوانەوە بووم، شەوانە خۆم لە گوندێك دەکوتا و نان و ئاوێکم دەخوارد و بە رۆژ وەچیا دەکەوتم. پۆلیس زۆر بە توندی لێم دەگەڕا و هەڕەشەی کوشتنی لێ دەکردم، بەڵام شوێنی بۆ هەڵنەدەگیرام. ئەوەش لە سایەی یارمەتیدانی خەڵك بوو، هەموو کەس رای دەگرتم. نانی دەدامێ، دەیشاردمەوە، تەنانەت ئەوانەی زۆر بە شاپەرست مەشهوور بوون بەراستی چاکەیان لەگەڵ کردم و زۆریان مەمنوونم. بەڵام بۆیە ناویان نابەم بۆ خۆیان رەنگبێ پێیان باش نەبێ.

پۆلیس کە دەستی وەمن رانەگەیشت کەوتە ئازاردانی بابم. ئەوە منی زۆر نارەحەت کرد. بابێکی پیر و موحتەرەم کە ماڵی پەناگای لێقەوماوان بوو، ئێستا لەسەر من سووکایەتی پێدەکرا. ئێستاش کە ئەوەم وەبیر دێتەوە نارەحەت دەبم. بەوەشەوە رانەوەستان و گیشەی گوندەکەیان تێکرا سووتاندین. وڵاتی ئێمە زۆر کوێستانە، ساڵی وا هەیە پێنج مانگ بەفر عەرز بەرنادا و حەیوان و ئاژەڵ لەسەر ئاخوڕ و دانگەیە، لەبەر ئەوە خەڵك ناچار گیا و وێنجە و کۆدە و گزرە و تفاقێکی زۆر داخا. بەداخەوە لە قەدیمەوە عادەتێکی خراپ لە کوردەواری هەبوو، هەر کەس رقی لە یەکێك هەستا و بە ئاشکرایی نەیوێرایە، گیشەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەسووتاند. پیاوەکانی پۆلیس بە دزی گیشەی گوندەکەی ئێمەیان کە بە سەری یەکەوە داندرابوون ئاگر تێبەردا. بێگومان زەرەری ئەو سووتمانە لەسەر هەزار تمەن زیاتر بوو. ئێستاش کە وەبیرم دێتەوە خەڵکی هەژار و زەحمەتکێش و بێتاوان لە سۆنگەی مندا ئەو هەموو زیانەیان پێگەیشت و بەرهەمی شان و پیلیان بوو بە ژیلەمۆ و ئاژەڵە بەستەزمانەکانیان بێ تفاق مانەوە کزەم لە جەرگی دێ و لە کن ویژدانی خۆم شەرمەزار دەبمەوە و خۆم بە پشیلەی ڕەجەبە شێت دەزانم.

پاش ٢٨ی گەلاوێژ زۆر لە ئەندامانی حیزب ڕوویان لە نێو مەنگوڕان کرد. عەشیرەتی مەنگوڕ بە پانەوە، بە ئاغا و ڕەعیەتەوە، بە نەدار و دەوڵەمەندەوە باوەشیان بۆ کردنەوە.

هەرچەند هێندێك لە تێکۆشەران پێشنیاری هەڵایساندنی شۆڕشی چەکدارییان دا و لەبیرمە کاغەزێکم بۆ هات کە چاوەنۆڕ بە بەو زووانە چەك بڵاو دەکەینەوە و شۆڕش دەست پێدەکرێ، بەڵام ج باس نەبوو. بێگومان لەو وەختەدا کە عەشیرەتی مەنگوڕ لەو شوێنە سەخت و قایمەدا هاوکاری حیزبی دەکرد، دەست پێکردنی شۆڕشی چەکدارانە کارێکی مەحاڵ نەبوو. پێم وایە دەوڵەت هەستی بەوە کرد و گیراوەکانی بەردان و خەڵکی دامەزراندەوە. منیش پاش چوار مانگ دەربەدەری توانیم بچمەوە ماڵی خۆم و دامەزرێمەوە. لەو ماوەدا بەڕاستی ڕەنج و کوێرەوەرییەکی زۆرم دی و هێز و توانام لە دەست دا.

ئەوە بوو بە سەرهاتی منداڵی و لاوی من. چونکە ڕەنج و کوێرەوەری ژیان لە ٣٠ ساڵیدا منی پیر کرد، سەروڕیشم بۆز بوو، ددانم شاش و واش بوون، چاوم حوکمی کەم بوو، هێز و توانام ڕۆژبەڕۆژ لە کەمایەسی دا، هەموو شتم بەرەو نەمان چوو. بێجگە لە هەستی شاعیرانەم کە بە بڕوای خۆم تا ئێستاش هەر لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زێدەی‌یە و کەمی نەکردووە.

لە ساڵی سی و دوورا هەمیشە لـە ژێـر چاوەدێری پۆلیـسدا بـووم و پـۆلێکم جاسووس لە دەور و بەری گەڕاون.

ساڵی ١٣٣٨ ساڵێکی زۆر شووم بوو لە مێـژووی ژیـانی منـدا. لـەو سـاڵەدا سـازمانی ئەمنیـەت گـەورەترین زەبـری لـە حیزبـی دێمـوکراتی کوردسـتان و جووڵانەوەی ئازادیـخوازی گەلی کـورد وەشـاند، کـە بـێ‌گومـان لـەو سـەردەمیدا دەکرا بە بەهێزترین ڕێکخراوی سیاسی ڕێکوپێکی ئێرانی بزانی.

منیش لەو سەردەمەدا تووشی نەخۆشییەکی ڕۆحـی هاتـم. ناهومێدییـەکی ڕەش ئاسۆی ژیان و بیر کردنەوەی داگرتـم. ئـەو ناهومێدییـە زۆر جار تـا حـاڵی خۆکوشتن پاڵی پێوەنام. نامەوێ ئەو تاوانە باوێژمـە سـەر ئەسـتۆی کـەس. بـەڵام ئەوەندە دەڵێم ناتەبایی و ناکۆکی ناو خێزان و بنـەماڵی خۆمـان زۆری کـار کـردە سـەر من. هەڵەی وام کردن کە نەدەبوو بە هیچ نرخێك بیانکـەم و بـە سـەر پـەلی وادا کەوتـم کە دەبوو خۆیان لێ بپـارێزم. دوو سـاڵی زۆر تـاڵ و تفـت و پـڕڕەنج و کوێرەوەریم ڕابوارد و هەزار جار مەرگم بە ئاوات خواست. بـەڵام لـەپڕ ئـەو مـژ و هەورە ڕەوی و گزنگی هیوا سەر لە نوێ لە ئاسۆی ژیانـمدا ئەنگوت.

لاوێکی ڕووناکبیر و کوردێکی پـاك و بەشـەرەف کـە بەداخـەوە نـاکرێ نـاوی بەرم، خۆی و ڕەفیقانی ئەو لەو ماوەدا زۆر لە هانام هـاتن و زۆرم لەگـەڵ مانـدوو بوون. لە ساڵی ١٣٤٠دا سـەر لە نوێ تێهەڵچوومەوە و هاوکـاری ئازادیـخوازانـم دەست پێکردەوە؛ دەستەیەك ڕەفیقی تازە و پێگەیشتوو و ڕووناکبیرم پەیدا کردن؛ لەباری هونەریشەوە شیعرەکانـم نـەك هـەر باشتر بـوون، بەڵکـە بـە بـڕوای خـۆم تێیانپەڕاند.

لە ساڵی ١٣٤٤دا لاوێکی یەکجار خۆشەویست و خزمێکی زۆر نزیکم کە لە

دەرەوەی وڵات دەژیا و دەیخوێند و هیوایەکی زۆرم پێ هەبوو مرد، ئەو رووداوە زۆری پەرێشان کردم.

هێندەی پێ نەچوو لە سەفەردا بووم کە خەبەری جەرگبڕی مردنی بابمیان دامێ. ناتوانم شەرحی تەئسیری ئەو خەبەرە لەسەر هەستی خۆم بدەم. ئێستا کە ئەو دێڕانە دەنووسم بە زەحمەت فرمێسکم بۆ رادەوەستێ. ئەوەندە دەڵێم دەردی باب مردن دەردێکی گرانە و پیاو لە هەر تەمەنێکدا بابی بمرێ هەست بە هەتیوی دەکا.

دوو ساڵ پاش دایکیشم مرد. بابم پیاوێکی بە زیبك و زاکوون بوو، قەتی روو نەدەدا منداڵەکانی، تەنانەت بە پیریش من جگەرەم لە کن نەدەکێشا. دایکم زۆر سەر و روو خۆش بوو و منی لە هەموو منداڵەکانی خۆشتر دەویست، کەچی پێم سەیرە مەرگی بابم زۆر پتری کار کردە سەر من و پتری پەرێشان کردم.

ساڵی ١٣٤٧ لە حاڵێکدا کە زۆر دەوڵەمەند و تێر و پڕ بووم و ماڵ و دەوڵەتێکی زۆر لە پێویستی خۆم زیاتر هەبوو و پیر و کەنەفتیش بووبووم و دەمەویست گۆشەگیری بکەم و لە ناو ژن و منداڵی خۆمدا بحەسێمەوە، زوڵم و زۆری رێژیم نیسبەت بە گەلی کورد گەیشتە رادەیەك کە بۆ هیچ ئینسانێکی خاوەن شەرەف قبووڵ نەدەکرا. من چۆن چاوم بەرایی دەدا لاوانی تێکۆشەر و رووناکبیری کوردم ـ هەر بەو تاوانەی داوای مافی رەوای نەتەوایەتی خۆیان دەکرد ـ لە پێش چاو بکوژن و بەوەشەوە رانەوەستن، تەرمی خوێناوی و کونکراویان بە شار و بازێڕاندا بە چەپڵەڕێزان بگێڕن و داوەت و سەمای لە دەوری بکەن؟ ناچار بە پیری، سەری خۆم هەڵگرت و بە داری دەستی رووم لە وڵاتی غەریبایەتی کرد و دەستم لە ژن و ماڵ و کەس و کار و یار و دیار هەڵگرت. ئەوە پێنج ساڵ و چەند مانگە ئاوارە و دەربەدەر دەخولێمەوە و هەژار گوتەنی

هەر شەوە میوانی خانەخوێیەکم و هەر ڕۆژە لە جێیەك. زۆرم کوێرەوەری و چەرمەسەری چێشتووە، زۆرم شەو و شەونخوونی کێشاوە، زۆرم نەداری و ڕووتی دیوە. ئەگەر ژیانی ئەو چەند ساڵە بنووسم خۆی سەدان لاپەڕە کاغەزی بەش ناکا. بەڵام نەهێنیکاری ئیجازەی نادا.

خوێنەری خۆشەویست هیوادارم توانیبێتم تا ڕادەیەك خۆم بە تۆ بناسێنم. دیارە تۆش چاوەنۆڕی ئەوە نی هەموو ڕازەکانی خۆم بۆ تۆ گێڕابێتەوە.

من ئینسانم نە مەلایکەم و نە پەری. دەخۆم، دەنووم، شاد دەبم، وەڕەز دەبم، دەگریم، پێدەکەنم، دەترسم، ناهومێد دەبم، دار و بەرد نیم، لەو ماوە دوور و درێژەی ژیانمدا زۆر کاری چاکم کردووە و بەسەر خراپەشدا کەوتووم. تەنیا کارێکی خراپی کە دڵنیام قەتم نەکردوە دزییە، ئەویش قەت ئەوەندە موحتاج نەبووم مەجبوور بم دزی بکەم. بە چی مەعلووم ژیان ئەوەندەم موحتاج نەکا تووشی ئەو گوناهەش بم کە زۆرم پێ گەورەیە؟

نیوەشەوی سێی ڕێبەندانی ١٣٥٢(٢٤ی ژانویەی ١٩٧٤) و (یەکەمی موحەڕڕەمی ١٣٩٤) لە نووسینەوەی ئەو سەرگورشتە بوومەوە. ئێستا لە شارێکی دوور وڵات بە تاقی تەنێ لە ژوورێکی ڕەق و ڕووق دانیشتووم. هەموو سامانم تەختێك و دەستێك نوێن و دوو دەست بەرگی کۆن و نوێ و چەند کراسی چڵکن و چەمەدانێك و ساکێکی دەستی و چەند کتێب و کۆڵێك کاغەزی بڵاوە و نەسپێ لە گیرفانمدا سەوزەڵەتان عەرز دەکا، بەڵام زگتان پێم نەسووتێ. ئەو ژیانەم بۆ خۆم هەڵبژاردووە، دەنا دۆستی وام هەن ئەگەر حەز بکەم پاروو لە زاری خۆیان دەردێنن و لە زاری منی دەنێن.

تا ئەو نوختەم دانا زیندوو بووم و پشووم دەهات و دەچووم و هیچ ڕەنگ مردن نەبووم. جا نازانم کەی سەر دەنێمەوە و کۆچی دوایی دەفەرمووم؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لێرەشدا دەمەوێ شتێك بڵێم، بە پێچەوانەی زۆر هونەرمەندی کورد، من لە نەتەوەکەی خۆم رازیم. کەس تا ئێستا بێحورمەتی پێ نەکردووم. داوای دراو و ماڵیشم لە کەس نەکردووە تا بزانم دەمداتێ یا نا. لە لێقەومانیشدا نانیان داومێ و رایانگرتووم.

شیعریشم تەنیا بۆ دەربڕینی ئیحساسی خۆم داناوە و هیچ هەقم نیە منەتیان بەسەردا بکەم. ئەوان پێیان ناخۆش بێ یا خۆش، من کە شیعرم بۆ هات ناتوانم نەیڵێم.

گەلێك قسەم لە دڵا بوو، حیکایەتم مابوو
کەچی لە بەختی کەچم خامە نووکی لێرە شکا

لەبەر شکانی نووکی خامە نیە کە لە گێڕانەوەی حیکایەتی دڵی خۆم واز دێنم. نا، من وەك هەموو ئینسانێکی کورد بە تایبەتی کوردێکی ئێرانی هێشتا لە دنیایەکی پڕ لە ئەسراردا دەژیم و ناکرێ رازەکانی دەروونم هەڵڕێژم. تۆ بڵێی کورد بگاتە جێگایەك و منیش ئەوەندە بژیم هەرچی دەیزانم بینووسم و قازانجی لە زیان پتر بێ؟

ئینسانم.

ژیانم پێ خۆشە.

پێم خۆشە لە شاری ئاوەدان، لە شەقامی پاك و خاوێن لەگەڵ خۆشەویستان بگەڕێم. پێم خۆشە لە ژووری گەرم و گوڕ لەسەر نوێنی نەرم وەرکەوم. پێم خۆشە سەر وە باسکێکی نەرم و نۆڵ بکەم. پێم خۆشە کام خۆراك خۆشە لە پێشم بێ، پێم خۆشە کام شەراب چاکە لە جامما بێ، دەمەوێ سەما و هەڵپەڕینی نازداران تەماشا کەم. دەمەوێ جوانترین باڵە ببینم، بۆ چاکترین ئۆپێرا گوێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رابگرم، دەمەوێ بەرزترین سەمفۆنیم بۆ لێ بدرێ.

نامەوێ دەربەدەر و سەرگەردان بم، بە تەنێ بە کێو و شاخاندا بگەڕێم، لە ئەشکەوت و زەندۆڵان بخزێم، لەسەر بەردی رەق بنووم، قۆنداغی رەق و ساردی تفەنگ بکەمە سەرین، نانی وشك و کەرواوی بخۆم، ئاوی سوێر و گەرم بخۆمەوە، پێم خۆش نیە لاقەفرتە و چەنگەکرەی نیوەگیانیان ببینم، خوێن و فرمێسکم وەبەر چاو بکەوێ. پێم خۆش نیە بە تەقەی تفەنگ و گرمەی تۆپ و هاڕەی تەیارە رابچەنم.

بەڵام چ بکەم؟!

کوردم

کۆیلەم

ئەوانە هەموو و تەنانەت کوژران و کوشتنم پێ لە کۆیلەتی خۆشترە.

٥٢/١١/٣ ـ هێمن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تاریک و ڕوون

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کوردم ئەمن

گەرچی تووشی ڕەنجەڕۆیی و حەسرەت و دەردم ئەمن
قەت لە دەس ئەم چەرخە سپڵە نابەزم، مەردم ئەمن
عاشقی چاوی کەژاڵ و گەردنی پڕ خاڵ نیم
عاشقی کێو و تەلان و بەندەن و بەردم ئەمن
گەر لە برسان و لەبەر بێبەرگی ئیمڕۆ ڕەق هەڵێم
نۆکەری بێگانە ناکەم تا لەسەر هەردم ئەمن
من لە زنجیر و تەناف و دار و بەند باکم نیە
لەت لەتم کەن، بمکوژن، هێشتا دەڵێم کوردم ئەمن

شیلان ئاوێ ١٣٢١-١٩٤٢

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وتوویێژی کچ و کوڕ

کاکە گیان! لاوی کوردی شۆخ و شەنگ
تا کەنگێ دەبی وا بێ‌هەست و دەنگ؟
دیلی، ژێردەستی، ئەسیری، تا کەی؟
رووتی، نەداری، فەقیری، تا کەی؟
لە ژێر زنجیر و کۆتا دەناڵی
مەگەر دێوانەی، شێتی، عەودالی؟
تێفکرە خەڵکی هەموو ئازادە
هەر تۆ خەمناکی هەموو کەس شادە
وەرە مەیدانێ لە رێی نیشتمان
بکە قوربانی سەر و ماڵ و گیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کوڕ:

دێـده گیــان! کــچی کــوردی ژیکەڵــە!
داوێـــنی پاکــت دوور بـــێ لــە پەڵــە
«لیـنین» راپــەڕی مــاڵی «چـار» شـێوا
تـۆ هێـشتا حەپـسی لـە ژێـر چارشـێوا
کـچی هـەموو کـەس ئیمـڕۆ سەربەسـتە
هــەر هــەقی کـچی کــوردە پــێپەسـتە
بپـسێنە لــە پــێ تــۆ زنــجیر و کــۆت
دێـده گیــان بــده یــاری بــرای خــۆت
لە گوێن «ژاندارک» هەستە وەك مەردان
دوژمــن وەدەرنــێ لــە خــاکی کــوردان

١٩٤٢-١٣٢١

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خاوەنی زێڕ

لەبار و قیت و قۆزە خاوەنی زێڕ
ئەگەر کووڕە و وەگەر گۆجە و شەل و گێڕ
بەژن باریک و شووش و شۆڕەلاوە
ئەگەر پیرێکی خوێن تاڵە و ورگ تێڕ
دەڵێن زانا و ئەدیب و خوێندەوارە
ئەگەر نەیخوێندبێ شەش پیت و دوو دێڕ
بەڵام زێڕت نەبێ سووکی، ئەگەر تۆ
بدەی دەرسی هەزاری وەک شکسپێڕ

١٣٢٠

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەیڵێم و بێباکم

هەچێکی بێتە سەر زارم
ئەمن دەیڵێم و بێباکم
ئەگەرچی بێکەس و زارم
ئەمن دەیڵێم و بێباکم

ئەوی ئاغا بێ بێکارە
جەبوون و قەڵس و لاسارە
دزی و ڕێگرتنی کارە
ئەمن دەیڵێم و بێباکم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەلێ بێفیکر و ئیدراکن
گەلێ بێخێر و ناپاکن
توخواکەی کامەیان چاکن
ئەمن دەیڵێم و بێباکم

ئەوەندە گێژ و بێهۆشن
حەیا و نامووسێ دەفرۆشن
لەبۆ ئازادی ناکۆشن
ئەمن دەیڵێم و بێباکم

خودای ناغاوەتان قەندە
لەبۆ قەندی هەموو بەندە
بە حاڵی وان دەکەن خەندە
ئەمن دەیڵێم و بێباکم

نیبیانە بیری سەربەستی
دەکەن فەخرێ بە ژێردەستی
دەڕۆن هەروا بەرەو پەستی
ئەمن دەیڵێم و بێباکم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لــه تــالآن و بــڕۆ ئــازان
له ڕێ گـرتن هـەموو وریـان
درۆ ناکــــەم بپرســــه وان
ئــەمن دەیڵــێم و بێبــاکم

ئەوانـەی ئێـستە سـەردارن
جــەفاجۆن و ســـتەمکارن
غــولآمی پــووڵ و دینــارن
ئــەمن دەیڵــێم و بێبــاکم

بە شەو تا ڕۆژ دەکەن تەگبیر
چ ملکێکـی بکـەن داگـیر
چ داماوێـك بکـەن یەخـسیر
ئــەمن دەیڵــێم و بێبــاکم

لەبـەر زوڵـم و جـەفای وانـە
وەتــەن یــەکبارە وێرانــە
هـەزار خۆزگـەم بـە بێگانـە
ئــەمن دەیڵــێم و بێبــاکم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە شـەرم و شـوورەیی مـردم
بە خۆم من گەر بڵێم کـوردم
کـە ئاغـا ئـابڕووی بـردم
ئـــەمن دەیڵـــێم و بێبـــاکم

مـــنم لاوێکـــی بـــێپـــەروا
لە کەس بـاکم نیـە بـە خـوا
ئەگەر ئاغـا لـە حەبسم کـا
ئـــەمن دەیڵـــێم و بێبـــاکم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قەڵای نیشتمان

وەتەن! گیان و سەر و ماڵم فیدای تۆ
وە گیانی من کەویٚ دەرد و بەڵای تۆ
لە پێناوت دەنێم سەر، تا بزانی
منم رۆڵێکی ئازا و باوەفای تۆ
لەبۆ پاراستن و حیفزی سنوورت
لەباتی «ماژینۆ»، سینگم قەڵای تۆ
دەبێ من چۆن بژیم مەسروور و دڵشاد؟
کە دەتبینم لە دەس بێگانەدای تۆ
دەبێ کەی سەربەخۆ بی تۆ، هەتا من
بە سەربەستی بکەم سەیر و سەفای تۆ؟
بە شینکە و گوڵ سەراسەر سوور و شینە
چ جوانە دیمەنی کێو و چیای تۆ
لەگەڵ تۆ بۆ نەجاتی نیشتمانت
دەدەن هێمن! هەوڵ خوشك و برای تۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەمەگی گوڵان

هاتــە دەر مــانگی یەکــەمی بــەهار
مێلاقــە ســوورە لــە لێــوی جۆبــار
هەروا کەمێك دوور وەنەوشێك بوو شین
وەنەوشێکی چۆن؟ مـلکـەچ و سەرشـین
بـە وەنەوشـەی گـوت مێلاقـە جارێـك:
لەمێــژە هەمــە لــە تــۆ پرســیارێك
ئــەتۆ کــە پــەلکت وا ســوور و گەشــە
دەروونــت بۆچــی خــەڵووزی رەشــە؟

مێلاقە :

چـت لــەوەی داوە دەس هــەڵگرە لـێم
رازی دەروونــم بــۆ بــە تــۆ بڵــێم

وەنەوشە :

ســوێندت بـۆ دەخـۆم هـەتا بـمێنم
ئـەو رازە لـە کـن کـەس نـەدرکێنم

مێلاقە :

دەس هــەڵناگری گـوێ راگـرە بـۆم
تـاکوو پێـت بڵـێم دەردی دڵـی خـۆم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئـــەمن لـــە خـــاکی کـــوردی رواوم
بـــە نـــاوی ســـاردی کـــانی دێـــراوم
بـە شـەوبای چـیای بڵـنـد و سـەرکەش
رەنگی پەلکی من بووە سـوور و گـەش
چـاکەی کوردانـــم لـــە چـاوی دایـــە
لـــە نـــاو گوڵانـــدا ئـــەوە رەوایـــە؟
کـورد وا هـەژارن مـن هـەژار نەبـم؟
ئـەوان داخـدارن مـن داخـدار نەبـم؟
دەروونـــم رەشـــە، جـــەرگم ســـووتاوە
وەتـــی کوردســـتان داگـــیر کـــراوە
لۆمـەی مـن دەکـەی وەنەوشـە کەچـی
بـۆ خـۆت سەرشـین و دژ و مـلکەچـی

وەنەوشە :

منـــیش بـــە دەردی تـــۆ گرفتـــارم
پـــەروەردەی خـــاکی کـــوردی هـــەژارم
کـە تـۆ هـەناوت بـۆ کـورد بـووە رەش
منیش بۆ کـوردی سـەرم نـا لـە هـەش
بـە ملـی کەچـم وەك کـوردی دەچـم
کە کورد مـلکەچـن منـیش مـلکەچم

شیلان ئاوێ - ١٣٢٢

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەهاری لادێ

بـەهارە، کـاتی کـارە، خۆشەویـستم بۆچـی بـێم بـۆ شـار؟
ئەگـەر مـن بێمـە شـاری، کـێ وەئەسـتۆ بگـرێ کاروبـار؟
ئەمن کرمانـجم و کرمانج کە هات فەسڵی بەهار، وەك هار
دەبــێ بـــخولێتەوە کێــو و تـــەلان و بەنـــدەن و نیـــسار
هـەتا پەیـدا بکـا نـان و نـەبا بـۆ خـەڵکی شـار، هـاوار

لـــەوەی دواوە دەبـــێ قـــۆڵی هـــەتا ئانیـــشکی هـــەڵماڵێ
هـــەموو رۆژێ هـــەتا ئێـــوارێ بـــچتە جـــووت و جۆمـــاڵێ
کـە بـــوولێڵی شـــەوێ پەیـدا بـــوو ئەنـــجا بێتـــەوە مـــاڵێ
بـەبێ وەی کـەس هـەبێ بیـشێلێ، یـاخۆ پـشتی دامـاڵێ
کە نانی خوارد و لێی نووست تا بەیان نابێ لـە خـەو بێدار

ئەوێستا کـاکی جووتیـاری، بـە کـاری چابوك و مـەزبووت
بە بێباکی، بە دڵپـاکی، بـە پێخواسـی، بـە سـینگی رووت
دەدێرێ ئاو، دەچێنێ تۆو، دەکا جێ شەتڵی پـەین و کـووت
دەڕێـــژێ ئارەقـــە، پەیـــدا بکـــا تـــا بـــۆ منـــاڵی قـــووت
پـشوو نـادا، وچـان نـادا، وەڕەز نـابێ لـە ئـەرك و کـار

هەموویان توند و تۆڵ و گورج و گۆڵ و چوست و چالاکن
هەموویان بێفرووفێڵ و بەکار و سادە وو پاکن
لە لادێدا خراپ زۆر کەم دەبینی، نێر و مێ چاکن
نە ئالوودە بە ئالکۆڵ و نە فێری بەنگ و تریاکن
دەبێ بێ دەرسی ئەخلاق لێرە بخوێنێ کوڕیژگەی شار

بە تاڵ و تفت و سارد و گەرم و ناخۆشی ژیان رادێن
بە گژ تین و بڵێسە و بەفر و باران و هەوردا دێن
پەنیر و رۆن و ماست و شیر و هێلکەت بۆ لە دێڕا دێن
خوری، مازوو، کەتیرە، دەغڵ و توتن بەرهەمی لادێن
نمەکخوردەی دەسی وەرزێرە شێخ و حاکم و سەردار

دەکێشن زەحمەت و ناخۆن وەکوو وان نانی خۆڕایی
دەکەن کار و دەڕێژن ئارەق و ناژین بە ڕیسوایی
لە سەریاندا نیە پۆز و ئیفادە و فیزی ئاغایی
لە سایەی زەحمەت و رەنج و لە سایەی کار و ئازایی
بە سەربەرزی دەژین، بۆ کۆمەڵ و گەل نابنە سەربار

نیە داوێن و دەستی خەڵکی لادێ پیس و ئالوودە
لە دەس ناچێ وەختت لێرە بەخۆڕایی، بە بێهوودە
ئەوان وەک ئێوە ناژین تەمبەڵ و بێکار و ئاسوودە
ئەوان وەک ئێوە ناخۆن شەربەت و شەکراو و پالووودە
لە کوێ بێنن پلاو و گۆشت و خۆرشت و فڕ و فیسار؟

ئـەوان وەك ئێـوە ناكـەن پۆكـەر و پاسـۆر و ئـاس و نـەرد
یەكێك سەرگەرمی شێوە ئێستەكانە، یـەك خـەریكی وەرد
ئـەوەیتریـان خەریكـە هەڵدەوێـژێرێ لـە كێڵگـەی بـەرد
یـەكێك مـاڵوو دەكـا، یـەك دادەچـێنێ تـازە شـیناوەرد
ئــەوەیتــر هەڵدەپــەرتێوێ لــك و پــۆپی چــڵووكی دار

دەبـــینی یـــەك ئـــەوە مەشـــغوولی هەڵگێڕانـــەوەی بانـــە
ئـەوەیتـر دادەمـــەزرێنێ پلووســـك و چـــۆتە گوێـــسوانە
یەكێك كوتكی لە دەس دایە، یەكێك بێڵی لـە سـەر شـانە
یـەكێك دەشـكێنێ بـەرد و یـەك خـەریكی شـوورەهەڵدانە
بـەڵێ نـابینی كـاكی خـۆم لـە لادێـدا كەسـێ بێكـار

كـچێك پێیـەتی دوو گـۆزە بـە لەنـجە دەچـتە سـەر ئـاوێ
كـــچێكیتـــر شـــەكۆی هـــەڵگرتووە دەڕواتـــە پـــاراوێ
ژنێــك چــەند ماشــەری پێیــە، دەیانهێنێتــە بــەرتاوێ
ژنێكــیتــر بــە دەســتاڕی دەهــاڕێ گەنــمی بــۆدراوێ
بـەرەو مـاڵ بوونـەوە پۆلێـك و پۆلێـك دەچـنەوە بـۆ بـژار

عـەزیزم تـۆ وەرە ئێـرە كـە چـاو لـە جـوانی نـابێ تێـر
ببینــە خــاو و گیابەنــد و هەڵاڵــە و سوێــسن و شــللێر
لــە لایــەك زاوەمــاك دەڕوا، لــە لایــەكی دەكــەن هــاوێر
لــە لایــەك باســكی هــەڵماڵیوە بێــری، مــەڕ دراوە بێــر
دەبـــینی دیـــمەنی وا جـــوان لـــە نـــاو بـــازاڕی پڕئـــازار؟

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چ خۆشە کارِ و کووڕی مەڕ، چ خۆشە پڕمەکەی کەحلان
چ خۆشە فیتەفیتی شوان، چ خۆشە نۆحەکەی گاوان
چ خۆشە خرمەکەی خڕخاڵ و بازن و ژێرچەنەی کابان
چ خۆشە نەغمەکەی بلوێر، چ خۆشە لاوك و حەیران
چ خۆشە دەنگی باللۆرە، چ خۆشە هۆوەرەی جوتیار

وەرە ئێرە و مەپرسە تۆ ئەدی چارشێو و رووبەند کوان
وەرە ئێرە و ببینە چاوی مەست و بەژن و بالآی جوان
وەرە ئێرە و ببینە وردەهەنگاوی بەرەو جێژوان
وەرە ئێرە و ببینە نازی بێری و دەس‌بزێوی شوان
بچۆ ناو رەشبەڵەك بکوشە دەسی دۆی ناسك و نازدار

شیلان ئاوێ - ١٣٢٢

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تۆم هەر لە بیرە

لـە شـاییدا لـە وەخـتی هەڵپـەڕینا
لـە خۆشـیدا لـە کـاتی پێکـەنینا
لـە کـۆڕی ماتـەم و گریـان و شـینا
ئەمن ئەی نیشتمان تـۆم هـەر لـە بـیرە

بە شەو تاکوو بە سەرما زاڵ دەبێ خەو
بـە رۆژ تـاکوو دووبـارە دێتـەوە شـەو
لـە کاتێکـدا کـە دەدوێـنم ئـەم و ئـەو
ئەمن ئەی نیشتمان تـۆم هـەر لـە بـیرە

زەمانێکی کـە دەچمە سـەیری گـوڵزار
لەگـەڵ پـۆلی رەفیقـانی وەفـادار
تەنانەت وەختی دەسـبازی لەگـەڵ یـار
ئەمن ئەی نیشتمان تـۆم هـەر لـە بـیرە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لــە كوێــستانێ دەمــی ڕاو و شــكارێ
لە مەزرایە كە خۆم هــەڵكرد لــە كــارێ
لە جیژوانێ كە دەكوشم مەمكی یارێ
ئەمن ئەی نیشتمان تــۆم هــەر لــە بیرە

دەكــەم تــەرخان لــە ڕێــی تــۆدا ژیانـــم
لــە ســەنگەردا بــەرەو ڕووی دوژمنانـــم
بــە خــاكی تــۆ! دەمــی ئاویلكەدانـــم
ئەمن ئەی نیشتمان تــۆم هــەر لــە بیرە

شیلان ئاوێ ١٣٢٣(١٩٤٤)

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کیژی لادێ

کیژی لادێیی نەشـــمیلی جـوان چـاك!
بـێ‌فڕوفیـێـڵ و هێـدی و داوێــن پـاك!
ئـــەتۆ هـــەر زگمـــاك وەهـــا جـــوانی
«تـــەوالێت» چـــیە؟ نـــاوی نـــازانی
نیتـــە کراســـی حـــەریر و پـــۆپلین
گەوهەری پێـچرای لـەناو خـامی شـین
«پۆدر» و «کرێم» و «ماتیکت» نیـە
هەر نەتبیستووە «ئۆدی کلۆن» چیە!
نەتکرد سووراو و سپیاو چون دووری
لە شاری، کەچی هەر سپی و سووری
«فیڕ»ت لێ نـەدا، بـسکەکەت لوولـە
ڕێژیـــمت نـەگرت، بـەژنت وەك توولـە
لاجانگــت وەکــوو گزنگــی تــاوێ
هەر بۆ خۆی جوانە، تیفتیفەی ناوێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کوڵمەکـەت وەکـوو گوڵاڵـەی گەشـە
بێسورمەش چاوە مەسـتەکەت رەشـە
وەکـوو فرمێـسکی ئاشـق روونـاکی
وەکــوو ئــاونگی بــەیانی پــاکی
فێر نەبووی سیحر و گشتەك و نوشتوو
نـە جگـە گورگـت هەیـە نـە مـووروو
مایـەی هومێـدی کیـژی چـاوەڵۆ!
نــازانی مــەکر و جامبــازی و درۆ
چارشـێوت نیـە روو نـاگری لـە کـەس
ناموســی خۆتــە پاســەوان و بــەس
بە تاسکەتاسـك و بـە لەنــجە و لارت
بــە بــەژن و بــاڵای بــەرز و لــەبارت
بـە دڵـی سـادە و بـە هەسـتی پاکـت
بـە شـەرم و حـەیا و ئاکـاری چـاکت
منـت کـردووە شـێت و وێـتی خـۆت
وەختە لە سوێیان گیانـم دەرچێ بـۆت

مەهاباد - ١٣٢٤

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوارۆژی رووناك

لەمێژ بوو هەقی کورد دەخورا بەفیڕۆ
لەمێژ بوو کورد بوو دەیکرد شین و رۆڕۆ
لە مەیدانی شەقێنی دوژمنیدا
سەری سەرداری کوردی بوو وەکوو گۆ
بە دەوری لاشی نیوەگیانی ئەودا
هەزار گورگ و چەقەڵ دەیکرد ملۆمۆ
دەیانبەست بۆ کوتانی مەرج و پەیمان
هەناوی لێی دەهات بۆچرووك و بۆسو
لە دێدا ئەمنیەی لێ ببووە مێمڵ
لە شاری «شارەبانی» لێ ببۆ سۆ
هەزار لاوی لە بەندیخانەدا مرد
هەزار پیاوی تەنافی خرایە ئەستۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کوڕی کوردی لە خوێنی خۆی دەگەوزی
کچی کوردی سەری کردبوو وەنەژنۆ
ئەوەی سووکایەتی بوو کردی پێمان
نەدەکرا کەس بڵێ بۆ وا دەکەی تۆ؟
بڕا نێفەك، دڕا سەرپێچ و دەسماڵ
بڕا کیژ و دڕا کوڕ پاڵەپەستۆ
گوڵستان و زەمەندی کوردەواری
بەپێی دوژمن دەبوو پێشێل و بۆژۆ
دەیانکرد دەغڵ و دانی ئێمە بەش ـ بەش
دەیان برد دانەوێڵەی ئێمە کۆکۆ
ئەوی گەنمی ڕەنێو دێنا بە زەحمەت
لەماڵیدا نەبوو خۆی زمهەڕێك جۆ
لە کیسەیدا نەبوو تالآیی توتن
ئەوی سازی دەکرد سیگاری «نوشنۆ»
بە دوو گەز جاوەوە خەونی دەبینی
ئەوی عەمباری شای پڕ کرد لە پەمۆ
پەنیر و ڕۆنەکەی ئێمە بە زاری
ئەوان دەخورا، دەما بۆ ئێمە هەر دۆ
مریشك و قاز و باڕۆکە و مراوی
بەشی وان بوو، بەشی ئێمەش پەڕوپۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لـە شـارِا تـاکوو «تـابین»، جـەردە وو دز
وڵاتیـــان کردبـــوو تـــاڵان و تـــاپۆ
هەموو سووك و چرووك و پەست و بەدخوو
هـــەموو ناپـــاك و نانینـــسان و نـــامۆ
لەبـەر زوڵـم و فـشار و جـەور و بێـداد
چـلۆن تێـك چـووبوو لێمـان رایـەڵ و پـۆ
جلیتبـــاز کـــەنگێ دەیـــوێرا بڵـــێ هـــەو
فەلـــەخوێ کـــوانێ دەیـــوێرا بڵـــێ هـــۆ
لـە ژێـر بـاری گرانـی زوڵمـی دوژمـن
دەیـــانبرد مەزنـــەکانی گـــەورە نـــسکۆ
لـەپڕ جـووڵاوە خـەڵك و تێکـی رووخانـد
بناخـــەی کۆشـــکی ئیـــستیبدادی یـــارۆ
شـــکا بێگانـــە، پـــالاوتی لـــە ترسـان
کـوڕی کـورد! هاتـەوە دیـسان هـەلی تـۆ
مەوێـستە، خـۆت مەگنخێنـە، مەترسـە
لـە فیـشاڵ و لـە بوختـان و لـە دەمگـۆ
هەتـە حیزبێکـی دێمـوکراتی پێـشڕەو
کـە پێویـستە لـە دەوری کـۆوەبی کـۆ
لـە سـایەی حیزبـی دێمـوکراتی خۆمـان
لـــە باڵـــدار تێپـــەڕی ئەورۆکـــە پێـــرۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەسا خۆت هەڵکە ڕێ ببڕە بە گورجی
بڕۆ پێش بێوچان، لێ بخورە، باژۆ
نەما داخ و پەژارە و ماتەم و خەم
زەمانی هەڵپەڕین و بەزمە ئیمڕۆ
لە شایی ئێمەدا نابینی ئێستا
کچێکی دڵبەخەم، لاوێکی بێدۆ
درۆزن بۆی بزر بوو، هاتە مەیدان
کچی نازا، کوڕی لێزان و هەقگۆ
توخوونی دوژمنی بەدکارە نابین
کە سووتاوە دەسی ئێمە بە پشکۆ
زمانی ئێمە گەر نازانێ دوژمن
دەبێ حاڵی بکەین ئەو جار بە بڕنۆ
لە پێشمان دایە دوارۆژێکی ڕووناک
ئیتر ناخورێ هەقی ئێمە بە فیڕۆ

مەهاباد - ١٣٢٤

رۆژی شادی

رۆژی خۆشـــی و پێکـــەنین و داوەتـــە
هــەی چ رۆژێکـــی بەقـــەدر و قیمەتـــە
جێـــژنی سەربەســـتی و دەمـــی ئازادییـــە
کـاتی عـەیش و نـۆش و شـایی و شـادییە
بــەرگی رەش ئــیتر لــە بــەرمان دادڕا
بەنـــدەکی دیلـــی و ئەســـارەت هـــەڵبڕا
ســـەربڵندین چـــونکە وا ئاڵاکـــەمان
هـــەڵکراوە گەییـــە تەشـــقی ئاســـمان
پەرچـەمی سـوور و سـپی و سـەوزی ئەمـە
شـــادیهێنـــە، لابـــەری دەرد و خەمـــە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ســـوورەکەی یـــانی ئـــەوەی بێتـــە بـــنم
خـــوێن دەبـــێ بـــڕژێنیێ بـــۆ پاراســـتنم
ســـپیەکەی یـــانی کەســـێکە رووســـپی
هـــیچ شـــتێك نـــەیکردبێ مـــات و کپـــی
ســـەوزەکەی دێنێتـــە بـــەر چـــاوان وڵات
ئـەو دەمـەی فەسـڵی بـەهاری جـوانی هـات
تیـشکی ڕۆژی کـورد لـە ژێـر هـەوری سیا
هاتــە دەر ئــەنگاوتی وا لووتکــەی چــیا
دوو گوڵی گەنـمیش دەڵێ هەر کشت و کاڵ
زۆر بکـەن، مـشتی بکـەن عـەمبار و چاڵ
پێـت دەڵـێ نـووکی قەڵـەم: نـووکی قەڵـەم
زۆر لـــە شـــیر باشـــتر دەپـــارێزێ عەلـــەم

مەهاباد - ١٣٢٤

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یادگاری شیرین

چاوەکەم! چاوی رەشی تۆ ئافەتی گیانی منە
گیانەکەم! برژانگی تیژت نووکە رمبی دوژمنە
شیری دەستی شێری ئالآیە برۆ راکشاوەکەت
جەرگی لاوێکی هەژاری کوردی ورد پێ بنجنە
دیدەکەی بەخوماری تۆ تورکانە بەدمەستی دەکا
بۆیە مەیلی وا بە کێشە و فیتنە وو خوێنڕشتنە
بەژنەکەت سێدارەیە، کەزیەت تەنافە زوو بە دەی
بیخە ئەستۆی من کە کوردم، کورد بەشی خنکاندنە
زامی جەرگی من بە فەرموودەی گراوی سواری کورد
مەلهەمی هەر ژەنگی گوارە و ئارەقی بەر گەردنە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئارەزوومە هیچ نەبێ جارێکی ماچ کەم زاری تۆ
ئارەزووی من چووکە، ئەمما تا بفەرمووی شیرنە
دڵ بە گرمەی تۆپی گەورەی دوژمنیش رانەچڵەکی
دادەخورپێ ئەم دڵە ئەمما بە خرمەی بازنە
خەڵکی دنیا رازی دڵداری بە «بێتەل» پێك دەڵێن
راسپاردەی لاو و کیژی کوردە ئێستاکەش شنە
رۆژی بەختی هەر لە ژێر هەورێکی رەشدا لاوی کورد
تاکوو روخساری کچی شاری لە پێش چاوان ونە
نایەڵێ گۆشەی برۆکەت دەرکەوێ، چارشێوەکەت
ئەی لە دەس ئەو چڵکە هەورە مانیعی مانگ گرتنە
چۆن دەبێ سەربەست گەلی ژێردەست، کە کچ دابەستە بێ؟
بەس نەبێ ئەو کۆیلەتی و ئەو کچ لە ژوور دابەستنە؟!
دەرکی داخستووە لە تۆ بابت کەچی دەرکی نیە
دەرکە داخستن لە تۆ دەرکی هومێد داخستنە!
دارزینە، مردنە، ئاخر هەتا کەی پێت بڵێن
نابێ بێتە دەر لە ماڵ، مافی ژیانی کوا؟ ژنە
لادە چارشێوی رەشت با دەرکەوێ کوڵمەی گەشت
چون لە قەرنی بیستەما زۆر عەیبە ئەو روو گرتنە
کیژی خەڵکی بۆمی ئاتۆمی دروست کرد و ئەتۆش
هەر دەزانی ناوی «ئەستێوڵك» و «دەرخۆنە» و «پنە»

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فێـری زانـست و هونـەر بـوو ئـەو لـە سـایەی خوێنـدنی
تــۆش تەشــیمان بــۆ دەڕێــسی، یادگــاری شــیرنە
ئـەو بـە ئاسـمانا فـڕی، دنیـا گـەڕا، چـووە بـن بـەحر
دەك نـەمێنم كـاری ئێـوەش هـەر لـە ژوور دانیـشتنە
كـوڕ بەزێنـە ئـەو لـە عـیلم و ئـەو لـە كـار و سـەنعەتا
گۆرەویـشە سـەنعەتی تـۆ، پێـت خـەنی بـووم، بیـچنە
ئـەو پەچـە و رووبەنـد و چارشـێوەی نـەدیوە نـەنكی تـۆ
نــەو شــڕ و شــاڵاتە دیــاری دوژمــنی دڵ چــڵكنە
كیـژی شـێخ و كیـژی حـاجی و كیـژی ئاغـا رەنـجەڕۆن
كیــژی ئــازادە ئــەوی ژیــنی بــە نــووكی گاســنە
شــەنگەبێری یــار و دەســباری كــوڕی كۆچــەر نــەبێ
چـۆن دەگاتـە جـێ هـەوار و هۆبـە ئـەو بارگـە و بنـە؟
قەڵـشی دەسـت و كـوڵمی سـووتاوی كـچی لادێ نـەبێ
چـۆن دەگاتـە دەسـتی دەسـبڕ ئـەو هـەموو تاتووتنـە؟
نیـسك و نـۆك و ماشـی نـاو عـەمباری ئاغـای مفتـەخۆر
پاك لە سایەی دەسكەنەی «زین» و «مرۆت» و «سوێسنە»
شــۆڕەژن بنكــۆڵ نــەكا بركــەی بــە قرچــەی نیــوەڕۆ
چـۆن لـە كاڵـەك تێـر دەبـێ ئـەو زگزلـە بێـستانڕنـە؟
كـوا مــەتاعی كوردەواریــمان دەچــوو بــۆ هەنــدەران
گـەر بـە سەربەسـتی نـەژیبا ئـەو كـچە مازووچنـە؟

بێر و هاوێری لەگەڵ کاکی نەکربا بن‌پشك
چۆن دەمانبوو ئەو هەموو گۆشت و پەنیر و بەرکنە؟
دەست و کەرکیتی کچی نازداری هەوشاری نەبا
چۆن دەڕازاوە بەقاڵی شار و بازاڕی سنە؟
با هەزار «زێ» و «گادەر» و «لاوێنی» روونیشمان هەبێ
تاکوو ژن ئازاد نەبێ، سەرچاوەکەی ژین لیخنە
کۆیلەتی باوی نەماوە، کیژی کوردی خۆشەویست!
راپەڕە، هەستە لە خەو، ئاخر چ وەختی خەوتنە؟
دەرکە بشکێنە، پەچە بدڕێنە، راکە مەدرەسە
چاری دەردی کوردەواری خوێندنە، هەر خوێندنە
دایکی زانایە کوڕی ئازا دەنێرێتە خەبات
من گوتم تۆش تێبگە: «ناگاتە دەریایە زنە»
گوارەکەی زێڕت بەکار نایە، لەگوێ بگرە قسەم
لایقی گوێی تۆ عەزیزم شیعری سادەی «هێمنە»

مەهاباد - ١٣٢٤

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕێبەندان و شاعیر

ڕێبەندان! دیسان هاتیەوە سەرمان
ڕەقمان هەڵێنی دیسان لە سەرمان
بە سۆزەی زریان پیاوی دەکەی سڕ
بە کڕێوە و باکوت ئاژەڵ دەکەی قڕ
ڕێوبان دەبەستی بە بەفر هەموو
لەبەر پەساران هەڵدەنێی ڕنوو
پڕووشە و مژ و کەڕەسیسەکەت
تەپ و تومان و هەوا پیسەکەت
پێیەوە هەزار ئازار و ئاهۆ
کۆخە و هەڵامەت، لەرز و چەق و چۆ
کە تۆ تەشریفی ناشەریف دێنی
دڵی گەلی کورد دادەخورپێنی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ماشــین و ڕێگــای ئیـسفالّتی نیــە
بـەو ســارد و سـۆڵە عیلاجـی چـیە
بـە هەچەهەچـی کـەرێ، چـۆن بـاری
لادێیــی کــوردی دەگاتــە شــاری؟
هەژار لێی دەبـڕێ ئـاوردوو و زمهـەر
کۆرووژمەی دەکـا فـەقیر، مـاڵانگـەڕ
ســـەر دەنێنـــەوە پـــیر و نۆجـــوان
بـــێپەرســـتار و بـــێداو و دەرمـــان
بـەخێر نـەهاتی مـانگی مـژ و تـەم
دێـنی بـۆ ئێمـە گـەلێك دەرد و خـەم

ڕێبەندان:

شاعیر! مـاڵ شـێواو! بـۆ دژ دامـاوی؟
گێژی، خەواڵووی، شـێتی، خـەرفاوی؟
بۆچـی تـۆ ئاگـات لـە دنیـا نیـە؟
بۆچـی نـازانی دەنـگ و بـاس چـیە؟
بۆ بە من دەڵێی قسەی سوێر و تاڵ؟
بۆچـی نـازانی بـێخەبـەر! ئـەو ساڵ
زریانـــم هێنـــای بـــۆ کـــورد ئـــازادی
شـــەماڵم هێنـــای بـــۆ ئێـــوە شـــادی
مـــژی مـــن هـــات و مـــژی هـــەژاری
ڕەوانـــد یـــەکجاری لـــە کـــوردەواری

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بـه کەڕەسیسه و پڕووشـه و سـیخوار
ئـاواتی کـۆنی کـوردم هێنـا خـوار
لـه ڕۆژی مـنـدا کـورد بـه رووسـووری
هـەڵی بـژاردووه رەئـیس جـەمهووری
جـا ئـەو جـار بـاوی کـوردی دێتـەوه
ئاسـووده دەبـێ، دەحەسـێتەوه

شاعیر:

گیـانی شـاعیرت دەکـەم بـه قوربـان
وا هاتووی ئەو ساڵ مانگی ڕێبەندان!
دەك بـەخێر هـاتی قـەدەمت پـیرۆز
بـه قوربانـت بـێ جێژنەکـەی نـەورۆز
ڕۆژی تـۆ جێـژنی گـەورەی کوردانـه
ئـاوت دەرمـانی ژان و دەردانـه
ئـەو سـاڵ بـەهاره بـۆ ئێمـه زسـتان
بـمرێ دوژمـنی کـورد و کوردسـتان

هەواری کرماویله - ١٣٢٥

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بژی دێموکرات

مزگێنیم دەیە دەگەی بە ئاوات
کوردە لە سایەی حیزبی دێموکرات
حیزبی دێموکرات تۆ دەدا نەجات
پیادەی ئەو، شاهی دوژمن دەکا مات
بژی دێموکرات بژی دێموکرات

کوردە گیان ئەورۆ چاو و دڵت روون
لاوانی وڵات پاک ئامادە بوون
تەمای وەیانە راپەڕن، ببزوون
لێوی دوژمنی هەرزەگۆ بدروون
بژی دێموکرات بژی دێموکرات

پێکیان هێناوە لەشکرێکی چاک
لە لاوی ئازا و بەکار و چالاک
هومێدم وایە لاوانی خوێن پاک
بە خوێنی خۆیان بپارێزن خاک
بژی دێموکرات بژی دێموکرات

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هـــەموو بەجـــەرگ و ئـــازا و دلێـــرن
هـــەموو بـــێباك و دڵپـــاك و مێـــرن
لـــەناو ســـەنگەردا بـــە وێنـــەی شـــێرن
نەتـــەوی بـــێشـــك پێیـــان نـــاوێرن
بژی دێموکرات بژی دێموکرات

پێشمەرگەی کوردی لە مەیدانی جەنگ
بەرگـەی نـاگرێ نـە شـێر نـە پڵـەنگ
دوژمـــنی ئێمـــە تـــازە بکـــا دەنـــگ
ســینگی دەســمن بــە گوللــەی تفــەنگ
بژی دێموکرات بژی دێموکرات

ڕۆژی بـــەرگری و شـــەڕ و تەنگانـــە
پاڵەوانێکـــە هـــەر یـــەك لەوانـــە
بـــە کـــوێری چـــاوی پیـــسی بێگانـــە
نەورۆکـــە ڕۆژی جێـــژنی کوردانـــە
بژی دێموکرات بژی دێموکرات

مەهاباد - ڕەشەمەی ١٣٢٤

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رۆژی خۆشی

رۆژی جێــژن و خۆشــییه، تێپــه‌ڕ بــوو رۆژی ده‌رد و خــه‌م
هات شنه‌ی ره‌حـمه‌ت بـه جارێـك رایڕفانـد و بـردی تـه‌م
دێ لــه هــه‌ر لایێکــی قاقــای پێکــه‌نینی کیــژ و کــوڕ
دێ له هه‌ر سووچێکی نه‌غمه‌ی ساز و تار و زیـل و بـه‌م
گه‌رچــی زســتانه بــه‌فر داپــۆشی ئــه‌ورۆ گــشت وڵات
خــاکی پــاکی ئێمــه خــه‌مڵیوه وه‌کــوو بــاخی ئــیره‌م
جێـــژنی ئیـــستیقلالی کوردســـتانه، رۆژی شـــادییه
جێژنــه پــیرۆزه لــه لاوی هــاووڵاتی خــۆم ده‌کــه‌م
نۆجوانــان! ده‌ی بــه قوربانتــان ده‌بــم کــارێ بکــه‌ن
بــۆ تــه‌ره‌قی کــورد و بــۆ پاراســتنی خــاك و عه‌لــه‌م

بــۆ نــەجاتی نیــشتمانی خۆشەویــست کــاریّ بکــەن
زوو دەربیبێــنن لــە چــەنگی دوژمــن و دەســتی ســتەم
هــەر کەســیّ بــۆ لای ســنووری نیــشتمانی ئێــوە بــێ
بیکــوژن، وردی بکــەن، بینێرنــە مــولّکی عــەدەم
لاوەکــان! دلّپاکــەکان! چــالاکەکان! پێــشمەرگەکان!
ئێــوە شــێری لــێ بــسوون و ئێمــە پردەینــە قەلّــەم
هــەر بــە یــەکگرتن لــە دەســت بێگانــە دێنینــە دەریّ
خــاکی پــاکی کــوردەواری، نایــەلّین بــۆ کــەس ئەلــەم
جێژنــە پــیرۆزە دەکــەم لێــت و دەلّــێم خــۆش بــی، بــژی
ئەی رەئیس جەمهووری کورد و پیاوی زانا و موحتــەرەم
تۆم بە خوا ئەسپارد و ئەسپاردم بە تـۆ ئـەی «پێـشەوا»
میللــەتی دلّپــاک و چــاك و نیــشتمانە جوانەکــەم

مەهاباد - رێبەندانی ١٣٢٤

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەتاوی ئیقباڵ

رۆیی خەو، هاتەوە هەنگامی سوور
جێژنەیە، بەزمە، زەماوەندە، سوور
تیشکی زێڕینی هەتاوی ئیقباڵ
لە کولاوکەی گەلی کورد هاتەوە ژوور
کوانێ؟ لە کوێیە؟ ببینێ بەزمم
بدڕێ دوژمنی خوێڕی مەغروور
سەربەخۆ بووین و لە ژێر باری خەم
هاتە دەر میللەتی ئازاد و جەسوور
هەڵکراوە لە وڵاتی ئێمە
پەرچەمی بەرزی سپی و سەوز و سوور

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خــومی شــێواوە، پەرێــشانە، کــزە
دوژمــنی قــین لــە زگـی رق نەسـتوور
کـوڕی کـورد حـازرە بـە خـوێنی خـۆی
لــە هــەموو لاوە بپــارێزێ ســنوور
کــچەکەی حــازرە فیــشەکدانی
لــە ملیــدا بــێ لــەباتی بــەرموور
تــازە نــاوێرێ بــە خــاکی کــوردا
نەتــەوی ئێمــە بکــا چــیدی عبــوور
هــەر بــەرز بێتــەوە ئــاڵای کــوردی
نیــشتمانی بــبێ خــۆش و مــەعموور
بــۆ فیــداکاری لــەڕێی میللەتــدا
هەر بژی «قـازی» رەئیـسی جەمهوور

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕەشەمە

دەك بەخێر بێی قەدەمت خێرە چ خۆشی ڕەشەمە
تاکوو تۆ هاتی نەما و تێپەڕی ڕۆژی ڕەشی مە
ئێستەکە کوردە هەموو بێ‌هەم و بێ‌دەرد و خەمە
شادە، ئازادە، دەکا گاڵتە وو گەپ، کەیف و گەمە
نیشتمانی هەموو ڕازایەوە، باخی ئیرەمە

شین و ڕۆڕۆ بەشی کورد و سەری نابوو لە هەش
چون لە ئازادی بڕێك نەیبوو ئەویش بەهرە وو بەش
کوردەواری هەموو داگرتبوو هەور و تەمی ڕەش
نەدەبینرا لە چ لا تیشکی گەلاوێژی گەش
بە شنەبایەکی ڕەحمەت ڕەوی ئەو هەور و تەمە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هاتە مەیدانێ کوڕی کوردی وەکوو فیلی دەمان
هەوڵی ئازادی دەدا ئەو بە هەموو وەخت و دەمان
دوژمنی کوردی ئەوەی دیت و تروسکایی نەمان
دەشکێنێتەوە با ئێستەکە ئاڵایەکەمان
سەر و ماڵ و کەس و کارم بە فیدای ئەو عەلەمە

لاوی کوردی لە هەموو لاوە وەکوو شێری ژیان
دێتە مەیدان و دەڵێ: من دەمەوێ مافی ژیان
تازە هەڵناخەڵەتێ ئەو بە قسەی نەرم و نیان
دوژمنی میللەتی کوردی هەموو توورەن کە دییان
ئەو بە سەربەستی دەژی، دوژمنی زۆر و ستەمە

مەهاباد - ڕێبەندانی ١٣٢٤

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایکی نیشتمان

لـه کـاتی نیوەشـەودا بـوو شـەوێ دی
ژنێکـی پـیر و ڕەشپۆشـم لـە خـەو دی
بە پارێز چوومە پێش لێی و گوتـم پێی
چـکارەی دایـەپیرە، پـێم بڵـێ کێـی؟!
لەبـەر چـی وا دژ و دامـاوی دایـە؟!
چ قـەوماوە کـە وا شـێواوی دایـە؟!
چیە؟ چـۆنە لەبـەر تـۆدا جلـی ڕەش؟
سەر و شان و ملت بـۆ ناوەتـە هـەش؟
گـوتی: «نـازانی ڕۆڵـەی هـیچ نەزانـم
ئـەمن کـێم ڕۆڵـە! دایکـی نیـشتمانـم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە تاوی ئێوەیە وا مات و گرژم
لە سوێی ئێوە دەسووتێم و دەبرژم
دەبینم ئێوە داماو و هەژارن
کز و خەمبار و زار و لێو بە بارن
منیش بۆیە پەرێشان و پەشێوم
دەبینی باری خەم نیشتووە لە لێوم
نەخۆشن ئێوە، بۆیە من نەخۆشم
ئەسیرن ئێوە، بۆیە رەش دەپۆشم»
بە قوربانت دەبم ئەی دایکی دڵسۆز
مەبە چیدیکە تۆ دڵتەنگ و ئاڵۆز
تەماشا کە کوڕی تۆ شادن ئێستا
هەموو سەربەستن و ئازادن ئێستا
«دەزانم رۆڵە گیان خەڵکی مەهاباد
لە ژێر دەستی کران رزگار و ئازاد
بەڵام رۆڵەم برای ئێوە لە سەقز
تەماشاتان دەکەن داماو و سەر کز
چ شەرمە کاری ئێوە پێکەنین بێ
بەڵام کاری ئەوان گریان و شین بێ
ئەگەر پێت خۆشە جلکی رەش نەپۆشم
بکەن ئازاد کوڕانی دیم و خۆشم»

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەبەر خۆت دارِنە دایە جلی رەش
دڵت روون بێتەوە کوڵمەت ببێ گەش
هەنیسکان بەس بدە چیدی مەکە شین
ببینە بەیرەقی سوور و سپی و شین
ببینە «پێشەوای» مەشهووری ئێمە
ببینە تۆ رەئیس جەمهووری ئێمە
ببینە هێزی پێشمەرگە و بزانە
کە نووکی نێزە شمشێری ئەوانە
لە ژێردەستی دەکا رزگار و ئازاد
تەواوی کوردەواری وەك مەهاباد

مەهاباد ١٣٢٤/١١/١٢

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەورۆزی ڕزگاری

بــە بــەرگی ســەوز ڕازاوە قــەد و لاپــاڵ و شــیو و دۆڵ

چــرۆی دەرکــردووە دار و ملــی دا یــەکتری گیــا وو گــوڵ

بە ســەر بــەفری کەویــدا کــرد شــەماڵی خاکــەلێوە خــۆڵ

ڕەفیقــان ڕۆژی کوردانــە بــەهارە جێــژنی نــەورۆزە

بــە دڵ لێتــان دەکــەم لــەو ڕۆژەدا مــن جێژنــە پیرۆزە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چلەی زستانی ناخۆش بوو تەزووی سەرمایە پیاوی سڕ
دەکرد و کووچە و کۆلآن لە بەفر و لیتە بووبوون پڕ
بەهار هات و دەخەملێ کێو و دەشت و بەندەن و لاخڕ
رەفیقان رۆژی کوردانە، بەهارە، جێژنی نەورۆزە
بە دڵ لێتان دەکەم لەو رۆژەدا من جێژنە پیرۆزە

بە سۆزەی بای بەیان لێوی کراوە خونچەیی خەندان
لە سەر چڵ بلبلی شەیدا لە خۆشی گوڵ دەڵێ بەندان
بەجێ هات ئارەزووی لاوان و گەرمە کۆڕی گۆوەندان
رەفیقان رۆژی کوردانە، بەهارە جێژنی نەورۆزە
بە دڵ لێتان دەکەم لەو رۆژەدا من جێژنە پیرۆزە

لە خۆی داوە بەرەڵبێنە کچی کابانی گەردن کێل
بە ناز و غەمزە دەڕوانێ، دەکا شینکەی نەرم پێشێل
لەگەڵ بۆنی وەنەوشە تێکەڵاون بۆنی عەتر و هێل
رەفیقان رۆژی کوردانە، بەهارە جێژنی نەورۆزە
بە دڵ لێتان دەکەم لەو رۆژەدا من جێژنە پیرۆزە

سەری کوێستانی بەرزی کوردەواری تێی نەکەوتووە خاڵ
لە دەشت و بەرپەساران هەڵدراون چادر و رەشماڵ
نەما بێگانە تاکوو جێژنەمان لێ تاڵ بکا ئەوساڵ
رەفیقان رۆژی کوردانە، بەهارە جێژنی نەورۆزە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بــە دڵ لێتــان دەکــەم لــەو ڕۆژەدا مــن جێژنــە پــیرۆزە
حەســاوە پیــاوی ڕووت و قــووت و بــێ‌ئــەنوا و بــێ‌ئێــروو
ژیــاوە گیانلەبــەر دیــسان، لــە کــون هاتــە دەرێ مێــروو
لەســەر گوێــسوانە دەخــوێنن بــە پــۆل پاســاری و سێــروو
ڕەفیقــان ڕۆژی کوردانـــە، بـــەهارە جێـــژنی نـــەورۆزە
بــە دڵ لێتــان دەکــەم لــەو ڕۆژەدا مــن جێژنــە پــیرۆزە

لــە دنیــادا کەمــە هاوتــای بــەهاری جــوانی کوردســـتان
ئەویش ئەوساڵ کە لایێکی نەجاتی بوو لــە ژێــر دەســتان
لــە خۆشــی ئــەم وڵاتــە شــاعیریش بۆتــە هەزاردەســتان
ڕەفیقــان ڕۆژی کوردانـــە، بـــەهارە جێـــژنی نـــەورۆزە
بــە دڵ لێتــان دەکــەم لــەو ڕۆژەدا مــن جێژنــە پــیرۆزە

تەورێز - ١٣٢٥/٢/٦

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێکەنینی گوڵ

کــاتی کــازیوه پــێش گــزنگ بولبــول
لــه شــهقەی بــاڵی دا هــەتا کــن گــوڵ
گــوتی: ئــەی نــازەنینی عیــشوەفرۆش!
کــەمکەمــه دیــاره بــیٚوەفــایی تــۆش
بـــۆ شــــنەبا هەیـــەتی لێـــره ریٚ؟
بــۆ پەپوولــه بــه دەورەتــا دەگــەڕیٚ؟
چــەپکی تــۆ باغــەوان دەکــەن دەســگیٚر
لـــه خـــەیابان و کووچـــه وو بـــازێر
دەتفرۆشـــن بـــه قیمـــەتی هـــەرزان
دەتدەنــه دەســتی ناکــەس و هــەرزان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆیــە ســووك و چرووكی نــاو چــەمەنی
لــەوەتی بــووی هەمیــشە پێدەكــەنی
هەڵگــەڕاوە بــە نــاز و گــوڵ پێــی گــوت
شێت و شووری كە شرت و شۆمت شوت
وەكــوو تــۆ ناشــقە پەپوولــەیی زار
بــۆ بــە خــۆڕایی ئــەو بــدەم نــازار
شــنەبا ڕێ نــەدەم كــە بــۆ لای خــۆم
كــێ دەبــا بــۆ هــەموو وڵاتــێ بــۆم؟
گوڵ لــە كــن كــەس نیــە عــەزیزم سووك
ســەری زاوایــە جێــی و باوەشــی بــووك
مــن كــە ناگاتــە هەفتەیــەك تەمەنــم
بۆچــی بگــریم و بــۆچ پێنەكەنــم

مەهاباد - ١٣٢٥

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بلوێری شوان

نیوەشـــەوە، دنیـــا خـــامۆش
دێته گوێم ئاهـەنگێکی خـۆش
ئاهــەنگێکی گیـــان پــەروەرە
شـــادیهێنــــە، خەفــەتبــەرە
ئاهـــــــەنگێکی دڵنـــــــەوازە
تـــارە؟ یۆڵۆنـــە؟ یـــا ســـازە؟
نـا... نـا... ئاهـەنگی بلـوێرە
جـا وەرە گـــوێی بــۆ رادێــرە
هەزار خۆزگەم بە خۆت شـوانە
کــە بــەو مانگەشــەوە جوانــە
دانیـشتووی لـە رژد و هەڵـدێر
پەنـــجە دەبزێــوی لــە بلــوێر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەگەڵ تەبیعەت هاودەمی
شادی، بەکەیفی، بێخەمی
ئاغاش بە نۆکەر ناگری
وەك من لە داخا نامری
وەرە شوانە هەموو شەوێ
نیوەشەوێ، کاتی خەوێ
لەو کێو و نواڵە زەنوێرە
تێ توورێنە لەو بلوێرە
لە سەر ترۆپکی ئەو کێوە
پەنجە لە بلوێر ببزێوە
با کێوەکە دەنگ داتەوە
شاعیریش خەو بیباتەوە

هەواری کرماویلە - ١٣٢٥

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کورد و ئازەربایجانی

تێپەڕی ئەییامی دیلی ئێستە هەنگامی ژیانە
خۆی مەلاس دا مامەڕێوی نۆبەتی شێری ژیانە
هەرچی پێت دەکرێ بکە ئەی دوژمنی خوێڕی و بزانە
باوی لاوی کورد و تافی گەنجی ئازەربایجانە
خۆی لە خوێناودا دەبینێ هەر کەسێك دوژمن بەوانە

با لە قوڕ نیشێ و لە هەش نێ دوژمنی وان پیل و شانی
چونکە ئەوڕۆ یەکتری گرت کورد و ئازەربایجانی
ئەوکی ئیستیعماریان گرت وەك بەلاکەی ناگەهانی
تازە بەربوونی مەحاڵە تا ئەدا یەکجاری گیانی
سوحبەتی پێناکرێ پەنجەی بەهێزی ئەو دووانە

ئەو کەسەی چەندێك لەوەی پێش لێی دەدا لافی خودایی
نەیدەهێشت ئێمە هەمانبێ قەت لەگەڵ یەکتر برایی
کوانێ لە کوێیە ببینێ پۆلی پێشمەرگە و فیدایی
تێبگا نایبێ لە دەست ئەو نۆجوانانە رەهایی
ئەم کوڕی سمکۆی دلێرە، ئەو نەوەی سەتتارخانە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لاوی ئـــازای کـــوردەواری نێرەشـــێری کـــاتی جەنگـــە
گەنـــجی ئازەربایـــجانی وەك پڵـــەنگی تیژچـــەنگە
تێگەیـــشتن نۆکـــەری بێگانـــە بـــۆ وان عـــار و نەنگـــە
پەنـجەیان ئێستا لەسەر شیرە، لەسـەر ماشـەی تفەنگە
هـــەر بـــە ناســـتەم بێتـــە روو بێگانـــە دەکرێتـــە نیـــشانە

کۆشـکی زۆرداری جـمیوە، هـەر نـەماوە زوڵـم و بێـداد
وەك بەهەشت خـەملّیوە خـاکی پـاکی کوردسـتانی ئـازاد
مـــولّکی ئازەربایـــجانیش بۆتـــەوە مـــەعموور و ئابـــاد
دوژمـــنی بێگانـــە بتبیـــنم هەمیـــشە پەســـت و ناشـــاد
چـۆن ببوویـە باعیـسی وێرانـی ئـەم دوو خاکـە جوانـە

کـــورد و ئازەربایـــجانی هـــەر دوو داوایـــان رەوایـــە
هـەر بـژین و پایـەدار بـێ یەکیـەتی ئـەم دوو برایـە
میللـەتی ئێمـە هومێـدی زۆر بـە کـاری پێـشەوایە
ئـەو کـوڕە ئـازا و نەبـەرد و مـەردە بـۆ میللـەت قەڵایـە
دەك بـمێنێ تـا ئەبـەد ئـەو کـوردە زانـا و قارەمانـە

تەورێز - ١٣٢٥/٢/٦

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕۆژگاری ڕەش

ئەو ساڵ جێژنەمان تاڵە   دوژمنی زاڵم زاڵە
لاو جێیان سیاچاڵە   دەستی دۆیان بەتاڵە

گاڵتە و گەپ و پێکەنین   شەوداوەت و هەڵپەڕین
جێگای خۆیاندا بە شین   دیسان خەمیان دابەشین

پۆلی جوان و نەشمیلان   دەستەی دەسماڵ تەنزیلان
ئەوساڵ ناچن بۆ دیلان   نەنگە دیلان بۆ دیلان

بڕا نانی سەرخوانان   گرا لاوی گوێسوانان
کاڵ بۆوە پەنجەی جوانان   کوانێ گەمەی جێژوانان؟

وەپاش کەوت خەباتمان   داگیراوە وڵاتمان
تێپەڕی ڕۆژی هاتمان   ڕووخا کۆشکی ئاواتمان

نەهاتی و تەنگانەیە   باو باوی بێگانەیە
خەزری ئەو یەکانەیە   لێمان لە بەهانەیە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بووینەوە دیل و یەخسیر — وڵاتمان کرا داگیر
راوکەر بوونەوە نێچیر — یۆسف خرانە ناو بیر

حکوومەت نیزامییە — تۆزێک ئازادی نییە
ئامانجی :دوژمن چییە؟ — قڕکردنی خەڵکییە

کە شەو داهات دیژبانی — لێمان دەچێتە سەربانی
تفەنگی لەسەر شانی — بۆتە رۆستەمی سانی

دەڵێ فەرمووی فەرماندەر — لە شامەوە تا سەحەر
هەر کەس لە ماڵ هاتە دەر — «کلکش بکن پسر»

داخرا دەرکی رۆژنامە — شکاون نووکی خامە
کوردی نووسین حەرامە — دوژمن دەڵێ بێ تامە

دڕان کاغەز و دەفتەر — گیران شاعیر و نووسەر
کۆمەڵێک بوون دەربەدەر — کۆمەڵێکیش دەس بەسەر

خوێندن بە زمانی خۆمان — سووچ و تاوانە بۆمان
چاپخانە و بڵێندگۆمان — بوونە بەردی بن گۆمان

لە لایەک قات و قڕە — لە لایەک کوشت و بڕە
هەموو کەس حاڵی شڕە — دوژمن نان و دۆ بڕە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئازان وەکوو سەگی هار — دەخولێتەوە لە ناو شار
درۆزن و ریاکار — دز و جەردە وو بەدکردار

بەرتیلخۆر و گورگەمێش — وەك سەگی سەر خۆڵەمێش
چەنە سووك و دەم لە پێش — بە فیشاڵ و کێشەکێش

ئەمنیە وەك داڵ و قەل — بڵاو بوونەوە ناو گەل
کێ ئازایە بڵێ لەل! — هەتا بیکەن شێت و شەل

بۆ خۆیان پێ رادەگەن — خەڵکی لە کونەڕەش دەکەن
تا پشووی دێ لێی دەدەن — بە قەمچی وەك خەرەزەن

لە پیاوی ئازا و سەرکەش — لە زەحمەتکێشی بێبەش
ئاخنراوە کونەڕەش — نابینی کەسێ رووگەش

دەستیان کرد بە رەش بگیر — ناپارێزن جوان و پیر
دێ زرەی کۆت و زنجیر — هەر لێمان دەسوون شمشیر

پیاوی ئازاد و ماڵیات — دەسووڕێنەوە دێهات
دەستێنن دەغڵ و داهات — لە کرمانج و ئاغاوات

ئاغا زانی ئەو جارە — ئەو قەندە ژەهری مارە
پێشبینی کاك هەژارە — ئێستا شەق بە خەروارە

قەنـــدی بـــە زاری تاڵــە   دەدا بــاجی پێــنج ســاڵە
چـاو لــێپۆشـین مەحاڵـە   کـار ئێـستا بــە گۆپاڵـە

نۆشی گیانی بێ هەی گۆڕ   گێـژی، گـەوجی، لـەخۆگۆڕ
بـا هـەر سـەری بکـا شۆڕ   بـۆ دوژمــنی مـچ و مـۆڕ

بە قەنـد و شـەکر و کووتـاڵ   بــۆ ئێمــەی دێنـا رامــاڵ
ئێستا کـەوتووە وەك سـیپاڵ   لە گـشت لا دەیـدەن رەپـاڵ

ســـوواریان کـــردن پیـــادە   جامیــان کــردن بــێ بــادە
داریــــان کـــردن ئامــــادە   شـەهید کـران «بـەگزادە»

لــە ســـەقز و لـــە بۆکـــان   شــین و شـــەپۆڕە و گریـــان
تێکۆشـــــەر لــــە دار دران   قارەمـــان لـــە نـــاو بـــران

لــە چوارچـــرای مـــەهاباد   لـە کانگــای بــیری ئــازاد
دەســتی رەشــی ئیـستیبداد   چـــەقاندی داری بێــــداد

لــــە کـــاتی نیوەشـــــەوا   لـە جەنگـەی شـیرین خـەوا
کـــــرا کـــــاری نـــــاڕەوا   لـــــە دار درا پێـــــشەوا

ڕۆڵــەی وەفــاداری کــورد   پێـــشەوای ئـــارام و ورد
بۆ کورد ژیا، بۆ کـورد مـرد   گیــانی فیــدای گـەلی کـرد

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زانا بوو، کوردپەروەر بوو	پێشەوا بوو، رابەر بوو
هەر کورد نەبوو بەشەر بوو	خەمی خەڵکی لەبەر بوو

بۆیە دێوی ئیستیعمار	کۆنەپەرستی زۆردار
زاڵم، خوێنڕێژ، بەدکردار	بۆیان ئامادە کرد دار

رۆڵەی کوردی بلیمەت	نەترسا لە دار و پەت
پشتی نەکرد لە میللەت	وا دەبێ زیپك و هیممەت

بەڵام کوردە نابەزێ	بەو زەبرانە ناتەزێ
لە رقان لێو دەگەزێ	کە سوار بوو دانابەزێ

داخدارە، خوێنی دیوە	بێدارە، خۆی ناسیوە
لە دوژمن راپەڕیوە	باسکی لێ هەڵماڵیوە

بەکار و توند و تۆڵە	خۆی ساز دەکا بۆ تۆڵە
ورد دەکا وەك پرپۆڵە	تاج و تەختی ئەو زۆڵە

کوڕ و کچ و پیاو و ژن	ئێستا لێوان دەکرۆژن
دەرۆستیان نایە دوژمن	دەیئەنجنن، دەیکوژن

گردبداغ ـ ١٣٢٦

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کچی مەهاباد

لــەباری، نــازەنینی، نــەرم و نــۆڵی، دڵتــەڕی، شــادی
لە چاوی بەد بە دوور بی ئەی کچی جوانی مەهابادی!
لــە جوانیــدا، لــە پاکیــدا، نیــە هاوتــات و نازانــم
فریــــشتەی ئاســـمانی یانـــە پـــەروەردەی پـــەریزادی؟
سەری کوڵمت گەشە هەر وەك گوڵی کوێستانی کوردستان
لەبــەر بــەژنت دەبــێ ســەر دانــوێنێ خــەڵقی شمــشادی
دڵــی ســەد عاشــقت کــردە نیــشانەی تــیری موژگانــت
کــچی کــوردی! لــە تــیر ئاویتنــا مەعلوومــە ئوســتادی
بە شمشیری دوو ئەبرۆت جەرگی خەڵکی لەت دەکەی دیارە
دەزانــی چــەك لــە کــار بــێنی، کــچیش بــێ تۆرمــەی مــادی
لــە ســوێیانت وەهــا دێوانــە بــووم چاومەســتی خــوێنشــیرن
لــە قــەڕنی بیــستەما رەنگــە رەچــاو کــەم کــاری فــەرهادی
ئەوێــستا تــۆ لــەوێ دیلــی دەســی بێگانــەی و ئــەمنیش
لــە دووری تــۆ دەکێــشم رەنــج و دەرد و داخــی بــێ مــرادی
زەمانــە هــێمنی تــۆی وێڵــی دەشــت و چــۆڵ و ســەحرا کــرد
فەرامۆشـــی مەفـــەرموو، جاروبـــارە هـــەر بکـــە یـــادی

شیوه رمزان - ۱۳۲٦

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەهاری کوردستان

شـــەماڵ هـــات بـــە گاڵـــەگاڵ

هـــەور بـــوون گـــەواڵ گـــەواڵ

پـشکووت گـوڵی گـەش و ئـاڵ

بلبـــل کەوتـــە ناڵـــەناڵ

بـــە لـــەنگێزە، بـــە بـــاران

بـــە شـــنەبای بـــەهاران

توانـــەوە وەك جـــاران

کـــەوی بـــەفری نیـــساران

نـــەما مـــژ و ســـەرما و ســـۆڵ

نـــە ســـیخوار مـــا نـــە ســـەهۆڵ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تـــەرت و رژد و شـــیو و دۆڵ
لێـــی هاتـــە دەر گیـــا و گـــۆڵ

دەشـــــت و چـــیمەن رازاوە
کێـــو و بەنـــدەن نەخـــشاوە
زۆنـــگ و چـــێنکە ژیـــاوە
گیـــا ســـەری پێـــوە نـــاوە

لـــە هەوشـــین و گـــەدە و لەنـــد
لـــە کوێـــستانی دە ســـامرەند
هـــەلز و بیـــزا و گیابەنـــد
تێـــك چـــرژا، بۆتـــە زەمەنـــد

مەنـــدۆك و خـــاو و کـــەما
لـــە نـــەرمان و ئەســـتەما
بـــە ســـروە هاتنـــە ســـەما
وەیـــشوومە و ســـەرما نـــەما

وێـــستاوە زەنگـــوڵ زەنگـــوڵ
ئـــاونگ لـــە ســـەر پـــەلکی گـــوڵ
لـــە ســـەر چـــڵی ســـوورە گـــوڵ
بلبـــل دەخـــوێنێ بـــە کـــوڵ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیـــسان لـــه چـــیا و لـــه رازان
دێ ســـیرەی ســـەقر و بـــازان
پـــێم خۆشــترن لـــه ســـازان
لـــه ئاهـــەنگ و ئـــاوازان

بژوێنـــــه هـــــەموو ولاَت
زینـــدوو بۆتـــەوه مـــالاَت
جەنگـــەی بانەمـــەڕێ هـــات
بـەرەو کوێـستان چـوو خـێلاَت

دیـــسان هـــات وەکـــوو جـــاران
هەوهـــەوی شۆڕەســـواران
ویـــڕەی جلیـــت و داران
خرمـــەی نـــالَ و بزمـــاران

هات خرینگـەی زەنـگ و قـۆڕ
لوشـــەلوشم و هۆڕەهـــۆڕ
هۆقـــەهۆق و بۆڕەبـــۆڕ
حیلـەی جانووئەســـپی تـــۆڕ

کـــاڕ و کـــووڕی بـــزن و مـــەڕ
لرفەلرفـــی لـــۆك و نـــەڕ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کــــۆرژنی ئەســـپی بەدفـــەڕ
گوێـــچکەی پیـاوی دەکـا کـەڕ

وەنەوشـــەی جـــوانی خۆشـــبۆ
هاتـــە دەر لـــە لێـــوی جـــۆ
دار دەری کـــــــردووە چـــــرۆ
کەروێشکەی کرد گەنـــم و جـۆ

سوێـــسن و بـــەیبون و شـــللێر
رواون لـــە جێگـــای زەنـــوێر
قەڵبـــەزی بەســـت ئاوهەڵـــدێر
شـــــەپۆلان دەدا ئەســــــتێر

بــــــۆنی خۆشـــــی هەڵاڵـــــە
پیـاو مەسـت دەکـا لـە نواڵـە
وەك شـــــــەهیدە گوڵاڵــــــە
لــــە خوێنـــــاوا شـــــەلاڵە

گرمـــەی هـــەوری بـــەهاران
دێ بــــــەیان و ئێـــــــواران
خونـــــاوەی وردە بـــــاران
تـــەڕ دەکـــا گـــەڵای داران

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئـــەو ترۆپـــك و نـــشیوە
ئـــەو یـــالّ و خـــڕ و شـــیوە
لـە گـوێن بەهەشـت خـەمڵیوە
کـــێ مەڵبەنـــدی وای دیـــوە؟

تـــیرەگ و گـــەوە و لاپـــاڵ
پێیـــــدا درا ئـــاڵای ئـــاڵ
سەرچـــاوەی ســـارد و زوڵاڵ
هـــەڵقوڵی وەك زیـــوی قـــاڵ

هـــات لـــە رەوەز و زەردان
قاسـپەی کـەوی سـەر بـەردان
ورتـــــەورتی هـــــەوێردان
دێ لـــە نـــاو شـــیناوەردان

لـە کـن کارژیلـە و بەرخـەل
لـە کـن بـزن و مـەڕی شـەل
کـە بۆیـان هەڵکـەوێ هـەل
کـچ و کـوڕ دەکـەن هـەمزەل

کیژۆڵـەی شـۆخی جـوان چـاك
شـــۆڕەژنی داوێـــن پـــاك

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رووهـــــــەڵماڵاو و بێبـــــاك
دەرپەتێـــــنن زاو و مــــاك

فیتــەی شـوان، ئۆحـەی گـاوان
دێ لــــە مۆڵگــــە و دەراوان
دێتـــە گـــوێ لاوكـــی لاوان
بـــالۆرەی بەڵــــەك چـــاوان

منـــداڵ لــــە رژد و هەڵــدێر
بـــــەر دەدەنـــــەوە تـــاوێر
شـــوانە لەســـــەر بـــەردەبێر
تێـــی توورانـــدووە لــە بلـوێر

مــەڕ لــە گۆشـتا بـووە سـوور
خـۆ هەڵـداوێن شـەك و كـوور
گـەماڵ دەكـەن چـەق و لـوور
ســـەوەڕیان دەچـــێ بـــۆ دوور

كـــچی لــــەباری رەوەنـــد
هـــەڵیكرد بەڵـــەك و زەنـــد
كـــەزی هۆنیـــەوە وەك بەنـــد
كـــوڕان دەگـــرێ بـــە كەمەنـــد

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەبەر دەرکی رەشماڵان
دەبینی چاو کەژاڵان
دڵان دەبەن بە تاڵان
کاس دەکەن کوڕ و کاڵان

لێو ئاڵن، دەم بچووکن
خوێن شیرن، رەزاسووکن
کوڵمەیان وەك گوڵووکن
گەورە کچن، نۆبووکن

شل و مل و لەبارن
چاو بە کل، گوێ بە گوارن
دەسماڵ پووڵەکەدارن
شەدە و گێلگێلە لارن

ناسك و نەرم و نۆڵن
خاوێنن، سپی و سۆڵن
بڵباسی و توند و تۆڵن
بە مژۆڵ جەرگان دەکوڵن

هەڵیانماڵیوە باسك
باسکی قەڵەو و ناسك

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کـــه دەکـــەن تاسکەتاســـك
رەوەکتـــــرن لــــــە ئاســـك

کیـــژی مـــەرزینگ و ســـەکرن
بـــە لەنـــجە و لار رادەبـــرن
نـــاز دەکـــەن، چـــاو دادەگـــرن
کورگـــەل دەبـــەریان دەمـــرن

کابـــانی قـــۆڵ بـــە بـــازن
شـــەنگەبێری کێـــل گـــەردن
لـــە نێـــو مـــەڕ دێـــن و دەچـــن
وەك پـــۆلی پـــۆڕان دەچـــن

سوێـــسن و وەنـــەوش و هـــەمین
کـــەژێ و خەنـــدان و جـــەمین
خاســـێ، کـــەوێ، خـــاتووزین
بـــە پـــۆل دەچـــنە مەڕدۆشـــین

زێـــڕن و کابـــان و مێـــرێ
دانیـــشتوون لەبـــەر بێـــرێ
ئەســـتێ دەکـــا هـــاوێرێ
گـــوڵێ بـــەرخان دەژمێـــرێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خونـچه و گوڵـووك و گـەوەر
شـەم و کـەژاڵ و دڵبـەر
زیـن و مـرۆت و ئەسـمەر
لـە تـاوڵی هاتوونـە دەر

مـامز دایگرتـووە شـیری
ئاسـك دەکوشـێ پـەنیری
نـاز دەشـێلێ هـەویری
کـاڵێ دەکـا نـان تـیری

ئامـان چـۆتە کـولێنێ
پـەری مەشـکەی دەژێـنێ
بەسـێ لـۆرکێ دەکـولێنێ
خـەیاڵ ئـاوردووی دێـنێ

هـێمن لەسـەرەخۆ بـە
نەکـەی بـچی بـۆ هۆبـە
دەنـا دەشـکێنی تۆبـە
ئـاور دەگـری وەك سـۆبە

نێزە - خاکەلێوەی ١٣٢٦

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابردەڵە

لەبەر ئازاری ژینی نالەباری
دەناڵێ بلبلی شەیدا بە زاری
بە سۆز و داخەوە دەیگوت فەقیرم
پەڕوپۆم هەڵوەری، بێوادە پیرم
مەلێکی فێری دارستان و لێڕ بێ
قەفەز پیری دەکا با شووی لە زێڕ بێ
تەلار و سەرسەرا و کۆشک چ دێنێ
کە کۆیلە وەرهەمی تێدا هەڵێنێ
لەگەڵ کازیوە بۆی نەفڕم چلاوچڵ
نەبینم گوڵ، چلۆن ئارام دەبێ دڵ؟!
چ خۆشە عیشق و سەرمەستی، چ خۆشە
چ خۆشە ژین بە سەربەستی، چ خۆشە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چ تاڵــە کۆیلــەتی و دیلـــی، چ تاڵـــە
بــە کــەم بــێ ژیــنی وا پــڕ ئــاه و ناڵــە
من و کونــجی قەفــەز ئــەی داد و بێداد ؟!
ئــەمن دیلــم، قــەلیش سەربەســت و ئــازاد !
لەسۆی هێلانەکەم لەت ـ لەت بـوو جـەرگم
لــە تــاوی گــوڵ نــەمام، نێزیکــە مــەرگم
دەبــێ چــەند بــەرد لــە هێلانــەم گرابــێ؟
گــوڵی سـوورم چلۆن پــەڕ ـ پــەڕ کرابــێ؟
دەبــێ چــۆن فێــر کرابــێ بــاڵ بکــا کــل
لەبــەر پلــلاری دوژمــن بێــچوە بلبــل
دەســا ئــەو راوکــەرە کــوێر بــێ لــە چاوان
مــنی خــستە قەفــەز بــێ ســووچ و تــاوان
چ ئینــسافە ئــەمن بــەو دەنگــی خۆشــم
ئەســیر و دیــل و زینــدانی و خەمۆشــم
بــەڵام ئێــستا قــەلی رووڕەش لــە گــوڵزار
بــە قاڕەقــاڕ دەدا گــوێی خــەڵکی ئــازار
گوتــم ئــەی بلبلــی خــەمگینی دڵمەنــد
مەناڵێنــە لــە دەس داو و لــە دەس بەنــد
بزانــە تــۆ ئــەوی ئــەهلی هونــەر بــێ
دەبــێ یــا دەسبەســەر یــا دەربــەدەر بــێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هونەرمەنــد و ژیــانی خــۆش مەحاڵــە
هونەرمەنــد رەنــجەڕۆیە، ژیــنی تاڵــە
وریــنگــە خۆشــەکەت بــۆ تــۆ بەڵایــە
ئــەتۆ خــۆش‌خــوێنی حاڵــت بۆیــە وایــە
ئەگــەر نــەتبا وریــنگــە و دەنگــی وا خــۆش
بــەرەڵڵا بــووی وەکــوو ئــەو رووڕەشــە تــۆش
منــیش ئــەی بلبلــی بەنــدی وەکــوو تــۆم
وەهــا دوورم لــە هێلانــە و گــوڵی خــۆم
منیش وەک تۆ لە کیسم چوو گوڵی سوور
منــیش هێلانەکــەم لــێ کــراوە خــاپوور
منــیش بابردەڵــەی بــەر گێژەڵۆکــەم
دەمێك لــەو قوڵکــە، تاوێــك لــەو چڵۆوکەم
منــیش زۆرداری پــرزەی لــێ بڕیــوم
منــیش بــەدکاری بــواری لــێ تــەنیوم
منــیش بێــدادی شــاباڵی شــکاندم
بــە ناکــامی لــە خوێنــاوی تلانــدم
منــیش چــونکە برێــك خــاوەن هونــەر بــووم
هەمیــشە رەنــجەڕۆ بــووم، دەربــەدەر بــووم
هەزار گۆوەنــد و ســەد پەنــدم بەســەر هــات
لــە ئــامێزم نــەگرتووە بــووکی ئــاوات

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەزار سوورکەم لە بن هەنگڵ دراوە
دەمم گیراوە، چاوم بەستراوە
لە ئامێزی گەرم بێبەش کراوم
وەکوو تۆ تووشی ڕۆژی ڕەش کراوم
ژیانم پڕ لە ڕەنج و دەرد و داخە
ئەوە گیرساومەوە لەو کێو و شاخە
کەسێک نەیپرسی، نەیزانی چلۆنم
لە یادان چوومەوە، چیرۆکە کۆنم
بە شەو ژان و پەژارەم دێنە پالێ
بە ڕۆژ ئۆقرەم نیە ساتێک لە مالێ
بەلام هاودەردی نازیزم! هەتا هەم
وەکوو تۆ دەردی دڵ ناکەم لە دەس خەم
ئەمن پێم خۆش نیە ئاودەنگی قەل بم
ئەمن پێم خۆش نیە بێزراوی گەل بم
هەتا دوژمن نەگەوزێنێ دەخوێنم
دەخوێنم بۆ گەلی خۆم، هەر دەخوێنم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فرمێسکی گەش

قەت لە دنیادا نەبوو بێجگە لە ناخۆشی بەشم
مات و داماو و پەشێو و بێکەس و چارەڕەشم
سەردەمێک ئاوارە بووم و ماوەییێکیش دەس بەسەر
نەمدی رووی ئاسوودەیی، هەر تووشی گێرە و قەرقەشم
دابی کوردی وایە، کەس لاگیری لێقەوماو نیە
بۆچی سەرکۆنەی بکەم لێم زیزە یاری مەهوەشم
تیغی بێمەیلی و جەفای ئەو نازەنینە دڵڕەقە
جەرگی لەت کردم بە جارێک ئەنجنیویە سینەشم
کوشتمی و شەش خانی نومێدی لە من گرتن حەریف
مۆرە هەڵداوێم و بێهوودە بە هیوای دووشەشم
نابینی زەردە لەسەر لێوی کەسێ لەم شارەدا
گەر خەم و دەردی دڵی خۆمیان بەسەردا دابەشم
خۆشەویستی گۆشەکەی تەنیایی هەر ئەژنۆکەمە
بۆیە رۆژ و شەو وەها گرتوومەتە نێو باوەشم
نایەڵێ دوژمن بە رەنگە زەردەکەی من پێکەنێ
تا دەمی مردن ئەمن مەمنوونی فرمێسکی گەشم
شاعیرێکی راست و یەکڕووم و فیداکار و نەبەز
کوردە! موحتاجی مەحەک نیم، زێڕی بێغەلل و غەشم

شیلان ئاوێ - ١٣٢٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گریانی نیوەشەو

شەوانە ئەو دەمانەی شەو دەگاتە کاتی نیوەی شەو
خەڵك نووست و لە چاوی من کەسەر دیسان ڕەواندی خەو
سکووتێکی بەسام سەرتاسەری ئەم دێیە دادەگرێ
دەڵێی هەر زیندەوارێکی هەیە لەو دێیەدا دەمرێ
لە هیچ لا خشپەیەك نایە، چرای ماڵێکی نایسێ
بە ئەسپایی لە ماڵ دێمە دەرێ، دەخوشم وەکوو نیسێ
تەك و تەنیا بە ئارامی دەچم بۆ گردەکەی بەر دێ
بە دڵتەنگی و کز و خەمناکی رادەکشێم لەسەر بەردێ
دەکەم جا سەیری ئەستێران و هەڵدەمژم شنەی شەوبا
شەو و بێدەنگی چەند خۆشە، هەمیشە خۆزگە هەر شەو با
وەکوو ئاواڵی چاك ئەستێرەکان گوێ رادەدێرن بۆم
هەتا بۆیان بەیان کەم موو بە موو رازی دەروونی خۆم
کوڵم هەڵدەستێ ئەو جارە و لەبەر دەردم دەناڵێنم
هەتا ئاوری دڵم دەکوژێتەوە ئەسرین دەبارێنم
شەوانە گەر نەکەم ئەو شیوەن و ناڵین و گریانە
دەسووتێنێ وجوودم ئاگری ئەم جەرگە بریانە
بەڵێ گریانی نیوەی شەو دەکا ناسۆری دڵ مەرهەم
کوڵ و کۆم دادەمرکێنێ و بەجێ دێڵێ دڵی من خەم

شیلان ئاوێ ١٣٢٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئارەزووی فڕین

ژین بە یەخسیری و دیلی بێکەڵکە
بۆیــە لەمێــژە لــە ژیــنم تێــرم
گوزەران بـۆ مـن لـەناو ئـەم خەڵکـە
سـەختە، ناخۆشـە، چـۆنی رابـوێرم؟

هێــزم لــێ بــڕا تاکــەی دەربــەرم
لـەناو مەینـەت و دەردی سـەرزەمین
ئـەوە بەینێکــە کەوتۆتــە سـەرم
بــیری ئــازادی و ئــارەزووی فــڕین

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بـەڵام داخەکـەم نیمـە بـاڵ و پـەڕ
کـە بفـڕم، بـڕۆم خـۆم بـدەم نـەجات
بچمە شوێنێکی لێـی نـەبێ بەدفـەڕ
لـە بـاوەش بگـرم نۆبـووکی ئـاوات

ئــەی ســـروەباکەی بـــەیانی! وەرە
بە شنەشن و پشووی خۆت توند کـە
لەســەر ئـەو دنیـا نەویـەم لابــەرە
هــەتا دەتــوانی ئــەمن بڵنــد کـە

نانـا هــەورەڕەش! ئــەتۆ نــەوی بـە
لــەو بەرزانــەوە وەرە بــەرەو خــوار
کــەمکەمــە وەرە رێکــی زەوی بــە
لەسەر پشتی خۆت ئەمن بکە سـوار

ئەو جـار هەسـتەوە بـڕۆ بـەرەو ژوور
مەوێـستە هـەتا تەشـکی ئاسـمان
بـمبەرە نزیك ئاسۆی جـوان و سـوور
نەجاتــم بــدە لــە کـاولی خــەمان

شیلان ئاوێ - ١٣٢٨

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خونچەی سیس

دیـــــتم لــــــەناو دار و دەوەن
لەســـەر چـلّی ســـوورە گولێـــك
هـەڵكورمابوو، دەیكـرد شـیوەن
بــــەری بــــەیانی بولبولێـــــك

گوتـــم ئـەی مـەلی دڵــسووتاو
چــیە، بــۆ دەنـــاڵی بــە تـــاو؟

کــە ناڵینــت بـــۆ ئەوەیــــە
گوڵـــــت وا زوو هــــــەڵوەریوە
ئـــەو ناڵینـــە بـــێ فایدەیـــە
بۆچـــی نـــازانی، نەتـــدیوە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گوڵ حەفتە نابا تە سەری
سیس دەبێت و هەڵدەوەری

وەلامی دامەوە بولبول
بە شێنەیی، بە کاوەخۆ
گوتی نانالێنم بۆ گوڵ
کە سیس بووە، دەزانی بۆ؟

ئەو عومرێکی رابواردووە
پشکووتووە جا سیس بووە

نالینی من بۆ خونچەیە
بۆ خونچە پەشێوە حاڵم
ئەو داخە لە دڵمدا هەیە
بۆیە هەمیشە دەناڵم

ئەو، پێش پشکووتن سیس بووە
بە جوانەمەرگی مردووە

شیلان ناوێ - ١٣٢٨

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گۆمی خوێن

عــەزیزم بۆچــی تــۆراوی لــەخۆڕا؟
چ قــەوماوە؟ دڵـی تـۆ بۆچـی گـۆڕا؟
ئـەتۆ وا زوو لـەبیرت کـردم ئەمـــما
فەرامۆشـت نەکـەم شـەرتە لـە گـۆڕا
لـە مـنڕا خـۆ خەتایـەك رووی نـەداوە
ئەدی بێمەیلی بـۆ رووی دا لـە تـۆ ڕا؟
ئەسـیری کەزیەتـە کـۆتری دڵـی مـن
دەبـێ حـاڵی چ بـێ کـۆتر لـە تـۆڕا؟
سـەر و مـاڵ و کـەماڵ و بـیر و هۆشـم
لـە نـەردی عیـشقی تـۆدا پـاکی دۆڕا
لە چاوم دێ بـەخوڕ فرمێـسکی خـوێنین
کەچـی ئـەم گۆمـە خوێنـە هەڵنەچـۆڕا
من و لاشەی پەپوولە ماینـەوە و بـەس
شەوی دووری، شەمیش تواوە لـە کـۆڕا

١٣٣٢

ئاواتی بەرز

لاگری سوڵحە تەواوی ڕەنجبەری وشیاری کورد
چاوەنۆڕی دەرفەتێکە خەڵکی لادێ و شاری کورد
کوندی شوومی شەڕ لە زەندۆڵان خزی بە دزی و فزی
کۆتری سوڵح و ئاشتی نیشتووە لەسەر دیواری کورد
دەستی دا دەستی برای و هاتە ناو کۆڕی خەبات
کیژی نەشمیل و لەبار و شۆخ و گوێ بە گواری کورد
کورد گوتوویە سوار هەتاکوو نەگلێ قەت نابێ بە سوار
ئێستە چابوک سوارە، چونکە زۆر گلاوە سواری کورد

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فێــری زۆر دەرســی بەکــەڵك و باشــی کــردین تێــشکان
جــا ببینـــە راپـــەڕین و شۆڕشـــی ئەمـــجاری کـــورد!
بــەیت و بــالۆرەی هــەزار جــار بــۆ بلــێ کۆنەپەرســت
تـــازە وێـــژینگێکی نـــادا دیدەکـــەی بێـــداری کـــورد
ڕۆژبــــەڕۆژ قایـــــمترە، مەحکـــــەمترە، بڕوایەکـــــەی
دەمبــەدەم چــاکتر دەبــێ، باشــتر دەبــێ، ئاکــاری کــورد
بــێوچــان دەڕواتــە پــێش و ڕێگــە دەبــڕێ بــۆ هــەدەف
زۆر لــە ســاڵان روونــترە ئــەو ســاڵەکە ئــەفکاری کــورد
کــورد بــەزینی بــۆ نــەبوو دەســتی نــەدا، بــا دوژمنــیش
ڕانەوەســـتابێ لـــە تـــاڵان و بـــڕۆ و کوشـــتاری کـــورد
ئــەو لــە ئــازار و شــکنجەی قــەت نــەبوو خافــڵ، بــەڵام
کـــوردی کردۆتـــە ســـماتە جەزرەبـــە و ئـــازاری کـــورد
ســەد هــەزار بــەرگێڕەوەی بــا بێتــە ســەر ڕێ، ئــاخری
هــەر دەگاتــە مــەنزڵی ئــاوات و خۆشــی، بــاری کــورد
مافـــی کـــوردی هـــەر دەبـــێ بـــستێندرێ بـــستێندرێ
دوژمـــنی کـــورد تێگەیـــشتووە نـــاکرێ باشـــاری کـــورد
وا گزینگـــی دا بـــەیانی جـــوانی ئـــازادی بەشـــەر
ڕۆژی ڕووناکـــە، نـــەماوە زوڵمـــەتی شـــەوگاری کـــورد
نایـــەوێ یاریـــدەران و کۆمـــەگی ئەســـڵی چـــوار
جووجەڵـەی ئاغـای «تـرۆمن» وێـی کـەوت پـلاری کـورد

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەر کە تووشی بوو دەڵێ «یانگی گوهوم یانگی گوهوم»
تازە دەستی ئەجنەبی ناتوانێ بگرێ زاری کورد
تووڕەیی خەڵکی کە دی وا کلکی گرتە ناو گەلۆز
دوژمنی خوێڕی، وەکوو ڕێوی لە ترسی داری کورد
دێتە سەر ڕێبازی ڕاست و دێتە ناو کۆڕی خەبات
خوارەپێچەی لێ بڕاوە پیاوی خێچ و خواری کورد
هێزی بێگانەی لە پشت خۆی دیبوو، بۆیە وای دەکرد
باری هێلکان نابزێوێ خاینی لاساری کورد
دانەنیشێ گەر لەسەر ئەو پەتك و سینگە بێگومان
تۆ لە ئەستۆیدا دەبینی پەتك و گوێلەوساری کورد
تێکدەدەن کۆشکی بلێندی مفتەخۆری زگزەلام
پاڵەوو جووتیاری برسی، کارگەری بێکاری کورد
دیوتە چۆن خۆی شاردەوە خوێڕیانە وەك ئاغایەکەی!
ئەو گزیرە بەدفەڕەی دەنگی دەدا بێگاری کورد
خۆی لەبەر لافاوی قینی توندی گەل ڕاناگرێ
دوژمنی وەحشی و دڕندە و زاڵم و زۆرداری کورد
دەچێتە سەر داری لە ڕۆژی ئینتیقام و تۆڵەدا
ئەو کەسەی کوشتی بە ناهەق پێشەوا و سەرداری کورد
نایەڵن ئادار بەسەر پاداری ئەو دەربارەوە
چونکە دەیگوت نایەڵم ئاداری کورد، پاداری کورد

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

«ڕێگەیی ئاسن دەچێتە شاخی هەورامانەوە»

هەر کە کەوتە دەستی کوردی چارەنووس و کاری کورد
مەدرەسە و دانیشکەدە بۆ شار و لادێ دادەنێن
خوێندەوار بێ تاکوو ڕۆڵەی زیرەك و نازداری کورد
ئەو زمانە شیرنەی ئێمە پەرەی دەگرێتەوە
نادرێ چیدی کتێب و دەفتەری ئەشعاری کورد
بێبڕەو نابێ مەتاعی کوردەواریمان ئیتر
ڕەونەقێ پەیدا دەکا ئەوجارەکە بازاڕی کورد
دادەمەزرێنن لە گشت شاری وڵات کارخانەیەك
تا بە دەستی خۆی ڕەنێو بێ بەرهەم و کرگاری کورد
بەردەدەن گاجووتی لەڕ، سواری تەراکتۆران دەبن
دێتە دەر بوورە و بەیار و بەندەن و نیساری کورد
کشت و کاڵ و جووت و گامان دێتە سەر باری لەبار
پڕ دەبێ تێر و جەواڵ و مشت دەبێ عەمباری کورد
خەستەخانەشمان دەبێ، دوکتۆر و دەرمانیش فرە
ناکەوێ تازە لە کووچان خەستە وو بیماری کورد
بەختیار و خوێندەوار و ساغ و تێر و پڕ دەبێ
دێتە دەر ماکەی نەهاتی و نەگبەتی و ئیدباری کورد
دەست لە ئەستۆی یەك دەکەن ئازاد و شاد و بەختەوەر
کیژ و کوڕ، لاو و گراوی دڵبەر و دڵداری کورد

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بــۆنی رزگاریــت لــه شــیعری دێ چ جوانــت هۆنــدەوە
ئــەی هــەژار، ئــەی شــاعیری تێکۆشــەری نــاوداری کــورد!
«کــۆتری پیکاســۆ کــه مــوژدەی هــێمنی هێنــا گــوتی»
مرد، بەسەر چوو، رۆژی ئیستیعباد و ئیستیـسماری کـورد
ئــەی مــەلی خــۆشخــوێنی ئــاوارە و تــەرە و بــێئاشــیان
مــوژدە بــێ زوو دێیــەوە نــاو میللــەتی رزگــاری کــورد
بلبلــه سەرمەســتەکەی بــاخی موکریــان! ئــەو چــەلیش
تێـر بــخوێنه، دەنـگ هەڵێنـه تـۆ لـه نـاو گـوڵزاری کـورد
خۆشەویــستی میللــەتی خــۆتی، لــه بـیر چـۆن دەچـیەوە؟
چــاوەڕێته ئێــستەکانه شــاری بــێ ئــەغیاری کــورد
ئــەو ژیانــەی بــێ تــۆ رایــدەبوێرێ «هــێمن» مردنــه
بــێکەسێکه پاشــی تــۆ و پاشــی ســەردك کۆمــاری کــورد

مەهاباد - ١٣٣٢

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەغدا نیوەی ڕێیەت بێ

خـاین، خـوێڕی، درۆزن، بەدفـەڕ، شـەڕانی، سەرشـۆڕ!
پیاوکووژ، تاوانبار، ڕووڕەش، ناکەس، ملهوڕ، دیکتاتۆڕ!
خـەڵکی ئێـران بـە دەس تـۆ کرابـوون زیندەبـەگۆڕ
ئەوە تۆی لێت قەوماوە، دەریان پەڕاندووی، هەی گـۆڕ!؟
دەبـڕۆ ئـەی شـاهی خـاین بەغـدا نیـوەی ڕێیـەت بـێ

ئـەی دوژمـنی ئـازادی، ئـەی نۆکـەری ئیـستیعمار!
بە دەس تـۆ چوونە سـەر دار، مـەزن، پێـشەوا، سـەردار
بـە دەسـتووری بێگانـە دەسـووڕا چـەرخی دەربـار
زاڵ بـوو بەسـەر دەربـارا پاڵـە، جـووتێر، کرێکـار
دەبـڕۆ ئـەی شـاهی خـاین بەغـدا نیـوەی ڕێیـەت بـێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەی سێبەری خودا بووی، ئەی سێبەری نەهاتی
لە سایەی تۆدا دیمان شەڕ و گرانی و قاتی
لە خزمەت باوکی خۆتدا لە پیاو کوشتن راهاتی
هەر کە خەڵك لێتڕاسا، بۆی دەرچووی و هەڵاتی
دەبڕۆ ئەی شاهی خاین، بەغدا نیوەی رێیەت بێ

پشتت لە میللەت کردووە، پەنات بردووە بۆ دوژمن
بەدرەقەی رێگای تۆ بێ تووك و نزای پیاو و ژن
دوژمنی گەل هەمیشە بە مەرەدی شا دەچن
هەر دیکتاتۆر تێدەشکێ، هەر گەلن رزگار دەبن
دەبڕۆ ئەی شاهی خاین، بەغدا نیوەی رێیەت بێ

گزیری گوێ لە مست بووی تۆ بۆ شیرکەتی نەفتی
کلکی ئاغات کێشراوە بۆیە هێندە کەنەفتی
پێمانەوە نووسابووی، هەر وەکوو قیل و زەفتی
نەکەی بگەڕێیەوە، «حالا کە رفتی، رفتی»
دەبڕۆ ئەی شاهی خاین، بەغدا نیوەی رێیەت بێ

مەهاباد - ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٣٢

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

موو ناپسێنم

ئـەمن دەمگــوت لــە دنیــا تــا بــمێنم
لەبــەر کــەس ئەســتەمە ســەر دانــەوێنم
کەچــی ئێــستا لــە داوی بــسکی تــۆدا
گرفتـــارم گـــوڵم! مـــوو ناپـــسێنم

ژیانـــم پـــڕ لـــە رەنـــجە و نـــامرادی
بـە هەڵکـەوتیش نەهاتـم تووشـی شـادی
دڵم هێند تەنگە هەر جێی تۆ دەبیٚ و بەس
ئـەتۆش مـەحکومی حەپـسی ئینفـیرادی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قەرار بوو بێی لەگەڵ خۆت شادی بێنی
نەهاتی، گەرچی پێت دابووم بەڵێنی
لە ناو کوردا نەبوو پەیمان شکاندن
لە کوێ فێر بووی گوڵم پەیمانشکێنی؟

ئەگەرچی رۆیی، قەت ناچی لە یادم
دەکەم یادت، بە یادی تۆوە شادم
کە بارگەت بۆ هەوار تێکنا عەزیزم
شکا ئەستووندەکی تاوڵی مرادم

شەوانە هاونشینی جامی بادەم
بە بادە با پەژارە و خەم بە با دەم
کە دەستی رۆژگار بایدا سەری من
سەری شووشەی شەراب وا چاکە با دەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نووره‌یی

ساقیا کوشتمی خه‌م و مه‌ینه‌ت
ده وه‌ره له‌و شه‌رابه مه‌ستم که‌
نامه‌وێ جام و ساغه‌ر و پیاڵه‌
به‌شی خۆم بۆ له لوێچی ده‌ستم که‌

وه‌ره ئه‌ی نازه‌نین به‌خێرا خۆت
گێژ و وێژم بکه به باده و مه‌ی
با منی ره‌نجه‌ڕۆ له ژینمدا
هیچ نه‌بێ جارێك بڵێم ئۆخه‌ی

حاسڵی تێگه‌یشتن و زانین
چ بوو بۆ من جگه له کوێره‌وه‌ری؟
سه‌رده‌مێکیش په‌نا ده‌به‌م بۆ مه‌ی
تا بزانم چلۆنه بێخه‌به‌ری

له‌و وڵاته که‌سێك له خه‌و رابێ
به‌شی چاره‌ڕه‌شی و خه‌م و شینه
تێگه‌یشتم عیلاجی ده‌ردی من
مه‌ستی و شێتی و نه‌زانینه

١٣٣٦

کتێبخانه‌ی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆسەی ڕۆژگار

نیمــە ئــاواڵێ لــە گۆشــەی بێکەســیدا غــەم نــەبێ
چاکە ئەو لێرەش وەفای هەر ماوە، سایەی کـەم نـەبێ
لاپــەڕەی ژیــنم هــەموو هەڵدەیتــەوە، تێیــدا نیــە
باســی فرمێــسك و هەناســە و شــیوەن و ماتـەم نـەبێ
ڕۆژگــــاری ســــپڵە بــــۆ مــــن بۆســــەیەکی نایــــەوە
نەمـدی هـەر تیرێکـی دەیهـاوێ بـەرەو سـینەم نـەبێ
ڕەنـــجی دووری دڵبـــەرم بـــۆ کوشـــتنی مـــن کافیـــە
گـەر لـە دنیـادا ئـەمن هـیچ مەینـەتی دیکـەم نـەبێ
کـوا دەزانـێ چـەند پەرێـشان و پەشـێوە حـاڵی مـن؟
ئـەو کەسـەی گیرۆدەیـی ئەگریـجە وو پەرچـەم نـەبێ
ڕەمــزی دڵــداری لــە زیــنێ فێــر نــەبوو یــارم دەنــا
کـوا ئەویـنداری وەفـاداری وەکـوو مـن، مـەم نـەبێ؟
کیژی شاریـمان لـە خـۆی وەرگرتـووە چارشـێوی ڕەش
داخەکەم نەمـدی لـەوێ مـانگێکی دەورەی تـەم نـەبێ
شــادی جــارێکی بــە میــوانی نەهاتۆتــە دڵــم
ڕەنگە خەڵوەتـخانەیی خـەم شـوێنی نامـەحرەم نـەبێ
خـۆم دەسـووتێنم هـەتا بـەزمی خـەڵك ڕۆشـن بکـەم
کێ لەڕێی خەڵکا وەکوو شاعیر دەسووتێ شـەم نـەبێ؟

١٣٣٨

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چارەنووسی شاعیر

بـەهار بـوو فەسـڵی زستانـم، ئەگـەر یـارم لەگـەڵ بایـە
درۆیـە گـەر گوتوویانـە بـە خونـچێکی بـەهار نایـە
لـە بـارانێ مەپرسـە تـا هـەور بگـرێ بـەری رۆژێ
دەبـێ بگـریم هـەتا رووی تـۆ لـە ژێـر چارشـێوی رەشدایـە
هەناسـەم لادەدا چارشـێو و رووبەنـدی رەشـت ئـاخر
هـەور هەرچـەندە پـڕ بـێ کـوا حـەریفی قـودرەتی بایـە؟
لـە ژێـر سـایەی برۆکەتـدا حـوکمڕانی دەکـا چـاوت
لـە سـایەی دووخـی شـمشێرە کـە حـاکم حـوکمی ئیجرایـە
لەسـەر بـەفرێ بـەکار نایـە وەکـوو بیـستوومە داوی رەش
لەسـەر کوڵمـەت ئـەدی بـۆ دڵگـرە ئـەو بـسکە تاتایـە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هونەر ناتوانێ جوانی تۆ بە هیچ شێوێکی بنوێنێ
لە مەڕ ـ مەڕ چۆن دەتاشرێ هەیکەلی ئەم بەژن و باڵایە؟
بە ریشی بۆزەوە سوجدەی دەبەم من بۆ جەمالی تۆ
ئەدی بۆچی دەیانگوت دار کە پیر بوو تازە دانایە؟
بزەت نایێتە سەر لێو و بەزەت نایە بە حالمدا
ئەگەرچی زۆر لەمێژ ساڵە لەدووت دەخشێم وەکوو سایە
دەزانی بۆچی من هێندە پەرێشان و خەفەتبارم
لە بازاڕی ژیان غەیری هونەر نیمە چ سەرمایە
بە تووتووش تووشی مەکتەب بۆ دەهاتم من کە زانیبام
خەفەت، مەینەت، کەسەر، حەسرەت، بەشی ئینسانی زانایە
لەگەڵ چارەڕەشی و دوورەبەشی و نەگبەت دەبێ هەڵکەم
لەمێژە چارەنووسی شاعیرانی کوردی هەر وایە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جولانە

چوومە لای دوکتۆر و گوتی: نەخۆشی، دەردەکەت سەختە
گوتم: تۆ پێت وایە دەمرم؟ بەداخەوە، گوتی: وەختە
ئەو دڵەکوتەی گرتووتە پیاوی بەهێزیش بیگرێ
بێتوو ئاگای لە خۆی نەبێ هێندە پێناچێ دەمرێ

پێکەنیم و گوتم دوکتۆر! ناڵێم زانا و شارەزا نی
بەڵام تۆ پزیشکی ویشکی باری دڵداری نازانی

دڵەکوتەم نیە، دڵم جێی کیژێکی خانومانە
مندالە، ئۆقرەی ناگرێ بۆم دروست کردووە جۆلانە

١٣٣٩

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ماچی شیرین

بــە منــداڵی لــە لێــوی ئــاڵی تــۆم ئەســتاندووە ماچــێ
بــە پیریــش لــەززەتی ئــەو ماچــە شــیرینەم لــەبیر ناچــێ
بــە ســەد دوکتــۆر و دەرمــان و پەرســتار نــاکرێ چــارەی
کەسـێك تـیری مـژۆڵی ئـەو کـچە کـوردەی لـە دڵ راچـێ
دەکــا گیرۆدەتــر پیرانــی دڵتــەڕ، ئــەو کــچە کــوردەی
بـچێتە مەکتــەب و بـسکی بـە مـۆدی تـازە هەڵپاچـێ
خـەم و دەردی زەمانـە پـیری کـردم، وشـك و بـێزەوقـم
کە شاعیر وشك و بێشۆر بوو لە ناو خەڵکی دەبێ لاچـێ
لــە گۆشــەی بێکەسـیدا ئێــستە وا دڵتــەنگ و خـەمبارم
نیــە بــاکم ئەگــەر مــاڵم بــە جــارێکی بــە قــوڕدا چــێ
بەشــی کــوردێکی زانــا لــەم وڵاتــە مەینــەت و دەردە
ئەوەی نەتویست بڵێ رەبـبی بـە دەردی کـوردی زانـا چـێ
لــەناو بــازاڕی ئەوڕۆکــەی ئەدەبــدا شــیعری تــۆ هــێمن
وەکــوو پــووڵی چــرووکە، هــیچ رەواجێکــی نیــە، ناچــێ

تەورێز - ١٣٣٨

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هێلانەی بەتاڵ

نیــه بــاکم ئەگــەر زاڵــم شــکاندوویەتی بــاڵی مــن
ئــەوە ســەختە کــە وا ناگاتــە گــوێی کــەس ناڵــەناڵی مــن
بــەهار هــات و تەبیعــەت حــوکمی ئــازادی مــەلانی دا
لــەناو کونــجی قەفــەزدا دیــارە چــۆنە ئێــستە حــاڵی مــن
لــە گــوڵزاریّ ورینگــەی بلبلــی سەرمەســت و شــەیدا دیّ
بــەڵام نایــە جریــوێکیش لــە هێلانــەی بــەتاڵی مــن
لەســەر ناچــێتە دەر ســاتیّ خــەیاڵی بــسکی خــاوی تــۆ
ئەگەرچــی تێکەیــشتم چــاوەکەم! خــاوە خــەیاڵی مــن
ئــەریّ ئــەی ئاســکی ناســك هــەتا کــەی دەســتەمۆ نــابی؟
ئــەریّ پیرۆزەکــەی خــۆشفــەڕ هــەتا کــەی نایــە مــاڵی مــن؟
گوتت: بۆت دێمە جیّژوانیّ، هەزار سوێندت بە شاڵم خوارد
لــە ئــاهی ئاشــقانەی مــن بترســە، نــەك لــە شــاڵی مــن
کــە ماڵــت بــیّ، کــەماڵت بــۆ چــیە لــەو شــارە وێرانــە؟
کە مــاڵی دەوڵەمەنــدی دی، گــوڵم نەیویــست کــەماڵی مــن
ئەگــەر دەیزانــی مانــای خۆشەویــستی ئــەم کــچە کــوردە
بە ســەد یــاقووت و گەوهــەر نەیدەدا فرمێــسکی ئــاڵی مــن
ڕەش و تــار و درێــژ و پــڕ لــە ئــازار و خــەم و دەردە
بــەڵیّ شــەوگاری دووری بــوو سەراســەر ژیــنی تــاڵی مــن

مەهاباد - ١٣٣٩

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گلێنەی شاعیر

ئەگەر خەرمانی عومرم ئێستەکانە پاکی با بیبا
بە مەرگی تۆ مچوڕکیشم بە دڵدا نایە، با بیبا
هونەر گەر خۆی پەرێشانی نەبایە لەم وڵاتەیدا
بەشی من بۆ دەبوو چارەڕەشی و خانەخەرابی با
لە کوێ حاڵی من و تۆ وا دەبوو ئەی خۆپەرست ئێستا
ئەگەر دنیا ئوسوول و قاعیدە و نەزم و حیسابی با؟
بە جامێ بادە تێر نابم، ئەگەر مەیلت هەیە ساقی!
گلێنەی خۆم دەنێرمە خزمەتت، بۆم تێکە تا بیبا
وەبەر من نایەڵێ لێرەش مەی و ساقی، جەنابی شێخ
دەنا لەولا شەراب و حۆری با هەر بۆ جەنابی با
هەموو عەمری ئەبەد تێیدا نیە خۆشی دەمێک مەستی
خدر ئاوی حەیاتی بۆ چ بوو؟ فێری شەرابی با

١٣٤٠

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گێژەڵووکەی خەزان

گێژەڵووکـەی بەسـام و تونـدی خـەزان
کـە پـەلاماری دایـە بـاخ و رەزان
دەشـکێنێ نـەمامی شـلك و تـەڕ
گـوڵی بـۆنخـۆش و تـەڕ دەکـا پەرپـەڕ
ئـەو گوڵـەی بـاخی پـێ دەڕازاوە
داخەکـەم ئێـستە هـەڵپڕووکاوە
هـەروەها دەسـتی بـێبـەزەی تەقـدیر
نایـەڵێ چـووك و گـەورە، جـوان و پـیر
تـازەلاوان لـە خـوێن دەگـەوزێنێ
جـەرگی دایکـی هـەژار دەبـرژێنێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زەبری توندی زەمانی بەدکردار
شاری کردینە شاری پڕئازار
هەرچی دەیبینی دەس بە ئەژنۆیە
لە هەموو لاوە شین و ڕۆڕۆیە
بزە نابینی تۆ لەسەر لێوێ
چاوە فرمێسکی خوێن دەپاڵێوێ
سەربەقوڕ، ملبەکوێنە گەورە و چووک
خەنە شۆرایەوە لە پەنجەی بووک
مەرگی ئەو سێ جەوانە بێمرادە
ماتەمی خستە ئەو مەهابادە
گەرچی یوسف ئەسیری بەندی گڵە
نێستە لەو میسرە هەر عەزیزی دڵە
گەرچی بۆ خۆی خرایە چاڵی گۆڕ
شوێنەواری بەنرخی ماوە لە گۆڕ
خزمەتی خەڵکی زۆر بوو ئەو لاوە
جا چلۆن دادەمێنێ لەو لاوە؟
گەر سولەیمان نەما لە کۆڕی خەبات
نەگەیشتووە بە ئارەزوو و ئاوات
زیندووە تا ئەبەد لە ناو خەڵکی
چونکە بۆ کۆمەڵێك هەبوو کەڵکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خزمەتی عیلمی کردە پیشەی خۆی
خوێندەوار کۆڕی شین دەبەستن بۆی
رەنگە شاگردی کوردی وریا و ژیر
دەرسی ئەو لاوەیان بمێنێ لە بیر
کاکە داوود ئەگەر لە رێی ژیانا
گیانی شیرین و پاکی خۆی دانا
فێری کردین دەبێ لە کار کردن
نەبەزین تاکوو سەردەمی مردن
یادی دوو پیاوی چاکی زەحمەتکێش
یانی کاکە عەزیز و مام دەروێش
خەڵکی ئەم شارە قەت لەبیر ناکەن
خەڵکی ئەم شارە ئۆگری چاکەن

مەهاباد - ١٥ی بەفرانباری ١٣٤١

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گوڵی هیوا

ئەختەر کچی کوردی چاومەست!
ئیلهام‌بەخشی شیعری پڕهەست!
ئەی پێشمەرگەی میللەتپەرەست
کە دیتمی تفەنگ بە دەست
زانیم گوڵی هیوا پشکووت
بەیانی ئازادی ئەنگووت

ئەختەر پێشمەرگەی کۆڵنەدەر!
ئەختەر ئەی گوڵی نێو سەنگەر!
خوێنت دەتکێ لە دمی خەنجەر
دەگری بەری هێرشی ئەسکەر
سێرەت گرت بەو چاوە جوانە
لە کەلەکەی ئەم بێژوانە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شـەقت هەڵـدا لـە زێـڕ و جـل
تـــووڕت داوە کلـــدان و کـــل
تونـدت کـردووە پـشتێنی شـل
فیـــشەکدانت کردۆتـــە مـــل
پـســاندت بـــازنە و پاوانە
دەستت دا تفـەنگ پیاوانە

نارێـژی چـاو، سـوور ناکـەی لێـو
شـانە ناکـەی بـسکی پەشـێو
یـــەکجاری فڕێـــت دا چارشـــێو
ئـەوە رووت کـردە چـڕ و کێـو
دەبڕی جەرگی دوژمـنی زۆڵ
بە سـەرنێزە، نەك بـە مژۆڵ

١٣٤٢

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

راوە بەراز

تفەنگی راوێ ئەستێنراوە یەکسەر
بە قەولی کاک هەژار بێڕاوە راوکەر
مەفەرموو راو نەما لەو شارە تازە
کە سەیری راوکەران راوە بەرازە
ئیتر دەرچوو بڵێین باوی کوڕانە
نەخێر باو باوی «سۆنە» و «دووکوڕانە»
«قورینگ» و «رەشبەشە» و «دوڕنا» و «هەڵەتانج»
نە ئاغایان لە کن پیاوە نە کرمانج
بە کەیفی خۆی لەسەر ئەو ئاوە روونە
دەکا گاڵتە و قوماری «پێبەقوونە»
سەری چۆن لێدەشێوێ «سی» لە قۆپی
کە راوکەر چونکە بێڕاو ماوە تۆپی
«بنە» رووخان و «سیپە» چۆڵ و هۆڵن
بڵاون راوکەر و باڵندە پۆلن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رفاندوویە «قەلەسابوونی» سابوون
کە هەستی کردووە لاگیریە قانوون
ئەوا «کەروێشکە» کەی سیخوار لە پشتە
قوڵەشینی بەهەست و گورج و گشتە
لە لانا کەوتووە و نایێتە بیری
کە جاران شۆرەتی بوو «سەنگەسیری»
دەکا سمکۆڵ و چاوی هەر لە کۆیە
کە «نێری» تێگەیی پاییز درۆیە
ئیتر کەس رووی نەماوە بچتە کێوی
بە شێر گاڵتە دەکا ئەورۆکە رێوی
لەسەر بەردی دەخوێنێ «کەو» بە دەستە
دەڵێ: راوکەر! ئەگەر پیاوی دە هەستە
لە چاوان هەڵوەرین فرمێسکی گورِ - گورِ
کە دێ و دەڕوا بە دەستە «چرگ» و «کورِ - کورِ»
«هەوێردە» و «زرِرِەکەو» دێنە رەپستە
بەڵام چ بکەم چەکم پلار و مستە
لە سوورکێلان دەنیشن پۆلە کۆتر
لە جاران زۆرتریش و سەربەخۆتر
«فەقێ رەحمانی» ئاواڵت چلۆنە
چلۆن بێڕاو دەژی کالیارە کۆنە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەرم داهاتووە وەك پیرە لۆكی
لە سوێ ساچمەزەنی كۆنە رەشۆكی
ئەوی زۆر تووڕە بێ «دەروێش كەریمە»
كە پیری ئێمەیە و پیاوی قەدیمە
گەلێكی دی هەرا و بەزم و تەق و تۆق
چرای ژینی نەبوو وەك ئێستە بێ‌شۆق
بزەی نایێتە سەر لێوی وەكوو میر
رەبی بێ‌ڕاو نەبێ قەت راوكەری پیر
وەكوو «ئەحمەد» گوتی ئەی پیری مەشهوور
مەخۆ خەم بۆ تفەنگی عەهدی تەیموور
ئەوەی چا بوو لە شانی ئێوەدا بوو
بەڕەحمەت بێ دەنا بۆ بستە چا بوو
دەبێ حاڵی چ بێ «كاخدری» خۆمان
كوڕی كێوان و رۆڵەی بەند و چۆمان
مەگەر نۆكان بخوات و بچتە راوێ
دەنا تازە دەوێرێ ساچمە باوێ؟
رەبی دوژمن بە حاڵی «بەهمەنی» بێ
لە داخا رەنگە لووتی داژەنیبێ
كەسێكی بچتە لای و كەڵپی بێشێ
وەها پەرتە، خلێنەی بۆ دەكێشێ

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جەنابی «نەردەلان» شێواوە حاڵی
وەکوو جیبی منە ساکی بەتاڵی
ڕەئیسە گەورەکەی کانوونی ڕاو بوو
ئەویشی چوو لە دەس، دەستە شکاو بوو
«رها کرده است او خوی پلنگی»
نەماوە پۆز و فیز و زەبر و زەنگی
کە سایەی کەم کراوە ئەو لە سەرمان
لەسەر کێ لێ دەدا ئەو جارە فەرمان؟
گەلێکی گۆشتی کێوی خوارد بە مفتە
لە گۆشت کەڵ ساز بکا با ئێستە کفتە!
یەقین «مەحموود» با نادا سمێڵی
سمێڵ بادانی پێ حەیفە بە دێڵی
کە ڕاوکەر بێ تفەنگ نەڵبەتتە دێڵە
لە هەموان دێڵتریش «مەحموود سمێڵە»
دەڵێن «دوکتۆر» خەوی نایە شەوانە
لە تاوی ڕاوی «مالۆس» و «یەکانە»
نیە هۆشی لە کەس وەربگرێ ویزیت
دەدا دەرمانی «تیفۆس» بۆ «برۆنشیت»
لە کن خانم یەقین نامێنێ نازی
لە کووپەی بڕێ قاورمەی بەرازی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەشـــی ئێمـــەی نـــەدا لـــەو خەســـت و خۆڵـــە
مەســـــیحی گـــــەورە ئەســـــتاندوویە تۆڵـــــە
«مـــەمی‌خـــان» چـــاکە هـــەر مـــاوە جەفـــەنگی
ئـــەوەش قـــازانج و ســـوودی بـــێ‌تفـــەنگی
بـــــەڵام «میرزاحەســـــــەن» کـــــاری کـــــراوە
تفـــــــەنگێکی کـــــــڕی و تـــــــەحویلی داوە
لـــە دەســـتی «مفـــتی‌زادە» کـــێ دەکـــا خێـــر
تفـــەنگی دایـــە، راوی پـــێ نـــەکرد تێـــر
تفـــــەنگی تـــــازە هێنـــــابوو «حیجـــــازی»
بـــەڵام مـــەودای نـــەبوو بـــۆ تـــورك تـــازی
فـــــەڕوفیکی ئـــــەوە گرتـــــی هـــــەموومان
لـــە داخـــانی دەبـــوو بگـــرن هـــەموو مـــان
چـــــلۆنە کەیفەکـــــەت «رەحـــــمانی قـــــازی»؟
دەخـــۆی ئێـــستاش کـــەبابی جـــەرگی قـــازی؟
ئەوێـــــستاش لێـــــدەنێی تـــــۆ سەنگەســـــیران؟
دەنێـــــری کاســـــە ســـــفرە بـــــۆ فـــــەقیران؟
مـــــەزەی وودکاتـــــە هێـــــشتا ســـــینگی بـــــاڕی؟
نـــــەوەڵڵا هێنـــــدە برســـــی بـــــەرد دەهـــــاڕی
ئـــەوەت چـــاکە لـــە قەســـابخانە دوور نـــی
وەکـــوو عـــەولای بـــرات بـــۆ گۆشـــت زەروور نـــی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەڵـــەم کـــرد لـــێم ببـــوورە تـــاکوو مـــابی
هـــــەڵۆی و کاکـــــە بـــۆ کـــۆڵلارە نـــابی
ئـــەتۆ پـــەڕکووری توندـــد و تیـــژ و دڕ بـــووی
ئـــەتۆ ســـولْتانی شـــاخ و کێـــو و چـــڕ بـــووی
زەمانــــــە داخەکـــــەم بـــــاڵی شـــــکاندی
لـــە نـــاو داڵ و قـــەل و کونـــدی خزانـــدی
حـــەیف نـــەی شـــاهەڵۆ بـــۆ بـــاڵ و چـــەنگت
حـــەیف ســـەد حـــەیف بـــۆ دەســـت و تفـــەنگت
حـــــەیف ئـــــەی نابیغـــــەی راوی موکریـــــان
کـــــە باڵنـــــدە لـــــە ترســـــانت دەگریـــــان
دەبیـــــنم ئێـــــستەکانە چـــــەك کـــــراوی
دەترســـم چـــاوی تـــۆ کـــوێر کـــەن مـــراوی
رەفیقـــــان چـــــاکە ئێـــــوە خـــــەڵکی شـــــارین
وەکـــوو مـــن نـــین، بەشـــی زۆرتـــان ئیـــدارین
بیحەمـــــدیللا هەتانـــــە کـــــار و بارێـــــك
بـــە رۆژ کـــار و بـــە شـــەو گاڵتـــە و قومارێـــك
رەفیقێـــــــك، خـــــەمرەوێنێك، ئاشـــــنایەك
کتێبێـــــك، تەختـــــە نـــــەردێك، ســـــینەمایەك
بـــــە لای مـــــاڵی «خەلیفـــــەی»دا، گـــــەڕانێك
لـــە خزمـــەت «ئەرمـــەناك»یـــش، نیـــستیکانێك

بەڵام من خەڵکی لادێم، سەگ بە حاڵم
دڕ و داماو، کەنەفت و دەس بەتاڵم
پەرێشان و کزم بێ کار و بارم
بەبێ ڕاویش بە جارێك کۆڵەوارم
کە زۆری بۆ دەهێنام دەرد و مەینەت
دەچوومە راو و ئامێزی تەبیعەت
خودایە تازە چۆنی بگوزەرێنم؟
کە تەنیا تۆپەڕەش بوو خەمڕەوێنم
لە ژووری دادەنیشم هێندە، دەمرم
کە دەچمە دەشت و مەزرا سەکتە دەکرم
لەناو داچێندراوی سەوز و شینم
هەزار جاش و کەر و گوێلك دەبینم
لە باغمدا هەیە سەد بزنە گڕوێ
بزن ئازاد کرابێ، ریشە دەڕوێ!
بە جووتیاری بڵێم چاکت نەکێڵا
دەزانم دەسبەجێ رۆ بۆتە تێڵا
بە گاوانێ بڵێم زیانێ مەفەرموو
دەڵێ لاچۆ بڕۆ وەختی بەسەر چوو
بە شوانێ گەر بڵێم مەیکە لە مێشە
دەڵێ دیارە دەمت ئێستاش لە پێشە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەناو دێدا کە دەچمە بەربەڕۆچکە
دەدەن دەورم منداڵی سەر بە کۆچکە
ئەوەندە گوێ لە مست و توند و تۆڵن
ئەگەر زوو هەڵنەیەم چاوم دەکۆڵن
خەریک بووم راگرم دوو گۆڵە تاجی
بەوان راوێ بکەم بۆ ناعیلاجی
حیسابم کرد کە نیمە نانی خۆشم
بە بارانێ رزی ئەوساڵ کلۆشم
چەلان چا بوو هەمانبوو تەختە دامە
بەلاّم ئەوساڵ لە دێ دامە حەرامە
ئەگەرچی زۆر لەمێژە دامە فێرم
بەلاّم زەحمەت بە «مام سۆفی» بوێرم
چلۆن ئاغای بکەم ئێستا لە سۆفی
کە سۆفی تازە ئاغای هەڵگلۆفی
بڵێم ئاغا، دەڵێ سندان، دڵە دەرد
دەوێری ناوی ئاغا بێنی نامەرد!؟
لە مەڵبەندێ کە نازادی نەبێ پیاو
بە ساچمەزەن بچێتە کێوی بۆ راو
سەگی تۆڕی چ نرخێکی هەیە ژین؟
ستەم تا کەی، مەگەر ئێمە بەشەر نین؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شینی کوڕان

هــەر لــە بۆتانـــەوە هــەتا ســۆران
هــەموو ســۆرانی شــینە بــۆ گــۆران
هــەر لــە کوێــستانەوە هــەتا گــەرمێن
یەخـــــەمان دادڕاوە تـــــا دامـــــێن
لـــە جزیـــرە هـــەتاکوو بـــەحری رەش
نیــە کیــژێ ســەری نــەنابێ لــە هــەش
لــــە دیاربـــەکرەوە هــــەتا ورمـــێ
سەر بە قوڕ، مل بە کوێنە نێـر و مـێ
هــەر لــە کەرکووکــەوە هــەتاکوو ســنە
شــین و رۆڕۆ و فغــانی پیــاو و ژنــە
لــــە مەریوانـــــەوە هــــەتا زێبـــار
وەك زرێبــارە چــاوی کــوردی هــەژار
هــەر لــە زاخــۆ هــەتاکوو کرماشــان
پرســـــەیە، ماتەمــــە، بــــەخۆدادان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لـــه مـــەهاباد هـــەتا ســـلێمانی
نالّـــه ـ نالّـــه لـــەباتی گـــۆرانی
هـەر لـه بێجـارەوه هـەتا شـەمزین
کچ و کوڕ، لاو و پیری کـورد شـەمزین
لـــه شـــنۆوه هـــەتاکوو سەنـــجابی
تووشـی کـوردێکی بـیٚکەسـەر نـابی
هـــەر لـــه هـــەولێرەوه هـــەتا پـــاوه
نەتـــەوەی کـــورد پەشـــێوه، تاســـاوه
جا چلۆن دلّ بـه خـەم نـەبێ، نـەگرێ؟
جـا چـلۆن کـۆڕی شـینی بـۆ نـەگرێ؟
شـــاعیرێك بـــوو بـــەنرخ و بـــیٚوێنـــه
بـیری رۆشـــن بـــوو، چەشـــنی ئاوێنـــه
شاعیرێك بـوو بەجـەرگ و هەلّکـەوتوو
پێشڕەوی گەل بوو نەك لە گەل کەوتوو
تـاکی کـەم بـوو لـه جـوان پەرسـتیدا
وەکـوو مێـو بـوو وشـه لـه دەسـتیدا
هەستی پاك، مێشکی تازه، بیری نویٚ
شیعری پڕسـۆز، قـسەی بـەتام و خـویٚ
دلّتـەڕ و خـۆش خـەیالّ و ناسـكبـین
بـه هونـەر، شـارەزا، وشـه ڕەنگـین

کتێبخانەی دیجیتالّی
www.rabari.org

پێم پەری شیعر و مۆسیقا تۆران
بۆیە بردیانەوە سەرێ «گۆران»
یا خودای جوانی تووڕە بوو لێمان
ئەو چرایەی رەوا نەدی پێمان
رۆژگار گەوهەری وەبن گڵ دا
داخی ئەو مایەوە لە ناو دڵدا
داخەکەم ئەو بڵێسە دامرکا
کە خەریك بوو وڵاتی روونتر کا
رۆیی گۆرانی خۆشەویست رۆیی
شین و رۆڕۆی گەلی نەبیست رۆیی
رۆیی بێوەی گەلی بگا بە مراد
رۆیی بێوەی ببینێ کورد ئازاد
رۆیی ئاواتی بردە بن گڵی رەش
رۆیی کورد ماوە بێکەس و بێبەش
حاجی، گۆران و پیرەمێرد مردن
«داخەکەم کوردی ئێمە هەر کوردن»
کوردن و تووشی رۆژی تەنگانەن
مەردن و دیلی دەستی بێگانەن

مەهاباد - ١٩٦٢

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەپڵی نەمان

قەڵەم سەرکێشە، بیریش مووقەڵێشە
بەڵام یارەببی رووی رەش بێ زەمانە
دڵی تەنگم لە دەستانی هەمیشە
مەکۆگەی مەینەت و دەرد و خەمانە
هەموو تیری بەڵای ئەو رۆژگارە
دەکا بۆ سینگی پڕزامم کەمانە
برا و خزم و کەس و کارم بە جارێ
ئەوان لێم بوونەتە داسی رەمانە
لە ماڵی خۆم دەکەم بۆنی غەریبی
کە بێزارم لە هەرچێکی هەمانە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەوی خۆشم دەویست وەك گیـانی شیـرن
تەماشـای بۆتـە مـشتەی نـاو هەمانـە
لـە راس مــن دێڵـەڕێوی ترسـەنۆكیش
وەهــا راســا دەڵێــی فیلــی دەمانـە
ئــەوی دایــم لــە ژێــر خــەڵكا ژیــاوە
لەســـەر مـــن پاڵـــەوان و قارەمانـــە
دەمــی خۆشــم لــە ژینمــدا نــەدیوە
بــخوازم تــاكوو خۆزگــەم بــەو دەمانــە
گەمــەی تۆشــم بــەلاوە سـەهلە خـوێڕی
گــەلێكم پێكـــراون لـــەو گەمانـــە
هەمــە هیــوا بــە دوارۆژێكــی روونـاك
بەشــی ئینــسانی بــێهیــوا نەمانــە
بــە شــیوەن چــاری كــاری ئێمــە نایــە
خـەبات، كـەڵكی نیـە مامـە خەمانـە
لەبەر تـۆ چارەنووسـی شـووم و بەدفـەڕ!
ئەوی قـەت لێـی نـەدەم تـەپڵی ئەمانـە

١٣٤٢

پەری شیعر

ئـەی کـچی جـوان! کـچی لـەبار!
ئـــەی کـــچی زانـــا و خوێنـــدەوار!
ئـــەی گوڵاڵـــەی نـــواڵی کوێـــستان!
مایـــەی شـــانازی کوردســـــتان
تیـــشکی هیـــوای دوارۆژی روون
ســـــارێژکەری زامـــــی دەروون
گەلاوێـــژی بـــە شـــۆقی گـــەش
روونـــاککـــەرەوەی شـــەوی رەش
بـــەهاری خێـــر و بـــیر و هـــات
گزنگـــــی بـــــەیانی ئـــــاوات
شـــیعری دەوێ لـــە مـــنی پـــیر
لـــە مـــنی پـــیری گۆشـــەگیر
لـــە شـــاعیری زمـــانبـــڕاو
لـــە شـــاعیری دەفتـــەردڕاو
لـــە شـــاعیری بەساڵاچـــوو
لـــە شـــاعیری وشـــک هـــەڵاتوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شیعرێکی تەڕ، شیعرێکی خۆش
شیعرێك دڵان بێنێتە جۆش
شیعرێك دامرکێنێ دەروون
بە برینان بێنێ گۆشتەزوون
شیعرێك وەك خوناوەی باران
شیعرێك وەك سرتەی دڵداران
ناسکتر لە هەواری خەیاڵ
شیرنتر لە بزەی مناڵ
وەك ئارەقەی هەنیەی جوانان
وەك دڵەخورپەی جێژوانان
وەکوو کەشم و نەشمی بووکێ
وەك رەنگ و بۆنی گوڵووکێ
بێخەوش وەك ئاونگی گوڵ
پڕ ـ پڕ لە هەست و سۆز و کوڵ
لە ئاوی کانی رەوانتر
لە پەلکەزێڕینە جوانتر
شیعرێك وەك سێبەری بژانگ
وەکوو خەرمانەی دەوری مانگ
رێکتر لە گەری رەشبەڵەك
خۆشتر لە خرمەژنی کرمەك
لە کوشینی دەستی دۆ خۆشتر
لە مەکە و ئەیەرۆ خۆشتر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەك نیگـــــای چـــاوی خـــــەواڵوو
بـــــە لەشـــــاندا بـــــێنێ تـــــەزوو
وەك شـــەراب بگـــەڕێ لـــە خـــوێن
خـــەمڕەوێـــن بـــێ و نەشـــەبزوێن
شـــیعرێك وەكـــوو دەریـــای بـــێ بـــن
گـــــەرمتر لـــــە باوەشـــــی ژن
شـــیعرێك ســـروودی شـــادی بـــێ
شـــیعرێك دەنگـــی ئـــازادی بـــێ
شـــیعرێك مـــزگێنی نـــەجات بـــێ
شەوچـــەلەی كـــۆڕی خـــەبات بـــێ
شـیعرێك رەق بـێ، رق بـێ، قـین بـێ
گـــڕ بـــێ، بڵێـــسە بـــێ، تـــین بـــێ
شـیعرێك سەنگـچنی سـەنگەر بـێ
شـــیعرێك بریقـــەی خەنـــجەر بـــێ
هێزێـــك بـــێ دوژمـــن بـــەزێن بـــێ
مـــستێك بـــێ گورچـــوو تـــەزێن بـــێ
بڵێـــسەی گوللـــەی هەڵمـــەت بـــێ
شـــەپۆلی رقـــی میللـــەت بـــێ
شـــــیعرێك نووســـــتوو راپـــــەڕێنێ
شـــــیعرێك دوژمـــــن داپـــــەڕێنێ
بـــــشكێنێ دەركـــــی باســـــتیلان
ئـــــازاد بكـــــا كۆیلـــــە و دیـــــلان

هـــــەڵبڕێ قەفـــــی زنـــــجیران
چـــەك بداتـــە دەســـت یەخـــسیران
بپـــــەڕێنێ دەســــــتی جــــەللاد
بهـــــاڕێ ســــــاتۆری بێـــــداد
نرکـــەی ســـینگی کرێکـــار بـــێ
ئـــاڵای شۆڕشـــی جووتیـــار بـــێ
هـــەروەك گـــڕی ئـــاگری نـــەورۆز
ڕەمـــزی ئـــازادی بـــێ و پـــیرۆز
هـــەزاران کـــاوەی زەحـــمەتکێش
پـــاڵ پێـــوە بـــنێ بـــەرەو پـــێش
شیعرێك هەم توند بێ و هـەم ورد بـێ
یـانی شـیعری ئـەوڕۆی کـورد بـێ
بـــەڵام ئـــەی فریـــشتەی جـــوانی
ڕەنـــگ بـــێ ئـــەم نوکتـــە نـــەزانی
پـــەری شـــیعر وەك کـــچی جـــوان
بـــۆ پیـــاوی پـــیر نایەتـــە ژاوان

مەهاباد - ١٣٤٢

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ناسۆری تەشەنا

وەرە مەیگێڕ دەمەوێ ئەوشۆ خەمی دڵ کەم کەم
لووزەوم بەردە سەرێ، نامەوێ جورعەی کەم کەم
تەشەنا بۆتەوە ناسۆری دەروونم دیسان
زامی کۆنە و بە مەیی کۆنی دەبێ مەڵهەم کەم
مشت و ماڵی دەوێ ئاوێنەیی ژەنگاوی خەیاڵ
مەست و گێژم کە، هەتا گاڵە بە جامی جەم کەم
ئێستە بۆ چاری خەمم گۆشەیی مەیخانەیە جێم
من کە ڕۆژێك دەمەویست میللەتەکەم بێخەم کەم
تا نەڕووخاوە، بڵا پڕ بێ لە خۆشی و مەستی
تازە پێی ناوێ ئەمن هۆدەیی خۆم مەحکەم کەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چۆن نەبەم بۆ مەی و مەیخانە پەنا، تێگەیوم
لەو ولاتە هەموو شت زۆرە، بەنیئادەم کەم
پیر و زورهانم و ئێستاش دڵەکەم هەر دەیەوێ
سەر و ماڵم بە فیدای خاڵ و خەت و پەرچەم کەم
داستانی مەم و زین کۆنە، کچێکم گەرەکە
شلکەڕانی بگوشم بۆنی لە سینگ و مەم کەم
من لە جوانی دەگەڕێم، تێپەڕە زستانی دزێو
کچ کە رووم نادەنێ، با سەیری گوڵ و شەونم کەم
شەڕەبایە لە چیاکان و هەوا تووشە دەنا
وەکوو شێتان دەمەویست روو لە چیای ئەستەم کەم

مەهاباد - ١٣٤٦

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕەق هەڵاتم

من لە داخی خزمی خوێڕی و ئاشنای ئەحمەق هەڵاتم
من لە ترسی زاق و زووقی ئەمنیەی چاو زەق هەڵاتم
کوا بە خۆشی خۆم بە جێ دێڵم وڵاتی خۆشەویستم؟
من لە ترسی زللە وو باتووم و دار و شەق هەڵاتم
هەر بە پێیان و بە کۆمەکۆمە گەیمە ئەم وڵاتە
ڕەنگە پێت وا بێ بە سواری ماینی گوێ لەق هەڵاتم!
«نۆکەری بێگانە ناکەم» هاتە جێ فەرمایشی خۆم
وا لە برسان و لەبەر بێبەرگی ئیمڕۆ ڕەق هەڵاتم

١٣٤٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەرمەشین

بۆ شەهیدێکی کە گەوزیوە لەنێو خوێن دەگریم

بۆ هەڤاڵێکی کە چوو بێسەر و بێشوێن دەگریم

بۆ هەموو پیر و جوانێکی لەسەر کوردستان

چوونە بن دارێ بەبێوەی کە بشلوێن دەگریم

بۆ کوڕێکی نەبەزیوی کە لە سەنگەردا مرد

نەك بە سەرشۆڕی و بێشەرمی لە سەر نوێن، دەگریم

ماچ دەکەم ئەو مەچەکانەی بە کەلەبچە دێشن

بۆو سەرانەی بە گرێی قەمچی دەگروێن دەگریم

گەنجی کوردی وەکوو گەنجینە لە هەردی خستن

دوژمنم، تاکوو نەزانم هەموو لە کوێن، دەگریم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شۆڕەژن سەربەقوڕ و گەورە کچیش مل بەکوێن
تا بمێنێ سەری بەقوڕ و ملی بەکوێن دەگریم
بۆ ژنێکی کە لە سەر تەرمی کوڕی تاقانەی
شین دەکا، جەرگ و دڵی لەت ـ لەت و توێ‌توێن، دەگریم
دوور لە ئازادی بە زیندانی رەش و بۆگەندا
بۆ کەسانێکی دەژین چڵکن و دژوێن دەگریم
بووکی کۆستکەوتوو دەبینم لە پەژارەی زاوا
سەری کوڵمانی دەڵێی زەردەیی سەرسوێن، دەگریم
بۆ پەناسیلە وو بن گیشە وو جیّژوانی چۆڵ
بۆ کراوی و کوڕە حەیرانی کە لێك جوێن دەگریم
بۆ وڵاتێکی بە فرمێسك و بە خوێن دێرابێ
من کە سەیرانی دەر و دەشتی دەکەم، خوێن دەگریم
تا وەکوو مۆلگە وو پێشێلی سوپای دوژمن بێ
کێڵگە پڕ پیتەکەم و بەندەنی بژوێن، دەگریم
تا گوڵاڵەی گەشی بۆنخۆشی ترۆپکی کوێستان
بە گڕی مووشەکی بێگانە بپروێن، دەگریم
بەسیەتی دووبەرەکی و ملهوڕی و لاساری
تا برایانە هەموو پێکەوە نەدوێن، دەگریم
دەمەوێ رێگەیی رزگاری تەخت بکرێ دەنا
تاکوو نسکۆیە بەرن، تاکوو هەڵەنگوێن دەگریم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تا کرێکار و فەلا، رەنجبەر و رۆشنبیر
دەست لە یەك نەگرن و پیاوانە نەبزوێن دەگریم
تا لە ژێر رەشبەڵەکی کیژ و کوڕی رق هەستاو
جەندەکی دوژمنی بەدکارە نەپەستوێن دەگریم
تاکوو بۆ تۆڵەیی ئەو رۆڵە شەهیدانەی کورد
خەنجەری رۆڵەیی ئازا هەموو نەسوێن دەگریم
تا بە داسی دەسی ئەو پاڵە بەکارەی کوردی
دڕك و داڵی سەرەڕێ گشتی نەدروێن دەگریم
تاکوو نەسڕێتەوە فرمێسکی هەتیوباری هەژار
تا هەتیو لێوی وەکوو خونچە نەپشکوێن، دەگریم
تا بە دەستی پەری ئازادی لەسەر کۆڕی شەهید
گوڵەشللێرە لە گشت لایەکی نەڕوێن دەگریم

١٣٤٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەتەرێزی شەرەف

لێــرەش لــە نێــو ئــەو لێــڕ و شــاخ و بــەردە
لێــرەش لەگــەڵ ئــەو هــەموو داخ و دەردە
لێـــرەش لـــە نێـــو شۆڕشـــی خوێناویـــدا
لێـــرەش لـــە ســـەرکەوتن و تەنگاویـــدا
لێــرەش لــە نێــو زەبــر و زەنگــی زاڵمــدا
لــە نێــو ساچــمە و دووکــەڵی ناپاڵمــدا
لێــرەش لــە نێــو گــڕ و ئــاگر و ئاســندا
لــە بەرامبــەر تانــك و تــۆپی دوژمنــدا
لێــرەش لــە نێــو دەریــای رقــی بــێبەســتێن
لێــرەش لــە نێــو کــوڕانی تۆڵەئەســتێن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لێرەش لە نێو شەپۆلی خوێن و کەفدا
لێرەش لە نێو مەتەرێزی شەڕەفدا
خۆشەویستم! لە بیرم ناچی تاوێ
دەمفڕێنێ باڵی خەیاڵم تا وێ
هەرچەند دوورم، بەڵام خۆش بێ خەیاڵم
ئاوارە نیم وا دەزانم لە ماڵم
هەر بینا دیت رمی کۆشکی زۆرداری
گەیشتینە لووتکەی چیای رزگاری
رەوی تەمی خەم و مژی پەژارە
بووژانەوە ئەو هەتیو و هەژارە
کوتکی کاوە و هێزی پێشمەرگەی دڵسۆز
رۆژی رەشی کردە نەورۆزی پیرۆز
مێشکی پژا ئەژدەهاکی مێشکخۆر
جەللادەکەی ئەستۆی کەوتە بەر ساتۆر
گیرا، رووخا، خاپوور بوو قەڵای سەختی
وەبەر پێلاقان درا تاج و تەختی
هەترەشی چوو ئەرتەش لە ترسی لاوان
خوێڕی بەزین، هاتەوە رۆژی پیاوان
نەترەی نەما دوژمن لەبەر پێشمەرگەم
لە گشت لاوە هەڵات و نەیگرت بەرگەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زۆردارت دی هەڵاوەسرا سەرەوبن

ئۆخژنی هات دڵی گەرمی بێوەژن

خوێنڕێژت دی گەوزی لە نێو خاك و خوێن

رازایەوە گڵکۆی شەهیدی بێشوێن

توانەوە دەسبەند، کەلەبچە، زنجیر

کرانەوە دەرکی قەفەز لە یەخسیر

ئەستڕاوە فرمێسکی رۆڵە کوژراو

ئەستێنراوە تۆڵەی بێکفن نێژراو

بزەی هاتێ لێوی لە خۆشی بێبەش

جلکی گۆڕی سۆرانیشین، بەرگ رەش

لە شینگایان گەڕا گەڕی رەشبەڵەك

«شەم» و «شەمزین» گرتیانەوە دەستی یەك

گەڕانەوە ئاوارە بۆ جێژوانان

گرانەوە لە خەنە پەنجەی جوانان

جا ئەو کاتە بە هەتوانی ئازادی

سارێژ دەبێ برینی نامرادی

چیا - ١٣٤٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەنگەبیری

شەنگەبیری! سالّی سالاّن لە کوێستانێ، لە ناو مەڕی
بۆ مەڕدۆشین هەلّت دەکرد ئەو باسکی سپی مەڕمەڕی
لەبەر هاڕەی گۆیەرۆك و گوارە و کرمەك و ژێرچەنە
نیوەڕۆیە لەبەر بێریێ کۆڕی مەڕی رادەپەڕی
کە ئێواران کەزیت دەکردن سێ بەنگێ و چاوت دەڕشت
بەو کەزی و چاوە نەرمانە بێڕەحمانە شوانت دەکوشت
شەنگەبیزا بە سروەبا سوژەی دەبردە بەر بەژنت
ئاخر تۆش هەوای کوێستانی ئەو کوردستانەت هەلّدەمشت
چێشتەنگاوان لە دەراوان کە خۆت لێ دەکرد پێخاوس
بە لەنجەولاری کیژانەت شەرمەزار دەبۆوە تاوس

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاهەنگی ژین و شادی بوو بەیانی کە تێکەڵ دەبوو
شمشاڵی من، خرمەی بازن، کرم و هۆڕی مەشکەی کاوس
شەنگەبێری گراوی خۆم! وێنووسی جەماڵ و جوانی!
ئێستاش پاڵێنێ وەك جاران لە شوان و مێگەل دەڕوانی؟
وا من پێشمەرگەم دەجەنگم بۆ وڵاتی لە تۆ شیرنتر
نەمدەدا بە تەختی شایی دنا بەردەبێری شوانی
راستە تۆ جوانی، لەباری، نازداری، شۆخی، نەشمیلی
کوڵمت گەشترن لە گوڵ و خاڵت رەشترن لە زیلی
جیابوونەوەت دەردە، بەلاّم تۆش دەزانی تامی نیە
ژوان و شەوڕاو و دڵداری، راز و نیازی بە دیلی
زۆری نەماوە بێتە بەر نەمامی هەوڵ و خەباتم
لە داگیرکەر پاك بێتەوە خاکی پیرۆزی وڵاتم
چەك دادەنێم، گۆچانەکەی جارانم هەڵدەگرمەوە
تۆ هەر بێری بە، من هەر شوان، فریشتەی تاسە و ئاواتم

چیا - ١٣٤٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئامێزی ژن

جـــاران پەناگـــەی شەوانـــم
ئـــامێزی ئـــاوەڵای ژن بـــوو
گـــەرمی و نـــەرمی ئـــەو ئـــامێزە
مایـــەی حەســـانەوەی مـــن بـــوو
دەردی ژیـــان، رەنـــجی خـــەبات
مانـــدوو بـــوونی رۆژی نـــاخۆش
بـــە شـــەو لـــە ئـــامێزی ئـــەودا
هـــەمووم دەکـــردن فـــەرامۆش

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نیگـــای چـــاوی، بــزەی لێـــوی
بــــرینی دەکـــــردم ســـــارێژ
بــرینی ئــەو دڵــەی، دوژمـــن
بــە تــیر دەیکــرد دابێــژ ـ دابێــژ
نـــازی، تـــۆرانی، زیزبـــوونی
لاواندنـــەوەی، ئاشـــت بوونـــەوەی
هەموو لە جێی خۆی شیرین بوون
زۆر ســـەختە لـــە بیرچـــوونەوەی
بــەڵێ ســەختە، یــەکجار ســەختە
دووری لـــــە ژن، نــــامرادی
بـــەڵام لـــە ژن خۆشەویـــستتر
لــە لای مــن، ئــەتۆی ئــازادی!

١٣٤٩

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەپۆلی تۆڵە

کوردە ئەی کوردی لە خۆشی بێبەش!
بەس نیە کۆیلەتی دێوەزمەی رەش؟
باژوێ ئەسپی هەوەسی خۆی هەروا؟
بتگرێ، بتکوژێ وا بێپەروا؟
ئەو «قزلقەلعە» کە بۆتە «باستیل»
هەر دەبێ پڕ بێ لە یەخسیر و دیل؟
تاکوو کەی نەشکێ کەلەپچە و دەسبەند؟
زەجر و ئازار و شکەنجە تا چەند؟
خوێنی لاوانی بە بیر و بڕوا؟
هەر دەبێ بڕژێ بە فیڕۆ بڕوا؟
هەڵوەرێ گەوهەری فرمێسکی هەتیو
دەربەدەر بێ کوڕی ئازا و نەبەزیو؟
بێوەژن تەڕ بێ بە گریان چاوی
کچ نەبینێتەوە شۆڕە لاوی؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەختی وەی هاتووە خۆت راپسێنی
تۆڵە وەرگریەوە، هەق بستێنی
راپەڕە، هاتەوە دووبارە هەلت
سەر و ماڵت بکە قوربانی گەلت
کۆ بەوە، رێککەوە، لێک بەستە پشت
راکە مەیدانی خەبات گورج و گشت
هاتەوە کاتی خەباتی شێلگیر
هەڵبڕە بەندەك و کۆت و زنجیر
کوڕ بە، ئازا بە، نەبەز بە، رۆڵە!
گژەبای رق بە، شەپۆلی تۆڵە
تووڕە بە، سووربەوە لێی وەك پۆلوو
ئاگری دە وەکوو پووش و پووشوو
ئەو لە خوێنمژتنی تۆ تێر نابێ
تۆ دەبێ بۆ بەزەییت پێی دابێ
لە هەموو لایەکەوە پێی دادە
راوی نێ، زوو لە وڵاتی رادە
دەس و خەنجەر کوتوپڕ راکە سەری
وەدەری نێ، وەدەری نێ وەدەری
هەڵمەتی بۆ بەرە وەك شێری دڕ
لەشکری لێ بکە دابڕ ـ دابڕ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کۆســـتەکی خەنـــجەری تـــۆ بـــترازێ
ئـــەو بـــە ســـەرنێزە کولـــەی نانـــازێ
ویـــزە گوڵلـــەی چـــەکی تـــۆی بێتـــە گـــوێ
ناپـــەڕێنێ لـــە سنووریـــشت ســـوێ
بیتەزێنـــە بـــە پـــەلاماری تونـــد
بیبەزێنـــە لـــە چـــیا و شـــار و گونـــد
بەنـــدەن و دەشـــت و چـــڕی لـــێ بتەنـــە
نـــە وەکـــوو دەرچـــێ پـــڕی لـــێ بتەنـــە
مـــەپرینگێوە لـــە نـــاگر و ناســـن
تێدەگـــەن چـــۆن بـــە گـــەلت ناناســـن؟
تـــاکوو شـــۆڕش نـــەکرێ تونـــد و تیـــژ
تـــاکوو ســـەنگەر نـــەکرێ لاو و کیـــژ
نـــادرێ مافـــی گـــەلی کـــوردی دلێـــر
هـــەر دەبـــێ وا لـــە قەفـــەزدا بـــێ شـــێر
ئـــەو رق و قـــین و بەگـــژدا چـــوونە
تاقـــە رێگایـــەکی رزگـــار بوونـــە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ترۆپکی رزگاری

رێبــوارێکم ئــازا و بــە زیبــك و زاکــوون
دەبڕم چۆڵ و چیا و پێدەشــت و بێــروون
بەرهەڵستم دەکەم هەپروون بە هەپروون
دەڕۆم بەرەو ئاسۆ، بەرەو ئاسۆی روون
دەڕۆم دەڕۆم تــا ترۆپکــی رزگــار بــوون

کەند و کۆسپ هــەنگاوم پــێ ناکــا شــل
بێتــە ســەر رێــم هــەزاران گابــەردی زل
بە هێــزی شــان و بــاهۆ پێــی دەدەم تــل
دەڕۆم بەرەو ئاسۆ، بەرەو ئاسۆی روون
دەڕۆم دەڕۆم تــا ترۆپکــی رزگــار بــوون

پــێمگرتــەوە، دەرچــووم لــە دارە ـ دارە
رێم گرتەوە رێگای «قازی» و «ئاوارە»
نامترسـێنێ گوللــە، پــەتك، ســێدارە
دەڕۆم بەرەو ئاسۆ، بەرەو ئاسۆی روون
دەڕۆم دەڕۆم تــا ترۆپکــی رزگــار بــوون

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بــەو خوێنانــەی لــەو ڕێبــازە ڕژاوە
گــوڵی ئــاڵی سەربەســتی کــورد ڕواوە
منیش بـە دڵـی پـڕ لـە هیـوا و بـڕواوە
دەڕۆم بەرەو ئاسۆ، بەرەو ئاسۆی ڕوون
دەڕۆم دەڕۆم تـا ترۆپکـی ڕزگـار بـوون

ڕۆڵـەی کـوردم فێـری هـەوراز و لێـژم
تــا زۆر بــڕۆم زیــاتر ئــارەق بڕێــژم
کـورتتـر دەبـێ ڕێگـای دوور و درێـژم
دەڕۆم بـەرەو ئاسـۆ، بـەرەو ئاسـۆی ڕوون
دەڕۆم دەڕۆم تــا ترۆپکــی ڕزگــار بــوون
نارەومـــــەوە لـــــە داوەڵ و تارمـــــایی
زۆرم دیـــــوە بوولێـــــڵ و تاریکـــــایی
دێــنم بــەو شــەوگارە ڕەشــە دوایــی
دەڕۆم بـەرەو ئاسـۆ، بـەرەو ئاسـۆی ڕوون
دەڕۆم دەڕۆم تــا ترۆپکــی ڕزگــار بــوون

من پەروەردەی بـن سـێبەری ئەشکەوتـم
گـەلێک جـاران لـە چـاڵاوی ڕەش کەوتـم
هاتــمە دەرێ، هــەدام نــەدا، نەسرەوتــم
دەڕۆم بـەرەو ئاسـۆ، بـەرەو ئاسـۆی ڕوون
دەڕۆم دەڕۆم تــا ترۆپکــی ڕزگــار بــوون

١٣٥٠

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گاوی گەردوون

شــــەتەك درا لـــــە دار درەنگـــــانی شــــەو
لاوێــــك لـــــە ســــەر رزگـــاربوونی وەتـــەنی
وێـــڕای تەقـــەی دەســـڕێژی دەســـتەی نــاگر
دێوەزمـــــەی رەش دەیگـــــوت و پێدەكـــــەنی:
جێــژنی شــایان گــاو و گــەردوونی دەوێ
خــوێنی گــەش و فرمێــسكی روونــی دەوێ

هـــــەڵوەری فرمێــــــسكی دڵـــــسۆزانی گـــــەل
خـــــوێنی شـــــەهید ئــــاڵی كـــــردەوە وڵات
بــــەڵام لەكـــەڵ شـــین و شـــەپۆڕ و كریـــان
بۆڵـــــەبۆڵی دێوەزمەكـــــە هـــــەر دەهـــــات:
جێــژنی شــایان گــاو و گــەردوونی دەوێ
خــوێنی گــەش و فرمێــسكی روونــی دەوێ

گوللــــــەی ســــــتەم دابێژدابێــــژی دەكــــرد
ســـەری پـــڕ نـــەوین و دڵـــی پـــڕ لـــە هەســـت
لـــە گۆڕســـتانی كـــۆنی «پێـــرس پـــۆلیس»
خوێن دەڕشاوە و دەیـخوێند كوندی شوومی مەست:
جێــژنی شــایان گــاو و گــەردوونی دەوێ
خــوێنی گــەش و فرمێــسكی روونــی دەوێ

١٣٥٠

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەو و شەیتان

ئەستێرە یەک ـ یەک راخوشین
رەش هەڵگەڕا ئاسمانی شین
هەورێک شۆڕابەی بەرداوە
دەڵێی لە قیریان وەرداوە
تاریکانە، شەوەزەنگە
وڵات بێ‌هەست و بێ‌دەنگە
گۆڕستانی خامۆشە، شار
تێیدا نەماوە زیندەوار
نە رادەژێ گەڵای دارێک
نە دێ هەستی پێی رێبوارێک
هەرچی کۆڵان و شەقامە
دەڵێی کاولاشی بەسامە
دنیا دەریای بێ‌شەپۆلە
لاو داماوە، جێژوان چۆڵە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پەردەی کۆشکان دادراوە

رۆچنەی کۆختانیش گیراوە

لە تالار و سەرسەرایان

بڕا ترووسکەی چرایان

شەمی سەر چاکیان لابردن

مردووش هێندەی دیکە مردن

دامرکا، بوو بە ژیلەمۆ

لە ناو ئاورگاندا پشکۆ

ژیان رووگرژە و مچ و مۆڕ

دێ بۆنی کفن و تات و گۆڕ

شەو زرینگاوە، راشکا

شەیتان سامی لە خوا شکا

کەڵپی خوێناوی گڕ کردن

فریشتەی پشووبڕ کردن

خەم و خەفەت دادەبێژێ

شادی و ئازادی دەنێژێ

داسی مەرگ و نەمان دەسوێ

هەوەڵ گەوزەی داوێتە کوێ؟

دێن و دەچن بە ئەسپایی

لە چوارچرا چەند تارمایی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خێوی شەو و خودای شەڕن
بێچوە شەیتانی بەدفەڕن
ئاخ، دیسان سێدارە چەقی
کوردێ چۆ بن لە سەر هەقی
لەپڕ دەنگێکی نێرانە
نرکەی کوڕانە و شێرانە
بەردەی بێدەنگی دادڕاند
خەواڵووی لە خەو راپەڕاند
خەڵك هەمووی ئەو دەنگەی بیست
دەیگوت «پێشەوای» خۆشەویست:
کە من مردم کورد نامرێ
دەس لە خەبات هەڵناگرێ
هارووژا وەکوو پوورەی هەنگ
مەهاباد گۆڕخانەی بێدەنگ
لە دەور و بەری چوارچرا
هەزاران سەر لە قوڕ نرا
کام نازداری شۆخ و جوانە
دای لە خەم لکی کۆڵوانە
لە چاوی کیژی مل بە کوێن
بە خوڕ دەهات فرمێسکی خوێن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شــــۆڕەلاو هاتـــە کـــۆڕی شـــین
ئـــەویش ســـۆرانی کـــردن شـــین
پیرەپیـــــاوان ئـــــەڵێن ڕۆڵـــــە!
لـــە بـــیر نەکـــەن تۆڵـــە، تۆڵـــە
تێکـــڕا دەڵـــێن درشـــــت و ورد:
کـــورد نـــەمرد، پێــشەواش نـــەمرد
بـــا تەرمیـــــشی بـــــخرێتە گـــڵ
چـــۆن یـــادی دەردەچـــێ لـــە دڵ؟
شـــاد بـــە ئـــەی پێـشەوای نـــەمرا!
هـــاتن ڕۆڵـــەی ئـــازا و خـــوێنگـــر
بـــــۆ فیـــــداکاری ئامـــــادەن
ڕێگـــای ڕاســـتی تـــۆ بـــەرنادەن
پـــەڕکووری ڕقنەســـتوورە کـــورد
لەســـەر تۆڵـــەی تـــۆ ســـوورە کـــورد
کـــچ و کـــوڕ و ژن و پیـــــاوی
دەکـــــا خــــەباتی خوێنـــــاوی
تـــا مافـــی ڕەوای دەســـتێنێ
ئـــاواتی تـــــۆ وەدی دێـــــنێ

١٣٥١/١/٨

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەی ئەو کەسەی دەتپەرستم و لێم ونی!
تۆ خودا نی، تۆ خۆشەویستی منی
لە ئاسمان نی تا وێت رانەگا دەستم
لە قاف نی کاڵەی ئاسنت بۆ هەڵبەستم
تۆی لە من ون کرد و منی لە تۆ دوور
ئەو بستۆکەی دوژمن ناوی نا سنوور

بەفرانباری ١٣٥١

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئارەق و تین

پـێش ئـەوەی گزنگـی هـەتاو
ترۆپکـــی چـــیا بنگێـــوێ
پـێش ئـەوەی شـنەی بـەیانی
بـــسکی بـــەڕەزا ببزێـــوێ
پێش ئەوەی قاسپەی خاسـە کەو
لـە زەرد و مـا دەنـگ داتـەوە
پـێش ئـەوەی بلبـل بـخوێنێ
خونـــچە دەمـــی بکاتـــەوە
پـێش ئـەوەی سـیڕەی هـەڵۆیان
پـــەردەی بێـــدەنگی دادڕێ
پـێش ئـەوەی چـووڕە پۆپنـەکی
بـــەرەو روونـــاکی هـــەڵفڕێ
پێش ئەوەی شـەمی سـەر چاکی
ئـــاخر فرمێـــسکی هـــەڵوەرێ
پـێش ئـەوەی گـژەبای تـوورە
ژیلـــەمۆی پەپوولـــە بـــەرێ

◆ ◆ ◆

پـێش ئـەوەی لاوی بەختـــەوەر
دەم راگـــوێزێ لەســـەر خـــالآن
پـێش ئـەوەی شـەوگەڕی دڵتـەڕ
وەڕەز بـێ لـە ماڵـە و مـالآن
پـێش ئـەوەی بێـری شـل و مـل
چـاوی خـــەواڵووی هـــەڵبێنێ
پێش ئەوەی شوان مـەڕی شـەوێن
وەگێـــڕێ، بـــەردا دەسبـــێنێ
پـێش ئـەوەی پـۆلی نەشـــمیلان
شـلشـل داگـەڕێن بـۆ كـانی
پێش ئـەوەی سـەر كـانی و دەراو
ژاوەی بـێ لـە پـەری جـوانی
پێش ئەوەی حـاجی سەلەمـخۆر
هـەژارێك هـەڵنێ بـە تـەماڵ
پـێش ئـەوەی رێـچكە ببەسـتن
بـۆ مزگـەوتێ شـان بـە بـەرماڵ
پـێش ئـەوەی دەروێـشی چـڵكن
پەنـــجەی خەلیفـــەی كوشـــێبێ
پێش ئـەوەی شـێخ وەك تارمـایی
بـــەرەو خانـــەقا خوشـــێبێ

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پـێش ئـەوەی گزیـری بەدفـەڕ
لــە دیوەخــان پــاروو بــادا
پـێش ئـەوەی خاتوونێـك بـەناز
پــەردەی کۆشــکی ئاغــا لادا

من کـاوی خـۆم لـە کـار دیـوە
مــن جــەرگی زەویــم دڕیــوە
مـــن شـــێلەگەم هـــەڵبڕیوە
مــن یــەك ســەریم ئــاخنیوە

مــن ریزەســـوالّەم دانــاوە
شـــەغرەوێنجەم پێــوە داوە
مــن گــاگێرەم تێــر کــراوە
یــا خۆیانــم وەرگێـــڕاوە

هــاوین و پــاییز و بــەهار
هــەتاو لێــی نــەداوم بێکــار
مـن جووتیـارم، مـن جووتیـارم
مــن لەگــەڵ هــەتاو هاوکــارم
مـن بـە ئـارەق و ئـەو بـە تـین
دامــان رشــتووە بناخــەی ژیــن
باسـکی مـن و تیـشکی ئـەوی
بــژیو دەســتێنن لــە زەوی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گـەر جووتیـار نـارەق نەڕێـژێ
گـەر هـەتاو تیـشك ناوێـژێ
دانیـشتووی نـاو کۆشـك و قـەڵا
دەخـۆن نـانی گـەڵا - گـەڵا ؟!

بـەڵام حـەیف ئێـستاش لێـرە
مـن برسـیم و کەسـێك تێـرە
نـە قـەت نـارەقی ئەسـڕیوە
نـە قـەت گـەوزی هـەڵبڕیوە
نـە مەچـەکی جـەمام بـووە
نـە چـۆڵەمەی لـەجێ چـووە
نـە ئەنگوسـتی راگـیراوە
نـە داسـور لـە چـاوی داوە
نـە دڵـی پێـی دڕ - دڕ بـووە
نـە بـنهـەنگڵی خـڕ بـووە
نـە کەفـی دەردا بـە کڵـۆ
نـە پەنـجەی دەری کـرد دڵـۆ
نـە دەسـتی پاشـبارەی ناسـی
نـە سـاوێکی دا لـە داسـی
نـە بـە گـەرما داهێـزاوە
نـە خـەوی لـە چـاوی زاوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نــە بــە ســەرمایە تــەزیوە
نــە لــە کــای پــاییز خزیــوە
نــە نووســەکەی پێــوە نووســا
نــە لەبــەر بــارانێ خووســا
نــە زوقمــی بەســەردا بــاری
نــە لــە قــوڕدا کــەوت بــاری
نــە دی شــەو و شەونــخوونی
نــە چێــشتی دەردی نــەبوونی
تا کـەی وا بـم، تـا کـەی وا بـم
دەس بـەتاڵ و رەنـج بـەبا بـم
تـا کـەی رەنـجی شـان و پـیلم
بـۆ دوژمـن بـێ، بـۆ مـن دیلـم؟
نــا نــا، تــازە راپــەڕیوم
نــاتوانن بــدەن فریــوم
رێبــازی شــۆڕش بــەرنادەم
مــەودا بــە داگیرکــەر نــادەم
لــە شــان و بــاهۆی خــۆم رادی
هــەڵگرم ئــاڵای ئــازادی

١٣٥١

فریشتەی پەڕیوە

سەرنــــجم گــەر دەبڕمــــە بــەژن و بــاڵات
کــچی جــوان! بۆچــی روو گــرژی چ قەیــدی؟
مـــنم ئـــەو شــــاعیرە جــــوانی پەرســـــتە
کــە چــاوی مـــن جگــە لــە جــوانی نەیــدی

بــە منــداڵی کــە پــەروەردەی چــیا بــووم
کەوم دی، پۆڕ و سوێــسکە و ئاســکم دی
بـــە لاوچـــاکی لـــە شـــاری کـــوردەواری
کــــــچم دی، نــــــازەنین و ناســـــــکم دی

گــەڕاوم چــۆم و نواڵــە و مێــرگ و بــژوێن
بـــە مـــاە و زەردی نەســـتەم هەڵگــــەڕاوم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەماشـــای سوێـــسن و بـــەیبوون و شـــللێر
بـــە دیـــنی جـــوانی راهێنـــاوە چـــاوم
لەبـــەر تـــاوێ لەســـەر پـــشت راکـــشاوم
لە دەم جۆگـە لەسـەر فەرشـی وەنەوشـان
لەســـەر گوێـــسوانە کـــردم چـــاوەبڕکێن
لەگـەڵ گەورەکـچی بـەردەرکی حەوشـان

بـە رۆژی سـارد و سـاو دیومـە بـە زسـتان
تـرووســـکەی بـــەفری بەرتیـــشکی هـــەتاوی
شـــەوی هـــاوین لـــە نـــاو ئەســـتێرەکاندا
گەلاوێـــــــژم دەدی پڕشـــــــنگی داوی

لـە نـاو گـۆم و گـەرمك و چـۆم و قـۆپی
بە پۆلـم دین قورینگ و سی و هەڵەتانج
لەبـەر بێـر و لـە هـاوێر و لـە پـاراو
گـەلێکم دیـوە کیـژی شـۆخی کرمـانج

لە مەیدان دیومە نێسکەی ئەسپی خۆشبەز
لەگـــەڵ دەســـت و جلـــیتی شۆڕەســـواران
گـــەڕی شـــاییم لـــە پـــێش چـــاوی گـــەڕاوە
لەرەی مەم، سووکە رەوتی گـوێ بـە گـواران

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خورپینی شوور و بازی مامزم دی
شەپۆلی گۆم و کەف هەڵدانی تاوگە
بە مێرۆژ و سیاسووتی بەهارێ
گەلێك شەو ماومەوە تا ڕۆژ لە راوگە

لەسەر دوندی چیای سەربەرزی هەڵگورد
رەوەی هەورم لە ژێر پێمدا بەدی کرد
تەماشای دیمەنی سەوزی وڵاتم
منی سەرسام و شاگەشکە و خەنی کرد

بەهەشتە کوردەواری من، بەهەشتە
فریشتەم من، فریشتێکی پەڕیوە
بە جوانی تۆ دەژیم لەم دوور وڵاتە
وەرە لێم مەبڕە ئەو تەنیا بژیوە

بەڵێ تۆ کیژی، نازداری، لەباری!
منیش پیرێکی زورهان و دزێوم
بەڵام شیرنترە لەو شەکرە لێوە
وشەی کوردی کە هەڵدەڕژێ لە لێوم

١٣٥١

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاروانی خەبات

زەردە پــەڕی، ســوور بــوو ئاســۆ
خــەریك بــوو ســێرە هــەڵگیرێ
لـــەباتی قاسپەقاســـپی کـــەو
دەهـــات قرمـــژنی شێـــست تـــیرێ
ئـــاوری بـــەردەدا لـــە بەنـــدەن
گـــڕی خومپـــارە و بازووکـــا
کام گوڵ گەش بوو، کام گیـا وشـك
بـــەو بڵێـــسە هەڵـــدەپڕووکا
داوەســـتا لـــەو خـــڕ و شـــیوە
دووکـــەڵ و بۆگـــەنی بـــارووت
نـــەمامی ناســـك و ســـاوا
بـــە دەســـڕێژ دەبوونـــە بـــزووت
دەیـــشێلا هەڵاڵـــە و سوێـــسن
ناڵـــچەی پـــۆتینی ژانـــدەرم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نێرکـــی بیـــزا و مەنـــدۆکی تـــەڕ
دەپـــەڕین بـــە گوڵلـــەی گـــەرم
کێـوی لـە خـەوەت کێـوان تـەقین
هـــەڵۆ دای لـــە شـــەقەی بـــاڵان
کەروێـــشك تـــەماڵی هـــەڵگرت
ڕێـــوی خوشـــی بـــۆ کەنـــداڵان
کـــۆترە شـــینکەی قـــەدی شـــاخی
لـــوور بوونـــەوە نـــاو ئەشـــکەوت
سوێـــسکە لـــە بـــن پنـــچك خـــزا
چـــۆلەکە لـــە جریـــوە کـــەوت
خـــۆی لـــە ڕەنـــدۆڵان هەڵکێـــشا
لـــە ترســـان مـــار بـــە پەلەپـــەل
لـــە پەڕپەڕۆچـــکەی ئاســـمانێ
دیـــاری دا تارمـــایی خەرتـــەل
هـــەر چـــوار تەنـــشتی گیرابـــوو
لـــە ســـەنگەرێکدا بـــە تـــەنێ
ئـــەو لاوەی بـــەڵێنی دابـــوو
هـــەتا مـــردن چـــەك دانـــەنێ
پـــشوو ســـوار و گـــەروو وشـــك
گـــەرم ببـــوو چـــەکی دەســـتی

بەڵام هێشتا نەلەرزیبوو
دڵی پڕ لە هیوا و هەستی
هەرچەندە ئاڵقەی گەمارۆ
هەروا دەهات تەنگتر دەبوو
ئەستێرەی هیوای دەدرەوشی
تا وەخت درەنگتر دەبوو
پەندی کوردانەیە و کۆنە
کە شەو قەڵای مێرانە
هەروا تاریکان پەیدا با
دڕی پێدەدان شێرانە
رووناکبیرێکی تا ئیمڕۆ
دەچوو بەرەو ئاسۆگی روون
ئێستا هیوای بە بوولێڵ بوو
بۆ لە گەمارۆ دەرباز بوون
بڵێسەی دا لوولەی چەکێك
تێکهەڵکلا لاوچاکی کورد
ئەفسەر یەك بە خۆی قیژاندی
«بە پیش بە پیش گلولە خورد»
لە بن پەسیوان دەرپەڕین
هێزی رەش و ئەهریمەنی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دێرا بە خوێنی شەهیدێك
«کوردستان» مێرگ و چیمەنی
دیسان خوێنی قارەمانێك
نەخشاندی رێگای رزگاری
دیسان لاپەڕێکی رەشتر
کەوتە سەر مێژووی زۆرداری
دوانیگای بڕیە لای ئاسۆ
بە مۆلەق راوەستا چاوی
شنەبای شەو هات ئەستڕی
وەك پەنجەی جوانێك جواناوی
لە ناو خوێندا دەتلێتەوە
لاوی بە زیپك و بە سبات
بەڵام هەروا دەچێتە پێش
بێوچان کاروانی خەبات

رێبەندانی ۱۳۵۱

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە بیرم مەکە

وەهام بیستووە سەردەمی پێشوو
لە گەورەشارێك نازدارێك هەبوو
کچێکی قیت و قۆز و کەڵەگەت
شاکاری دەست و نەخشی تەبیعەت
شۆخ و لەبار و جوان و ڕەزاسووك
لە ڕاست ڕووی دەچوو ئابڕووی گوڵووك
دڵتەڕ، مەشرەف خۆش، زار بە پێکەنین
شل و مل، ئەسمەر، ناسك، نازەنین
دیدەکاڵ، لێوئاڵ، بسك سێبەنگی
خاڵی سەر کوڵمەی ڕەشتر لە زەنگی
مەمك خڕ و توند، سینە نەرم و پان
گەردن درێژ و چەنە کورت و جوان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەی گەزۆ شیرن وەکوو دەمی بوو؟
کەنگێ بەڕەزا وەك پەرچەمی بوو؟
مانگ لە ئاست هەنیەی شەرمەزار بۆوە
برۆی دی هیلال، خۆی لە بیر چۆوە
جەرگی دەبڕین تیری برژانگی
دڵگر بوو بسکی، لووس بوو لاجانگی
زەندی گۆشتن و شووش و نەرم و نۆڵ
بەلەکی خڕ و پڕ و سپی و سۆڵ
چەنەگەی خڕی وەکوو گۆی زێو بوو
بەرخەبەبەکەی وەك شەکرەسێو بوو
خەڵقی شۆڕەبی و مەندۆك و بیزا
لەبەر ئەو بالأبەرزە دەفیزا
ناز و کرشمە و لەنجە و لارەکەی
پڕی کردبوو هەموو شارەکەی
جوانی وا کەم بوو لەسەر زەمینێ
کەم دایك کیژی وا جوان دەبینێ
لە شارا هەرچی هەبوون کوڕوکاڵ
لەدووی ئەو شۆخە ببوونە عەوداڵ
لێیان گرتبوو گوێسوانە و ڕێباز
کڕیار گەلێکە بۆ کڕینی ناز
وەك مانگی جێژن لێیان دەڕوانی
پێیان هەڵدەگوت بەستە و گۆرانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بــەڵام لــە هــەموان داوخــوازتر لاوێــك
بــوو، کــە نــەدەژیا بــەبێ ئــەو تاوێــك
گــێرۆدەی کردبــوو بــە بــسکی خــاوی
دێوانــەی کردبــوو بــە ســیلەی چــاوی
ئــاوری، ئــاوری لــە دڵ بــەردابوو
نــازی، وەرهــەمی پــێ هــەڵێنابوو
وەختــابوو بــمرێ بــۆ ماچــی لێــوی
یــا وەکــوو شــێتان روو بکاتــە کێــوی
نەیــمابوو هــۆش و هــەدادان و خــەو
ئــۆقرەی براب‌ــوو بــە رۆژ و بــە شــەو
قــسەی دڵــسۆز و دۆســتی نەدەبیــست
لــە دنیــای روونــاك هــەر ئــەوی دەویــست
لــە دڵــی بــەر ببــوو ئــاگری بــێ‌ئــامان
دەســتی بــەردابوو لــە مــاڵ و ســامان
شــێت و شــەیدا بــوو، هۆشــی نــەمابوو
ئاگــای لــە حــاڵی خۆشــی نــەمابوو
شــین و گریــان و رۆڕۆ بــوو پیــشەی
هــەر بــیری ئــەو بــوو یــادی هەمیــشەی
ناهومێــد نــەبوو دەســتی بەرنــەدا
تــا ئــەو نــازدارەی بــۆ هاتــە رەدا
بەهار بوو دیسان خـەمڵی وەك بەهەشت
مێــرگ و لاپــاڵ و بەنــدەن و پێدەشــت

کانی وەك دیدەی ئاواران پڕجۆش
شنە وەك دیدەی نازداران بۆنخۆش
گوڵ پشکووت، بلبل وەورینگە کەوت
کەو لەسەر ڕەوەز هەڵیگرت ڕەوت
مێلاقە بادەی ئاونگی دەمشت
شللێر فرمێسکی شادی هەڵدەڕشت
خونچە دایدڕی بەرۆکی کراس
لە خێز هاتە دەر چووزەلە ڕێواس
بۆن و بەرامە و هەوای بەهاری
عیشق و هەوەس و مەستی لێباری
بەهار کە بەزمی تەبیعەت گەرمە
دڵی نازداری بێبەزەش نەرمە
بەڵێنی پێدا کیژۆڵەی چاو جوان
لە دەری شاری بۆی بچێتە ژوان
لاوی دڵسووتاو گەیشت بە ئاوات
کە ئەو نازدارەی بۆ لە ژوانێ هات
ئاوێزانی بوو، گرتی لە ئامێز
گووشی بە باهۆی مەردانەی بەهێز
رایمووسی لێوی شیرنتر لە قەند
لە دەستی هاڵاند کەزی وەك کەمەند
کووشی مەمکۆڵەی وەك زەردەلیمۆ
بڕا، لاکەوە، مەکە، نەیەڕۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەیانکرد یاری و دەسبازی و گەنگەڵ
یەکتریان دەگرت لە مێز و باخەڵ
درێژ دەبوون و هەڵدەستانەوە
لە ناو شینکەدا دەتلانەوە
لاوی تامەزرۆ، کیژی گەردن کێل
سوێسنە و بەیبوونیان دەکردن پێشێل
ڕێکتر دەکەوتن بۆ ئەملا و ئەولا
قانەقدیلەی یەکتریان دەدا
سێبەر شۆڕ ببوون، ئێوارە داهات
ئاخ لە خۆشیدا زوو رادەکا کات!
هەرچەند لە دینی یەکتر تێر نەبوون
ناچار بوون هەستن بەرەوماڵ ببزوون
شل ـ شل داگەڕان بۆ دەم رووباری
تا پێش تاریکان بچنەوە شاری
لەسەر کەندی چۆم راوەستان تاوێ
کچ دیتی لە ناو نێرینەی ئاوێ
چەپکە گوڵێکی وەکوو پتی خوێن
گوتی ئای جوانە، ئەوە گوڵی کوێن؟
بریا هی من با ئەو گوڵە سوورە
حەیفە کەوتە ناو ئەو شێت و شوورە
هێشتا قسەکەی نەکردبوو تەواو
کە دڵداری شێت خۆی خستە ناو ئاو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بە پەلەقاژە گوڵی هێنا دەست
هاویشتی بۆ لای کیژی دیدە مەست
گوتی ئەی یاری ژیکەڵە و ژیرم
هانێ گوڵەکەت مەکە لەبیرم
گێژاو لوولی دا، شەپۆل نوقمی کرد
خوڕینی چۆمی کەلاکیشی برد
تۆماری ژینی کورتی پێچراوە
ئەو تەنیا ڕۆژە خۆشەی بۆ ماوە
ساردی کردەوە چۆمی سارد و سڕ
دڵی پڕهەست و پڕبڵێسە و گڕ
کە ئەوەی بینی کیژی شەنگ و شۆڕ
لەوێ ڕانیشت و کردیە زیر و هۆڕ
قژی ڕنینەوە دای لە سینگی خۆی
بەرۆکی دڕی قوڕی پێوا بۆی
لەوێ هێند گریا هەتا بوو شەلاڵ
بە دارەمەیت بردیانەوە ماڵ
هەتا ماوەیەك دژ و وەڕەز بوو
کەم ـ کەم دڵداری پێشووی لەبیر چوو
یەکیتری گرت لە کوڕانی شاری
سەرلەنوێ دەستی کرد بە دڵداری
ژین ڕاناوەستێ، هەوەس نامرێ
دڵداری لەگەڵ مردوو ناکرێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زینـــدوو پێویـــستی بـــه هـــاودەم هەیـــه
بـــۆ مـــردوو مـــردن هـــەر ئەفـــسانەیه
تـا خـوێن ببـزوێ، تـەزووی بـێ هـەوەس
بێجـووت دژواره ژیـان بـۆ گـشت کـەس
کــه ویـــستت دڵـــی جوانێـــك رابگـــری
دەبـــێ بـــۆی بـــژی، نـــابێ بـــۆی بـــمری
ژن پیـــــاوی دەوێ، پیـــــاو دەیـــــەوێ ژن
هـــەزارانی واش بـــێسەروشـــوێن بـــن
بـۆ ژیـن پێویـسته لەشـی گـەرم و گـوڕ
نـەك ئـاڵاو کێـل و گڵکـۆ و بـەرد و قـوڕ
لـــه یەســـکی رزیـــو وەرنـــاگیرێ کـــاو
بـــێکـــار دژواره ژیـــنی ژن و پیـــاو
تێنەگەیـــــشتبوو دڵـــــداری بێهـــــۆش
کـه کـچ زوو کـوڕان دەکـەن فـەرامۆش
هـیچ کـەس بـەو کـاره نـاڵێ ئـازایی
خـۆ بـه کوشـتـ بـدا پیـاو بـەخۆڕایی
خـۆی بـه ئـاودا دا بـۆ هەوەسـی چـووك
پێی وابێ پـاش ئـەو کـچ نـابێ بـه بـووك
کەسـێك دەیـەوێ قـەت نـەکرێ لـه بـیر
نـــاوی لاپـــەڕەی مێـــژوو بکـــا داگـــیر
خـەڵك بـه مـەردی و ئـازایی و پیـاوی
هـــەتا هەتایـــه هـــەر بـــەرن نـــاوی

بـبێ بـه مایـەی سـەربەرزی کۆمـەڵ
بۆی دروست بکەن پاش مردن کۆتەڵ
لـه ریـزی گـەوران نـاوی بنووسرێ
سەت شیعری باشی پێ هەڵبگوترێ
جێـی شـانازی بێ بۆ نەتەوەی خۆی
گـۆڕی مـەزار بێ، کڕنـووش بەرن بۆی
خـۆ فیـدا بکـا بـۆ گـەل و خـاکی
نـاوی نـەمره بـه پـاکی و چـاکی

١٩٧٣/١٠/٦

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یادم بکەن

لەو دەمەیدا پیاڵە دەدرێن لە پیاڵە
لەو دەمەیدا لێوتان بە بادە ئاڵە
لەو دەمەیدا کۆڕی شادی دەبەستن
لەو دەمەیدا سەرخۆش و مەستی مەستن
لەو دەمەیدا کە دەگرن باز و دەروان
لەو دەمەیدا دەس دەگێڕن لە بەروان
لەو دەمەیدا دەس لە بەژنان وەردێنن
لەو دەمەیدا بەرکۆژە دەترازێنن
لەو دەمەیدا گەڕی ڕەشبەڵەک گەرمە
لەو دەمەیدا دەکوشن کام پەنجە نەرمە
لەو دەمەیدا دۆ دەکەونە خۆڕانان
لەو دەمەیدا کە دەکوشن گوڵمەی ڕانان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لـەو دەمەيـدا تامـەزرۆن لـە جـێژوانـان
لـەو دەمەيـدا بـەخۆوە دەكوشـن جوانـان
لـەو دەمەيدا گـڕ دەگـرێ مـەيل و تاسـە
لـەو دەمەيـدا تێـك هەڵـدەنگون هەناسـە
لـەو دەمەيـدا كـە دەمـژن شـەكرەلێوان
لـەو دەمەيـدا نـەبێ لەمپـەر و نێـوان
لـەو دەمەيـدا پـۆلی بێريـان رادەبـرن
لـەو دەمەيدا كيـژ چاوتان لـێ دادەگـرن
لـەو دەمەيدا گـوێ هەڵدەخـەن بـۆ تـارێ
لـەو دەمەيـدا «مـاملێ» دەڵـێ قـەتارێ
يـادم بكـەن، يـادی مـنی دوور وڵات
يـادی مـنی رێبـواری رێگـای خـەبات
يـادی مـنی بێبـەش لـە خۆشـی و شـادی
يـادی مـنی سەوداسـەری ئـازادی

١٩٧٣/١١/٢١

كتێبخانەی ديجيتاڵی
www.rabari.org

دەسکەوتی خەبات

نــە بلــوێرژەن دەتــوورێنێ لــە بلــوێر
نــە شــۆڕەژن ورینگــەی دێ لەبــەر بێــر
نـــە نارەنـــاری کیـــژی مەشـــکەژێنە
نـــە سیرەســـیری شـــمقارِ و شـــەهێنە
نـــە بۆڕەبـــۆڕی مانگـــای تـــازەزاوە
نـــە شلقەشـــلقی مەشـــکەی نیـــوەژاوە
نــە فیتــەفیتی شــوان و کــاڕەیی مــەڕ
نـە بـاللۆرەی کـچی چاومەسـت و دڵتـەڕ
نـــە ئۆحەئۆحەکـــەی گـــاوانی باســـك
نـــە بگرەبەردەکـــەی کابـــانی ناســـك
نــە کــۆڕژنی حــدوودی سووکەســواران
نـە خرمـژنی هەیاسـەی گـوێ بـە گـواران
نـە قـاڕەی سـی و چـریکەی بـاز و پـەرکوور
نـە دەنگـی ئاسـمانی و شـادی شـالوور
نـە گرمـەی هـەور و هـاژەی ڕێژنـە بـاران
نـــە ســـرەوەی بـــا و شـــنەی سوورەچـــناران

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەوی کێوی نە قاسپەی ما نە سیڕە
بەرەو گەرمێن فڕیوە زەردەزیڕە
لە هێلانەی خزی و بێدەنگە سێروو
دەڵێی خۆشخوانی کوردە نیەتی ئێروو
گوڵاڵە و سوێسنە و خاو و کەنێرە
هەموو پرزەن، زەمان کردوونی گێرە
نەماوە رەنگ و بۆی بەیبوونی نواڵە
کرانە گزرە مێژوەرد و هەڵاڵە
پەڕیوە سوورگوڵ و پێخوستە سونبوڵ
رزیوە نووسەکە و خاو بۆوە پێکوڵ
کرانە دەستەچیلە لاسکە گۆگەم
خەزانە و جوانی ناوێرێ بڵێ هەم
کەما و مەندۆك و هەلز و لۆ پەڕیون
لە ترسی با لە ناو قووڵکە و پەسیون
لە باخ و چڕ ئەوی دار و درەختە
هەموو زەردن لە ترس هێرشی شەختە
چەمەن کاڵ بۆتەوە روخساری ئاڵی
لەسەر گۆنەی وەلاچوو دەنکە خاڵی
گوڵ و حاجیلەکانی دەشتی هاموون
بە جارێکی بە تالانی خەزان چوون

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مـەلای گونـدە چـیا، نـەك شـێخی ورگـن
هەیـــەتی مێزەرێکـــی بـــۆر و چـــڵکن
کـــەوا ســـەوزەی لەبـــەر داماڵـــدراوە
ســـــیواك و تەیلەسانیـــــشی نـــــەماوە
چ بـێ‌نـازن، هەوارگـەی خـۆش و زەنـوێر
چ ناســـازن چـــیا و لاپـــاڵ و هەڵـــدێر
خەزانـــە بـــێ‌بـــەزە و نـــاخۆش و تووشـــە
مـــژە و زوقمـــە و کەرەسیـــسە و پرووشـــە
لـــە کوێـــستانێ نـــەماوە خێـــر و خۆشـــی
تەبیعـــەت هـــەر بینـــا کفنیـــشی پۆشـــی
ئـــیتر کـــەس نـــاگرێ داوێـــنی کێـــوان
لـە جێیـان بـاری خـەم نیـشتووە لـە لێـوان
بـــەڵام بنـــوارە ئـــەو رۆ شـــارەکەی کـــۆ
«قوبەی کشمیری دا بەر شـەق وەکـوو گـۆ»
ئـــەوا پـــڕ بـــوو لـــە خۆشـــی و کامـــەرانی
بـــەهاری شـــامە ئـــەیامی خـــەزانی
دەر و دیـــواری شـــادی لـــێ دەبـــاری
خـــەزانی خۆشەویـــستە وەك بـــەهاری
قریـــوە و داوەت و چـــۆپی و ســـەمایە
گـــەپ و گاڵتـــە و زەماوەنـــد و هەرایـــە

تریقــــه و پێکەنینـــــه و چـــەپڵەڕێزان
هــەموو بەشــداری بــەزمن خــاو و خێــزان
هەموو چاوێك گەشە، گشت کولّمە ســووره
کەســـەر لـــەو شـــاره بـــێ‌تــازاره دووره
دەبـــینی تـــۆ ئەگـــەر چــاوێك بگێـــڕی
کـچی وەك دوڕ، کــوڕی جــوانتر لــه زێــڕی
کـه دەچـنه داوەتـێ سەرمەسـت و دڵخـۆش
فــڕێ دراوه پەچــه و رووبەنــد و ســەرپۆش
هەڵـــه هەڵکـــەوتووه بـــۆ کیـــژ و لاوان
نیـــه ئەوڕۆکـــه بـــاخی ســـینه پـــاوان
چـــلۆن ئـــەو ڕۆ نەبێتـــه ڕۆژی جێـــژن؟
چـلۆن خــەڵکی کــوڵ و کۆیــان نەڕێــژن؟
لــه لای ئازادیـــخواز و کــوردی دڵــسۆز
بــەڕێزتر بــۆ نــەبێ ئــەو ڕۆ لــه نــەورۆز؟
که پاش ئـەو رەنـج و دەرد و کفـت و کۆیـه
دەبیـــنن کۆتـــەڵی «حــاجی» لــه کۆیــه
دەبیـــــنن کۆتـــــەڵی شاســـــواری کـــــۆیی
کــه رۆژێکـــی بـــه پێیـــان لێـــره رۆیـــی
چـلۆن بــۆ ســورمه نــابێ خــاکی شــارێك
کـه حــاجی پێــی لەســەر دانــابێ جارێــك

ئــەوە کۆتــەڵ نیــە رەمــزی نەجاتــە
ئــەوە دەســکەوتی چــەند ســاڵەی خەباتــە
ئــەوە رووگــەی هــەموو کــوردێکی پاکــە
ئــەوە جێگــای نیــازە، پــیرە، چــاکە
بــوتی ســاحەبدڵانــی دڵ بەســۆیە
کــە ئــەورۆ پێــی دەنــازێ شــاری کۆیــە
ســڵاو ئــەی حــاجی ئــەی رۆڵــەی زەمانــە!
لــە ســایەی تــۆوە هەرچــێکی هەمانــە
هــەموو ژینــت لــە رێــی گەلــدا بــەخت کــرد
هــەتا رێگــای خــەباتت بــۆ تــەخت کــرد
گــەلێکت دی غــەریبی و تــاڵ و ســوێری
نــەبوو ســاتێ لــە خزمــەت خــۆ ببــوێری
بــە گــژ بێگانــە وو خۆمانــەدا چــووی
لــە گــژ دێوەزمــە وو دێوانــە راچــووی
نەترســای و نەخــەجڵای و نەلــەرزی
چ مەشــهووری، چ رووســووری، چ بــەرزی
هــەموو شــاگردی تــۆن شــیرن کــەلامان
لە تۆ فێر بــوون خــەبات، قــازی و مــەلامان
بــە دەنگــی تــۆ خــەواڵوو راپــەڕیون
لــە ترســی تۆیــە دوژمــن داپــەڕیون

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەرای ئەفکاری تۆیە بالّی گرتن
کەوا رۆڵەی گەلت سەریاڵی گرتن
بە ئازایی، بە زانایی، بە وردی
چەکت دا دەستی شۆڕشگێڕی کوردی
پەڕی دیوانەکەت گەنجە و خەزێنە
وشەی شیرینی تۆ دوژمن تەزێنە
هەموو پەندن قسەی سووك و دزێوت
وەکوو باڵی پەری پاکە جنێوت
بەنرخە، تازەیە، بەرزە، بەهێزە
ئەوەی فەرمووت لەبارەی پیاوی دێزە
«ئەگەر کوردێك قسەی بابی نەزانی
موهەقەق دایکی حیزە و بابی زانی»
کە شیعری تۆ بزاوتی هەستی هەستان
هەموو سەوداسەری سەربەستی هەستان
لە کوردستان گەلێك شۆڕش بەپا بوون
کوڕی کوردی بە گژ بێگانەدا چوون
لەمێژ ساڵە دەڕێژن ئارەق و خوێن
بەڵام داخی گرانم هێشتە لە کوێن؟
ئەوێستاش دەردە کورد نەکرا عیلاجی
ئەوێستاش کوردی کۆیلە ماوە حاجی!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گـەلی کـوردت نـەبوو هێـشتا نـەجاتی
بـە خـوێنی لاوەکـان سـوورە وڵاتـی
ئەوێـستاش دوژمـنی لاسـار و بەدفـەڕ
دەکـوژێ کـوردی بـێ تـاوان و لاشـەڕ
ئەوێـستاش هـەر دەمانکـەن تیرەبـاران
دەنەخـشێنن بـە خـوێن کـۆڵانی شـاران
ئەوێـستاش پڕپـڕن زینـدان لـە لاوان
بـە غـەیری وەی کـە کـوردن نیانـە تـاوان
ئەوێـستاش گۆڕغـەریب زۆرن وەکـوو تـۆ
ئەوێـستاش بـێ نەسـیب زۆرن وەکـوو تـۆ
ئەوێـستاش بێکـەس و دوورە وەتـەن هـەن
ئەوێـستاش شـاعیری پـیر و رەبـەن هـەن
ئەوێـستاش شـیعری وردی کـوردی دەدڕن
زمـانی شـاعیرانی چـاکی دەبـڕن
بـەڵام تـۆ دڵنیـا بـە پـیری زانـا!
بنـاغێکی وەهـات بـۆ کـوردی دانـا
نـیتر سـەنگەر بـەتاڵ کـردن مەحاڵـە
نـیتر کـورد و بـەزین، خـەون و خەیاڵـە

بەرەبەیانی ١٩٧٣/١١/٢٦

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەوكارى تەنيايى

هەتا نێڵەی نەیە ئاورگی دڵ، چەم پڕ لە نەم نابێ
هەتا ئەم دانەبارێ تینی ئەم ئاورگە کەم نابێ
لە ناو ئاورینگ و ئاونگا شەوم رادەبڕێ بێ هەمدەم
بەڵێ شەوگاری تەنیایی بەبێ فرمێسك و خەم نابێ
ستەمکاری منی دوور خستەوە لەو یارە شیرینەم
ئیتر من چۆن رقی زۆرم لە ئازار و ستەم نابێ؟
ئەوی سەربەرزە لەم وێرانەدا تووشی خەم و دەردە
چیای سەرکەش ببینە قەت سەری بێ‌هەور و تەم نابێ
لە ناو دەریای خەیاڵم دیمەوە من گەوهەری نایاب
هەمە گەوهەر، ئیتر چاوم لە دینار و درەم نابێ
وەرە ناو باوەشی گەرم و گوڕ و پڕتاسە وو مەیلم
رەدیفیش تێك بچێ پێم خۆشە من دەستم لە مەم دابێ
وەرە با هەڵمژم ئەو لێوە شیرینە بە کەیفی خۆم
لە پاش ئەو تاڵییە با من دەمێك شەکرم لە دەم نابێ
پەلەت بێ، چاوەڕێتم، زوو وەرە، بەس خۆت بخافڵێنە
هەزار جار «هێمن»یش بم بۆ ویساڵت چۆن پەلەم نابێ؟

١٩٧٤/١/١٤

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەوی شاعیر

بابـــەتاهیر! منـــیش دەڵـــێم وەك تـــۆ
«ئاخ لە دەس دیدە، وای لە چەنگی دڵ»
دڵـی جوانی پەرسـت و چـاوی هــەوەس
شــەو هــەتا رۆژ بــە مــن دەدەن گینگــڵ

کـێ دەزانـێ بـە شـەو لـە مـن چ دەکـا
ئـــەو خەیاڵـــە پەشـــێو و نـــاڵۆزەم؟
کـێ دەزانـــێ کــە چــم بەســـەر دێــنێ
ئـــەو دڵـــە پڕبڵێـــسە و ســـۆزەم؟

کـــێ دەزانـــێ چـــلۆن بـــەیان دادێ
لــە مـــنی شـێت و شــاعیری دڵتــەڕ؟
کـــێ دەزانـــێ خـــەیاڵی بـــن لێفـــەم
چـۆن بەســەر کەوشــەنا دەکـا شــەوپەڕ؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەریٚ ئەی بەدری ئاسمانی جەماڵ
هیچ دەزانی چلۆنە حاڵی من؟
شەو هەتا رۆژ لە کونجی تەنیایی
وەك هیلال ئاوەڵایە باڵی من!

گیانە! هیٚشتاکە دانەمرکاوە
ئاگری عیشقی توند و سەرکەشی من
لەشی گەرم و گوڕی دەویٚ هەر شەو
بۆیە وا ئاوەڵایە باوەشی من

لیٚوی وشك و بەباری من دەیەویٚ
هەڵمژیٚ لیٚوی گۆشتن و ناڵت
دەستی سارد و تەزیوی من دەیەویٚ
بیکوشیٚ مەمکی وەك بەهیٚی کاڵت

دەمەویٚ بەو سمیٚڵە زوورانەم
ئارەقی سینگ و باخەڵت بسرِم
دەمەویٚ بسکە نەرمەکەت بگرم
دەمەویٚ چاو لە چاوەکەت ببرِم

دەمەویٚ گویٚم لە دەنگی نەرمت بیٚ
دەمەویٚ هەست بکەم هەناسەی تۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەمەوێ من بگەم بە کاوی دڵ
دەمەوێ دابمرکێ تاسەی تۆ

دەمەوێ هیممەت و هومێدی من
نەتڵەسی ناهومێدی دابدڕێ
دەمەوێ پەنجەکەت بە ئەسپایی
تۆزی غوربەت لە روومەتم بسڕێ

ئەی هومێد ئەی رەفیقی دێرینەم!
تۆ نەبی کێم هەیە منی بێکەس؟
گەر هەموو لا لە من بهارووژێ
نابەزم، تۆم لەگەڵ بمێنی و بەس

تۆم هەبێ ئەو شەوانە رادەبرن
تۆم هەبێ دوایی دێ بە رۆژی رەش
تۆم هەبێ هەر دەگەم بە ئامانجم
تۆم هەبێ ئەو دەگرمەوە باوەش

١٩٧٤/١/٢٥

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بناری هەڵگورد

لـە خـەودا دیـم لەسـەر هـەڵگورد
لەســەر چـیـای سـەرکەشـی کــورد
ماندوو، خەستە، شـەکەت، کفت
لەســــەر تـــەختێکی زێڕکفـــت
لــە بــن لێفــەی ئەتڵەســی ســوور
لەســــەر دۆشــەگێکی نەســـتوور
بــۆ حەســـانەوە درێـــژ ببـــووم
بـــە بـــۆنی گـــوڵان گێـــژ ببـــووم
کـــەوی گرتبـــووی دەور و بـــەرم
غـــوڕڕە کـەو بـوو لــە بــن ســەرم
شـــــنە کـــاکۆڵی دەبزاوتـــــم
گـــزنگ ڕوومـــەتی دەنگاوتـــم
لــە فریـــشتان بـــەرزتر بـــوو جـــێم
هـــەور دەڕەویـــن لەبـــەر پـــێم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەوایەکم هەڵدەمژی
کورد و کەودەری پێ دەژی
گەیبوومە پۆپەی ئاواتم
لێم دیار بوو هەموو وڵاتم
وڵاتی باب و باپیرم
جێی هەڵدانی خۆم و بیرم
وڵاتی جوان و دڵگرم
هەزار جاری دەبەر مرم
وڵاتی رەنگین و نەخشین
وڵاتی سوور و سپی و شین
خێری خودا، باخی بەهەشت
کوێستان و بەندەن و پێدەشت
تەلان، گەوە، بانوو، بستوو
کانی، زنە، رنوو، پزوو
مێرگ، نواڵە، دەریا، رووبار
نەرمان، هەڵەموت، لێڕەوار
ئاوهەڵدێر، خورێن، گۆمی مەند
کێڵگە، بەیار، بژوێن، زەمەند
جێجێ کۆدە، جێجێ رووتەن
جێجێ چێنك، جێجێ رەقەن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جیٚجیٚ ئاوگر، جیٚجیٚ شۆنه
جیٚجیٚ شووره و قەڵاکۆنه
کوردستانی بە خێر و بێر
«پێی روون دەبۆوه چاوی کوێر»
پۆلێکی پەری شل و مل
بەرموور و ملوانکە لە مل
برژانگ درێژ و چاو بە کل
شان بە کۆڵوانە شەدە شل
ناسك و نازدار و شۆخ و شەنگ
تەنك و شلك و جوان و چەلەنگ
بەژن باریك و خڕ و پڕ
سەری کولمەیان دەیدا گڕ
نەشمیل، رەزاسووك، نازەنین
لەبەر دڵان و خوێن شیرین
چاویان مەست و پڕشەرم بوو
بسکیان ئاوریشمی نەرم بوو
باسکیان سەرینی سەرم بوو

❊ ❊

یەکێك خۆی لە پاڵ دەخزاندم
یەك یەخەی بۆ دەترازاندم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یەك بەناز خۆی ڕێ دەخستم
یەك مەمکی دەنا لە مستم
یەك دەیشێلام ئارام - ئارام
یەکێك قانەقدیلەی دەدام
یەك بۆی دەگوتم گۆرانی
بە چریکەی خۆشی ئاسمانی
یەکێك سەمای بۆ دەکردم
یەك دەستی لە ئەستۆ دەکردم
یەك بە بالۆران دەیدواندم
یەك بەسپایی رایدەژاندم
لەو خەوەدا هێشتا لاو بووم
هێشتا بە نموود و بەرچاو بووم
هێشتا مابوو گوڕ و هێزم
هێشتا گەرم بوو ئامێزم
هێشتا هەمبوو باهۆی قەوی
ڕەوەکەم دەکردن کەوی
لە جێژوانێ خۆم رادەگرت
مێزم بە بزۆزاندا دەگرت
هێشتا پێم دەکرا دەسبازی
گراویم دەکردن رازی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هێشتا کەنفت و پیر نەبووم
«لە باڵ جوانانـدا تیر نەبووم»
دڵتەڕ و جوانیپەرست بووم
شاعیرێکی خاوەن هەست بووم
هێشتا دوور نەبووم لە هەڵگورد
کیژم دەهاتن لە شەوگورد
لەپڕ لەو خەوە راچەنیم
بە حاڵی زارم پێکەنیم
لە نێو ماڵێکی بێ ژندا
لە بن لێفێکی چڵکندا
لەسەر تەختێکی رەق و تەق
سەرتاپام شەلاڵی ئارەق
پیر و کەنەفت و کەلەلا
هەموو لەشم هەلا ـ هەلا
پشتم رەق و باسکم تەزیو
پێم نەدەکرا ئەم دیو ئەو دیو
کز و گۆد و سڕ و بێتاز
پێچم دەدا وەك مارانگاز
تازە کوا خەو دەمباتەوە؟!
هەستام وەبیرم هاتەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاوارەم و دوورە وەتەن
بێ تەماڵ و سەڵت و رەبەن
سەرم وڕە و گیانم دێشێ
کەس نیە نازم بکێشێ
چم کردووە، بۆ وام بەسەر هات؟
بۆچی تەرە بووم لە وڵات؟
بۆ هێلانەم لێ شێواوە؟
ئەو هەموو رێگەم پێواوە؟
بۆ لە خۆشی دوورە بەشم؟
بۆ ئەوەندە چارەڕەشم
چیە گوناە و تاوانم؟
تەریدەم؟ جەردەی کاروانم؟
پیاوکوژم؟ رێگرم؟ دزم؟
بۆ دوورم لە کەس و خزم؟!
تاوانم ئەوەیە کوردم
خەڵکی بناری هەڵگوردم
بەو هەوایە پەروەردە بووم
بۆیە تووشی ئەم دەردە بووم
کۆیلەتیم بە لاوە نەنگە
بۆیە وڵاتم پێ تەنگە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەڵێم مافی خۆمم دەنێ

ڕەپێم دەنێ بۆ بەندەنێ!

دەڵێم ئینسانم، بەشەرم

ئەو پەندە دێنێ بەسەرم!

بەلاّم هەڵگوردە و نانەوێ

بەلاّم کوردە و مافی دەوێ

هەزاری وەکوو من بمرێ

دەست لە خەبات هەڵناگرێ

زۆر کەسی وەك من نەمێنێ

ئەو مافی ڕەوای دەستێنێ

١٣٥٢/١٢/١

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پەیامی رانەگەیەندراو

پەیامی من بە گوێی ئەم دڵبەرە نازدارە راناگا
نەسیم «بێسیم» دەبینێ، شل دەبێ، بەم کارە راناگا
گوتی سەبرت هەبێ دووبارە دێمە دیتنت ئەمما
لە کورتی‌دا تەمەن، وا دیارە بەو دیدارە راناگا
وەکوو پەروانە دەوری لێ دەدەن لاوانی خۆ وڵاتی
گوڵی ئێرە بە ژوانی بولبولی ئاوارە راناگا
نەخۆش و دەردەدار و دڵ بریندارم، پەرستارێک
بە حاڵی ئەم دڵە پڕژان و پڕئازارە راناگا
دەکەی ماچی دەم و لێوان ئەگەر هێز و گوڕێکت بێ
دەنا جوانێک بە دەردی ئاشقی بێچارە راناگا
هەتا کۆمتر دەبێ پشتم پتر هەڵدەکشێ مینی‌ژۆپ
ئیتر دەستم بە داوێنی کچی ئەم شارە راناگا
دەبێ بولبول لە من فێر بێ غەزەلخوێنی، بەڵام چبکەم
گرفتارم، چریکەم بەو گوڵ و گوڵزارە راناگا

١٣٥٣/٣/٢١

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ناڵەی جودایی

کۆکردنەوە و ڕێکوپێککردنی:

محەممەدی مەلا کەریم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مانگه شەو

بەڵێنی راگەیاندێ ڕاسپاردە
گوتی: بۆت دێتە بن ئەم پاردە، غار دە
لە جێژوانێ لەمێژە چاوەڕێتم
نەهاتی کیژی جوانی هەڵبژاردە!
تەزووی گەرمم بە لەشدا دێ، ئەگەرچی
تەزاندی شان و پیلم بەردی پاردە
وەرە با رەنگ و روخسارت ببینم
بە من چی تیشکی داوێ مانگی چاردە
گڕی ئەم روومەتەی تۆ گەرم و جوانە
تریفەی مانگەشەو جوانیش بێ، ساردە

١٩٧٤

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ناڵەی جودایی

ساقیا! وا بادەوە، وا بادەوە
روو لە لای من کە بە جامی بادەوە
موشتەری وەك من لە مەیـخانێ کەمن
زۆربەیان شاد و بەکەیف و بێخەمن
مەی حەرامە بۆ سەهەندە و بێخەمان
مەستی بێخەم بۆچی بگرن ئێخەمان؟!
ئەم شەرابە تاڵە دەرمانی خەمە
لێی حەرام بێ ئەو کەسەی دەردی کەمە
ئەم شەرابە ناڵە بۆ بێدەرد نیە
لێی حەرام بێ ئەو کەسەی رەنگ زەرد نیە
بۆ کەسێکە مەی چزیلکی پێوە نێ
بۆچی ملهوڕ لێرە بینی پێوەنێ؟!
بۆ کەسێکە مەی کە دەردی کارییە
بێخەمێك بیخواتەوە، زۆرداریە
بۆ کەسێکە مەی، دڵی پڕ بێ لە داخ
بۆچی لێی بـخواتەوە بەرزە دەماخ؟!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو کەسەی بێکەس نیە و خانە خەراب
دەك بە ژاری ماری بێ بادە و شەراب!
ئەو کەسەی نەیچێشتووە دەردی ژیان
ئەو کەسەی نەیدیوە ئێش و برك و ژان
ئەو کەسەی نەکرا نیشانەی تیری خەم
شانی دانەخزا لە بن باری ستەم
ئەو کەسەی هەستی بە زۆرداری نەکرد
تیخی زۆرداری بریننداری نەکرد
ئەو کەسەی دەستی لە ئەوکێ بەردرا
ئەو کەسەی دوژمن لە ماڵی دەرکرا
ئەو کەسەی نەیبینی هاتی دوژمنی
تیری یەخسیری لە ئەستۆ دارِنی
ئەو کەسەی هێندە نەبوو زویر و زگار
وا نەکەوتە بەر چەپۆکی ڕۆژگار
ئەو کەسەی نەیهاڕی بەرداشی زەمان
ئەو کەسەی «زیرِەی نەگەییە ئاسمان»[1]
ئەو کەسەی دووری عەزیزانی نەدی
تیر و تانەی بێتەمیزانی نەدی
تۆزی بەدبەختی لە سەر شانی نەنیشت
لێی نەگیرا دەور و پشت و چوار تەنیشت

---

١. لە فۆلکلۆر وەرگیراوە.

ئەو کەسەی خواردی و لە بن سێبەر رما
شەو بە نیازی کەیف لە ماڵی خۆی نەما
بۆ دەبێ بێت و بکا مەیخانە تەنگ؟
شوێنی دیکە زۆرە بۆ گاڵتە و جەفەنگ!
ئەو کوڕەی هێشتا لە ژوانێ رێی هەیە
سەیرە زۆر سەیرە کە ئالوودەی مەیە
ئەو کەسەی راوی نەنێن لێرە و لەوێ
ئەو کوڕەی ماچی کچانی دەس کەوێ
ئەو کوڕەی دۆی داوەتی دەستی دەنێ
بێتە ئێرە، چۆنە هەی دێی ناکەنێ؟
ئەو کەسەی «دەستی لە مەمکان گیر ببێ»[1]
ئەو کەسەی «تفلّی دڵی بۆ ژێر ببێ»[2]
ئەو کوڕەی کیژێك بەرەو رووی پێکەنێ
ئەو کەسەی هەر سووکەئاورێکی دەنێ
ئەو کەسەی پەنجۆڵە بکوشێ جار و بار
ئەو کەسەی دەستی بگاتە گەردنی یار
ئەو کەسەی راموسێ کوڵمەی تاس و لووس
ئەو کەسەی تێی هەڵنەدابێ چارەنووس
ئەو کەسەی بمژێ خوناوەی گەردەنێ
کوفرە یەك قەترە شەرابی گەر دەنێ

١- لە فۆلکلۆر وەرگیراوە.

ئەو کەسەی ئاسوودەوو خۆش رایبوارد
قەت خەمی یەخسیر و کۆیلانی نەخوارد
یەك لە مالێ چاوەڕێی بوو بێتەوە
دەرکی نێو مالێکی لێ بکرێتەوە
خەمڕەوێنێك گوێ بداتە رازی ئەو
نازەنینێك بێ بکێشێ نازی ئەو
بگرێ پەنجەی نەرم و نۆلێ ناسکێ
بۆی کرابێتە سەرینێ، باسکێ
هەیبێ هێز و گورد و تین و تاو و گوڕ
رۆژگاری ڕەش نەبێ، بەختی مکوڕ
ئەو کەسە جێگای لە مەیخانێ نیە
ئەو کەسە بادە و شەرابی بۆ چیە؟

ساقیا! وا وەرگەڕێ، وا وەرگەڕێ
روو لە لای من کە، مەچۆ بۆ سەر پەرێ
لەنگەرێ بگرە، مەبە وا بەرزەفڕ
بێنە بۆ من، بێنە بۆ من جامی پڕ
مەی حەلالە بۆ منی وێرانە مال
بۆ منی سەرگەشتەوو رووت و رەجال
بۆ منی بابردەلەی گردەنشین
بۆ منی دل پڕ لە ناسۆر و برین

کتێبخانەی دیجیتالی
www.rabari.org

بۆ منی ئاوارەوو دوورەوەتەن
بلبلی بێبەش لە گوڵزار و چەمەن
پەڕ وەریوی، باڵ شکاوی، دەنگ بڕاو
بێبژیوی، بەشخوراوی، دەرکراو
پیری زورهانی، کەنفتی، دەربەدەر
دیدە سووری، دڵ مەکۆی دەرد و کەسەر
داتەپیوی، بێپەسیوی بێقەرار
بێکەسی، دەستە شکاوی کۆڵەوار
لێو بەباری دەردەداری ڕەنجەڕۆ
شاعیری جوانی پەرستی دڵ بە سۆ

ساقیا! بۆ کوێ دەچی، بۆ کوێ دەچی؟
تۆش لەبەر ئەو ملهوڕانە ملکەچی؟
تۆش بە ڕەنگ و بۆی ئەوان خواردت فریو؟
چاوی تۆشی هەڵفریواند زێڕ و زیو؟
تۆش دەگۆڕیەوە دەگەڵ گەوهەر، هونەر؟
کەنگێ گەوهەر جوانی کردن بەختەوەر!
زێڕ بەڵایە بێوەفایە دەوڵەمەند
هەر هونەر نەمرە، هونەروەر مەرد و ڕەند

«چڵكی دەستە ماڵی دنیا[1]» وەك دەڵێن
ماڵپەرست پەیمانشکێنە و بێبەڵێن
قەدری جوانی کوا دەزانێ ماڵپەرست
جوانپەرستە پیری خاوەن زەوق و هەست

❋ ❋ ❋

نا مەچۆ، جوانێ مەچۆ، واوە مەچۆ!
تۆ فریوی زێڕ و زیوی وان مەخۆ!
ئەو هەوەسبازانە جێی متمانە نین
هەر دەزانن گوڵچنین و بەیڕنین
وا وەرە، دەی وا وەرە نێزیك بە لێم
بمدەیە مەی، بمدەیە مەی تا دەڵێم:
«مست مستم ساقیا دستم بگیر!
تا نه افتادم ز پا دستم بگیر!»[2]
جا کە سەرخۆش بووم بە دەنگێکی نەوی
بۆت دەڵێم ئەو شیعرە بەرزەی مەولەوی[3]
«بشنو از نی چون حکایت می‌کند
از جداییها شکایت می‌کند»

١- لە فۆلکلۆر وەرگیراوە.

٢- نیوەی یەکەمی ئەم بەیتە هی شاعیرێکی هاوچەرخی فارس و نیوەی دووەمی لە یەکەم مەسنەویی مەولەوی بەلخیە.

٣- مەولانا جەلالەدینی بەلخی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گوێم دەیە نەی دیدە مەستی قیت و قۆز!
تا بنالێنم وەکوو بلوێر بە سۆز
نابێ قەت نالەی جودایی بێئەسەر
جا چ نەی بیکا چ پیاوی دەربەدەر
بۆیە نالەم تێکەڵی نەی کردووە
شیوەنێکم پێیە نەی نەیکردووە
لێم گەڕێ با دەربڕم سۆزی دەروون
لێم گەڕێ با هەڵوەرێنم ئەشکی روون
شیوەنی من شیوەنی ئینسانیە
بانگی ئازادی و گڕووی یەکسانیە
شیوەنی من شینی کوردی بێبەشە
ئەو گەلەی حاشا دەکەن لێی و هەشە
با لە زارم بێتە دەر پشکۆی شیعر
با فراوانتر بکەم ئاسۆی شیعر
پارچە گۆشتێکە دڵی من روو نیە
ناڵەناڵی من درەنگە زوو نیە
دەردی دووری، دەردی دووری، کوشتمی
دەردی وشیاری و سەبووری کوشتمی
یادی یاران و وڵاتم رۆژ و شەو
لێی حەرام کردم قەرار و خورد و خەو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەمڕەوێنێك لێرە من ناکەم بەدی
چۆن پەنا بۆ مەی نەبەم ساقی ئەدی؟!
نابینم خاك و ولآت و شاری خۆم
نابینم ناسیاو و دۆست و یاری خۆم
روو لە هەر لایەك دەکەم نامۆیە بۆم
نابینم جیٚژوان و کەونەلانی خۆم
شەو دەکێشم شەونخوونی و بیٚخەوی
رۆژ دەچێژم دەرد و داخی بیٚئەوی

* * *

چۆن نەناڵیٚ ئەو دڵەی پڕ هەستی من؟!
چۆن لە ئەژنۆ ببنەوە دوو دەستی من؟!
چۆن نەناڵیٚ ئەو دڵە ئەنگاوتەیە؟!
بەرد لە بەردی بێتەوە دەنگی هەیە
ژانی ناسۆری جوداییم چێشتووە
هەرچی خۆشم ویستووە جێم هێشتووە
هەڵبڕاوم من لە یاری نازەنین
دەرکراوم من لە خاکی دڵنشین
بوومە ئاوارە و پەڕیوەی دوور ولآت
کەوتمە نێو وردە داوی رێی نەجات
بەکرەشۆفارە ئەوی مووخەی چنیم
زێی مەم و زینان ولآتی لیٚ تەنیم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەوتمە نێو چاڵی دیلی وەك «مەمێ»
«یایە زین» لە کوێیە هاواری کەمێ!
کوا «قەرە تاژدین»، «چەکۆ» و «عەرفۆ» لە کوێن؟!
بێنە هانام وەك پڵینگی چنگ بە خوێن
«لاس»ە شۆڕێك بووم غەنیمی دوژمنان
ئێستە ئەنگواوم بە تیری چڵکنان
وام بە تەنیایی لە نێو خوێنا شەلاڵ
کوانێ عێل و کوانێ «خانزاد» و «خەزاڵ»؟!
زۆر لەمێژە نارەناری منی نەبیست
هەر وەکوو «شەمزین»، «شەم»یلەی خۆش ئەویست
وەك «سیامەند»ێ لە چۆڵ و بەندەنێ
جەرگی لەت کردم پەلی دارەبەنێ
شەتڵی جواناوم منی سارده برین
کوا «خەج»م تا بۆم بگێرێ گەرمەشین؟!
«مانگی کانوونێ بە چلوان دەرکرام»[1]
وەك «برایم» لەو وڵاتە راو نرام
کوا «پەریخان» بەند و باوم بۆ بلێ؟!
بۆ نەسووتێم نەبمە پۆلووی سەر کلێ؟!
ئەو لە زۆزان، من لە ئارانێ دەژیم
کێ دەڵێ ئەمنیش وەلی دێوانە نیم؟!

---

١ لە بەیتی برایمۆك وەرگیراوە.

کوردەواری ئەی وڵاتە جوانەکەم!
رۆڵەکەم! خێزانەکەم! باوانەکەم!
ئەی ئەوانەی قەت لە بیرم ناچنەوە
ئێستە بمبینن ئەرێ دەمناسنەوە؟
رۆژگار هاڕیومی وەك ئەسپۆنی ورد
هێز و توانای لێ بڕیوم دەردە کورد
بوومە گەپچاڕ و دەکا گاڵتەی بە من
ئەو رمووزنەی زەندەقی چووبوو لە من
ئەی رەفیقان، ئەی عەزیزانی وڵات!
ئەی برای هاوسەنگەری جەرگەی خەبات!
گەر دەناڵێنم، ئەمن پەككەوتە نیم
تێدەکۆشم بۆ وەسڵ تاکوو دەژیم
کۆششی من زۆر بەجێیە و زۆر رەوا
چونکە قانوونی تەبیعەت وایە، وا
«هر کسی کو دور ماند از اصل خویش
باز جوید روزگار وصل خویش»[1]
رێگە دەبڕم، کوانێ هەنگاوم شلە
راستە بێهێزم، دەکەم ئەمما ملە
هەر دەپێوم کێو و شاخ و چۆڵ و دەشت
دێم بەرەو کوێستان بەرەو باخی بەهەشت

---

١. شیعری مەولەوی بەلخیە.

دێم بەرەو زیخ و چەو و کانیاوی خۆم
چۆن لەوانە وەردەگێرِم چاوی خۆم؟
دێم بەرەو ئەو دار و بەرد و بەندەنە
دێم بەرەو ئەو باخ و مێرگ و چیمەنە
دێم بەرەو زورك و تەلان و کەند و لەند
دێم بەرەو بژوێن و زەنوێر و زەمەند
دێم بەرەو پاناوك و هەوراز و نشێو
دێم بەرەو ئەشکەوت و زەندۆڵ و پەسێو
دێم بەرەو بەفر و چلوورە و بەستەڵەك
دێم بەرەو شێخاڵ و ریچکە و رەشبەڵەك
دێم بەرەو لێرِ و چرِ و بەستێن و چۆم
دێم بەرەو هەڵدێر و گێژ و بەند و گۆم
دێم بەرەو هۆبە و هەواری باسەفا
دێم بەرەو لادێ، بەرەو کانگەی وەفا
دێم ببینم نیشتمان و زێدەکەم
دێم ببینم خزم و کاك و دێدەکەم
دێم و دەگرم بازی بێری شۆخ و شەنگ
دێم و دەگرم دەستی دۆی جوان و چەلەنگ
دێم گراوی خۆم لە باوەش وەرگرم
دێم نەهێڵم بەرهەڵست و بەرگرم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دێم و هەڵدەمژم شنەی کوێستانی کورد
دێم و دەچمە شەوڕنی بێستانی کورد
دێم و دەشکێنم لەوێ جامی شەراب
ماچی شیرین نایەڵێ تامی شەراب
دێم و ناترسم لە پەرژینی بەزی
هەر پەری سەرکەوت و دێوەزمە بەزی
تا بمێنێ نووری چاو و هێزی پێم
دێم و دێم و دێم و دێم و دێم و دێم
دێم هەتا هەمبێ بڕست و بیر و هۆش
گەر گلاشم، کوردەواری و ئێوە خۆش!

١٩٧٤

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تاوانی بێهێزی

لە کۆ ئەسرین دەبارێنم لە بۆ کوردی پەراکەندە
لە گەرمێن غەرقی ئارەق بووم و چاوم هەر لە سامرەندە
منی زنجیرپسێن لێرە ئەسیری بسکی جوانێکم
زەمانە گەرچی ئالۆز و پەشێوە، «کەڵ بە موو بەندە»
گوتی: «ئێوارە بازاڕێ» وەرە ماچت دەدەمێ، نەمویست
هەڵۆی کوێستانی کوردستانم و ناژیم بە دەستەندە
دڵم سەد هێندی دیکانە بە ناز بشکێنی، دەنگ ناکەم
چ سوودێکی هەیە، کێیە بپرسێ داد و گازندە؟
جیهان و هەرچی خێر و خۆشیە بۆ هەڵبژاردانە
بە قانوونی تەبیعەت پاشەڕۆک‌خۆرە ئەوی گەندە
ئەگەر تاوانی بێهێزی نیە بۆچی لە دنیادا
بەشی من ماتەم و شینە، بەشی خەڵکی زەماوەندە
بە مردوویش نیشانەی گوللەیە ئەو کەللە پڕشۆرە
ئەوێستاش دەرسی سەربازی دەڵێ ئەو شاعیرە رەندە
سەری تەعزیم لەبەر تۆ دانەواندن فەخرە بۆ «هێمن»
بژی «حاجی»! کە کێوی هیممەتت سەد هێندی ئەڵوەندە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئێوارەی پاییز

لــە ئاســۆیەکی دوورە دەســت ئاوا بوو زەردە پاییزی
دەتگوت بووکێکی بێنازە پەردە جێ دێڵێ بە زیزی
پەڵە هەورێکی چڵکنە گرتی سووچێکی ئاسمان
گەڵای زەردی دارێك وەری زریان بردی بەرەو نەمان

جووتێك کۆتری سەر بە کڵاوە هەڵکورر ماون لە سوانەیەك
دیارە لەو دەورووبەرانە پێیان شك دێ هێلانەیەك
پاساری سەر داری کۆڵان فڕە و جیکەیان لێ بڕا
قەل فڕی... فڕی... تا ون بوو هەر رووڕەشی خۆی پێ بڕا
شەپۆلێك مۆسیقای بەسۆز هات و رابورد بە بن گوێمدا
شوێنێکی بۆ خۆی کردەوە لە ناخی دڵی توێ توێمدا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاخر کۆڵێ بۆ بردە ژوور باربەرێکی درێژی رووت
دەرکی دووکانی گاڵە دا مام حاجی و بەرەو ماڵ بزووت
نازدارێکی چارشێو بەسەر بە تەنیشتمدا تێپەڕی
بە غار هات و توند قیژاندی رووتەڵەیەك بە بەدفەڕی
کەمێك راوەستا جا رابورد ئەو لاوەی جادەی دەپێوا
دیار بوو خێسێکی دابوویە ئەو شۆخە لە بن چارشێوا
کیژێك خۆی لە ژوور کوتاوە دەرکەی حەوشەکەی پێوەدا
ئیتر شوێنەواری جوانی بەدی ناکەم لەم نێوەدا
تا تاریکان پەیدا دەبێ چۆڵ و چۆڵتر دەبێ جادە
نە دێتە دەر کیژی لەبار نە رادەبرێ لاوی سادە
هەوا بوولێڵە، ئاو لێڵە گوڵ سیس بووە، گەڵا زەردە
تەنانەت رەنگی گۆڕاوە ئەم دیوار و دار و بەردە
تەماشای هەر شتێ دەکەم رەنگی پاییزی گرتووە
جوانی خۆی لێ شاردووەمەوە دزێوی ریزی گرتووە
چاوم لە ئاسمان بڕی دڵم هێندەی دیکە گیرا
گەلێك بیرەوەری کۆنم لەپڕ هاتنەوە بە بیرا
ئارام - ئارام بە لۆژەلۆژ ئەوا بەرەو ماڵ بوومەوە
نە کەس لە پێشمدا دەڕوا نە کەس دیارە بە دوومەوە
نا نا ناڕۆم، مەلەی دەکەم لە نێو دەریای مەندی خەیاڵ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

داهێزاو و رووگرژ، تووڕە — دڵ پڕ تاسە، مێشك بەتاڵ
ئاخ، دیسان ڕووبەڕێك دڕا — لە ڕۆژنەژمێری تەمەنم!
ئاخ، دیسان شەو داهاتەوە — من هەروا دوورە وەتەنم!
ئاخ، دیسان چوومە ژێر باڵی — ڕەشی شەوگاری تەنیایی!
ئاخ، دەبێ دیسان بچێژم — ژەهراوی تاڵی جودایی!
ئاخ، دیسان دەبێ رابوێرم — لە ژوورێکی سارد و سڕدا!
دەگەڵ ئازار دەستەملان بم — تا بەیان لە نوێنی شڕدا
دەڕۆم، دەترسم، دەلەرزم — لە پەلاماری مۆتەی شەو
داد لە دەس ئەم دڵەی بە خەم! — وای لە دەس ئەم چاوەی بێخەو
دەڕۆم تا سەر پێکەوە نێم — دەگەڵ زام و دەرد و ئێشم
دەڕۆم تا شەوێکی پاییز — من شەونخوونی بکێشم
دوور قاقایەکم گوێ لێ بوو — دەتگوت گوڵلەم پێوە دەنێ
چۆن بە ئێوارەی پاییزیش — ئی وا هەیە پێبکەنێ!؟
خەیاڵم ببوو بە وشە — نەمزانی کەس بە دوامەوە
دەنگێکی لەرزۆك و نەرم — بەسپایی جوابی دامەوە:
«بەڵێ هەن و یەکجار زۆرن — بازرگانی فرمێسك و خوێن
بەڵێ هەن و پێدەکەنن — بە سەربەهەش، بە ملبەکوێن
بەڵێ هەن و پێدەکەنن — بە من، بە تۆ، بە هەزاران
بە داخی باوك کوژراوان — بە هەنیسکی هەتیوباران

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

به نەزانی، به نەخۆشی — به تاریکان، به شەوەزەنگ
به زنجیر، به تەناف، به دار — به گرتووخانەی تەڕ و تەنگ
به بۆکوڕووز، به چڕە دووکەڵ — به هالاو، به گڕ، به ئاگر
به تەم، به مژ، به هوڕە، به دۆك — به تۆفانی ولات داگر
به بووەلەرزە، ڕەشەبا — به سووتمان و زریان و زەڕ
به هەرچی خراپ و شوومە — به گشت دەسکری خوای شەڕ
به ناڵە، به کوڵ، به گریان — به سینگ کوتان، به ڕوو ڕنین
به بەرگی ڕەش، به چاوی سوور — به گۆڕخانە، به کۆڕی شین
به کەلاوە، به کوندەبوو — به دیواری هەرەس هێناو
به داوێنی تیتۆڵ تیتۆڵ — به ئانیشکی پینەکراو

* * *

به نووکەنووکی بێوەژن — به هانەهانی ماندووان
به زیرەزیری منداڵان — به نووزەی نیوە زیندووان
به نەڕەنەڕی جەللادان — به قرمەقرمی شەست تیران
به ویرەویری قەمچیان — به ئەشکەنجەی ڕووناکبیران
به چڵکی یەخەی کرێکار — به کەفی سەرشانی جووتێر
به پەچە و ڕووبەند، به خەنجەر — به یەك نەبوونی مێ و نێر

* *

به قەڵەمی بەزیوی کول — به زمانی لە بندا براو
به دەرکی داخراوی فێرگە — به کتێب و دەفتەری دڕاو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە قامووسی ئەوانەدا بەزەیی مانای نەماوە
بێزیان لە بزە هەڵدەستێ وازیان لە خوێن و زووخاوە
هەر دڵۆپی خوێنی لاوێ بۆ وان یاقووتێکی سوورە
هەر تکەی فرمێسکی کیژێ بۆ وان مرواری بەرموورە
هەناسەی ساردی ئاواران کۆشکی ئەوان گەرم دەکا
لەشی رەق و زگی برسی جێ پارووبان نەرم دەکا
سەرمایەی وان لە گەڕدا بێ با زۆر دەرك بە قوڕ گیرێ!
دۆلار لە برەو نەکەوێ با کۆڵەوار بێ داپیرێ!
دەبا خوێن بێ و سەران بەرێ چەرخی کارگەیان بگەڕێ
پێدەکەنن، پێدەکەنن بە بڵێسەی ئاگری شەڕێ»

* *

گوتم: کەوابوو ئاشنا! بەشی ئێمە لەنێو چوونە
گوتی: «نا، نا، دوور بنوارە... دوور بنوارە... ئاسۆ روونە...»

١٩٧٤

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەرەو ئاسۆ

سۆفــی گۆشەی خانەقا بووم، ئێستە پیری مەیکەدەم
زاهیدی خەڵوەتنشین بووم، ئێستە مەست و مەیزەدەم
سەروی ئازادیش لەبار و دڵکەش و بەرزە، بەڵام
گیانەکەم! من شێت و شەیدای لار و لەنـجەی ئەم قەدەم
جیلوەیی جوانی لە هەرچیدا هەبێ خۆشم دەوێ
رۆژێ کوشتەی مینیژۆپ و رۆژێ گیرۆدەی شەدەم
هەر یەکەی بۆ خۆی دەجووڵێنێتەوە هەستی دەروون
زەردەپەڕ، کاروانکوژە، تاریك و روونی سوبـحدەم
ئاسـمانی ساو و دەریای مەند و تارمایی چیا
سێوی لاسوور و بەهێی زەرد و هەناری گوڵ بە دەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کێ وەکوو من سارد و گەرمی ڕۆژگاری چێشتووە؟
گا لە دەشتی گەرمەسێر و گا لە کوێستانی گەدەم!
وەك شەپۆلی زێی خوڕەم، ساتێ هەدادانم نیە
گێژ دەخۆم، پێچێ دەدەم، من ڕۆڵە کوردی ئەم سەدەم
ڕێگە سەخت و پڕ لە کەند و لەند و هەڵدێرە و گەوە
هەر دەبێ ببزووم، دەبێ بکشێم، وچانی لێ نەدەم
سێبەری مەرگم لە پێشدایە و بەرەو مەنزڵ دەڕۆم
ئاخی گۆڕی تەنگە جێگام، هەر تل ئاسا بێ قەدەم
من بەرەو ئاسۆ، بەرەو ڕووناکی باڵم گرتووە
چۆن بەرەو تاریکی دەخشێم، پاڵ وە شەیتانێ دەدەم!
کانی ڕوونم دی بە لێشاوی بەهار شلوێ نەبوو
بەفری گەورەم دی چیای گرت و بە تاوێ بۆە قەدەم
ژینی کورتم دی پڕاوپڕ بوو لە شانازی و شەرەف
عومری زۆرم دی کە دوایی هات بە ڕیسوایی و نەدەم
ئاگری سینەم بڵێسەی دێ و وڵات ڕۆشن دەکا
ئەو دەمەی خۆم وەك دلۆپێك دەچمە نێو دەریای عەدەم

١٩٧٥

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جوان ناسووتێ

دیم کچێکی لەباری لادێیی
بۆ نوێژ رادەخا بەرەڵبێنێ
گوتم: ئەی نازەنین کە روخسارت
هەموو باخی بەهاری خوا دێنێ!
بۆچی پێت وایە ئەو خودا گەورە
هێندە بێڕەحمە تۆش بسووتێنێ؟!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سازی ناساز

بلبلی باڵ شکاوی وەختی گوڵم
هەر شەپۆلان دەدا دڵی لە کوڵم
کوردی بەندی بەیانی نەورۆزم
گڕی گرتووە دەروونی پڕسۆزم
موغی بێ‌ناگری شەوی یەلدام
چاوەڕێی چارەنووسی ناپەیدام
کەوی بێ‌دەنگی نەوبەهارانم
گوڵی بێ‌ڕەنگی چاو لە بارانم
کونجی جێ‌ژوانی چۆڵ و خامۆشم
سێبەری نازەنینی ڕەشپۆشم
دەستی بەربووی کچی گەڕی شاییم
هەستی خنکاوی لاوی سەوداییم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کێلی گۆڕی شەهیدی گومناوم
تاکە داری کرووزی بێئاوم
دەفتەری شیعری شاعیری رووتم
شەمی سەرگۆڕ و داری تابووتم
کونی گیراوی کۆنە شمشاڵم
خەونی ئاڵۆز و خاتیرەی تاڵم
ژیلەمۆی ئاگری بەیانانم
باوکی فرمێسکم و کوڕی ژانم
باڵە سووتاوەکانی پەروانەم
شووشە بادەی بەتاڵی مەیخانەم
چڵە رێحانی دوورە دێراوم
سازی ناسازی هەڵپەسێرراوم
تکە ئاونگی سەر گەڵای زەردم
خەستەوو دەردەداری چی دەردم
ئاخرین تیشکی خۆری پاییزم
شاعیری پیری تووڕەوو زیزم
چۆن دەتوانم بە تۆ بڵێم من چیم؟!
خۆم گومانم هەیە کە هەم یا نیم!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ماچی خودایی

وەرە یارم، وەرە ئەی تازە یارم!
وەرە ئەستێرەکەی شەوگاری تارم!
وەرە ئەی شاپەڕی باڵی خەیاڵم!
وەرە ئەی شەوچرای ڕووناکی ماڵم!
وەرە خاسە کەوی ڕام و کەوی من!
وەرە ئیلهامەکەی نیوەشەوی من!
وەرە ئۆخژنی سینەی پڕگڕی من!
وەرە پیرۆزەکەی بەرزەفڕی من!
وەرە ئاوەنگی سەر پەلکی گوڵی سوور!
وەرە ئاورینگی گەرم و مەشخەڵی نوور!
وەرە ئەی ڕێژنە بارانی بەهاری!
وەرە شیعری تەڕی پڕ وردەکاری!
وەرە ئەی نەونەمامی باخی ژینم!
وەرە ئەی شاگوڵی مێرگی ئەوینم!
وەرە کاروانکوژەی کاتی بەیانیم!
وەرە بیرەوەری و ئاواتی جوانیم!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەرە ئەی بوت هەتاکوو بتپەرستم!
وەرە مەمکۆڵەکەت بگرم بە مستم!
وەرە ئەی «خەج»، وەرە ئەی «خاتو زین»م!
وەرە با بەژن و باڵاکەت ببینم!
وەرە با دامرێ ناوات و تاسەم!
وەرە با بسکەکەت لادا هەناسەم!
وەرە با هەڵمژم ئەم لێوە گەرمە!
وەرە با هەڵگوشم ئەم رانە نەرمە!
وەرە جوانێ، وەرە نازت بکێشم!
وەرە وەك دەستەگوڵ داتنێم لە پێشم!
وەرە با بەس بکەم ئەم باوە ـ باوە!
وەرە با بێن بکەم ئەو بسکە خاوە!
وەرە با دەست لە باڵاکەت وەرێنم!
وەرە کوڵمەم لە کوڵمەی تۆ خشێنم!
وەرە سوور بە لەسەر وادە و بەڵێنی!
وەرە کورد بە و مەکە پەیمانشکێنی!
وەرە گیانم فیدای چاوی رەشی تو!
وەرە با هەست بکەم گەرمی لەشی تۆ!
وەرە ماچم دەیە ماچی خودایی!
کە بێزارم لە ماچی سینەمایی

١٩٧٦/١/١٢

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جوانی بەس نیە

جوان پەرستم، جوان پەرستم — بە دیداری جوانان مەستم
کە دەبینم کیژی تەرپۆش — گشت خەمێ دەکەم فەرامۆش
کە کیژێکی جوان دەبینم — سارێژ دەبنەوە برینم
کە دەبینم لەنجە و لارێ — هەست ناکەم بە چ ئازارێ
کە نازدارێ رادەبرێ — دڵی سارد بۆوەم گڕ دەگرێ
کە چاو لە چاوێ دەبڕم — بە ئاسمانێدا دەفڕم
کە رێك دەکوشم پەنجەی نەرم — لەشی سڕم دەبێ گەرم
بزەی شیرینی سەر لێوێ — هەستی پیرانەم دەبزێوێ
نازی شۆخێکی نازەنین — دەمباتە بەهەشتی بەرین
بیرم لە بەرم دەڕوێن — کەچی کچم هەر خۆش دەوێن
کچ ئاواتی پیرۆزمن — خۆشی دڵی پڕسۆزمن
کچ نووری دیدە و چاومن — بەندی جەرگ و هەناومن
کچ رووناکایی ژینمن — کچ هەتوانی برینمن
بەڵام ژین هەر هەوەس نیە — جوانیش بە تەنێ بەس نیە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چاویلکە

لەو دەمەیڕا دڵم لێی داوە بۆ ژوان
من دێوانەی چاوی جوانم، چاوی جوان
گەرچی خەڵکی وڵاتی چاو جوانانم
چاوی جوانم نەدی تێر بە چاوانم
هەتا لاو بووم چاوی جوانم لێ ون بوو
پەچە و رووبەند و چارشێوم دوژمن بوو
ئێستا پیرم و کەوتوومەتە ئاویلکە
چاوی جوانم لێ ون دەکا چاویلکە

١٩٧٧/١/٢٠

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عیشق و ئازادی

ئەگەرچی شەو درەنگە ساقی بۆم تێکە کەمێکی‌تر
کەوا ئەمشەو سەری هەڵدا لە ناخمدا خەمێکی‌تر
لە بادە ئەم ژەمە تێر کە منی تینووی جگەرسووتاو
بە چی دیارە کە دەبینم شەوێکی‌تر، ژەمێکی‌تر!
ئەوەندە دەردەدار و بێپەرستارم کە پێم وایە:
لە سەرکێکی تەمەن، هەڵناکرێ تازە شەمێکی‌تر
گەلێکم رۆژگاری تاڵ و شیرین رابوارد، ئاخۆ
مەرگ مەودا دەدا دیسان ببینم سەردەمێکی‌تر!
گەیشتمە سەر ترۆپکی ئارەزوو رۆژێ، کەچی روانیم:
لە پێشمدایە زەرد و ماە و سەخت و ئەستەمێکی‌تر
هەتا چارشێو بەسەر تۆوە دەبینم نازەنینی کورد!
بە سەر بیبیلەکەی چاوی منا دەکشێ تەمێکی‌تر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەما «خانی» هەتا چیرۆکی عیشقی ئێمە دارێژێ
دەنا هێشتا لە کوردستان دەژین «زین و مەم»ێکی‌تر
پەپوولەی خۆشەویستی من لە شوێنێ ناگرێ ئارام
دەنیشێ و باڵی دەبزێوێ لەسەر سینە و مەمێکی‌تر
هەزار هێندە پەرێشان و سیاچارە بژیم هێشتا
لە نێو دڵدا هەمە ئاواتی خاڵ و پەرچەمێکی‌تر
هەتاکوو دواپشوو رێبواری رێگای عیشق و ئازادیم
ئەگەر بێجگە لە ناکامیش نەبینم بەرهەمێکی‌تر
کە فرمێسکم لە سەر روخساری کیژی دڵشکاو بینی
گوتم: یا خوا لە سەر سوورگوڵ نەبینم شەونمێکی‌تر
شەوێکی چاوەنوارِت بووم، نەهاتی گیانەکەم! ویستت
منی دڵناسکی شاعیر بگێرم ماتەمێکی‌تر
خدر نیم بۆ تەمەن شێت بم بە کانی ژینێدا نووسێم
ئەوەندەم ژین دەوێ تا دەم دەنێمە نێو دەمێکی‌تر
بە تۆ چارەی چلۆن دەکرێ دەروونی پڕ لە ئاسۆرم
خەساری بۆ دەکەی دوکتۆری زانا، مەرهەمێکی‌تر؟
بەهار و گوڵ، کچ و مانگەشەوو شیعری تەڕ و بادە
لەوەی زیاتر جەنابی شێخ! گەرەکتە عالەمێکی‌تر؟

١٩٧٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سووڕی دەوران

زەمانی زوو هەبوو میرێکی زۆردار
دزێو و دڵڕەق و خوێنڕێژ و لاسار
دڵی خۆش بوو بە ئازاری هەژاران
بە دەس ئەو چوون هەزاران و هەزاران!
قسەی خۆشی دەگەڵ خەڵکی جوێن بوو
هەمیشە تیخی جەللادی بە خوێن بوو
سەری زۆر لاوی جوانچاکی بڕیبوو
زگی زۆر پیاوی دڵپاکی دڕیبوو
رق و قینی لە نێو چاوان دەباری
دزی و سووتـمان و کوشت و بڕ بوو کاری

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بزەی هەرگیز نەبینرابوو لەسەر لێو
دەغەزری وەك یەكانە و بڕڕەكی كێو
دڕندەی هار و ماری بێڕەزا بوو
لە تالآن و بڕۆیە شارەزا بوو
لە ترسانی ولآت پڕ ترس و رەو بوو
رمووزنەی تاریكان و خێوی شەو بوو
گڕووگریان بە ناوی ئەو دەكرد ژیر
لەوی تۆقیبو هەم زارۆك و هەم پیر
مەكۆی جەردە و چەتان بوو دیوەخانی
غولآم و نۆكەری بوون نانی ـ نانی
لەوی بێزار بوو ئینسانی بەناموس
تەشیڕێس بوو لە دەركی ئەو زمانلووس
دەیانكرد خزمەتی وەك دیل و بەندە
هەتیوچە و سەرسەری و سۆدرە و سەهەندە
لە هەق بێزار و دڵبەستەی ریایی
یەكەم تۆچێنی كێڵگەی بێوەفایی
نەیاری چاكە وو یاری خراپە
خەزێنەی كونبڕ و شاری خراپە
پەڕی قامووسی ئەویان كردبوو داگیر
وشەی دار و تەناف و كۆت و زنجیر

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڕاستی ملهوڕێك بوو دوژمنی گەل
لەبەر ئەو نەیدەوێرا کەس بڵێ لەل
خودا رازی بوو لێی، ئەمما خودای شەڕ
لە خەڵکی بەربوو وەك گورگی نێو مەڕ

بەڵام کیژێکی بوو ئەو گەندە پیاوە
کە دەتگوت خوشکی ئاونگ و خوناوە
لەبارێ، نازەنینێ، کوڵمە ئاڵێ
نیگارێ، دڵڕفێنێ، چاوکەژاڵێ
بەژن باریك و باڵابەرز و تەڕپۆش
یەسك سووك و ڕەزا شیرین و ڕووخۆش
هەنی جوانتر لە مانگی ئاسمانی
پەری ڕەشداڵێ بوو ئەبرۆی کەمانی
بسك ڕەشتر لە ڕۆژی ژێرچەپۆکان
پەشێواوێ کە ژیری بۆ پەشۆکان
کەزی خاوتر لە خاوی لا نواڵە
لە شەرمی کوڵمی سوور بۆوە گوڵاڵە
ئەوی تیری ئەوین جەرگی نەکوڵێ
نەبوو ئاگای لە پێکانی مژۆڵێ
بزەی دەرمانی دەردی دەردەداران
وشەی وەك بەختەبارانی بەهاران

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەمای پەریانە دەتگوت لار و لەنجەی
پەڕی گوڵ دەیوەشاندن دەست و پەنجەی
کورەی هەردی دەهێنا گۆی مەمانی
لە لای وی تامی دەسبازی دەزانی
هەموو شێوەی لە بابی خۆی جودا بوو
فریشتەی پاکی و خێری خودا بوو
تەبیعەت ئەو کرەی وا ورد تەنیبوو
خودای جوانی لە خۆشیانی خەنی بوو
دەگەڵ ئەو جوانییە خاوەن شەرم بوو
دڵی زۆر نەرم و خوێنی زۆر گەرم بوو
دەبوو جێی ئەو بەرزتر با لە هەوران
کەچی دەژیا لە ژووری ماڵی گەوران
دەبوو چەتری سەری باڵی هوما با
نە وەك ئاوا لە رووپۆشێ خزابا
دەبوو سواری قەڵاندۆشی هەڵۆ با
لە بەرزایی چیادا سەربەخۆ با
نە وەك لێی داخرابا دەرکی حەوشە
ژیابایە لە نێو ئەو غەور و خەوشە
دەبوو ژوانگەی لە کن راوگەی کەوان با
نە وەك وا چاو لە دەستی دەرکەوان با

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەگەڵ پێروو بکا ڕاز و نیازێ
گەلاوێژی بە هاوڕازی بنازێ
بکا سەیرانی زەرد و ماە و ڕازان
لە خەو ڕابێ بە سیرەی سەقر و بازان
گزینگ بنگێوێ کولمەی ئاگرینی
شنە ببزێوێ بسکی پڕ لە چینی
دەگەڵ گوڵ پێکەنێ فێنکی بەیانی
سەرانسەر پڕ لە خۆشی بێ ژیانی
دەگەڵ بولبول بڵێ حەیران و بەستە
خەڵك شەیدا بکا بەو شۆر و هەستە
دەبایە چێژی ئازادی بچێژێ
نەوەك فرمێسکی نامرادی بڕێژێ
بە ئاونگێ بشوا ڕوخساری پاکی
لە پاکان ون نەبێ دیداری پاکی
دەبوو بوکشن دەس و پەنجەی لە گۆوەند
کوڕی دیواندڕی، بەند هەڵبڕی، ڕەند
دەبوو جووتی ژیانی هەڵبژێرێ
نە وەك بابی بە سەوقاتی بنێرێ
قەفەس زیندانی تاوسی شۆخ و مەستە!
کچی جوان و لەبار و دەرکی بەستە؟!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کچی بێبەش لە نێو بورج و قەڵادا
دورە ئەمما لە دورِ دورجی بەڵادا
دەبا هەر ئەتڵەس و دیبای لەبەر بێ
کچێك رووبەستە وو چارشێو بەسەر بێ
بلا پاژنەی لە زێرِ بێ کەوشی جوانێ
کە دانرابێ لە دەرکی دەرکەوانێ
بە کاری چی دێ خشڵ و زێرِ و زێوەر
کچێکی نەچتە نێو خەڵك و جەماوەر؟!
بەکاری نایە بەرگی جوان و مومتاز
کچێکی چاوی دووروابێ وەکوو باز
لە ژاری تاڵترە خۆراکی چەوری
کچێك وەك رۆژ نەیێتە دەر لە هەوری
سیاچاڵی کچانە کۆشکی میران
هەزار خۆزگە بە کاولاشی فەقیران
بە قانوونی تەبیعەت ناژی بێ جووت
ئەوی ئینسانە، جا دارایە یا رووت
کچی میر و گەدا دڵیان هەیە دڵ
دڵیش ناکا لە دڵداری و ئەوین سڵ
رەبەن تامی ژیانێ چۆن دەزانێ؟
ئەگەر پێشی بگاتە ئاسمانێ

کەسێك جووتی نەبوو خۆشی نەبینی
بەهەشت ناهێنێ ڕۆژێ دێرنشینی
کەسێکی ژینی بێ ژوان ڕابوێرێ
هەموو ژانی جیهانی پێ دەوێرێ
ئەوین مایەی ژیان و بوون و مانە
ئەوین ڕایگرتووە دەوری زەمانە
ئەوین نەبوایە پێی ناوێ بـخۆی سوێند
جیهان چۆڵ بوو پەپووش تێیدا نەدەخوێند
ژیانی بێ ئەوین دەشتی نەبوونە
لە سایەی عیشقە ئەم دنیایە ڕوونە
ژیانی بێئەوین گشتی زیانە
کچیش نەیـخوارد فریوی ئەم ژیانە
وەدووی دڵ کەوت و پچڕی بەند و پێوەند
دڵی خۆی دا بە لاوێکی هونەرمەند
هونەرمەندێکی پاکی بەرزە ئاکار
کە جار ـ جار ڕێی دەکەوتە ماڵی خوونکار
هونەرمەندێ کە هەر نەغمێکی تاری
گڕ و ئاورینگ و پشکۆی لێ دەباری
هونەرمەندێ کە دەنگی پڕخورۆشی
بە بەندێ دەپەڕاند دەرد و نەخۆشی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هونەرمەندێ کە هەستی ئاگرین بوو
دەروونی پڕ لە ئاسۆر و برین بوو
هونەرمەندێ کە سووتاوی ئەوین بوو
هەموو ئەندامی سۆز و تاو و تین بوو
هونەرمەندێ کە زادەی دەرد و خەم بوو
زەدەی دەستی رەشی دێوی ستەم بوو
هونەرمەندێ بە زگ برسی و بە چاو تێر
لە شەڕ بێزار و دۆستی ئاشتی و خێر
هونەرمەندێکی عەسری فیئۆدالّی
دڵی پڕ بوو، بەڵام گیرفانی خالّی
شەوانی بەزم و شایی و شەونشینی
لە درزی پەردە یەکتریان دەبینی
کە تێك دەڵقا نیگای پڕ گفتوگۆیان
دەیاندرکاند بە سانی رازی خۆیان
کوڕیش سەوداسەری کیژی ئەمیر بوو
لە داوی خۆشەویستیدا ئەسیر بوو
ئەوین نابینێ بەینی قەوم و دینان
ئەوین نازانێ فەرقی تویژ و چینان
ئەوین دوو دڵ دەکا مەفتوونی یەکتر
لە کن ئەو وەك یەکن ئیسلام و گاور

ئەوین خاتوو زلێخای نەرم و هێدی
دەکاتە دیلی عەبدی زێرخرێدی
ئەوینە شێخی سەنعانی غەیبزان
دەکاتە گاور و شوانی بەرازان
ئەگەر خاتوون گرفتاری ئەوین بوو
ئەوینی لاوەکە زیاتر بەتین بوو
گڕی گرتبوو دەروونی پڕ لە جۆشی
لە تاوانی نەمابوو هۆشی خۆشی
لە سوێی ئەو شۆخە ئۆقرەی لێ بڕابوو
لە ژیندا ژان و ئێشی پێ بڕابوو
ئەوینی ئەو دووانە دووربەدوور بوو
کە دیواری قەڵای میری سنوور بوو
سنوور و شوورە وو تامان و پەرژین
لە تامەزرۆی ئەوینێ، تاڵ دەکەن ژین
قەڵا سەخت و حەرەمخانە پڕاوپڕ
دەرك گاڵەدرا وو دەرکەوان دڕ
مەگەر باڵدار بەسەر کۆشکا فڕیبا
مەگەر لێمشت دڵی شوورەی دڕیبا
مەگەر رۆژێکی بەزمی بایە خوونکار
کوڕیشیان بردبایە لێ بدا تار

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

له درزی پەردە دیبای بەژنی یاری
له سیحری تێپەڕاندبا سۆزی تاری
زەمان رابرد، پتر بوو هەستی دۆستی
بەڵێ هەستە کە میر نایەن دەرۆستی
له دەوری هەستی کەس ناکێشرێ شوورە
خەیاڵیش شارەزای پشتی سنوورە
هەراسان بوو کچی میری بە جارێ
گوتی: «بەسیەتی با راسپێرمە یارێ
ژنێکی راسپاردە کن هونەرمەند
ئیتر ئەو بێبەشی و سووتانە تا چەند؟!
خەمی دووری نەخۆین، هەرچی دەبێ، بێ!
دەبا بێوو بڕۆین، هەرچی دەبێ، بێ!
وەڕەز بووم لەو ژیان و پنج و مۆرە
بە ئازادی بژیم تاوێکی زۆرە
هەموو زێڕ و جل و نۆشین و خواردن
فیدای تاوێ دەگەڵ ئەو رابواردن
هەتا کەی مەینەتی دووری بچێژین؟
هەتا کەی بووکی ئاواتمان بنێژین؟
هەتا کەنگێ خەیاڵ بگرینە باوەش؟
بلەرزێنێ مچوڕکی بێبەشی لەش

هەتا کەی ئەو نەبینم تێر بە چاوان؟
لەسەر من داخرابێ دەرکی باوان
هەتا کەی داخرێ سینگ و بەرووی من؟
هەتا کەی نەشکێ تاسە و ئارەزووی من؟
دەبا بێ و روو بکەینە دوور ولاتان
نەجاتم دا لە نێو شوورە و قەلاتان
ئەگەر مەردە، بەجەرگە، پاکە، سەرباز
دەبا بێ و من بکا لەو بەندە دەرباز!
نزا و پاڕانەوە و گریان و نالە
چ سوودێکی هەیە، نووشتەی بەتالە
نەبێ باکی لە خوێڕی دیوەخانان
بە پیاوان دێنەدەر گەوهەر لە کانان
بە زۆر بشکێ دەبێ دەرکی قەلایە
دەنا ئەو دەرکە بۆ کێ ئاوەلایە»؟
ئەوی بیست لاو و گەشکەی گرت لە تاوان
گوتی: «ئامادە وو سازم بە چاوان
دلم ناوێ نەبێ قوربانی نازی
سەرم ناوێ نەبێتە بەردەبازی
ئەوا بۆی ئاوەلایە باوەشی من
بەسە بۆ من کە ئەو بێتە بەشی من

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە رێی ئەودا بەخت کەم گەر ژیانم
بە سەربەرزی و بە شانازی دەزانم
لە پێناوی ئەوا گەر بچمە سەر دار
لە ژێر پێمدا دەبینم مەزن و سەردار»
شەوەزەنگێ بە زەبری زێڕ و بەرتیل
کراوە دەرکی زیندان بۆ کچی دیل
کچە گۆڕیەوە کۆشك و تاج و تەختی
دەگەڵ ئازادی و ئازار و سەختی
بەجووت ڕۆیین دەگەڵ یاری وەفادار
بەرەو موڵکی ئەوین و ژینی ساکار
سنووریان هەڵبوارد و چوونە شارێ
لەوێش فەرمانڕەوا بوو نابەکارێ
لەوێش میرێکی زاڵم کاربەدەس بوو
لەوێش بێچاوو ڕوویەك داربەدەس بوو
لەوێش زیندان و بەندیخانە پڕ بوون
گزیر و پاسەوان شوێنگێڕ و دڕ بوون
لەوێش هەر سەربزێوی باسی سەر بوو
لەوێش دنیا بە کەیفی بێهونەر بوو
لەوێش ناپیاوی بازاڕی گەرم بوو
لەوێش باو، باوی پیاوی بێشەرم بوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەوێش پیسکە و درۆزن کاری باش بوو
لەوێش مەردایەتی و پاکی لە پاش بوو
کوڕ و کیژی لەباری پاکی ساکار
لە ڕێی ژینا لەوێ بوونە کرێکار
لە بۆ نانێك و بۆ یەك تۆزە پێخۆر
یەکێکیان بوو بە پاڵە و یەك بە جلشۆر
ئەگەرچی زۆر گران بوو ئەو ژیانە
بەڵام کەیفی هەبوو بەزمی شەوانە
بە ڕۆژ ئاوارە بۆ پێخۆر و نانی
بە شەو دەستەملان بوون تا بەیانی
لەشی ناسك کە ئازاری دەبینی
زمان دەیگوت ژیان چەند نازەنینی!
لە دنیادا نەبینرا نۆشی بێ‌نێش
کەسێك خۆشی دەوێ حازر بێ بۆ ئێش
ئەمیریان کرد کە لەو کارە خەبەردار
بە خۆیدا دا وەکوو ورچی بریندار
بە رقدا چوو بە ناهەق خوێنی ڕشتن
گزیر و دەرکەوانی گرت و کوشتن
هەمیشە دەیگوت: «ئەی لەو ئابڕووچوونە
شتی وا نەیبووە وێنە و نموونە

کچی من بێ بە جووتی بۆرە پیاوێ
دەکوژرێ، خۆی لە ماڵی کابە باوێ!
دەبێ من چۆن بژیم و چۆن بمێنم!
لە نێو هاوشانی خۆمدا سەر هەڵێنم؟
کچی من هەڵگرن، وەڵڵاهی جوانە!
کچی من بۆ کچی گاوان و شوانە؟!
لە نێو مسکێنی خۆم دەبمە پلیتە
نەکووژم ئەو هەتیوە و ئەم سەڵیتە
نەیانهێڵم دەبێ لەو سەرزەمینە
لە شانم دادرم ئەو پینە شینە
وەکار خەم دەستەڵات و هێزی زۆرم
بە خوێنێ ئەو پەڵە و نەنگە وەشۆرم»
بە ڕێی کردن گەلێ شەیتان و شۆفار
هەتا بیکەن لە حاڵی وان خەبەردار
تولەی شوێنگێڕی بەردانە ملۆمۆ
وەکار کەوتن لە راوێچکە و لە بابۆ
چ ناپیاون ئەوانەی سوودپەرستن
دژی خاوەن دڵی شەیدا دەوەستن
چ سپڵەن ئەو سەگانەی گورگەمێشن
کەلاک بۆ گورگی برسی رادەکێشن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەڕان شۆفارەکان قوژبن بە قوژبن
وڵاتیان دا سەراسەر سەنگ و سووژن
گەڕان شار و گەڕان دێهات و هۆبە
هەموویان پشکنی نۆبە بە نۆبە
گەڕان کێو و چیا و ئەشکەوت و زەندۆڵ
گەڕان کادێن و کەندوو، ئاخوڕ و هۆڵ
سەر و شوێنیان نەبوو پەیدا لە هیچ کوێ
کەسێ نەیدیبوو دوو شەیدا لە هیچ کوێ
بە میریان ڕاگەیاند وەك ڕۆژە ڕەوشەن:
کە «لێرە نین، پەڕاندوویانە کەوشەن»
گوتی: «پێتان دەدەم ئەمجارە فەرمان
بچن بۆ وڵاتی دوور و دەوروبەرمان
بڕۆن و ڕامەوەستن، هیچ مەترسن
هەواڵی ئەو دووانەم بۆ بپرسن
لە هەر کوێیە هەبن بیاندۆزنەوە بۆم
وەکوو تاژی بەکار بیانقۆزنەوە بۆم
دەدەم پارە و خەڵاتی باش بە ئێوە
کە بۆم دەردەس کەن ئەو دوو سەربزێوە
لە بان هەوران بژین یا تەختی بەحران
لە داویان خەن بە فێڵ و فەند و مەکران

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گوتوویانــه کــه خزمــەتکاری چــاکی
دەبــێ وەك داڵ بکــەی بــۆنی کــەلاکی
لە ئێوە کار و تێکۆشان، لــە مــن مــاڵ
دەتانهــارِم بــە ســەریانا نــەبن زاڵ»
قەلاّی میران بە دەس ناکەس دەنەخشێ
کە «دار هۆرەی لە خۆی بێ زوو دەقەڵشێ»
ئەگــەر زێــرِ و دراو دەوری نــەبووبا
بلــووری ژیــن دەبــوو غــەوری نــەبووبا
ئەگــەر پــارە نــەبووبا بــیر و بــرِوا؟
دەبــوو زاڵــم لــە کــوێ وا دەســتی بــرِوا؟
ئەگــەر خــوێرِی نــەکا میللــەتفرۆشــی
لــە خــۆی نابینــێ زاڵــم خێــر و خۆشــی
ئەگــەر ئەســپی غــەرەز نــاوێ قەڵــەمباز
بگاتــە جێــی وەزیــرێ رەنگــە ســەرباز
کــە فیــل و روخ نەکەونــە کلکەســووتە
مەلیك ماتــە بــە دەســتی پیــادە رووتــە
بە من ئەو هێرش و زەبر و زوڵــم و زۆرە
بەشــی زۆری گونــاهی مفتــەخۆرە
بلاّوبــوون خێڵــی شــۆفارانی بێعــار
لــە دوای دوو ئاشــقی لاوی فیــداکار

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گــەڕان شــار و وڵاتــی دوور و نێزیــك
دووان بە زمانی فورس و تـورك و تاجیـك
یەکێك بوو مارگر و یەك بوو بە دەروێـش
یەکێك بوو حافز و یەك بوو بە دەسکـێش
یەکێك بوو لۆتی و یەك بوو بـە چـاوەش
یەکێك بوو سواڵکەر و یەك بوو بـە جاکـەش
خــەیابان و شــەقام و رێگــەیان گــرت
هەموو جێیان تەنی، گشت جێگـەیان گرت

کـچ و کــوڕ بێخەبــەر لــەو تــۆڕە داوە
خــەریکی کــاری خۆیــان بــوون لــە لاوە
ئەگەرچی رووت و پێخواس بوون و برسـی
بەڵام کـەم ـ کـەم نەیانــمابوو مـەترسـی
بــە سەربەســتی ژیــانی ســەر حەسـیری
بە قوربانی بـێ تـەخت و بـەختی مـیری
چ خۆشــــە ســــەربلندی و بێنیــــازی
بــە ئــازادی بــــخۆن نــان و پیــازی!
دەڵـێن یـارێ گـوتی جـارێ بـە یـاری:[1]
«گەڕیدەی، شارەزای زۆر گوند و شـاری

---

١. ئەم گوتەیە لەم دوو شیعرەی مەولەوی بەلخیەوە وەرگیراوە:

گفت معشوقی به عـاشق کای فتی — تو بــه غربت دیـدەای بس شهرها
پس کدامین شهر زانها بهتر اســت؟ — گفت: آن شهری که در وی دلبر است

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە هەمووان خۆشتر و جوانتر چ جێیە؟»
گوتی: «ئەو جێیە خۆشە یاری لێیە»
کە دڵ خۆش بوو دڵۆ با دەر بکا دەست
شەکەت بێ با لەش و ئاسوودە بێ هەست
دەسێك بکرێ بە شەو لە ملی نیگارێ
بە رۆژ ماندوو ببێ با هەر لە کارێ
دەس و پەنجێك کە بوکشێ جووتە مەمکێ
جەمام نابێ بە کارێ تاکوو نەشکێ
کە لێو بمژێ شەوانە لێوی دڵدار
بە رەنج کێشانی رۆژێ ناگرێ بار
کە شەو تێر ماچ و مووچ و گازە کولمە
چ بوو سووتاو و تاوانگازە کولمە
کەسێکی چێژی ئازادی بچێژێ
لەوەی باکی نیە ئارەق برێژێ
بەبێ رایەخ شەوێ ئاسوودە دەنوێ
کرێکارێ کە یار پشتی بهەنوێ
بەبێ پێخەف شەوێ گەرم و گوڕە لەش
کە یاری نازەنین بگرێ لە باوەش
کە شەو دایمالێ پەنجەی یاری جوانی
بە ڕۆژ با هەر جدەو بێ پیل و شانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

که سۆزی عیشقی وان هەردەم پتر بوو
هەموو تاوێکی عومرێکی خدر بوو
لە نێو شۆفارەکاندا خواجەیەك بوو
عەجەب زیانی خورۆ و پیرەسەیەك بوو
ئەمیر بۆ پاسی نێو ماڵی کڕیبوو
نموونەی پیاوخراپی و دەمشڕی بوو
کە خۆی بێبەش لە خۆشی ژین کرابوو
هەموو دەرکی هومێدی داخرابوو
کە شەوقی عیشق و دڵداری نەدیبوو
کە گەرمی باوەشی یاری نەدیبوو
کە زیبك و غیرەتی مێربی نەدیبوو
کە خۆشی پیاوەتی و نێری نەدیبوو
دەروونی پڕ گریمانە و حەسەد بوو
هەتا حەز کەی بەخیل و شووم و بەد بوو
کە کوشتی پیاوەتی ئەو دەستی تاوان
هەقی خۆی بوو رقی زۆر بێ لە پیاوان
کە وەك یەك بوون ژن و گاشە لە کن ئەو
نەبوو باکی بدا ئازاری ژن ئەو
چلۆن بڕوا ئەکەن ئینسانی بێبەش
نەبێ بێڕەحم و بێئینساف و دڵڕەش

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

که ئینسانێك وەکوو حەیوان خەسیبێ
نیە سەیر گەر نموونەی ناکەسی بێ
بە ئەمری میر ئەویش خۆی کردە سوالکەر
گەڕا شار و ولآتان ئەم سەر ئەو سەر
هەتا ڕۆژێکی خواجەی دلڕەقی پیر
لە ماڵێك دوور بە دوور ناسی کچی میر
تەماشای کرد جل و بەرگی دڕاوە
سەر و پۆتراکی ئالۆز و بلآوە
بەرۆکی ئاوەلآیە، سینگی رووتە
سەری ئەو کولمە ناسکەی تاوەسووتە
هەڵیماڵیوە تا ئانیشکی بۆ کوڵ
دەرێژێ ئارەقە زەنگوڵ بە زەنگوڵ
کەچی شادی لە نێو چاوان دەبارێ
کچی میرە و شەرم ناکا لە کارێ!
سەری سووڕ مابوو ئەو کابرا نەزانە
«چلۆن گۆڕاوە ئەم دەور و زەمانە
تەماشای ئەم ژیان و رێ و شوێنە
رەسەنزادە و کوڵ و ئەسپۆن و سوێنە؟!
بەدووی کارا گەڕان کووچە بە کووچە!
لەبۆ خاتوونی وا تاوان و سووچە

به شیر و شەکری پەروەردە کراوە
لە کۆشك و سەرسەرایاندا ژیاوە
هەمیشە خاوەنی کۆیلە و کەنیز بوو
جل و بەرگی هەتا حەز کەی تەمیز بوو
ئەوی دەستووری دابا جێبەجێ بوو
لە خۆی زیاتر لە ژووری کۆشکێ کێ بوو
دەیانکرد باوەشێنی ئەم بەر ئەو بەر
لە بن سێبەر کچی ئەشمیلی ئەسمەر
کەچی ئێستا لەبەر سوورە هەتاوێ
پەرۆشۆری دەکا بۆ نان و ئاوێ
مەگەر باوکی پەکی کەوتووە لە تالان
کە ئەو ئێستا دەکا جلشۆری مالان
دەبێ خواردبێتی مێشکی گوێدرێژێ
دەنا بۆ نانی چۆن ئارەق دەرێژێ؟!
ئەوی بۆ ئەو کرا، بۆ کێ کراوە؟
بە خوای وا دیارە نووشتەی لێ کراوە»
ئەوەندە تەسکە بیری گەندە پیاوان
دەکەن فەرقی کچی میران و گاوان
دەلێن: «کەنگر و قوماش نابن بە وێلداش[1]
قسەی کەونەپیاوانە و قسەی باش»

١- لە فۆلکلۆر وەرگیراوە.

دەسەلمێنن بە پیاوی گەوج و سادە
کە «سوار هەر سوارە، پیادەش هەر پیادە»[١]
کچی میران دەبێ لیران وەخۆ خەن
کچی گاوان دەبێ پووشکان وەکۆ کەن
کچی میری دەبێ خۆشی ببینێ
کچی شوانی بچێتە نان چنینێ
کچی میری دەبینی باش و ئەفسووس
کچی میر نەیدەبینی پیرە جاسووس
دەمەو ئێوارە رزگار بوو لە کاری
گەڕاوە جا بەرەو ئامێزی یاری
بەڵام جاسووسی پەستی شوومی ناپیاو
بە دوای ئەودا دەچوو هەنگاو بە هەنگاو
تەماشای کرد کە لاوێکی قوڕاوی
لە رێگایەی بڕیوە سیلە چاوی
کە یاری دەرکەوت بێ ترس و پارێز
بەرەو پیری فڕی گرتی لە ئامێز
لە هیچ کوێ داینەنا تا بردیە ژوور
ئیتر رووی کردە ئەم ژوورە خودای نوور
هەڵی نا جێی ئەوان و وەك کرێوە

١- لە فۆلکلۆر وەرگیراوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە لاقانی وەرێنا هەر لەوێوە
ترەختان و رکێفکوت کەوتە رێیە
لە خەڵکی وایە «کابرا ئاوری پێیە»[1]
لە سوێی ماڵ و دراوێ باڵی گرتبوو
خەیاڵی موڵك و ماش و ماڵی گرتبوو
هەمیشە وایە کاری پیاوی نامەرد
کە سوودی خۆی دەکا تەنیا بەراوەرد
لە خۆی رازی بکا ئەو میری خوێنخۆر
دەروونی ئاشقان با بێنێ ئاسۆر
خەڵك تووشی بەڵایە بێ جەهەننەم
کە ئەو گیری کەوێ دینار و درهەم
هەتیوبار سووك نەبێ با باری قورسی
نەیێتە خوار جەنابی ئەو لە کورسی
بە کوچکێوە بدا جەرگی ژنی پیر
هەتا چەنگی لە جێگایەك ببێ گیر
بەوی چی، چی بەسەر دێ پیاوی بێکەس
کە ئەو پارەی دەوێ و پارەی دەوێ و بەس
بەوی چی ماڵی خەڵکی بێخودان بێ
کە ماڵە جوانەکەی ئەو ئاوەدان بێ

١- لە فۆلکلۆر وەرگیراوە، کینایەیە لە بەپەلە رۆیشتن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

به کوشتن دا خەڵك ئۆردوو به ئۆردوو
پەکی پێ ناکەوێ ویجدانی مردوو
به تاڵووکه گەیشته دەرکی میری
به گورجی خۆی گەیانده کن گزیری
گوتی: «زەحمەت نەبێ پێی راگەیێنی
هەمه عەرزێك و عەرزێکی نهێنی
گرنگه عەرزەکەم، رازێکه رەنگ بێ
هەتا زووتر خەبەردار بێ درەنگ بێ»
ئەوەندەی پێ نەچوو بردیانه کن میر
گوتی: «ئەی میری خاوەن را وو تەگبیر
له زیادی بێ هەمیشه بەخت و هاتت
پتر بێ و هەر پتر بێ دەستەڵاتت
بەجێم هێناوه ئەرکی بەندەگی خۆم
تەماڵم دیتەوه، من نۆکەری تۆم[1]
له سایەی تۆوه خاین بیندراوه
چیه فەرمانی گەورەم، وەختی راوه»
ئیتر نامەرده پاشەوپاش کشاوه
له خۆشیان رەنگ و رووی میری گەشاوه

١- جاران کەروێشك له لاندا دۆزینەوه هونەر بوو. نۆکەرێك له راودا کەروێشکی دۆزیبایەوه دەیگوت: نۆکەری ئاغای خۆم پێ دەڵێن، هۆی... تەماڵه. له هێندێ ناوچه پێیان دەگوت .دیاردی..

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەرای کرد: «کێ لەوێیە[1] بێتە ژووری»
بە جارێ داوەرین چەند زرتەسووری
گوتی: «ئێوە کە خزمەتکاری خاسن
هەموو ئەو نۆکەرە باشەم بناسن
بکەن ئێستا سەراپا زێڕوەشانی
خەڵاتی گەورەیی دادەن بە شانی»

وەکۆی کردن لە پاشان گەورە ـ گەورە
هەموو دەستەونەزەر وەستان بە دەورە
چ گەورەـگەورە؟ بەندە و گوێ لە مست بوون
بەرەو رووی ئەو تەواو بێدەنگ و هەست بوون
قسە پان و رەزاگران و دەغەڵکار
درۆزن، دووزمان، پەتیارە، بێعار
بە گژ خەڵکا دەچوون وەك نەڕە دێوی
کە ئەو دیار با دەبوونە دێڵەڕێوی
کە ئەو دەیگوت: «ئەرێ چ بکەین بەیانی؟»
دەیانگوت: «گەورەمان بۆ خۆت دەزانی»
گوتی: «ئەی گەورە گەورەی بارەگای من
بڵێن ئێستا چیە تەگبیر و رای من؟

١. میرەکان کە بانگی خزمەتکارەکانیان دەکرد، ناویان نەدەبردن، هەر دەیانگوت، کێ لەوێیە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەڵێن ئەو دوو کەسەی لێرە هەڵاتوون
لە پاتەختی وڵاتێ نیشتەجێ بوون
کە دۆستی خۆمە میری ئەو وڵاتە
ئەمیرێکی بە زیبك و دەستەڵاتە
دەڵێم چەند کەس لە ئێوە هەڵبژێرم
بچن، سەوقات و دیاری بۆ بنێرم
بە نامە لێی بخوازم رانەوەستێ
دەس و پێی ئەو دووانەم بۆ ببەستێ
بەرێیان کاتەوە بۆ دەرکی ئێمە
من ئامادەم ئەویش گەر کاری پێمە»
گوتیان: «سەددەق! قسەی میری تەواوە»
گوتی: «ئیتر قسەم پێتان نەماوە»
شەوێکی رەش وەکوو بەختی ئەسیران
وەکوو دوارۆژی زۆردار و ئەمیران
نە مانگ دیار بوو نە ئەستێرەی گەش و جوان
ترووسکەی لێ براببوو ئاگری شوان
دەروونی پیاو خراپانە شەوەزەنگ
کە داخنرێ بە بوغز و کینەوو ژەنگ
بە رواڵەت کش، بەڵام پڕ کارەساتە
هەزاران رازی تێدا، گەرچی ماتە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

له کۆشك و گرتووخانەی دەرکە بەستە
یەکێك مەستە، هەزاران زار و خەستە
له لایێ لاو دراونە بەر شکەنجە
له لای دیکە سەمایە و لار و لەنجە
له کونجێ بێوەژن دەگری و دەناڵێ
له کۆشکێ بادەگێڕە چاو کەژاڵێ
له سووچێ باب له سوێی ڕۆڵەی دەسووتێ
له قەسرێکی دەرەقسێ نیوەڕووتێ
کچی بێبەش له ژووری ئەشکی دەسڕێ
کوڕی ئاغاش بە پارە جوانێ دەکڕێ
هەتیوی برسی چڵمی هەڵدەلووشێ
کوڕی شێخ ئارەقی نابڕێ له شووشێ
له لایێ چارەڕەش کەوتووە له کۆڵان
له لایێ پارە بەش دەکرێ بە کۆڵان
له لایێ جامی بادە پڕ کراوە
لە لایێ داری ئیعدام هەڵخراوە
بەڵێ راستە قەڵای میرانە شەوگار
بەڵام تێیدا ونە تاوانی بەدکار
کچ و کوڕ نووستبوون بێخام لە کەپرێ
نەیانزانی کە دارۆغە دەیانگرێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لـە کـویێ دڵـداری پـاکی چـاکی سـاکار
دەزانــێ فـێـڵ و مــەکری پیـاوی زۆردار
لـە چـین بـێ یـا لـە ماچـین بـێ دیـارە
کـــە ئاغــا دوژمـــنی چـــینی هـــەژارە
لـە لای خۆیـان هەیانـە غـیرەت و رەگ
لە هەر شوێنێ هەبن توخـمی دەرەبـەگ
لــە چــین کیــژی ئــەمیرێ هــەڵبگیرێ
لـە ماچـین کەسـری شـانە بـۆ ئـەمیرێ
لـە مـیران هـەر کەسـێکی دڵنیـا بـێ
لـە ژینـا تووشـی خێـر و خۆشـی نابـێ
نـــەیانزانی ئـــەوەی ئێـــرەش ئـــەمیرە
خـــەریکی راو و رووت و رەش بگـــیرە
هـــەتا لێیـــان وەژوور کـــەوتن یەســـاوڵ
لە خەودا سواری سینگیان بوون نەخافڵ
نەیانهێـشت راپـەڕن، ببـزوون، هەڵـستن
دەس و پێیـــان بـــە چۆڵەپێـــچە بەســـتن
کـــە دوایـــی هـــات لـــەوێ خانـــەبگیری
بـــەڕێیان کردنـــەوە بـــۆ دەرکـــی مـــیری
بەیان ئەنگووت و سۆفـی تاکـە ـ تاکـە
گوتیـان هەسـتین بـچینە نوێـژێ چـاکە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بڵیند بوو بانگدەری کوێری خەواڵوو
گوتی: «بانگی بەیانی درەنگە یا زوو
دەبێ زوو بم هەتاکوو نەبڕێ نانم
بەبێ دەسنوێژ بدەم بانگی بەیانم»
لە دارکێشی وەژان کابانی نوێژکەر
گوتی: «کابرا دە هەستە جل بکە بەر
کە بارت زوو نەکەی بۆت نافرۆشێ
وەدەستت ناکەوێ پارە و قورۆشێ
کەمی ماوە لەبۆ جێژنی بەراتێ
کراسی نوێ نیە بۆ شانی فاتێ»
ژنی پاڵە گوتی: «هەستە بەسە خەو
خرابی بۆ نەنووستی، فیلە، ئەمشەو
پەلەت بێ زوو بکە کارێ و بزانە
مەلا فەرمووی کونی رۆژی بەیانە
بە رەت بردن گەیشتە ژووری ئاغا
تخیڵ بوو جا لە نێو بەندی وەتاغا
گوتی: «خانم بشێلە پێ وو دەستم
درەنگ هاتوومەوە، وا دیارە مەستم
جەنابی شێخ بە خێزانی دەفەرموو:
«هەتیوێکی بنێرە خانەقا زوو

بڵێ شێخ نوێژی کرد و نووستەوە بۆی
خەلیفە نوێژی بۆ خەڵکی بکا خۆی»
خەلیفە پێکەنی و زانی چ باسە
گوتی: «باوکم بە قوربانی بێ، خاسە»
وڵات روون بوو، کتێبی دەستی دانا
خەریك بوو تازە بنوێ لاوی زانا
کە دایکی کردیە هاوار و [بە] فریاد
بە خۆیدا دا گوتی: ئەی داد و بێداد!
چ بوو تاوانی ئەم جووتە فەقیرە
کە وایان لێ بکا ئەم گورگە پیرە
ئەوە کار بوو کە کردی ئەم یەکانە
پەژارەی خستە شاری بەم بەیانە
بە قوربانت دەبم بینایی چاوان
قوبووڵی بۆ دەکەی تۆ سووچ و تاوان؟
خودایا بەس بدە دەستی ئەمیری
خەراپە، بەدفەڕە، بۆ خۆت خەبیری
هەتا کەنگێ دەدەی تۆ بەخت و هاتی؟
دەزانی چەند دڕە؟ نەحلەت لە زاتی!»
گوتی: «دایە! چیە ئەم بۆڵە ـ بۆڵە؟»
گوتی: «هەستە، سەلام لێ رابوو، ڕۆڵە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەمیر ئەمڕۆ لە داری دان بە جووتە
کچۆڵەی خۆی و ئەو خۆشخوانە رووتە
لە شاری کەوتووە هاوار و گریان
دڵی گەورە و پچووکان بۆتە بریان»
ئەوەی گوت کەوتەوە ئاە و نزوولە:
«خودایا چەند بەدە ئەم میرە خوولە!
دڵی کوو هات بکووژێ ئەم گوڵانە
لە یەکتر کا بە ناهەق ئەم دڵانە
خودای گەورە! بە دەس خۆتە هەموو کار
لە سەرمان لابەرە بێدادی خوونکار
لەسەر دڵداری نۆلاوان دەکووژێ
کوڕ و کیژان لە پێش چاوان دەکووژێ!»
گوتی: «پاڕانەوە بێکەڵکە، دایە!
نزوولە قەت دەرۆستی زوڵمی نایە
نەزانە تاکوو خەڵکی ئەم وڵاتە
بە دەس میرانەوە ئەم دەستەڵاتە
دەئاژۆن، رادەدەن تا بلوێ بۆیان
هەموو کارێ دەکەن بۆ سوودی خۆیان
بپارێزن هەتا ئەم موڵك و ماڵە
وە بەر پێیان دەدەن مسکێن و پاڵە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەوان پێیـان بـڕێ دەسـكەوت و قـازانج
بە قورِ گـیرێ دەبـا سـەد ماڵـە كرمـانج
ژن و پیـاو و كـورِ و كیـژان دەكـووژن
قـسەتوند و قەڵـەمتیـژان دەكـووژن
هـەتا خـەڵكی لـە یـەكتر وا نـەبانن
ئەوان سواریان دەبـن، سـواریش دەزانـن
هـەتا مـیرزا حیكایـەتخـوانی مـیرە
مەپرسـە دایـە لـەم كوشـت و بگـیرە
هـەتا كیـژی هـەژاران مەشـكەژێنە
لـە مـاڵی وان هەیـە ئـەم بێنـە ـ بێنـە
هـەتاكوو هێـزی ئـەم خەڵكـە نـەجووڵێ
هـەزار پاڕانـەوەت دایـە بـە پـووڵێ!
كە ژن زانی ئـەویش ئینسانە وەك مێـر
مـەڕی مـیری ئـیتر نایێتـە سـەر بێـر
كـە وریـا بوونـەوە پاڵـە و كرێكـار
دەشێوێ ماڵی میر و مـەزن و خوونكـار
كـە مـیرزا بـوو بـە رۆشـنبیری تـازە
حـوكم ناكـا لـە سـەرمان مـیری تـازە
هەزار رەحـمەت لە گۆڕی بێ كچی مـیر
قسێكی كـرد كـە پەنـدە بـۆ كـوڕی ژیـر

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بە زۆر بشکێ دەبێ دەرکی قەڵایە
دەنا ئەو دەرکە بۆ کێ ئاوەڵایە؟!
خەبات رزگار دەکا کۆیلە و ئەسیران
لە ناخێ رادەکا مەزن و ئەمیران
بە ئەفسانەی دەزانن سووڕی دەوران
غوڵام و ورکەخۆری دەرکی گەوران
بەڵام دەوران دەبێ رۆژێ بدا سووڕ
لەبەر گەوران ئەبێ پشتی خەڵك كووڕ
کە گۆپاڵی خەڵك دەرهات لە خیزی
ئیتر نامێنێ میری گەورە فیزی»

١٩٧٨/٢/١

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەرابی خەست

جێــژنی نــەورۆزە، شەرابــم خەســتتــرە
تــا نــەڵێن بولبـول لـە شـاعیر مەسـتتـرە
جــوانی گــوت شــۆخی لــەباری بــادەگێڕ:
«ئەو کەسەی سەرمەستترە، سەربەستترە»
«مــَــی آنــچنان را آنــچنانتــر مــیکنـد»
شـاعیری دەروەسـت بـە مـەی دەروەسـتتـرە
چــیمەنی شــێلا بــە شــایی کیــژی کــورد
وەی دڵــم لــەو چــیمەنە پــێ پەسـتتـرە
مــن بڕســتم لــێ بــڕا یــا کیــژی شــار
زۆر لــە کیــژی دەشــتەکی بەیدەسـتتـرە

١٩٧٨

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕێژنە

تـۆ بـەڵێنم پـێ بـدە تـا مـن بـەرەو ژوان ببمـەوە
بـمدەیە ماچێکی تەڕ لەم لێـوە بـا جـوان ببمـەوە
دەستی لەرزۆکم هەتا تێیدایە هێـزی بـەی گوشـین
لـێمگـەڕێ تـاوێ لـە بـاخی سـینە میـوان ببمـەوە
شـەنگەبێری! بسڕەوە فرمێـسکی بێشـوانی ئـیتر
ڕەنگە هێشتا لەو چیا و زۆزانە بـۆ شـوان ببمـەوە
مـن گـوڵی سـەر گـۆڕی ئـاواتی لەمێژینـەم بـەڵام
ڕێـژنێکم لـێ بـدا پـێم وایـە بـۆ ڕوان ببمـەوە
شێخی سەنعان بۆ کچی گاور لە ئیـسلام وەرگـەڕا
مـن خـەریکم بـۆ کـچە شـێخێ پـەژیوان ببمـەوە

١٩٧٨/٧/١٩

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بارگەی
یاران

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەهاری زەرد

بۆ لەیلا قاسم

هەمیشە دەرد دەبینم، دەرد دەبینم
درۆی دوژمن، دەهۆی نامەرد دەبینم
مەگەر زەردایی ناکەن چاوەکانم
کە رەنگی نەوبەهاری زەرد دەبینم
بە سۆزەی با کە سکڵی دڵ گەشاوە
دەروون پڕسۆز و فرمێسکم خوناوە
لەدووی لەیلا بە واوەیلا وو شیوەن
دەڕۆم و پۆلی شینگێڕم بە دواوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بــزەی هــاتیّ گــوتی: ڕووناکــە ئاســۆم
وەرە جــەللاد پــەتت باوێــژە ئەســتۆم
ئــەوە پــەت نیــە مێــدالّی ئیفتیخــارە
کــە بوومــە قارەمــانی میللــەتی خــۆم
ئــەوەی بیــست شــاعیر و گریــا بــە زاری
ئەگەرچــی بەســترابوو لێــو و زاری
گــوتی: لــەیلا هەمیــشە پایــەداری
لــە ژێــر خاکــا لــە پــێش چــاوان دیــاری
کە تۆ تــۆرای لــە چــاوان وەك خــەوی مــن
لــە بــسکت ڕەشــترە مانگەشــەوی مــن
بڕۆ مــەجنوون! بە لەیلاکەی خۆت مــەنازە
کــە ناوبــانگی پــتر ڕۆیــی ئــەوی مــن

گۆڤاری سروە، ژمارە ١، بەهاری ١٣٦٤-١٩٨٥

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زینده بەچاڵ

پـڕ نـەبێ جـامی بـەتاڵم تـا کـەی؟
نەشـەکێ بـاڵی خـەیاڵم تـا کـەی؟
هاوسـەر و دەسـتەملانی ژانـم
گیانەکـەم! نایـەوە بـاڵم تـا کـەی؟
شـەو لـە تـاریکی و بـێدەنگیـدا
ڕۆژەکـەم! بـۆ تـۆ بنـاڵم تـا کـەی؟
هـەر لـە یـادی سـەری بسکتدا بـم
گیانـە! ئاشـوفتە بـێ حـاڵم تـا کـەی؟
هـەر منـەتباری شـەراب و مـەی بـم
حەسـرەتی چـاوی کـەژاڵم تـا کـەی؟
هەر لە ماچی دەمەکەت بێبەش بـم؟
لێـوی وشـك و دەمـی تـاڵم تـا کـەی؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەوەسی گەستنی کوڵمەم تا چەند؟
ئارەزووی مشتنی خاڵم تا کەی؟
شینە میوانی شەوانی دووریم
شادی! روو ناکەیە ماڵم تا کەی؟
من لە دوورەنگی بە دڵ بێزارم
رەنگی زەرد، دیدەیی ئاڵم تا کەی؟
من وەکوو هەنگێ هەڵاڵەم مشتوون
ژینی نێو گەند و هەڵاڵم تا کەی؟
من بە شێلانی چەمەن راهاتم
هاتوچۆی نێو درِ و داڵم تا کەی؟
بۆ سەرینچاوە وو کانیاوی روون
هەڵوەری ئەشکی زوڵاڵم تا کەی؟
من هەڵۆ بووم و چیا هێلانەم
ژێرچەپۆکی قەل و داڵم تا کەی؟
قەفەزی دوژمنی بەدخووی دڵڕەق
هەڵوەرێنێ پەڕ و باڵم تا کەی؟
سەرەنێزەی ستەم و زۆرداری
بنجنێ سینگی مەتاڵم تا کەی؟
گورگی بێدادی لە گیانم بەر بوو
ئێشی جێ گاز و قەپاڵم تا کەی؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مـــن پەلـــەقاژە وو هـــاواریٚ نەکـــەم
ئـــەو بلّـــیٚ زالّـــم و زالّـــم تـــا کـــەی؟
کوتکی بیٚدادی هەر بکوتیٚ کاسە سەرم
کـار نـەکا دەسـت و زوخـالّم تـا کـەی؟
ئـــەو کـــە زاری رقـــی دەرکیٚـــشاوە
مـــن زمـــانبەســـتە وو لالّـــم تـــا کـــەی؟
پۆشـــتە وو تیٚـــر و پـــڕ و خـــۆشلـــەوەڕە
برســـی و رووت و رەجـــالّم تـــا کـــەی؟
تـــەم و مـــژ، بەنـــدەن و دەشـــتی گرتـــم
هەلّنـــەکا ســـروە شـــەمالّم تـــا کـــەی؟
بـــەس نـــەبیٚ دەسبەســـەری و دەربـــەدەری
نەچـــمەوە نیٚـــو کـــوڕ و کـــالّم تـــا کـــەی؟
باخـــەوانانی جیهـــان پـــیٚم نـــالیٚن
بـــۆ وەری میـــوەیی کـــالّم تـــا کـــەی؟
مـــانگ و میٚریـــخی دەپیٚـــویٚ ئینـــسان
مـــنی کـــورد زینـــدە بەچـــالّم تـــا کـــەی؟
چـــاوەڕیٚی تیـــشکی هـــەتاوی هیـــوام
نـــەڕەویٚ هـــەور و گـــەوالّم تـــا کـــەی؟

١٩٧٦/١١/١٥

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەهار هەر دێ

لە گیاندانا دەگورێنم بژی هەر کورد و کوردستان
بە گوللەی دوژمنانی گەل دڵیشم بێتە راوەستان
پشووی دوایيم دەخوێنم بۆ گوڵ و گوڵزاری ئەم خاکە
لە سایەی ئەم گوڵ و گوڵزارەیە بوومە هەزاردەستان
دەزانن زامی دیلی چەند بە ئێش و چەند بە ئازارە؟
دەبێ رابێین هەتا ئێمەش دەگەینە رێزی سەربەستان
خەتای خۆمانە تا ئێستا کە هەروا کۆیلە وو دیلین
ئەوانەی شاد و ئازادن کەمێ زووتر لە خەو هەستان
نەتاندیوە کە رووباری خوڕێن بەردی دەقەڵشێنێ
وەهاشە هەر کە زۆرداری دەسووتێنێ گڕی هەستان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لــە مەیــدانی شەڕانــخێوی خــەباتی قــەڕنی بیــستەمدا
سەرم سووڕما کە ئەسپی سووکەسواری کوردی بـۆ وەستان؟!
وەڵامــــی دامــــەوە پیرێکــــی ئــــازادەی جەهاندیـــدە:
خەتای سواران نەبوو پـێش سوارەکانـمان قـورس و ناوەستان
هومێـدێ بەرمــەدەن رێگــەی خــەبات بگـرن برۆنــە پــێش
تەماشـای خـەڵکی تێکۆشـەر بـە دیکتـاتۆڕی چۆن وەستان!
هــەتا کــەنگێ سیاچـاڵی بەســامی دوژمــنی زاڵــم
پراوپڕ بێ لە رۆڵەی گەل، جـمەی بـێ وا لـە دەس بەستان؟
هەتاکــەی ئەشــکی خــوێنینی کــچە کــوردی بـرا کــوژراو
لـەجێی بـادە و لـە بـەزمی دوژمنـان بدرێتـە دەس مەستان
مەترســـن رۆڵـــەکانی قارەمـــانی گـــەل لـــە گیانبـــازی
لـە کـۆڕی ئـەم خەباتـە بـێوچـانە تاقـە یـەك کەسـتان
ســــەهۆڵبەندانی بێــــدادی ئەگەرچــــی تــــووش و دژوارە
بەڵام لێم سـوورە وەك رۆژێ بـەهار هـەر دێ لـەدووی زستان
بــە خــەڵکی عالــەمی سەلــماندووە تاریــخی ئــازادی
دەبــێ زاڵــم لەبــەر تێکۆشــەران بەرداتــەوە دەســـتان

١٩٧٧/١١/٩

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕەوەز ورد نابێ

زەوی! ئێستاش لە ڕووت هەڵدێ بدەی سوورڕ؟
نەڕووخای ئاسمانی پیری پشت کووڕ؟
کە حاڵی زارمان ئاوا دەبینن
کە ماڵی زاڵمان ئاوا دەبینن
کە مەرگی کاوەکانی چاک دەبینن
کە جەرگی کیژەکان پڕ چاک دەبینن
کە کۆڕی شین، بەهاری سوور دەبینن
«ئەمین»ی نا ئەمین مەئموور دەبینن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

که بووکی سووری بێزاوا دەبینن
کرووزەی بێگونای ساوا دەبینن
که سۆمایی لە چاو باوکان بڕاوە
بەرۆکی پیرە دایکان دادڕاوە
کە کوندی شووم لە گوندی کورد دەخوێنێ
کە گەنجی کورد دەگەوزێنێ دە خوێنێ
کە تەختی بەختی کورد بێخێو دەبینن
«سولەیمانی» ئەسیری دێو دەبینن
بناری لێژ و ناهەمواری هەڵگورد
دەبینن بۆتە دەشتی کەربەلای کورد
بە ناهەق خوێنی تێکۆشەر دەڕێژن
شەهیدی بێسەر و بێشوێن دەنێژن
بەڵام با تێبگا ئەو دوژمنەی پەست
ڕەوەز ورد ناکرێ هەرگیز بە داردەست
دەبێ کوند هەر بەرەو وێرانە بفڕێ
هەڵۆ لەو کێوە سەربەرزانە نەبڕێ

١٣٥٨/٢/٢٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەهاری ناڵ

لەمێژە ئاواتی منە
ببینم وڵاتی سنە
زێدی کۆن و رەسەنی کورد
بە درێژایی تەمەنی کورد
روانگەی هەزاران کارەسات
بنە و مەتەرێزی خەبات
شوورەی سەختی بەرەنگاری
پاردەی وەختی فیداکاری
بۆسەی پێشمەرگەی کۆڵنەدەر
گۆڕخانەی سوپای داگیرکەر
بچمە لانی بەچکە شێران
قەڵاگای تەنگانەی مێران
جێ پەیکانی تیر ئەنگێوان
جێی پێکانی دەسبزێوان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خــاکی نەتـــەوەی نەبـــەزم
هــەر گوتوویــە ئــەزم، ئــەزم
تێـر ـ تێـر بڕوانـــمە دیـمەنی
لــە خۆشـــیانی بــبم خــەنی
چــاو بگێـــڕم لــە ڕژد و لێـــژ
تــــا بــــرینم بــــبن ســـاڕێژ
دانیـــشم لــــە بـــن دەوەنـــێ
بڕوانـــمە مێـــرگ و چـــەمەنێ
هەڵمـــژم هـــەوای زەنـــوێران
خــۆ دەمــە بــەر ئاوهەڵــدێران
هەڵگـــەڕێم بــــە ڕاز و زەردان
بــەر دەمـــەوە جاڵــە بــەردان
لــــە بــــان ڕەوەزان بـــــخوێنم
کــەوی بــەیان وەدەنــگ بێــنم
لـــەو ڕنوانـــە بکـــەم ڕەوت
دوژمـــن بـــۆی نـــەکراون زەوت
لــە مـــشارەیەك داگـــرم پـــێ
نەتـــەوی کـــرد ســـــەرەنگرێ
تــۆزی بــەردێ بکــەم بــە کــل
«کە گەردوون پێـی نـەداوە تـل»

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەك گــۆرانی هــەورامان پێــو
پێ بنێمە سەر «پێپیلکەی دێو»
دانووســێم بــە کانیــاوی روون
رابکــشێم لەســەر هەڵەســوون
چــەپکێ وەنەوشــە بــچنم
دەســکێ سوێــسنە بڕنــم
خـۆم لـە تیـشێکی بکـەم بەنـد
هەڵپـــسێنم چــڵێ گیابەنـــد
ئەشــکەوتێ نەچــێ لــە بـیرم
پــەناگا بـــوو بـــۆ بــاپیرم
بگـرم گـەوە و پـێچ و خـەمی
بـچمە سـەر دونـدی ئەسـتەمی
لەســەر کێــوی بــەرزی ئــارێز
کوردســـتان بگرمـــە ئـــامێز
بــە جــوانی ئــەو خۆرِســکاوە
روون بنـــەوە ئـــەم دوو چـــاوە
ئــەم چــاوانەی گــەلێ مــاوە
لــە ســوێی کوردســتان گریــاوە
ئەم چاوانەی فرمێسکیان رشت
بۆ کوردێکی دوژمــن دەیکوشت

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئـــەم چـــاوانەی داگیرســـاون
هێنـــد لـــە شـــینگایان گریـــاون
چـــم پـــێ دەڵـــێن لێـــر و لـــەوێ
مـــن کوردستانـــم خـــۆش دەوێ
پێـــشم بڵـــێن ونـــی و دێـــوی
دەپەرســـــتم چـــڕ و کێـــــوی
جـــا دەگەڕێمـــــەوە پێدەشـــــت
بـــە لادێیانـــدا بکـــەم گەشـــت
ببیـــــنم دێـــــم و بـــــەراوی
بـــوورەی گاســـن لـێ‌نـــەدراوی
کێڵگـــەی بـــە ڕێـــژە وو نـــەرمان
بـــەڵام بـــێ خۆیـــان و خـــەرمان
نـــە ســـەد، نـــە بنـــاوان و نـــە بەنـد
جۆگـــەی جۆمـــاڵ‌نـــەکراوی مەنـد
ئەســـتێری پـــڕ بـــووەی بۆگـــەن
پڕ لە لیتـــە و سێـــسوو و جەگـــەن
جووتیـــاری نـــازا و تونـــد و تـــۆڵ
گـــاجووتی لـــەڕ و گاســـنی کـــۆڵ
برســـی، هـــەژار، بـــێ‌دەرەتـــان
ڕەشـــن و ڕووت و بـــێ‌تـــۆو و نـــان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەستی قەڵشیو، پێ ڕاگیراو
گیرفانی دڕاو، بێ دراو
پاڵەی سواڵە هۆنی بە گورد
چەقڵی چاوی دژمنی کورد
خانووی کاول و ڕەش و برش
هەر نانی ڕەق و دۆی ترش
بۆی کرا درۆ و دەلەسە
کوا ڕێگا و بان و مەدرەسە؟
نەك مافی جووتیار نەدراوە
لادێمان خاپوور کراوە
سەرگەردان بوون لە نێو تۆڕا
بەوەی نیە نێویان گۆڕا
بۆ زەحمەتکێشی قارەمان
نە دوکتۆر هەیە نە دەرمان
بێبەهرەن لە خوێندەواری
خوێندەواری و کوردەواری؟
هەتا هێزی خەڵك بزووت
بوو بە مەشخەڵی گەش بزووت
خەڵکی تێکۆشەر خۆی دەرخست
بەگژ ئەرتەشدا چوو بە مست

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

راپــــەڕینێك بـــوو بـــێ وێنـــە
وڵات دەتگـوت، گـۆمی خوێنـە
دیکتـاتۆر بـۆ پاراسـتنی خـۆی
کـردی هەرچـی کـە دەکـرا بـۆی
بــە دەســتی ســتەم و تــاوان
ڕژا خــــوێنی شــــۆڕەلاوان
زۆرداری بــــۆ زۆر مانـــــەوە
بــــە ڕق هاتــــە مەیدانـــەوە
بـــێبــەزەیی دەســتی وەشـــاند
خـــوێنی ژن و پیـــاوی ڕژانـــد
زگـــی بـــاوکی پـــیری ســـووتاند
ڕۆڵـــەی لەبـــەر دایـــك ڕفانـــد
ویـــستی خـــاکی پـــاکی ئێـــران
ئەوەنـــدەی دی بکـــا وێـــران
بـــەڵام خـــەڵکی لـــە گیـــان بێـــزار
داینەنوانـــــد لەبــــــەر زۆردار
لـــە تانـــك و تـــۆپ نـــەپرینگاوە
گـــوێی بـــە گوللـــە نـــەزرینگاوە
پێـــی داگـــرت، چـــەقی نەبـــەزی
تـــا داگیرکـــەر گورچـــووی تـــەزی

کـوردیش بەشـداری خـەبات بـوو
رۆڵــەی رۆژی کارەســات بــوو
لاوی گیـان فیـدای گیـان فیـدا
ئازایانـــــە، شـــــەهیدی دا
لــــە خــــەباتی خوێناویــــدا
لــــە هــــەرەتی تەنگاویــــدا
کوردســتان هــەر بــوو بــە قــەڵا
دیــــتی هــــەزار دەرد و بــــەڵا
ئێــستا دەڵــێ خــوێنی گەشــم
بۆ شـۆڕش رشـتووە کـوا بەشم؟
دژی زۆرداری بـــووم، هـــەر وام
هــەر دەمــەوێ مافــی رەوام
دەمــــەوێ بگــــەم بــــە نیــــاز
نــاوم مــەنێ جیــاوازیخــواز
کەچــی پۆلێــك کۆنەپەرەســت
بــۆ بێگانــە بوونــە داردەســت
لــــە بــــەهاری ئازادیــــدا
لــە کــاتی خۆشــی و شــادیدا
خراپـــە کەوتـــەوە بـــرەو
تەمایــە رۆژ بکــا بــە شــەو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سنەی جوانی خوێناوی کرد
درۆ و فێڵ و ناپیاوی کرد
ناپاك هاتەوە کایەوە
داوی بۆ خەڵك نایەوە
دەگرێ، دەکوژێ، دەبڕێ
شەڕ دەفرۆشێ، زگ دەدڕێ
ژن و منداڵ ناپارێزێ
لێمان دەگرێ مەتەرێزێ
راوەڕووتە و خانەبگیر
گرمەی تۆپە و قرمەی شێستتیر
زەبر و زەنگی خۆی دەنوێنێ
لاوان لە خوێن دەگەوزێنێ
کوردستان بەهاری ئاڵە
جا بە خوێن بێ یا بە گوڵاڵە

١٣٥٨/١/١٠

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فرمێسکی ڕونوو

تۆ گوتت: «من ئاشقی سەوداسەر و دینم دەوێ»
من گوتم: تاکوو بە ئاواتت بگەی دینم دەوێ
هەڵکەوێ تاوێکی چاوێکی لە دیدارت بکەم
تا بزانی کوانێ بۆ جوانێ دڵ و دینم دەوێ؟
بزگوری ڕەش دابپۆشێ ڕوومەتی گەش تا بەکەی؟
شاعیری گەشبینم و کوا چاوی ڕەشبینم دەوێ؟
ئەی پەریزادی مەهابادی! ئەتۆ ون بووی لە من
تۆم هەبێ لەکوێ پەریزادە و پەری چینم دەوێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رووتـم و یـاقووت و ئاوریـشمم لـە بـیر ناچـێتەوە
لێـوی سـوور و ئـاڵ و بـسکی خـاو و چـینچـینم دەوێ
تـۆ نـەدیوی بۆیـە شـەو چـاوم لـە ئاسـمانێ بـڕی
تـۆ بـەدی کـەم گرشەگرشـی مـانگ و پـەروینم دەوێ؟
تـا وەکـوو سـاقی ئەجـەل نەمـداتێ تـاڵاوی نـەمان
چـاوەبڕکە، دەسبزێـوی، ماچـی شـیرینم دەوێ
ژوانـی بـن سـیلە و پەسـیوی لاوەتـی یـادی بـەخێر
بـۆ ئـەوەی پیرانـە نـەمرم، یـادی دێـرینم دەوێ
کـوانێ ئـەو شـەوگارە بـێدەنگە لـە ژوانگـەی جـێ هـەوار؟
کـچ رەوەك بـوو، مـن گوتـم: هێـدی بـە! حەجـمینم دەوێ
کـوانێ ئـەو رۆژەی کـە سەرچـۆپیم دەگـرت بـانگم دەکـرد
دۆم دەوێ، دۆی قـۆڵ بـە بـازن و پەنـجە نەخـشینم دەوێ؟
شـاعیرم جـوانی پەرسـتم، دڵتـەڕم، شـێتم، لەشـۆق
کێـوی بـژوێن، دیـمەنی جـوان، دەشـتی رەنگیـنم دەوێ
مـن بـە فرمێـسکی رونـووی کوێـستانی کـورد پـەروەردە بـووم
کـوڵمی ئـاڵ و چـاوی کـاڵ و سـینگی بـەفرینم دەوێ
خۆشەویـستی مـن کـچە کوردێکـە پـاك و نـازەنین
باخەوانـە پـیرەم و بـاخی بەپـەرژینم دەوێ
نامـەوێ روو بگـرێ تـا دەمـرێ بـە فێڵبـازی و درۆ
یـاری نـازداری لـەباری دیـاری شـەرمینم دەوێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مـن تەشـیڕێسێکی وەك شـیرنی «وەفـایی»م بـۆ چیە؟
کیـژی وریـای چـاوکراوەی فێـرە زانیـنم دەوێ
بـۆ دەبـێ «زێنـدین» لـە زینـدانـم بکـا چـونکە گوتـم:
ئەز «مەم»م، خەستەی خەمم، کوشتەی ئەمم، «زین»م دەوێ؟
نایـەڵن قـەت چـێژی ئـازادی بـچێژم مـن دەنـا:
خـوێنی شـیرینم دەوێ، کـوا تـەرمی خـوێنینم دەوێ؟
بـواری وەم نـادەن لـە نێـو مێرگـە «چـەکۆ» هەڵتووتـەکێم
چـونکە پرسـەی دایکـی مـلبـەکوێن و سەرشـینم دەوێ
نایـەڵن ئاسـوودە دانیـشم لـە لاپـاڵی چـیام
قاسپەقاسـپی خاسـەکەو بـێ، گرمـەیی میـنم دەوێ؟
ئارەزوومـە هەرچـی ئینـسانە بـە ئـازادی بـژی
چـۆن گـەلی دامـاو و دیـل و مـات و خـەمگینم دەوێ؟
نامـەوێ خـوێن بـڕژێ یـا بـۆنی کـەلاکی کـۆن بکـەم
ڕەنگـی مێلاقـە و گولاڵـە و بـۆنی نەسـرینم دەوێ
هەڵپـەڕین و پێکـەنین دەبزێـوێ هەسـتی ناسـکم
کـوا دڵـی پـڕ ئـێش و ئـۆف و جـەرگی بـەبرینم دەوێ؟
دەرزی ئـاژن بـوو دڵـم لـە سـوێی شـەهیدانی نـەمر
بـەس نیـە، مـەودام بـدەن تۆزکـاڵێ تەسـکینم دەوێ
جێـی گـەرم، پـارووی نـەرم خۆشـە، بـەڵام بـۆ مافـی خـۆم
سـێبەری ئەشـکەوتی سـارد و نـوێنی بـەردینم دەوێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆ بە زاری مەزنیخوازی تاڵە وەك کەکرە و زەرەند
گەر بڵێم من پاسەوانی قەسری شیرینم دەوێ؟
دێوی شەڕ سمکۆڵ دەکا لێم و دەبولێنێ دەڵێ:
بۆ لە سەردانی هەموو ئێوە تەورزینم دەوێ
بۆ فریشتەی داد بە سینەی پڕ لە کینە و داخەوە
هاتە کوردستان گوتی: ڕەجمی شەیاتینم دەوێ
سەقز و سەردەشت و سابلاخ و سنەی کرد غەرقی خوێن
سێی تری ویستن گوتی: بۆ سفرە حەو سینم دەوێ
کەی ڕەوایە بمدەنە بەر گوللە یا ڕاوم بنێن؟
گەر گوتم کوردم لە کوردستانی خۆم ژینم دەوێ
کورد مەگەر کوندە کە هەر وێرانە بێ هێلانەکەی؟
نیشتمانی ئاوەدانی جوانی ڕەنگینم دەوێ
زۆر بە ئاواتم کە کوردستانەکەم بێکێشە بێ
ئاشتیخوازم کوا وڵاتی پڕ ڕق و قینم دەوێ؟
تا نەهێڵم شوێنەواری نالەباری پەهلەوی
نەگبەتی زۆردارەکان و خۆشی مسکینم دەوێ
لاشەرم، کوا بەدفەرم، ئەمما لەسەر مافی ڕەوام
دەست و چەك، ئیمان و هیوا و هەستی ئاورینم دەوێ
بۆ ئەجاتی ئەم گەلە کۆیلە و هەژار و بێکەسە
گیانی پاك و بیری تیژ و ڕێگە ناسینم دەوێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆ بەگژدا چوونی زۆرداری و هەژاری و ناهەقی
کارگەر و جووتێری ئاگا و مستی ئاسنینم دەوێ
سەخت و ناهەموارە ئەم ڕێگایە، کوردی کوڵنەدەر!
بۆ خەباتێکی درێژ خایەن گوڕ و تینم دەوێ
دوای نەجات بۆ ئاوەدانی و خۆشی خاپوورە وڵات
کۆمەڵێکی چاک و پاک و ڕاست و وردبینم دەوێ
بۆ خەباتی هاوبەشی یەکسانی توند و تیژی گەل
لاوی کارامەی بەجەرگ و کیژی سەنگینم دەوێ
کیژ و کوڕ بگرن لە دەوری گۆڕی «هێمن» ڕەشبەڵەک
من کە شینگێڕی شەهیدانم، لەکوێ شینم دەوێ؟

مەهاباد - ١٣٥٨/١٢/٣

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خانەنشین

بولبولێــك بــووم لــە رکەیــدا بــە بــەهاری رەنگــین
دوور لــە گــولزار و لــە دیــداری گولاڵــە و نەســرین
کــازیوە، بــۆ لــك و پــۆپی گــوڵی بــاخی دەفــڕیم
پــەڕ و پــۆم پێــوە نــەما نیمــە ئــیتر هێــزی فــڕین
دەســتی ئــەو راوکــەرە بــڕژێ کــە بــڕی بــاز و بڕست
ســووری ســوور گــوڵ بــدەم و روو بکەمــە مێرگــی شــین
مــن چــریکەم هــەموو سووچــی چــەمەنی پــڕ کردبــوو
ئێــستە نایــە لــە گــەرووم بێجگــە لــە ناڵــەی خــەمگین
من کە شینگێڕی هەموو سوورە گوڵی پەڕ - پەڕ بــووم
رەنگــە هــەر دڕکــی پــەڕیوە لێــرە بکــا بــۆ مــن شــین
مــن کــە بــۆ دیــتنی گــوڵ هێڵــی ســنوورم دەپەڕانــد
هــەر لەســەر هــەق گــوتنی رووتــە کــرام خانەنــشین
شاوەریــــخنە دەگــــەڕێ وا لــــە دەراوی چــــۆمەڵ
دیــنی دیــنی گوڵــە ئــەو بولبــولی دڵ پــڕ لــە ئــەوین
تــازە دڵخەســتە وو پەڕبەســتە وو بــێ‌دەســتەم مــن
وەرە دەر راوکــەری دڵڕەق لــە کــەلێن و لــە کــەمین
تێپــەڕێ هێنــدە بــە ناخۆشــی نەگــەر ژیــنی درێــژ
خۆزگە سەد خۆزگــە بەوانــەی کــەم و ئاســوودە دەژیــن

شیلان ئاوێ - ١٣٦٠

ئاپۆلۆی ماج

بـه حیجـابی ئیـسلامیەوە دیـم جـوانیَ
ماڵـە بابــم ئـای لـەو خەڵـە و خەرمانـە!
نەمـدیبوو مـانگی چاردە وا روونـاك بـیَ
بـە سـاوی پـاك لـە نێـو جغـزی خەرمانـە

گونـاح نـەبوو، تـێم هـەڵڕوانی، نەترسـام
لــــە چــــەمۆڵە و جنێــــو و بۆڵــــەبۆڵی
ئەوی جوان بوو لە رووی ئەودا بە دیم کرد
هەنیــە، کوڵمــە، دیــدە، بــرۆ، مــژۆڵی

کـە دیـن نـەبیَ، دیـنی دەگـۆڕیَ بـۆ تـۆ
ئەو تەرسایەی بـیَتـرس رایــمووسی خـاچ
کـچی شــەرمین بــە رووســووری دەنیــشیَ
لەسەر رووی تۆ شەوێکیش ئـاپۆلۆی مـاج

ورمیَ - ١٣٦٣/٤/٢

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بارگەی یاران

دێــت و رادەبــرێ وەکــوو ســەروی رەوان مــن چ بکــەم؟
کــە بــە قوربــانی نەکــەم رۆحــی رەوان مــن چ بکــەم؟
قــەدی ئــەم شــۆخە وەکــوو دووخ و خەدەنگــە ئەفــسووس
پــشتەکەم کۆمــە، وەکــوو مــاڵی کــەوان مــن چ بکــەم؟
تــازە هــەنگاوی شــلم کــوانێ دەبــێ بــۆ شــەوڕاو
جوانــە زۆر جوانــە بــەڵێ رەوتــی کــەوان مــن چ بکــەم؟
زەبــری ئــاوزەنگی بــڕا و شــل بــووە دەســتی جڵــەوم
دێ دەنــا پڕمــەیی بــۆر و بــدەوان مــن چ بکــەم؟
ژوانــی خۆشــی هــەڕەتی لاوەتــی دێتــە خەونــم
کــاتی ئاویلکــە دەگــەڵ زیندەخــەوان مــن چ بکــەم؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شــەو هــەتا ڕۆژێ لەبــەر ئێــشی لەشــم ناڵــەم دێ
دێتە گوێم دەنگی «گەلۆ» و «نیوەشەو»ان من چ بکەم؟
بارگــەیان تێکــەوە پێــچا و بــەڕێ بــوون یــاران
لــە دنــێ وا بــە تــەنێ پاشــی ئــەوان مــن چ بکــەم؟
ژیــانی مــن ئێــستە وەکــوو خــۆری دەمــی زەردەپــەڕە
پــێم نــەما تــین و گــوڕ و هێــز و تــەوان مــن چ بکــەم؟
«سروە» هـات خونـچە گـوڵی بـاخی ئـەدەب پـشکووتن
باخــەوانی گەرەکــە تــازە جــەوان، مــن چ بکــەم؟
ئـاو نـەبوو ئـەو دەمـی «هـێمن» مەلـەوانی کـورد بـوو
ئــاو شــوکر زۆرە وەرن زوو مەلــەوان مــن چ بکــەم؟

١٣٦٤

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەوری جەور

دوژمـــنی کـــوردی نیـــە ئەفلـــەقی دڵـــڕەق بـــە تـــەنێ
ریـــشەیی خـــەڵکی عێراقـــێ دەیـــەوێ هەڵبکـــەنێ
لـــە عێـــراق نـــاژی شـــتێکی بـــەری چـــاوی بگـــرێ
هـــەر بـــە تـــەورێ دەبـــڕێ زاڵمـــە نـــەخل و دەوەنـــێ
عـــەرەب و کـــورد و تـــورك، ئەرمـــەنیی و ئاشـــوری
دەگـــرێ، یـــا دەکـــوژێ، وەك بـــوتێ سـەجدەی نەبـەنێ
زێـــڕی چـــی؟ ئاســـنی ژەنگـــاوی و تیـــژە ســـەددام
کۆنـــە ناســـۆری ئـــەون ئێـــستە کـــە دێـــنن تەشـــەنێ
کوشـــتی، ســـووتاندی و بـــردی لـــە جنـــووبی ئێـــران
وەك مـــەغوولێ کـــە لـــە خـــۆی رازی بکـــا ئەهریـــمەنێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئـەوی ئـەو کـردی بـە نامـەردی دەگـەڵ کوردسـتان
شـەختە نـەیکرد بـە گـوڵ و نەسـتەرەن و یاسـەمەنێ
مووشـەك و بـۆمی لـە دێ و شـاری وڵاتـی هـەڵکرد
خـەڵکی ئـاوارە بـوو بـۆ دەشـت و تـەلان و دەمـەنێ
گوللـە دابـاری وەکـوو تـەرزە لەسـەر پـیر و جـوان
تەرزە کـوانێ بـەزەیی دێ بـە گـوڵ و گیـای چـەمەنێ؟
وا بـــڵاو بۆتـــەوە جەیـــشی بەپـــەلاماری بـــەجێ
تـــازە کـــۆ بێتـــەوە دژوارە بـــە بێـــڵ و بـــە شـــەنێ
خـۆی بـە نێـرۆن و بـە چـەنگیز و بـە هیتلێـر زانـی
نەیـــدەزانی دەدرێ مـــشتی گرانـــی لـــە چـــەنێ
دەسـتی بێگانـە دنـەی دابـوو کـە خـۆی هەڵـدێرێ
کەچـی راچـوو لـە پـەڕەی جـەرگی، پـەلی دارەبـەنێ
لـــەوەتی هەڵمـــەتی شـــێرانەیی خـــەڵکی دیـــوە
خـــەوی تـــۆراوە، بـــە شـــەو رادەپـــەڕێ، رادەچـــەنێ
ماوەیـەك مەسـتی مـەیی بـەرزەدەماخی بـوو بـەڵام
کـاتی وەی هـات کـە خومـار بێتـەوە لـووت دابـڕەنێ
ئـەو کـە نـەیهات بـەزەیی قـەت بـە هـەژار و بێکـەس
رۆژی تەنگانـە ئـەوان چـۆن دەبـێ دەسـتی نەکـەنێ؟
کـەس نیـە جـەرگی بـە کوچـکێوە نـەنابێ سـەددام
چۆن دەبێ جەرگی ئەویش خەڵکی بە کوچـکێوە نـەنێ؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چۆن دەبێ باکی نەبێ ئەو لە «اخ» و «اخت»ی عەرەب
چۆن نەجاتی دێ لە دەس مامەڕەش و پوورە نەنێ؟
ئەو کەسەی هانی دەدا ئاگری شەڕ رۆشن کا
ناچتە هانای، کە کەوت تێر و پڕیش پێدەکەنێ
تازە رزگاری لە دەس خەڵکی عێراق دژوارە
هێندە پێ ناچێ هەموو دەور و بەری لێ دەتەنێ
چی لە دەس نایە ئەگەر خەڵکی عێراق ئەمڕۆکە
راپەڕن، یەك بگرن، دەس دەنێ، رامالّی دەنێ
ئەمەیە ئاقیبەتی شوومی لەخۆبایی بوون
چارەنووسی ئەمەیە دوژمنی خەڵك و وەتەنێ

بەهاری ١٣٦٤

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شینگێڕی

به بۆنەی بۆردمانکردنی شاری بانە لە لایەن فڕۆکەکانی عێـــراق لـــە ١٥ی جــۆزەردانی ١٩٨٤وە گـــــوتراوە.

بانـــــە وێرانـــــە جگـــــەر بریانــــە
لـــەش ســـڕە، دڵ پـــڕە، چـــاو گریانـــە
بـەم بـەهارە گـوڵی وێ پـەڕ ـ پـەڕ بـوون
وا بـــە دەردی خـــەزەڵی پـــاییز چـــوون
جـەرگی مێلاقـە لـە داخـان رەش بـوون
ئەشـکی شـلێرە وەریـن و گـەش بـوون
پـیر سولەیــمان خـەمی دیکـە نابـا
سیـــــــە دار و دەوەنـــــی ئاربابـــــا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئـــەوی شـــین ماوەتـــەوە شـــینگێـــڕە
هـــەر گەلاّیـــەکی هـــەزاران دێـــڕە
مـــیگ و مـــیراژی بـــە هاوکـــاری یـــەك
چـوونە سـەر خـەڵکی هـەژاری بـێچـەك
زۆر بــــەرِقتر لــــە قــــەراری جـــاران
بانــــە وێرانــــە، کــــرا بۆمبـــاران
هەرچـی خـانوو بـوو لـە نـزم و بـەرزی
وەك دڵـی عەسـکەری بەعـسی لـەرزی
هەر بە زار خۆشە دەڵێن شەش‌سەد کەس
یا نەما، یـا نـە بـە حاڵ ماویـە نەفـەس
مێـشکە پـرژاوە لـە نێـو خـۆڵ و خـاك
لەت و پەت بـوو لـەش و ئەنـدامی پـاك
چـۆڵەمە، دیزەڵـە، ئـەژنۆ دەرچـوون
مـاڵ نـەما، یانـە رمـا، یـا سـەر چوون
دەس پەڕی، مـۆرە شـکا، سینەش چاك
ژنـی پـاك رۆیـی، بـرا پیـاوی چـاك
بـــاش بزانـــە گـــەلی دوڕناســـی ورد
ئەوەیـە هـەر هـەقی ئەفلـەق بـۆ کـورد
ئـــەوی هاوســـەنگەر و پـــشت و پاڵمـــە
دیـــاری دا دیـــاری بـــڕەی ناپاڵمـــە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شــەڕفرۆش بەعــسیە ئــەی ئێرانــی!
شــەڕفرۆش چــی گەرەکــە؟ وێرانــی
چ نەهاوەنــد بــێ چ بانــە و دزفــوول
بەعــسی وێرانگــەرە ئێــستا مەســئوول
شــەڕفرۆش مووشــەك و بــۆمی داوێ
شــەڕفرۆش راحــەتی ئێمــەی نــاوێ
زگــی ناســـووتێ بـــە حــاڵی ئێمــە
دڵــی کــوردە لــە رقــی ئــەو کێمــە
تێــدەگا خــەڵکی مەگــەر مێــشکی رزیــو
چ دەکـا بەعــسی بــە کــوردی ئــەو دیــو
ئــەم قــەڵادزەی بــە شــەهید مەشــهوورە
هــەر بــە ناپــاڵمی بــەعس خــاپوورە
گەوزی لەم شــارە لــە نێــو خــوێن و خــوڕ
بــە ســەدا پــیر و منــاڵ، کیــژ و کــوڕ
گونــدەکانی هــەموو لــێ رووخانــدن
رەزەکــانی هــەموو لــێ ســـووتاندن
کانییــەکانی بـــە ســـمیت دارِشــتن
یــانی سەرچــاوەیی ژیــانی ناشــتن
دای لـــە ســـێدارە ئــەوی بیناســم
چەند هــەزاری وەکــوو لــەیلا قاســم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەزەیی کوا لە دڵی بەردیدا
شومری ناگاتێ لە نامەردیدا
بە قسەی ئەو ئەوی خیرەسەر بێ
دەیکوژێ با کوڕی پێغەمبەر بێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جێژوان

ئەو پەنجەی وا لە بێهێزی دەلەرزێ
کوشیویەتی مەمکۆڵەی بالابەرزێ
ئەو ددانەی ئێستێ نەماوە تاقی
گەستوویەتی زۆر جار چەنەگەی ساقی
ئەو چاوانەی سۆمایی لێ بڕاوە
هێند لە جوانان داگیرا، داگیراوە
ئەو لێوەی وا ئێستێ باری گرتووە
کولمەی نەرم و نۆڵی یاری گرتووە
ئەو باهۆیەی زەمانە لێی بڕی هێز
کام کیژ جوانە گرتوویەتە نێو ئامێز
ئەو دڵەی وا ژوانی دەویست و جوانی
ئێستا پڕە لە غەم، لە نیگەرانی
ئەو پێیانەی شەرزەی کردووە کوتر و کوان
ماندوو نەبوو قەت لە هاتوچۆی جێژوان

١٣٤٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەسرێژی لاوان

برۆ رێوی بەسیەتی چاونەزێری
پەلاماریٚ مەبە بۆ لانی شێری
گوتوویانە لە لانیٚ دەرپەڕیٚ شێر
هەموو دوژمن بەزێنە میٚ و نێری
مەیە بۆ ئەم چیا نینۆکشکێنە
دزی سیرمە و گەڕۆکی گەرمەسێری
بە تیکی سەخت و ئەستەم هەڵمەرۆسکیٚ
خەریکی شاخەوانان هەڵبدێریٚ؟
ئەتۆ و ژرد و رکە و هەڵدێر و تیرەگ؟
لە گیانی خۆ مەگەر بێزار و تێری؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بـــچۆوە بـــن گراڵـــك و كەنـــدەڵانت
ئەتۆ كـەی فێـری نێـو سوێـسن و كنێـری؟
بـــڕۆ كلكـــت بنێـــوە نێـــو گـــەلۆزت
هـــەڵاتن ئێـــشی خۆتـــە باشـــی فێـــری
لە پـێش تۆشـدا شەهەنـشاهانی خـوێنڕێـژ
خـەریك بـوون پێـی نـەهێڵن خێـر و بێـری
لەمێـــژە فێـــرە كـــوردی پـــاكی لاشـــەڕ
بـــەرەنگاری، فیـــداكاری، دلێـــری
ئـــەتۆ هـــەر قـــاتڵی زارۆك و چـــووكی
بـــە دیـــل و پـــیر و بـــێئـــەنوا دەوێـــری
دەنـــا بـــێشـــك لەبـــەر دەســـڕێژی لاوان
دەبـێ وەك بارەكـەو هـەر خـۆت وەشـێری
حیـسابی كـاری خـۆت گـەر بـاش دەزانـی
لـە مافـــی ئێمـــە بۆچـــی خـــۆ دەبـــوێری؟
كـــە لێـــت روونـاكـــە ناهـــەموارە رێگـــا
ئـــەدی بـــۆ رێ بـــە رێـــدار ناســـپێری
ئەگـــەر بـــاڵی هومـــاش بـــێ ســـێبەری تـــۆ
كـە مافـــی كـــورد نـــەدەی ناچـیتە ژێـری!
عەداڵەت گەر هەبێ پێویستە هـەر كـەس
لـــە مـــاڵی خـــۆی بكـــا خـــۆی چـــاوەدێری

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چیای زاگرۆسە زورگ و بەردەڵانە
فەلەك نەیکرد و ناکا بەردبڕێری
بە تانك و تۆپ و میگی خۆت مەنازە
کە شوان کردی بە سەنگەر بەردەبێری
دەنێری چۆلەکە بۆ راوی باشوو
کە جوندی بۆ شەڕی جووتێر دەنێری
کە روونـاکبیر قەڵەم رۆ کا لە چاوت
کەڕ و لاڵی نەوەك هەر کوتر و کوێری
لە بوختان و درۆت بێزارە یەکسەر
لە شێخی خانەقا تا پیری دێری
گەلی کورد دەستی دا چەك هاتە مەیدان
تەماشای گەورە شوان و شەنگەبێری
کە ترسابا لە کوشتن تۆرەمەی کورد
لە ئاسمانی ژیان ون بوو ستێری
فیدای کۆڕی خەباتت بم کچی کورد
کە گیانباز و فیداکار و بوێری
ئەتۆ سەربەرز و رووسووری و بە خوێنت
گوڵاڵەی سووری ئازادی دەدێری
فیدای لوولەی تفەنگەت بم کوڕی کورد
کە دوژمن بەو تفەنگەت نابوێری

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بــه خــەڵكی ڕاگەیانــد دەســت و تفــەنگت
دژی زۆرداری و داخـــــوازی خێـــــری
بــژی پێــشمەرگە! ڕۆڵــەی باوەفــای کــورد
کــە ناترســی لــە ڕەنــج و تــاڵ و ســوێری
لــە ئاشــتیخــوازی و ســولْحا نــموونەی
لــە حەملــە و هەڵمــەتا بــێباك و مێــری

١٣٤٢ (١٩٦٣)

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گریانی رونوو

بۆ شەهیدانی کوردی تورکیا، کە لەوپەڕی نەخۆشیدا گوتراوە.

ئەی دایکی شەهیدی کوردی!
تــۆ وەکـــوو چـــیای نـــاگری
لەبــەر تــەوژم و بــا و تۆفــان
ســـەخت و رەق و پـــێداگــری
لە ئاســت ئــەم داخ و دەردانــە
بەهیمـــــــەت و خـــــۆڕاگری
ســـەرت ســـپی و بەفراویـــــە
دەروونـــــت کڵـــــی نـــــاگری
کــێ دەکــا مــەنعی گریانــت
بۆ رونـووی کوێـستان نـاگری؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چەند بەرهەمێکی بەرایی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەحکەمەی ئیستیقلال

ئەم هەڵبەستەی ژێروو چەند دڵۆپە فرمێسکێکە کە لە شینی شەهیدانی ڕێگای سەربەخۆیی کورددا ڕشتوومە و پێم وایە هەموو کوردێک، چ خوێن‌گەرم بێ، چ خوێن سارد، بە خوێندنەوەی شیعرەکان بێ‌ئیختیار فرمێسک دەڕێژێ و تووک و نەحلەت لەم مەحکەمە مەنحووسە ـ کە تروسکەی هیوای کوردی کوژاندنەوە و سەربەخۆیی کوردستانی وەدواخست، بێ سووچ و تاوان ئەمری هەڵاوەسینی جەنابی شێخ عەبدولقادر و هاوڕێکانی دەرکرد و لە شینی ئەواندا نەتەوەی کوردی بۆ هەمیشە دەستەو ئەژنۆ دانا ـ دەکا.

دوێشەوێ گریام هەتا ڕۆژ، پێت بڵێم بۆچی برا؟
مەحکەمەی مەنحووسی ئیستیقلال وەبیرم هاتەوە
ریزیان بەستبوو لە پێش چاوی منا گشتی هەموو
ئەم شەهیدانەی کە خنکاون بە سەد ناواتەوە

پاك به كفنێكی لـه خوێنـا شـەتڵ و لێـوێكی بـەبار

پـاك بـه رەنگێـك و قیـافێكی پـەڕیو و ماتـەوە

هاتە گوێم لێكرا دەیانگوت «ئێمە كوژراین بێخـەتا

میللەتی كـورد تـا بـە كـەنگێ تۆڵـەمان ناكاتـەوە»

من لەسەر لووتكەی بڵێندی كێوی هەق داوا دەكـەم

تـۆش بپـارێزە جـەنابی شـێخ لەسـەر رووی تاتـەوە

بەڵكوو روحـمێكی بكـا پێمـان خوداوەنـدی رەحیم

چی دیكە ژێردەس نەبین دیسان وەسـەرمان خاتـەوە

هێمنـا! پێـت وانـەبێ یـەزدانی بـێهـاواڵ و فـەرد

كەیفـەری ئـەم زوڵـم و زۆرە، بـێحیسـاب ناداتـەوە

گۆڤاری نیشتمان، ژمارە ٢، ١٣٢٢ (١٩٤٣) - مەهاباد

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کوردم و ...

کــوردم و داوای حقــووقی پایــەماڵی خــۆم دەکــەم
ماڵی خۆمە مـولکی کـورد، داوایـی مـاڵی خۆم دەکـەم
مـولکی کوردسـتان کـە ئیرسـی بـاب و بـاپیری منـە
ئیـدیعای هـەق و کەلـەپووری حـەڵاڵی خـۆم دەکــەم
هەر وەکوو باران لـە چاوم دێتـە خـوارێ ئەشـکی خوێن
هـەر زەمانێـك بەرژەوەنـدێکی لـە حـاڵی خۆم دەکـەم
گەرچـی لای ئاغـای خـەیاڵی خـاوە میللیــەت
مـن لـەلام باشـە، هـەتا مـاوم خـەیاڵی خـۆم دەکـەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

من لە دەس بێگانە قەت ناکەم شکایەت ئەی رەفیق
گەر شکایەت کەم لە چنگی مام و خاڵی خۆم دەکەم

ناسیحا! بەس پێم بڵێ فیکری مەحاڵە فیکری تۆ
نسحەتم ناوێ ئەمن فکری مەحاڵی خۆم دەکەم

رۆژێ شێخم دیت و پێم گوت هەتبێ حیسسی میللیەت
پێی گوتم من چم لەوانە داوە، سواڵی خۆم دەکەم

من ئیتر ماهووت و شاڵی ئەجنەبی ناکەم لەبەر
رانکوچۆغەی خۆم لە بووزووی رەنگی شاڵی خۆم دەکەم

چیدی من زەحمەت لەبۆ منداڵی خەڵکی ناکشێم
عیلم و زانست و هونەر فێری منداڵی خۆم دەکەم

یا دەرێژم خوێنی پاکی خۆم لەسەر ئەم مەقسەدە
یانە فیکرێ بۆ برای رووت و رەجاڵی خۆم دەکەم

چاوەدێری رۆژی خۆشی جێژنی سەربەستیم ئەمن
گەر مودارا وا دەگەڵ ئەمرۆژی تاڵی خۆم دەکەم

گۆڤاری نیشتمان، ساڵی یەکەم، ژمارە ٢، خەزەڵوەری ١٣٢٢ (١٩٤٣)

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەڵدەکەم

من که بێدەنگم ئەوێستا چاوەنۆڕی هەل دەکەم
هەل که بۆم هەڵکەوت ئەمجا باسکمی لێ هەڵدەکەم
زۆر بە ئومێدی خودا لەو خاکە پاکەی دەردەکەم
دوژمنە بێگانە ئاخر چۆن دەگەڵ وی هەڵدەکەم
نابێ چیدی داری من بخوات و لێی سوار بێ حەریف
داری دامەی خۆم لەبۆ لای خانی ئاغا هەڵدەکەم
نایەڵم تاریکی چیدیکە وڵاتم داگرێ
خوا مەدەدکار بێ چرای زانستی تێدا هەڵدەکەم
وەك جگێن وایە زەمان، هەرکەس جگی خۆی تێ دەخا
تا چەقی هەمووان بهێنێ من جگی خۆم پەل دەکەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نامـــەوێ مـــن ســـەربڵیندی خـــۆم و دایـــمە کۆشـــش
بـــۆ بڵینـــدی و بـــەرزی و ئـــازاد بـــوونی گـــەل دەکـــەم
قـــەت دەگـــەڵ بێگانـــەکان وەڵڵاهـــی دانـــووم نـــاکولێ
مـــن کـــە شـــاهێنم چـــلۆن ئـــاخر رەفیقـــی قـــەل دەکـــەم؟
هـــەر کەســـێ دەربـــارەیی ئـــەو قەومـــە بـــەد بـــدوێ بـــرا
وا دەدەم مـــستێ لـــە زاری مـــن ددانـــی کـــەل دەکـــەم
هـــەر کەســـێ بـــۆ لای ســـنوور و ســـەرحەدی خـــاکی وەتـــەن
بێ، دەدەم بەردێ لە لاقـی، دەسـبەجێ ئـەو شـەل دەکـەم
هێندە فێڵاویم کە دوژمن وێـم کـەوێ تـا هـەر دوو گـوێ
قوم دەبێ، چونکە بە فێڵ ئەو تووشی لیتـە و زەل دەکـەم
خۆش بێ بووزووی خۆم، چ موحتاجم بە پەشمی خاریـجە
تاکوو جاوی خۆم هـەبێ، بـۆ جامـەیی مەلـمەل دەکـەم؟
سـارد و گـەرمی رۆژگـارم چێـشتووە بـە خـودا گـەلێك
بێ‌ئەوەی موحتاجی کەس بـم موشکلی خۆم حـەل دەکـەم
دوێشەوێ دایکی وەتەن «هێمن» لە خـەودا پێـی گوتـم:
رۆڵـە کـردارت حیـسابە، کـەنگێ گوفتـار حـەل دەکـەم

گۆڤاری کوردستان

ساڵی یەکەم، ژمارە ٢، رێکەوتی ٣٠ی سەرماوەزی ١٣٢٤ (١٩٤٥)

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جیژنی ئازادی

نەوجەوانانی ژیر و وریای کورد
پیرەپیاوانی پیر و ئازای کورد
بێچوە شێرانی چابک و بێباک
تازەلاوانی میللی و خوێن پاک
نەونەمامانی باخچەیی ئاوات
کاربەدەستانی حیزبی دێموکرات
ئەی ئەوانەی کە چاو بە گریان بوون
دڵ و داماو، کز و پەرێشان بوون

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بـــۆ وەتـــەن ڕۆژ و شـــەو دەگریـــان زار
دیتـــو لـــەو ڕێـــەدا هـــەزار ئـــازار
بـــەشبـــڕاو بـــوون لـــە خۆشـــی و شـــادی
دەرکـــرا بـــوون لـــە بـــاخی ئـــازادی
موژدە بـێ لێـو پـاش گـەلێك زەحـمـەت
پاشـــی زۆر ڕەنـــج و تـــاڵی و مەینـــەت
پاشـــی تـــاڵان و جـــەنگ و دەربـــەدەری
پاشـــی کوشـــتار و شـــین و قوڕبەســـەری
پاش وەی سـەد مـەزن، هـەزاران سـەردار
لەســـەر ئـــازادی ڕۆیینـــە ســـەر دار
پاشـی وەی سـەد هـەزار کـوڕی لاوچـاك
دەستی دوژمنان لـە خـوێن و لـە خـاك
گـەوزی بـوو دایکـی بـۆ لـە سینگی دا
بـەزەیی هـات بـە حـاڵی ئێمـە خـودا
یاریـــدەی دایـــن و کردیـــە مـــەئموور
بە نەجاتدانی کوردی، هـۆردووی سـوور
میللـــەتی کـــوردی بێکەســـی ڕزگـــار
کـرد، لـە ژێـر چـنگی دوژمـنی زۆردار
کـــوردەواری بـــە جـــاریَ ئـــازاد بـــوو
کوردی زۆر غـەمگین، بەکـەیف و شاد بوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاشــکرا هــەڵکراوە بــەیرەقی کــورد
هاتەوە دەستی لاوی کورد، هـەقی کـورد
تێپـەڕی ڕۆژی ڕەش، نـەما دەمـی خـەم
ڕۆژی کورد هاتە دەر لـە ژێـر مـژ و تـەم
بــۆ مــە ئـەو ســاڵەکە چلۆن زســتان
خۆشــترە زۆر لــە مــانگی جــۆزەردان
گەرچی ئێستا نـەماوە گـوڵ لـە چـەمەن
وەك گوڵــە ڕوومــەتی کــوڕانی وەتــەن
ئێســتەکانە تــەواوی میللــەتی کــورد
کــچ و کــوڕ، پیــاو و ژن، درشــت و ورد
بــێ‌خــەم و لێــو بەخەنــدە وو شــادن
بۆچــی؟ چــونکوو ئەوێــستە ئــازادن
ئــەی برایــانی میللــی و دڵــسۆز
ڕۆژتــان بــاش و جێژنــەتان پــیرۆز
ئــەوی ئــاواتی ئێــوە بــوو دیتــوو
نیــشتمان ســەربەخۆ و ئــازاد بــوو
بــەیرەقی جــوانی ئێمەیــە ئێــستا
دەیــشەکێنێ لــە هــەر بڵێنــدێك بــا
کــاری خۆمــان بــە دەســتی خۆمانــە
ئێــستە بــا کــوێر بــێ چــاوی بێگانــە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تـــا هـــەزار ســالّی دیکــە ئیــستالین
هــەر بــژی یــارەبی، بڵــێن ئــامین
چــونکە دەربەســت هــەقی زەعیفانــە
لاگــــری دیــــل و بــــیٚنەوایانـــــە
بــۆ ئــەوەی بێکەســان بکــا مەســروور
پایــەدار بــیٚ و بــمێنیٚ هــۆردووی سوور
پێـــشەوامان بـــژی لـــەبۆ خزمـــەت
کردنـــی دیـــن و مەزهـــەب و میللـــەت
رەبی هەر کـەس کـە دوژمـنی کـورد بـیٚ
هــەر دوو چــاوی دەریٚ و ملــی ورد بــیٚ
بــمرە «هــێمن» کــە تــۆ لەســەر زیــادی
مایـــەوە، چـــونکوو دیتـــت ئـــازادی

رۆژنامەی کوردستان

ژمارە ١٢، ٢٠ی رێبەندانی ١٣٢٤ - (٩ی فوریە ١٩٤٦)

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەمەتەقەی دوو خوێنمژ

سیراج ئۆغلوو:

یاخوا بەخێر بێی سەرچاوەکانم
خوا دەوامت دا ئارامی گیانم

نووری سەعید:

خۆ بێتەزیەتی ئەلحەملای چاکی
قەزا و بەلاّ دوور، بۆ وا خەمناکی؟

سیراج ئۆغلوو:

چۆن خەمناک نەبم زۆر پیس قەوماوە
دیسان کوردەکان زۆریان هێناوە
هەموویان داوای هەقی خۆ دەکەن
گەف و هەڕەشە لە من و تۆ دەکەن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەڵـێن ئـەو خاکـە خـاکی کوردانـە
نایـــەڵێن چـــیدی بیخـــوا بێگانـــە
خـــۆ تـــۆش دەزانـــی کـــە کـــوردەواری
لە قیسمان بـچێ تـووش دێـن هـەژاری
گەنـــم و جـــۆی ئـــەوە رزق و بـــژیومان
نـــەوتی ئـــەوە ڕووناکـــە دیومـــان
ـمە نـەبێ لـە برسـان دەمـرین
نەوتـە نـەبێ شـەو کـوێری دەگـرین
دبیرێك بکـــــە هـــــەتاکوو زووە
ل و فرســەت لــە دەس نەچــووە

عید:

ت نەکـــەوێ بـــۆ دابزڕکـــاوی
چـی وەکـوو کـەر لـە قـوڕێ مـاوی
ەتۆ لە کنە خـۆت تـورکی خـوێنمـژی
ەدفـەڕ، شـەڕانی، ڕێگـر، پیـاوکوژی
تورکی لەوەی پـێش وا خـوێڕی نـەبوون
وەك گورگی برسی بە خشەوە دەچوون
هـەر ئێـوە نـەبوون لـە دەورەی کـەماڵ
لاقـی کوردانـوو دەگـرت وەك گـەماڵ

ژن و منـــداڵ و گـــەورەتان کوشـــتن
خـــوێنی ملیـــۆن و نیوێکـــوو رشـــتن
ئێستاش نەچووە بچیٚ، وەخـۆ کەونـەوە
گـــەورە گـــەورانیان لـــە دار دەنـــەوە
بیانگرن، بیانکوژن، بیانـخەنە نێو بەند
ئەفەنـــدم! بەســـم ئـــەتۆ بـــدە پەنـــد

سیراج نۆغلوو:

منـــیش بەشـــی خـــۆم جەزرەبـــەم داون
بـــــەڵام داخەکـــــەم دانـــــەمرکاون
کـورد گیایەکـە هـەر چەندی بیـدروون
هەڵدەداتـــەوە دیـــسان هەڵەســـوون
تـــەدبیرێکی دی بکـــە ئەفەنـــدی
یابـــا عـــەجایب! بـــۆ وا دڵمەنـــدی

نووری سەعید:

بـرا مـام ئینگلـیس ئاغـای خۆمانـە
هـەتا ئـەومان بـیٚ خـەمی چـیمانە
پـەنای بـۆ دەبـەین دەیانکـا چـارە
فریویـــان دەدا بـــە پـــووڵ و پـــارە
بۆیـان سـاز دەکـا سـەد شـێخ و مـەلا
بەســـەریان دێـــنیٚ ســـەد دەرد و بـــەڵا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەشـــیرەتەکان دێنێتـــە ژێـــر بـــار

بـە درۆ و دەرەسـە، بـە پـووڵ و دینـار

سیراج ئۆغلوو:

عەجەب تـەرتیبێك دەستت بـە گونـم

وڵاتـت پـیس کـرد هەسـتە لـە کـنم

بـــاوی نـــەماوە کەڵـــەك و دهـــۆ

کـورد فریـو نـاخوا ئەبـەدی بـە درۆ

کـوردی ئـەو عەسـرە هێنـدە شـەیتانن

ئەمن و تـۆ و چرچـیل بـە کـەر دەزانـن

وا لامەزهـــەبن کـــوردی ئـــەو دەورە

نـە شـێخیان مـاوە نـە مـەلای گـەورە

عەشـــیرەتەکان هەســـتان لـــە خـــەوێ

پـشتیان لێـك بەسـتووە ئازادیـان دەوێ

نووری سەعید:

کـــەوابێ بـــرا ســـەلا لـــە خۆمـــان

مانگامـــان کـــرد و بـــڕاوە دۆمـــان

گۆڤاری هاواری نیشتمان

ژمارە ١، ساڵی یەکەم، خاکەلێوەی ١٣٢٥

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شینی ژنەکوردێك

(١)

هەی داد هەی بێداد هەی ڕۆ ڕۆڵەڕۆ
هەی ڕۆڵە داخی گرانم بۆ تۆ
هەی کوێنم دەربەدەر ڕۆڵەی جەوانم
وەی قورِم وەسەر مایەی ژیانم
دایکەکەت بمریٚ ڕۆڵەی نازدارم
دەك نەژیم پاش تۆ شۆڕەسوارم
نەمێنم لەبۆ دەست و جلەوت
کوانیٚ، بۆ نایە ئەوڕۆ هەوهەوت؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هـەناوم رەش بـێ بـۆ قـژی رەشـت
جـەرگم خـرا بـێ بـۆ کولّمـەی گەشـت
حـەیف بـۆ چـاوی وەکـوو بادامـت
درێـغ بـۆ بـەژنی وەك نەونـەمامت
رۆڵـە گیـان ئـەتۆ هێـشتا جحێڵـی
چ وەخـتی وەیـە مـن بـەجێ بێڵـی
هەی داد هەی بێـداد، هـەی رۆ رۆڵـەڕۆ
بریـا مردبـام مـن لـەباتی تـۆ

(٢)

مـنی هـەژاری پـیری زگ سـووتاو
چۆن پـاش تـۆ بـژیم ئـاخر شـۆڕەلاو
کـونکونـە دڵـم لـەتلەتـە جـەرگم
بـۆ تـۆ تاقانـەی جوانـە مـەرگم
شـەرتە مـن سـەرم بـۆ تـۆ شـین بکـەم
هـەتا بـمێنم بـۆ تـۆ شـین بکـەم
گوڵە گەشەکەم بـۆ سـیس بـووی وا زوو
بـردت بـۆ ژێـر خـاك هـەزار ئـارەزوو
بـۆ بـەجێت هێـشتم بەدبـەختت کـردم
رۆیـشتی بـۆ کـوێ بۆچـیت نـەبردم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

منت بەجێ هێشت لەو کەلاوەدا
بۆ خۆت ڕۆیشتی بۆ خزمەت خودا
هەی داد هەی بێداد، هەی ڕۆ ڕۆڵەڕۆ
دێ لە دەروونم لەسوێی تۆ بۆسۆ

(٣)

دەزانی بۆچی ڕۆڵەی نازەنین
دەبەستم لەسەر گۆڕت کۆڕی شین
بۆیە دەگریێم ئەی لاوی خوێنپاك
بە جوانەمەرگی تۆیان خست لە خاك
بۆیە دەگریێم ئەو چەرخی چەپگەرد
ماوەی پێنەدای وەکوو پیاوی مەرد
لەسەر نیشتمان خۆت بە کوشت بدەی
هاوخوێنەکانی خۆت ڕزگار بکەی
بەخێوم کردی ڕۆڵە وەك بەران
تا بۆ نیشتمان بتکەمە قوربان
کەچی تۆی کوشت و نەیهێشت ئاسمان
قوربانییێك بکەم من بۆ نیشتمان
هەی داد هەی بێداد، هەی ڕۆ ڕۆڵەڕۆ
من و نیشتمان بێکەسین ئەورۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

(٤)

لــه خــاك و خوێنــا ئەگــەر گــەوزیبای
لەسەر ئازادی و سەربەستی، بـەخودای
غـــەمم نـــەدەبوو، بــۆت نـــەدەگریام
چـــون مردنـــی وا زۆر خۆشـــە، بـــەڵام
رۆڵـــە بـــە مـــەرگی تـــەبیعی مـــردن
ئەویش بۆ کوردان، عەیبە لـە کـن مـن
حـــەیف گیانەکـــەم حیزانـــە مـــردی
حـــەیف وەك پیـــاوی ئـــازا نـــەمردی
حەیف ئەی گەنـجی خاوێن وەکوو گـوڵ
مـردی و ئـارەزووی مـن نـەبوو حاسـڵ
ئـۆف رۆڵـە مـردی نەگـەییم بـە مـراد
ئۆف رۆڵە مردی و کـورد نـەبوون ئـازاد
هەی داد هەی بێـداد، هـەی رۆ رۆڵـەڕۆ
بـرینی جـەرگم قـەت نـاکرێ پـەڕۆ

گۆڤاری هەڵاڵە

ساڵی یەکەم، ژمارە ٣، بانەمەڕی ١٣٢٥

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ژوانی ئاغا

چـــاوەکەم بیـــستوومە چـــاوی «نادییـــە»
ئێـــستێ بـــۆ تـــۆ مایـــەیی دڵـــشادییە
خـــۆت مـــەلاس داوە ئـــەتۆ بۆیـــە لـــەوێ
ئـــەو کـــچۆڵە نازەنینـــەت خـــۆش دەوێ!
دیـــل و گـــیرۆدە و ئەســـیری کـــاکی خـــۆم!
مـــلکـــەچ و زار و فـــەقیری کـــاکی خـــۆم!
عـــەقڵ و هۆشـــی بـــردی چـــاوی مەســـتی وی
شـــێت و وێـــت و گێـــژ و وێـــژی دەســـتی وی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆیە وا ون بووی و ئیتر نایەوە
راوکەری و داوت لە کۆتر نایەوە
کاکە بیستوومە گرفتاری ئەتۆ!
ئاشقێکی دڵ برینداری ئەتۆ
ئەو کچۆڵە نازەنینشەی چاو کەژاڵ
تۆبەکەی چەند ساڵەیی کردی بەتاڵ
کێ بوو دەیگوت تۆبەیی کۆن ناشکێ
تۆبە خۆ پۆڵا نیە، چۆن ناشکێ؟
وات شکاند و خستتە بەر پێتەوە
ئەستەمە پێم، تازە گاو بکرێتەوە
بەو مۆژە بەرگەشتەیەی ئەو دڵبەرە
وەرگەڕای کاکە! لە دین بۆ مەسخەرە
بەژنەکەی، ئیمانەکەت باریک دەکا
زولفەکەی، رۆژی گەشت تاریک دەکا
جەرگی لەت کردووی برا، شێری بڕۆی
کەزیەکەی وەك داوە، ناهێڵێ بڕۆی
روومەت و کولمە و چەنە و بەرخەبەبەی
گووجی پێ هێناوی چۆن رێ دەر دەبەی
خەستە وو رەنجوور و گێژ و گێلە
کوشتەیی ئەو گەردنەی وەك کێلە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سینگ و مەمك و پا و پووز و سمتی ئەو
پێی نەهێشتی عەقڵ و هۆش و خورد و خەو
دڵ پەشێوی پەرچەمە ئاڵۆزەکەی
شێتی لەنجە و لار و دەست و گۆزەکەی

رۆژێ هاتوچۆ دەکەن چەندین دەلاڵ
تا فریو دەن ئەو کچۆڵەی چاو کەژاڵ
«جەعفەرئاغا» دیارە یەکجار ماندووە
هێندە هاتوچۆ بکا جاڕز بووە
خۆ «برایمە شەل» هەدادانی نیە
وەك حەسیر وایە لە ماڵی «نادیە»
هێندە بەو زستانە سەختە هات و چوو
وا شۆڕەی گرت، ژنی «سۆفی پەڵوو»
دێتەوە لای تۆ دەڵێ «عەولاّ دلە»:
«ئەو کچەتتیوە دەکا ئێستاش ملە»
پاش ئەوەی زۆر هات و چوون دەستەی دەلاڵ
دێنەوە خزمەت جەنابت دەست بەتاڵ
ئەو دەمی بۆ خۆت دەچی بۆ کۆیی یار
پێی دەڵێی ئەی دولبەری سیمین عوزار
جەزرەبە و کوێرەوەری و زەحمەت بەسە
بۆ بە رقدا چووی ئەتۆ لەو بێکەسە

ئـەی گوڵاڵـە سـووره، ئـەی تـازه نـەمام
سـیل و دیقـم گـرت لـە سـوێیانت، نـەمام
ئـەی نیگـاری چـاو خومـاری بـێوەفـا
بەسـیەتی بـێمـەیلی و جـەور و جـەفا
نـازەنینی شـۆخ و شـەنگی چـاو بەڵـەك!
ئاسـکی دڵناسـکی سـرك و رەوەك!
مـامزی لێـو قرمـزی خـۆش خـەت و خـاڵ!
مـانگی چـاردە، ئایەتولعـەینی جـەماڵ!
چـۆڵەمەی ئەسـتۆم، بوتـم، سـەروم، گـوڵم!
تـۆ سـەری خـۆت چـیدی مەشـکێنە دڵـم
بـمدەیە گیانـە، لەمێـژە تاسـوخم
دایکەنـە زوو ئـەو تومانـە تـا سـوخم

«نادییـە» خانـم لـە پێـشدا نـاز دەکـا
سـەد بەهانـە و سـەد درۆت بـۆ سـاز دەکـا
زۆر بـەناز و نـووزەوە وات پـێ دەڵـێ:
«چـۆن لـە نێـو خـەڵکا دەبـێ چـاوم هـەڵێ
مـن کـە یـاری تـۆ بـم ئـاوا رووت و قـووت
پـاش و پێـشی مـن بکـەن تاقمانـە جـووت
لۆکـەیی تێـدا نـەماوە کلۆجەکـەم
پـشت و ئانیـشکی دەبـێ مـن پینەکـەم

نیمــه دەســـماڵ غـەیری سەرپێـچی دڕاو
مــردم و نەمــدی لەســەر خــۆم تاســکڵاو
لــەتلەتـە وەك جـەرگی تـۆ دەرپێـی شـڕم
جـا ئـەوەش نـاوەڵکراسـە تێـی تـڕم
لائەقـەل پووتێـك دەبـێ کەوشـی کەچـم
بەو قـوڕ و بـەو سـۆڵە بـۆ ژوان دەردەچـم؟
ڕەنگـە تێیـدا بـێ سـەر و پرچـم گەنـە
تـێم نـەداوە سـاڵ و نیوێکـە خەنـە
مـن کـە رووتـم چەشـنی ئاسـکی عەربـەتێ
دوێـنێ جێـژن بـوو نەچـوومە داوەتـێ
سـورمە وو سـابوون و کلتـوورم نیـە
بازنـە وو خڕخـاڵ و بـەرموورم نیـە
چـش کـە شـك نابـەم لـە مـاڵێ تامەچێشت
داخەکـەم نیمانـە زارجوویـەك بنێـشت
وردەواڵـە هاتـە ئێـرە دوێنەکـە
نـەمبوو پـوولێ خـشڵ و گـوارە و مێخەکـە
هـەر کـە هـاواری دەکـا میـوەفرۆش
مـن لـە سـوێ سـنجوو دەروونـم دێتـە جۆش
قوچـەکە وو دەرزی و کەڵافیـشم نیـە
ئاشـقی وەك تـۆ چـرووکم بـۆ چیـە؟»

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تۆ دەڵێی: ئەی شۆخی مەستی چاو هەڵۆ
بەسیەتی ئەو پرت و بۆڵە، خەم مەخۆ
ئەی بوتی سیمین و ئەی خوشکی پەری
شەرتە بۆت بکڕم کراسی کوودەری
بەو سەرەی تۆ و بە مەرگی «کاکەباس»
گیانە بۆت دەکڕم کەوا و ئاوەڵکراس
بۆ چمە بە زیاد نەبێ پووڵ و دراو
جوانی وەك تۆ نەیبێ کەوش و تاسکڵاو
تۆ بەڵێنیم پێ بدە و تەفرەم مەدە
حازرە دەسماڵ و چارۆکە و شەدە
بۆت دەنێرم عەتر و سابوون و خەنە
کرمەك و خرخاڵ و بازنە و ژێرچەنە
مێوژ و سنجوو لە «سەیفوڵڵا عەجەم»
وەرگرە، باکت نەبێ پوولی دەدەم
وێت دەدەم کلتوور و ئاوێنە و دەزوو
کوا قسەت پێماوە، دایماڵە دە زوو
✦ ✦ ✦
بەو قسە خۆشانە سەرگەرمی دەکەی
ورده - ورده، کەمکەمە نەرمی دەکەی
ئیحتیاج دەیکا وەها نەرم و تەبا
بۆت نەرم نابێ ئەگەر موحتاج نەبا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئیحتیاج داوێنی ئالوودە دەکا
گەر تەسەل بووبایە بێ‌شک نەتدەگا
گەر نەبووبایە وەها رووت و شڕۆڵ
خۆی دەکرد تەسلیمی تۆی چرچی گڕۆڵ؟
ئیحتیاج مەجبووری کرد و خۆی فرۆت
چی لە دەست نایە دەنا «پوورە مرۆت»
ئیحتیاج دۆخینی پێ شل کردەوە
شەرم و نامووسی لە بیر ئەو بردەوە
ئیحتیاج کردی بە دەست ئاغا نەسیر
کیژی لادێیی رەش و رووت و فەقیر
ئیحتیاجە جەرگی کردۆتە کەباب
هێندە جوانچاک نی دەنا عالی‌جەناب!
جوانی فەرموو شاعیری گەورەی قەدیم
ئافەرین ئەی ساحیبی زەوقی سەلیم
«آنچه شیران را کند روبه مزاج
احتیاج است احتیاج است احتیاج[1]»

❖ ❖

لادە شاعیر تۆ لە باسی فەلسەفە
بۆ لە بیرت چۆتەوە کاتی گەفە؟

١- هی مەولەوی بەلخیە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رایدەکێشی عاقیبەت بۆ ئاغەڵێ
دەست دەگێڕی تۆ لە مەمك و باغەڵێ
دەیگری کاکە لە ئامێزی گەرم
لادەچێ پەردەی حەیا و حوجب و شەرم
دەست دەگێڕی تو لە سمت و بەرگەدەی
جا کە لێت رەق کرد، پەلانپیتکەی دەدەی
دەیخەیە سەر گازی پشتێ ئەو گڕە
دەیخەیە بەر هەڵمەتی ئەو تۆپزە
لاقی پێ هەڵدێنی، دادەگری زگی
دەرپەڕی دەعباکە وەك ناوکی جگی
مەترەقەی سەر ئەبلەقەی لێ رادەدەی
دەیترێنی، خۆی وەها پێدا دەدەی
نێوگەلانی ئەو فەقیرە شەق دەکەی
گوویی هەڵدەمسێنی، چاوی زەق دەکەی
دەیبەیە ژووری بە زۆری و چیرەچیر
با بە کەیفی خۆی بکا ئەو زیرەزیر
تۆ ئەوەندەی رادەدەی بۆ پێشەوە
ئەو دەڵێ: کوێر بووم کورە بیکێشەوە
تۆ دەڵێی: «خۆت راگرە ئەی بەدمەزەب»
ئەو دەڵێ: «ئێی وای جرلدم بێئەدەب»

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قــەت بــەری تــۆ نــاگرێ ئــەو قــونخــڕە
هــیچ شــکم تێــدا نیــە کوتــك و تــڕە
لێــی دەبــەی ئاغــا هــەتا پرتــی گونــان
«مــی‌نــمایی امتحــان» هــەر دوو کونــان
خــۆی زەوت ناکــا فــەقیری بــێ‌تــەوا
رەنگــە ئاغــا بــۆت فرێــدا ســاقی وا
نێــو زگ و ریــخۆڵەکانی هەڵتــەکا
جــا چــلۆن بێــچارە خۆشــی پــیس نــەکا
پــاش تــەواو بــوون چــاوی هەڵدێنێتــەوە
جــا بــە نــاز ئــەو شــیعرە دەخوێنێتــەوە:
«گــر جــماع ایــن اســت کــو کــردن خــران[1]
بــر کُــس مــا مــی‌ریند ایــن شــوهران»

کاکــە! بمبەخــشە لەبــەر بێکارییــە
ئــەو قــسانە، ئــەو هــەموو بــێ‌عارییــە
لــێم ببــوورە شــاعیرێکی عــاجزم
مــات و دامــاو و پەرێــشان و کــزم
دەرکــراو و بــەش‌خــوراو و دەربــەدەر
رەنــجەڕۆ وو بــێ‌تــەوا وو قوڕبەســەر

١- هی مەولەوی بەلخیە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مودەتێکـــە لـــێم حەرامـــە مـــاڵی خـــۆم
نـــابینم خـــزم و ژن و منـــداڵی خـــۆم
هـــەڵوەدان دیـــسانەکە پـــۆلیس لـــەدووم
بـــەو چـــلەی زســـتانە بۆیـــە بـــازرە بـــووم
دەمتـــەقێنن چەشـــنی رێـــوی بەنـــدەنێ
ئـــەو ســـەگانە لای کونێـــشم نـــادەنێ

* * *

دەربـــەدەر بـــووم شـــار بـــە شـــار و دێ بـــە دێ
ســـەردەمێ ســـۆفیم و رۆژێکـــی فـــەقێ
گـــا لـــە پـــشدەر، گـــا لـــە بیتـــوێنم ئـــەمن
گـــا لـــە کوێـــستان، گـــا لـــە گـــەرمێنم ئـــەمن
ئێـــسك و پێـــستێکی رەقـــە بارگینەکـــەم
ویـــشکەوە نـــابێ تەکـــەڵتووی زینەکـــەم
مـــن کـــە نەمـــدەخوارد پـــلاو و گۆشـــتی خـــۆم
نـــانی هـــەرزن ئێـــستە وەك هـــەڵوا دەخـــۆم
مـــن کـــە رادەکـــشام لەســـەر تـــەختی فەنـــەر
راخـــەرم ئێـــستا چـــیە، کورتـــانی کـــەر
مـــن کـــە قـــاوەڵتوونێ هەڵدەســـتام لـــە خـــەو
ئێـــستە نیمـــە ئیـــستیراحەت رۆژ و شـــەو
مـــن کـــە هـــەمبوو کەوشـــی بۆیـــاخ لێـــدراو
ئێـــستەکە رازیـــم بـــە کاڵـــەی چـــەرمی خـــاو

من کە ئاغا بووم و پۆزم لێدەدا
ڕۆژگار ئەوڕۆکە کردوومیە گەدا
بەو سمێڵەی تۆ و بە ڕیشی «کا حەمەد»
مەحتەلم بۆ پووڵ و رووتم وەك «سەمەد»
بۆ پەڕە سیغار و تووتن ماتەڵم
هەر دەڵێی دەیلاغی فێرە دووکەڵم
دێ بە شوێنمدا هەمیشە ئەمنییە
ئەمنییەش ئەوڕۆکە بۆ من کەم نیە
با ئەویش رازی بە دە تمەن بێ، برا
جیبی من وەڵڵاهی گەسکی لێ درا!!
شوێنە ونکەی من لە دەست ئاژان دەکەم
هەر کە شەبکەی ئەو دەبینم ژان دەکەم
پووڵی تریاکم لە کوێ بوو بیدەمێ
جا لەبەر وەی، چاکە فیزماڵکی دەمێ
تا جەناب سەروان وەکوو ڕۆستەم چەقی
کاکە «هێمن»ی تۆ لە حەوت کێوان تەقی
ژیانی ئێستەی من برا بەو تەرزەیە
پێم مەفەرموو شاعیرێکی هەرزەیە
زیز مەبە لێم و مەبە عاجز لە گەپ
کاغەز و شیعرم مەدە بەر نووکە شەپ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مـــن کـــە دەرکـــی شـــادمانیم داخـــرا
گـــەر جەفـــەنگێ لێنـــەدەم دەمـــرم بـــرا
مـــن قـــسێکی دیـــم نیـــە غـــەیری جەفـــەنگ
وەرنـــە مەعلوومـــە کـــە تـــۆ دووری لـــە نـــەنگ

١٣٢٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وردەواڵە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دڵی شاعیر

دڵـی شـاعیر وەکـوو ئاوێنـە دەچـێ
گوڵەکـەم! تـۆ دڵەکـەم مەشـکێنە
راستە زۆر ناسکە، ئەمـما کە شـکا
وەکـوو خەنـجەر دەبـڕێ ئاوێنـە

تەرجەمە لە ئەنوەریەوە

هـەر بەڵایـەك لـە ئاسـمانەوە بـێ
بـا لـەوێشڕا نـەهاتبێ بـۆ مـن
کـە گەیـشتە زەوی دەکـا پرسـیار:
ئەرێ لە کوێیە ماڵی مـام هـێمن؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆچمن؟

ئەی خودای گەورە! خالیقی بێچوون
ئەی ئەوەی دات بە ئێمە زار و قوون
یا ئەوان بگرە یا بکە تێرم
تێر نەبم بۆچمن سەر و ژێرم

بۆ کچە کوردێک

کچە کوردێکی نەشمیل و لەباری
بەوەی نیە ماوەیێکە چوویە شاری
ئەگەر پێت خۆشە هەروا بتپەرستم
نەکەی لادەی لە دابی کوردەواری

پەری ئازادی

شینم گەلێک گێڕا و شادیم کەم دیوە
خۆشی دەڵێن هەیە، بەڵام نەمدیوە
هەڵۆەدا بووم لە دووی پەری ئازادی
تووشی نەبووم نە لەو دیو نە لەم دیوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆ خانمی لازار

ژیانی دووباره دەبەخشیەوە بە مـردووی عیـشقت
تـۆ مەسیحانەفەسـی خۆزگـە منـیش لازار بـام

دیلی دیل

ئەسیری بسکی ئالۆزی کچە کـوردێکی نەشـمیلم
تەماشا کەن چ سەیرێکە بە دەستی دیلەوە دیلم

شنە

شـنە نـەبزێوی سـەری بـسکی رەشـی
کـە لەسـەر روومـەتی ئـارامی گـرت
گوێ مەدە ئەو قسە کۆنەی کـە دەڵـێ:
لەشـکری کـافرە ئیـسلامی گـرت

بۆ ئاغای لبادی دارایی

بـە لبـادە دەبـڕێ سـەری پیـاوی، لبادیـە کـوێرە
یـارەبی کـەس نەخەیـە داوی لبادیـە کـوێرە
ئەی ئەوەی شاخ بە کەر و باڵ بە پـشیلە نـادەی!
بۆچـی سـۆمایی هەیـە چـاوی لبادیـە کـوێرە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رقی پیرۆز

دەمگریێ، ئەمـــما لە گرتووخانە رق ئەستوورترم
لێم دەدا، ئەمـــما لەسەر داوا رەواکەم سـوورترم
دەمکوژێ، ئەمـــما بە گۆ جەللادەکەمدا دێمەوە
کـــوردم و ناتوێمـــەوە، ناتوێمـــەوە، ناتوێمـــەوە

١٣٥٣ (١٩٧٤)

کوردە گیان

لە غورابی خـەوێ دای، دوژمنـت بێـدارە کـوردە گیـان!
هەڵستە لەم خەوە ئیمڕۆکە جەنگەی کارە کـوردە گیـان!

گۆڤاری نیشتمان
ژمارە ٧-٩، بەهاری ١٣٢٤

دەستی تەزیو

حەیفە ئەو دەستە کە گولزاری دەنەخشاند، بشکێ
حەیفە ئەو دەستە کە دڵداری دەگەوزاند، بشکێ
حەیفە دەستێ کە بە لەرزی و بە تەزیوی دیسان
دوژمنی ملهوڕی زۆرداری دەلەرزاند، بشکێ

١٩٧٦

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کوانێ؟

کوانێ ئەو پەنجە کە توندی دەکوشی مەمکی توند؟
کوانێ ئەو پێیە کە بۆ ژوانێ دەچوو گوندا و گوند؟
کوانێ ئەو چاوە کە هەر جوانی دەبینی و چی‌دی؟
کوانێ ئەو بیرە کە هەڵدەفڕی بەرەو بەرزی و دوند؟

پەرستاری رەشپۆش

پزیشکم شەرمەزار بۆوە کە نەیتوانی بکا چارم
دەبێ هیوام بە مان چەند بێ کە رەشپۆشە پەرستارم؟
دەڵێی چۆنی؟ چلۆنت تێگەیێنم دەرد و ئازارم؟
بە ساغیش نەیتوانی هەستی من دەربڕێ گوفتارم

١٩٧٦

خۆزگە

خۆزگە وەك خۆر نەمدیبایە شەوی تار
خۆزگە تاوێ رامنەبواردبایە بێ یار
خۆزگە پیری کەلەلای نەدەکردم
خۆزگە لە یەکەم ژوانگەدا دەمردم

١٩٧٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خاك

بۆت نووسیوم بۆت بنووسم ئـەمن چـیم؟
دوندی قەندیل، گۆڕەپانی هـەڵگورد نـیم
بــەرەو بــەرزی دەچــم ئەگەرچــی وردم
خــاکی بـەر پێـی تێکۆشـەرێکی کـوردم

١٩٧٨

خەوم نایە

بەیان ئەنگووت و شەو رابورد و من هێشتا خـەوم نایـە
دەخوێنن بولبـول و قـومری، بـەڵام قاسـپەی کـەوم نایـە
خـەیاڵ دەمباتـە جـێژوانـی شـەوانی لاوەتـی، ئەمــما
خرینگــەی بازنــە و خرخــاڵ و بــەرمووری ئــەوم نایــە

جوانی رەشپۆش

گوتی: ئەی بلبلە سەرمەستەکە بۆ خامۆشی؟
گوتـم: ئەی نۆ گوڵە خۆڕسکەکە کوا دڵخۆشی؟!
گوتی: ئەی شاعیرە گەشبینەکە بۆ رەشبینی؟
گوتـم: ئەی ناسکە تەرپۆشەکە بۆ رەشپۆشی؟!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org